

วิทยาลัยแสงธรรม

หยิ่งรักในความรัก

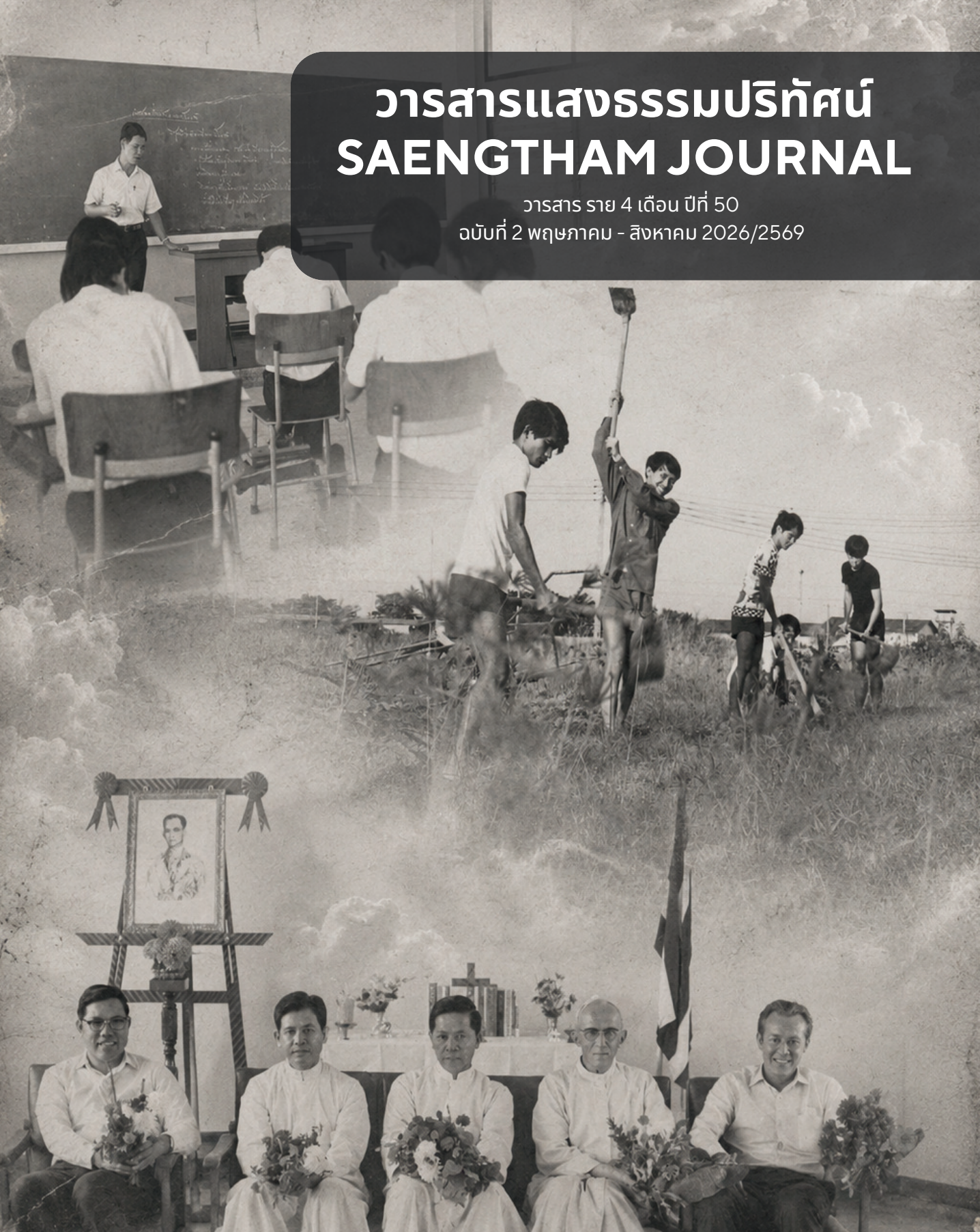

วารสาร ราย 4 เดือน ปีที่ 50
ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2026/2569

วารสารแสงธรรมปริทัศน์ SAENGTHAM JOURNAL

วารสาร ราย 4 เดือน ปีที่ 50
ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2026/2569

วารสารแสงธรรมปริทัศน์

วิทยาลัยแสงธรรม 20 หมู่ 6 ต.ท่าข้าม อ.สามพราน จ.นครปฐม 73110 โทรศัพท์ 02-429100-3 โทรสาร 02-4290819

Saengtham College 20 Petkasem Rd, Sampran, Nakorn Pathom 73110 Thailand. Tel. 02-429100-3 Fax. 02-4290819

วารสารแสงธรรมปริทัศน์

วารสาร ราย 4 เดือน ปีที่ 50 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2026/2569

เจ้าของ	วิทยาลัยแสงธรรม
คณะที่ปรึกษา	อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ คณบดีคณะศาสนศาสตร์ คณบดีคณะศิลปศาสตร์ ผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ และ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยค้นคว้าศาสนาและวัฒนธรรม
วัตถุประสงค์	1. เพื่อเสริมสร้างความรู้ทางวิชาการในด้านเทววิทยา ปรัชญา และการศึกษาคาทอลิก 2. เพื่อเป็นสื่อกลางความรู้ และความสัมพันธ์อันดีทางด้านศาสนา

คณะผู้ทรงคุณวุฒิ

หมวดกระแสเรียก	บาทหลวง ผศ.เจริญ ว่องประชาณุกุล
หมวดการศึกษาคาทอลิก	บาทหลวง เดชา อภรณ์รัตน์ บาทหลวง ผศ. ดร.อภิสิทธิ์ กฤษเจริญ บาทหลวง ดร.เอกรัตน์ หอมประทุม บาทหลวง ดร.นนทพล สุขสำราญ ภคินี ดร.ชวลา เวชยันต์ ภคินี ดร.น้ำทิพย์ งามสุทธา ผศ. ดร.ลัดดาวรรณ ประสูตรแสงจันทร์ ผศ. ดร.ศรัณยู พงศ์ประเสริฐสิน
หมวดกฎหมายคริสต์ศาสนา	บาทหลวง ดร.ประจักษ์ บุญเผ่า บาทหลวง สักรินทร์ ศิริบรรเทิง บาทหลวง ชิตพล แซ่โล้ว
หมวดคำสอนคริสต์ศาสนา	มุขนายก วีระ อภรณ์รัตน์ บาทหลวง ผศ. ดร.วัชศิลป์ กฤษเจริญ บาทหลวง ทศมะ กิจประยูร บาทหลวง นุพันธ์ ทศมาลี อาจารย์ สุดหทัย นิยมธรรม
หมวดจริยศาสตร์	บาทหลวง ดร.เชิดชัย เลิศจิตรเลขา บาทหลวง ดร.พิเชฐ แสงเทียน บาทหลวง นัฏฐวี กังกั๋ง
หมวดชีวิตด้านจิตใจ	บาทหลวง ผศ.สมชัย พิทยาพงศ์พร
หมวดปรัชญา	บาทหลวง ดร.ออสติน สุกโย ปิโตโย บาทหลวง ดร.วีรศักดิ์ วนาโรจน์สุวิษ บาทหลวง ผศ. ดร.ชาติชาย พงษ์ศิริ บาทหลวง ผศ. ดร.วุฒิชัย อ่องนาวา บาทหลวง ดร.วีรศักดิ์ ยงศรีปนิธาน
หมวดพระคัมภีร์	มุขนายก ดร.เลื้อชัย ชาติวิสัย บาทหลวง ผศ.ทักษ์ไนย์ คมกฤษ บาทหลวง สมเกียรติ ตรีนิกร บาทหลวง ธรรมรัตน์ เรืองงาม บาทหลวง ดร.ทัศนุ หัตถการกุล บาทหลวง สมชาย เกษี
หมวดพระสังฆธรรม	บาทหลวง ผศ. ดร.ฟรังซิส ไก่ส์ บาทหลวง ผศ.วสันต์ พิรุฬห์วงศ์ บาทหลวง สหพล ตั้งถาวร บาทหลวง เกรียงชัย ตริมรรคา บาทหลวง สุพัฒน์ หลิวสิริ บาทหลวง วิทยา เลิศทองศักดิ์

หมวดพิธีกรรม	มุขนายก ไตรรงค์ มุลตรี บาทหลวง เคลาดิโอ เบร์ตูซอร์ บาทหลวง ผศ.เชษฐา ไชยเดช บาทหลวง อนุสรณ์ แก้วขจร
หมวดประวัติศาสตร์คริสต์ศาสนา	บาทหลวง ดร.สุรัชย์ ชุ่มศรีพันธุ์ บาทหลวง อีรพล กอบวิทยากุล
หมวดศาสนสัมพันธ์และคริสต์สัมพันธ์	มุขนายก ชูศักดิ์ สิริสุทธิ บาทหลวง เสนอ ดำเนินสดวก บาทหลวง วุฒิไกร ชินทรนลัย บาทหลวง ดร.แอนโทนี ลี ดัก
บรรณาธิการบริหาร	บาทหลวง อีรพล กอบวิทยากุล
บรรณาธิการสร้างสรรค์	ผศ. ดร.ศรัญญู พงศ์ประเสริฐสิน
กองบรรณาธิการ	บาทหลวง วิทยา เลิศนงศ์ศักดิ์ อาจารย์สุดหทัย นิยมธรรม นายวรัญญู นางาม
จัดพิมพ์โดย	วิทยาลัยแสงธรรม
กำหนดออก	ปีละ 3 ฉบับ ดังนี้ ประจำเดือนมกราคม - เมษายน ประจำเดือนพฤษภาคม - สิงหาคม ประจำเดือนกันยายน - ธันวาคม
ค่าบำรุงสมาชิก	สมาชิกรายปี ปีละ 300 บาท (จำนวน 3 ฉบับ/ปี) จำหน่ายปลีก ราคาฉบับละ 120 บาท ***สำหรับสมาชิกรายปี*** สามารถโอนเงินค่าสมาชิกเข้าบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาเทศบาล ไล่ตัส สามพราน นครปฐม ชื่อบัญชี นายอภิสิทธิ์ ฤกษ์เจริญ เลขที่บัญชี 403-613134-4 และกรุณาส่งสำเนาใบนำเข้าบัญชี (Pay-in-Slip) พร้อมระบุ ชื่อ-ชื่อสกุล และหมายเลขสมาชิก (ถ้ามี) ส่งมาที่ e-mail: parithat@saengtham.ac.th หรือ โทรสาร 0-2429-0819 หรือ โทร. แจ้งการนำเงินเข้าบัญชีมาที่ ฝ่ายจัดทำวารสารแสงธรรมปริทัศน์ โทร. 0-2429-0100 ต่อ 624

* บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารแสงธรรมปริทัศน์ ขอสงวนสิทธิ์ตามกฎหมาย *
ในกรณีที่ต้องการบทความไปเผยแพร่ กรุณาแจ้งขออนุญาตอย่างเป็นทางการ

วารสารแสงธรรมปริทัศน์

ปีที่ 50 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2026/2569

บทบรรณาธิการ

สวัสดีท่านผู้อ่านทุกท่าน วารสารแสงธรรมปริทัศน์ฉบับนี้เป็นฉบับพิเศษที่เฉลิมฉลองวาระครบรอบ 50 ปีแห่งวิทยาลัยแสงธรรม สถาบันอุดมศึกษาคาทอลิกซึ่งตั้งอยู่ ณ ตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ภายใต้นาม "แสงธรรม" หรือ "Lux Mundi" โดยฉบับนี้เลือกใช้หัวข้อหลัก "50 ปี วิทยาลัยแสงธรรม: หยั่งรากในความรัก" เนื่องจากตลอดครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา วิทยาลัยแสงธรรมได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งบ่มเพาะกระแสเรียกและผลิตบุคลากรทางการศึกษาคาทอลิกให้แก่พระศาสนจักรในประเทศไทยเรื่อยมา นับเป็นประวัติศาสตร์แห่งการหว่านและหยั่งราก ที่พระเจ้าทรงเป็นผู้ให้การเจริญเติบโตเสมอมา ซึ่งนามชื่อของสถาบัน "แสงธรรม" หรือ "Lux Mundi" จึงมิใช่เพียงถ้อยคำสวยงาม แต่เป็นพันธกิจที่ผูกแสงสว่างเข้ากับความรักไว้เป็นหนึ่งเดียว และเป็นเส้นด้ายที่ร้อยเรียงบทความทุกชิ้นในฉบับนี้เข้าด้วยกัน

ในวารสารฉบับนี้ ท่านผู้อ่านจะได้ย้อนรำลึกเส้นทาง "กว่าจะถึงวันนี้ 50 ปี วิทยาลัยแสงธรรม" และเรียนรู้จากทศวรรษแรกแห่งการศึกษาคาทอลิกไทยของคณะภราดา ลาซาล ที่ยืนยันว่าการศึกษาซึ่งเกิดจากความรักและความเชื่อ จากนั้นจะได้ไตร่ตรองความหมายของการหยั่งรากในความรักผ่านมุมมองจิตวิทยาและเทววิทยา ทั้งเรื่อง "หยั่งรากในความรักของพระเจ้า" และ "จากการเป็นที่รักสู่การเรียนรู้ที่จะรัก" ก่อนจะได้พบกับบทไตร่ตรองเชิงปรัชญาในบทความ "ปัญญา(ไม่)ประดิษฐ์" ที่ยืนยันว่าปัญญาของมนุษย์แท้จริงหยั่งรากอยู่ในดินที่ชื่อว่าความรัก และบทความ "แสงธรรมแห่งรัก" ที่เชื่อนามของสถาบันเข้ากับพระวาจาแห่งความรักโดยตรง นอกจากนี้ ท่านผู้อ่านยังจะได้ติดตามพัฒนาการของพระศาสนจักรสากลผ่านสมณสาส์นฉบับแรกของสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 "Magnifica Humanitas" ว่าด้วยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ ตลอดจนรายงานจากการประชุมคำสอนแห่งเอเชียและสมัชชาใหญ่แห่งสหพันธ์สภาพระสังฆราชแห่งเอเชีย ที่ล้วนชี้ไปในทิศทางเดียวกัน คือ พระศาสนจักรแห่งการก้าวเดินร่วมกันด้วยความรัก

วาระครบรอบ 50 ปีนี้จึงเป็นโอกาสดีที่เราทุกคนจะหยุดทบทวนตนเองว่า รากแห่งความรักที่วิทยาลัยแสงธรรมได้หล่อเลี้ยงมาตลอดครึ่งศตวรรษนั้นหยั่งลึกเพียงใด และพร้อมหรือไม่ที่จะให้รากนั้นแตกกิ่งก้าน ผลิดอก ออกผล กลายเป็นร่มเงาให้ชีวิตอื่น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ นักวิชาการ และนักเขียนทุกท่านที่ร่วมแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ผ่านบทความในฉบับนี้ และขอเชิญชวนผู้อ่านทุกท่านร่วมใจกันในคำภาวนา เพื่อขอพระพรจากพระเป็นเจ้าผ่านทางคำเสนอวิงวอนของพระแม่มารีย์ ได้โปรดประทานพระปรีชาญาณและพระพรเพื่อให้วิทยาลัยแสงธรรมและวารสารแสงธรรมปริทัศน์ เป็นพื้นที่แห่งการแสวงหาความจริง หยั่งรากและเจริญเติบโตในความรัก เพื่อรับใช้พระศาสนจักรและสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณาธิการสร้างสรรค์

สารบัญ

วารสารแสงธรรมปริทัศน์

ปีที่ 50 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2026/2569

1 กว่าจะถึงวันนี้ : 50 ปี วิทยาลัยแสงธรรม (ตอนที่ 1)

บาทหลวงพรชัย สิงห์สา

24 Magnifica Humanitas : เกราะป้องกันอิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์

บาทหลวงปรีชา ธรรมนิยม, ธ.ม.น.

35 หยั่งรากในความรักของพระเจ้า : การเจริญเติบโตที่ยั่งยืน

ดร.สุภาวดี นัมคณิสสรณ์

61 การประชุมผู้รับผิดชอบงานคำสอนในสภาพระสังฆราชแห่งทวีปเอเชีย

ผศ. ดร.ศรัญญู พงศ์ประเสริฐสิน, บาทหลวงนุพันธ์ ทศมาลี,

บาทหลวงทัตมะ กิจประยูร

76 ปัญญา(ไม่)ประดิษฐ์ :

ปรัชญาแห่งความรักจากเพลโตถึงพระสันตะปาปาเลโอที่ 14

นายวรัญญู นางาม

90 คณะภราดาลาซาล : ทศวรรษแห่งการบุกเบิก (ค.ศ. 1951-1961)

บาทหลวงพรชัย สิงห์สา

สารบัญ

วารสารแสงธรรมปริทัศน์

ปีที่ 50 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2026/2569

108 ผู้แทน FABC ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ของพระศาสนจักร

แห่งการก้าวเดินไปด้วยกัน

บาทหลวงนุพันธ์ ทศมาลี

114 แสงธรรมแห่งรัก : ประจักษ์พยานท่ามกลางโลกปัจจุบัน

บาทหลวงกฤษฎา ลิ้มเฉลิม

129 จากการเป็นที่รัก สู่อการเรียนรู้ที่จะรัก

ดร.มลธวัฒน์ กิจสวัสดิ์

155 แนะนำหนังสือ : สมณสาสน์ "ความงดงามแห่งความเป็นมนุษย์"

(Magnifica Humanitas)

บาทหลวง ผศ.สมชัย พิทยาพงศ์พร

(หมวดประวัติศาสตร์คริสตศาสนา)

กว่าจะถึงวันนี้ 50 ปีวิทยาลัยแสงธรรม (ตอนที่ 1)

บาทหลวงพรชัย สิงห์สา¹

บทนำ

ภาพของผู้คนที่เตรียมตัวเป็นบาทหลวง ที่เราเรียกเขาว่า “บราเดอร์” เขาจะรับการอบรม และรับการศึกษาเพื่อทำหน้าที่เปรียบประดุจบุคคลในครอบครัว จนพวกเราคริสตชนเรียกเขาเหล่านั้นว่า “คุณพ่อ” ภาพบรรดาผู้ฝึกหัดเพื่อเตรียมตัวเป็นนักบวชชาย หญิง

---

¹ บาทหลวง สังกัดสังฆมณฑลนครสวรรค์ ศิษย์เก่าแสงธรรมรุ่นที่ 35

คณะต่าง ๆ ที่อภิบาล และเผยแผ่ธรรมในทั่วประเทศ ภาพเหล่าบรรดาผู้ที่ศึกษาเพื่อเตรียมตัวเป็นครูผู้สอนคริสตธรรม ทั้งชายและหญิง ที่ออกไปทำหน้าที่สอน “ความจริง” และเป็นพยาน “ความรัก” ของพระเจ้าในทั่วดินแดนไทย บุคคลเหล่านี้ล้วนรับการศึกษาในวิทยาลัยแห่งหนึ่งที่ผู้คนเรียกว่า “**แสงธรรม**” แม้จำนวนของพวกเขาจะไม่มาก เมื่อเทียบกับสถาบันการอุดมศึกษาต่างๆ ในประเทศไทย แต่พวกเขาเมื่อจบออกไปก็ประจักษ์สงระยิระยับทั่วโลก ดังปณิธานของพวกเขา และตามความหมายของชื่อสถาบันแสงธรรมที่ว่า “**ท่านเป็นแสงสว่างส่องโลก**” (มธ 5:14)

จำนวนผู้คนแม้จะน้อยนิดเพียงหยิบมือเดียว แต่ความยาวนานของสถาบันแสงธรรม ถ้ามองลึกลงไปถึงเบื้องหลังความคิดของสถาบันอบรมเพื่อเป็นพระสงฆ์ ซึ่งมีความยาวนานตั้งแต่ **สภาสังคายนาเตรนโต ค.ศ. 1545–1563** การเข้ามาแพร่ธรรม และการฝักงานแพร่ธรรมมากับการล่าอาณานิคมของโปรตุเกส และสเปน ที่เรียกกันว่า **สิทธิอุปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์หรือปราโดอาโด** ปัญหาความขัดแย้งกับ สมณกระทรวงเผยแผ่ความเชื่อ ที่เรียกกันว่า **ปรอปรากันดา ฟิเด** การตั้งคณะสงฆ์ต่างประเทศแห่งกรุงปารีส และการเข้ามาของมิชชันนารีรุ่นแรก ค.ศ.1662 จากนั้นได้มี**สมัชชาอยุธยา ค.ศ. 1664** เพื่อให้ตั้งบ้านเณรเพื่ออบรมคนท้องถิ่น ที่สุดคุณพ่อลาโน เป็นอธิการองค์แรก ของบ้านเณรนักบุญยอแซฟ อยุธยา จากนั้นบ้านเณร และวิทยาลัยได้เดินทางไปตั้งในประเทศต่าง ๆ เพื่อเลืงปัญหา ความรุนแรงภายในประเทศนั้น ซึ่งไปที่อินเดีย จากนั้นไปที่ป็นัง จนกระทั่งหลังสังคายนาวาติกันที่ 2 ที่เรียกร้องให้แต่ละประเทศมีสภาพระสังฆราชของตนเอง และจัดตั้งบ้านเณรใหญ่ในประเทศของตนเอง

เพื่อตอบสนองข้อเรียกร้องของสภาสังคายนาวาติกันที่ 2 ให้ตั้งสถาบันอบรมบาทหลวงคาทอลิกขึ้นในแต่ละประเทศ สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทยได้อนุมัติให้เปิดสามเณราลัยใหญ่ขึ้น ณ เลขที่ 20 หมู่ 6 ถนนเพชรเกษม กม. 29 ตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยใช้ชื่อว่า “สามเณราลัยแสงธรรม (LUX MUNDI MAJOR SEMINARY)” วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) ทำพิธีเปิดสามเณราลัยแสงธรรมอย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งการก่อกำเนิด “วิทยาลัยแสงธรรม (Saengtham College)” เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา วันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2519 (ค.ศ. 1976) ทบวงมหาวิทยาลัยอนุญาตให้เปิดวิทยาลัยแสงธรรมเป็นสถาบันระดับอุดมศึกษา เปิดสอนจำนวน 2 หลักสูตรใน 2 คณะวิชา คือ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาคณะมนุษยศาสตร์ และหลักสูตรศาสนบัณฑิต สาขาวิชาเทววิทยา คณะศาสนศาสตร์ และทบวงมหาวิทยาลัยได้รับรองมาตรฐานการศึกษา เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2522 (ค.ศ. 1979) และต่อมา พ.ศ. 2560 (ค.ศ. 2017) คณะแห่งพระเยซูเจ้า (คณะเยสุอิตแห่งประเทศไทย) ได้จัดตั้ง “ชุมชนการเรียนรู้เซเวียร์” โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษาแก่เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์และเยาวชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย และพื้นที่ใกล้เคียง และได้เสนอต่อสภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย

ให้ “ชุมชนการเรียนรู้เซเวียร์” เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาในวิทยาลัยแสงธรรม ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของสภาประชาบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย 30 กันยายน พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) สภาประชาบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทยมีมติเห็นชอบในหลักการเรื่องการตั้งศูนย์การเรียนรู้เซเวียร์เป็น “ศูนย์การศึกษาเซเวียร์ วิทยาลัยแสงธรรม” และให้วิทยาลัยแสงธรรมดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้ในการขอจัดตั้งศูนย์การศึกษาเซเวียร์ วิทยาลัยแสงธรรม เป็นวิทยาลัยแสงธรรม วิทยาเขตเซเวียร์ เชียงราย 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 (ค.ศ. 2022) สภาวิทยาลัยแสงธรรมมีมติเห็นชอบในการขอจัดตั้ง “วิทยาลัยแสงธรรม วิทยาเขตเซเวียร์ เชียงราย” และให้วิทยาลัยแสงธรรมปรับแก้ไขข้อกำหนดวิทยาลัยแสงธรรมในหมวด 3 และหมวด 4 ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอต่อกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

เบื้องหลังแนวคิดการจัดตั้งบ้านเณรและวิทยาลัย

1.สภาสังคายนาเตรนโต ค.ศ. 1545–1563

การจัดตั้ง “บ้านเณร” หรือ “สามเณรลัย” เพื่อสร้างบุคลากรของพระศาสนจักร ในฐานะพระสงฆ์ และเกิดจากความตระหนักของพระศาสนจักรที่มีความต้องการฟื้นฟูพระศาสนจักร เน้นย้ำการประกาศพระวรสาร (งานแพร่ธรรม) และการอภิบาลประชากรของพระเจ้า สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นอย่างมั่นคงไม่ได้เลย หากปราศจากบุคลากรที่ได้รับการอบรมอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านชีวิตฝ่ายจิต ความรู้ ระเบียบวินัย วุฒิภาวะความเป็นมนุษย์ และความสามารถในการอภิบาล

แนวคิดนี้ได้รับการกำหนดอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกในสภาสังคายนาเตรนโต ค.ศ. 1545–1563 และได้รับการพัฒนาต่อมาโดยสภาสังคายนาวาติกันที่ 2 จนกลายเป็นรากฐานของการจัดตั้งสามเณรลัยและสถาบันการศึกษาของพระศาสนจักรในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งสามเณรลัยแสงธรรมและวิทยาลัยแสงธรรมในประเทศไทย

วิกฤตของพระศาสนจักรในคริสต์ศตวรรษที่ 16

คริสต์ศตวรรษที่ 16 เป็นช่วงเวลาที่พระศาสนจักรคาทอลิกต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ทั้งด้านความเชื่อ การปกครอง ระเบียบวินัย และชีวิตของบรรดาศาสนบริกร การปฏิรูปของมาร์ตินลูเธอร์ จนเกิดนิกายโปรเตสแตนต์ มีผลทำให้เกิดการแตกแยกในหมู่คริสตชน ขณะเดียวกันพระศาสนจักรคาทอลิกเองก็จำเป็นต้องยอมรับว่าปัญหาหลายประการเกิดจากความอ่อนแอภายในพระศาสนจักรด้วย

พระสงฆ์บางส่วนไม่ได้รับการศึกษาทางเทววิทยาอย่างเพียงพอ บางคนได้รับศีลบวชโดยมีความรู้พื้นฐานเพียงเล็กน้อย บางคนไม่ประจำอยู่ในวัดหรือเขตอภิบาลของตน ขณะที่บางคนถือครองตำแหน่งหรือผลประโยชน์จากหลายวัด แต่ไม่ได้ทำหน้าที่อภิบาลสัตบุรุษอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังไม่มีระบบกลางที่ชัดเจนสำหรับการคัดเลือก การศึกษา และการอบรมผู้สมัครเป็นพระสงฆ์

เอกสารประวัติพระศาสนจักรไทยที่เคยใช้ประกอบการศึกษา อธิบายว่า สภาสังคายนาเตรนโตเป็นศูนย์กลางของการปฏิรูปพระศาสนจักรคาทอลิกในยุคนั้น โดยรวมการพิจารณาทั้งด้านข้อความเชื่อ เทววิทยา ระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ และการอภิบาลวิญญูณ ผลของสภาสังคายนาครั้งนี้ได้กลายเป็นกรอบสำคัญของชีวิตพระศาสนจักรต่อเนื่องมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ

ดังนั้น สภาสังคายนาเตรนโตจึงไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อตอบโต้คำสอนที่พระศาสนจักรเห็นว่าไม่ถูกต้องเท่านั้น แต่ยังมุ่ง “**ปฏิรูปพระศาสนจักรจากภายใน**” ด้วยการปฏิรูปดังกล่าวหมายถึงการทำให้พระสังฆราชกลับไปอยู่กับสังฆมณฑลของตน ให้พระสงฆ์เอาใจใส่การเทศน์สอน การประกอบศีลศักดิ์สิทธิ์ และการอภิบาลสัตบุรุษ ตลอดจนสร้างระบบการอบรมบุคลากรของพระศาสนจักรให้มีมาตรฐานและมีความต่อเนื่อง

การปฏิรูปพระสงฆ์ต้องเริ่มก่อนการบวช

ความคิดสำคัญประการหนึ่งของสภาสังคายนาเตรนโตคือ การแก้ไขปัญหาของพระสงฆ์ไม่ควรรอนบุญคุณนั้นได้รับศีลบวชแล้วจึงค่อยอบรมหรือแก้ไข แต่ต้องเริ่มตั้งแต่ช่วงที่เขายังเป็นผู้สนใจ และเข้าบ้านเณร ต้องมีการคัดเลือกอย่างเหมาะสม มีผู้รับผิดชอบดูแลด้านชีวิต มีระเบียบการศึกษา มีการฝึกฝนคุณธรรม และมีการเตรียมตัวสำหรับงานอภิบาลอย่างจริงจัง

กล่าวอีกนัยหนึ่ง พระศาสนจักรเริ่มมองเห็นว่า “**กระแสเรียก**” แม้จะเป็นพระพรจากพระเจ้า แต่ก็ต้องได้รับการพิจารณา หล่อเลี้ยง และพัฒนาในชุมชนที่เหมาะสม สามเณรผู้เตรียมตัวเป็นพระสงฆ์ ไม่ควรเติบโตตามลำพัง หรือเรียนรู้จากการทดลองทำงานเท่านั้น แต่ควรอยู่ใน **สภาพแวดล้อม** ที่ช่วยให้เขารู้จักตนเอง รู้จักพระคริสตเจ้า รู้จักพระศาสนจักร และเรียนรู้การรับใช้ประชากรของพระเจ้า

ด้วยเหตุนี้ “**บ้านเณร**” จึงมีความหมายมากกว่าบ้านพัก เพราะเป็นชุมชนแห่งการอบรมและการเรียนรู้ เป็นสถานที่ที่ผู้เป็นสามเณรได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ฝึกวินัย ฝึกการภาวนา ศึกษาพระคัมภีร์ ปรัชญา เทววิทยา และวิชาอื่น ๆ ที่จำเป็น รวมทั้งเรียนรู้ที่จะอยู่ภายใต้การแนะนำของผู้ใหญ่และการวินิจฉัยกระแสเรียก (Discernment Vocation)

แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนความเข้าใจเรื่องศีลบวชของสภาสังคายนาเตรนโต กล่าวคือ พระสงฆ์มิใช่เพียงเจ้าหน้าที่ที่ได้รับเลือกให้ทำหน้าที่ทางศาสนา แต่ศีลบวชเป็นศีลศักดิ์สิทธิ์ และผู้รับศีลบวชได้รับมอบหมายให้ประกอบพันธกิจที่สืบเนื่องจากพันธกิจของบรรดาอัครสาวก เพราะฉะนั้น พันธกิจเช่นนี้จึงต้องได้รับการเตรียมตัวอย่างเหมาะสมทั้งชีวิต มิใช่อาศัยเพียงความรู้หรือความศรัทธาส่วนตัวเท่านั้น

กฤษฎีกาสำคัญเรื่องการจัดตั้งสามเณราลัย

วันที่ 15 กรกฎาคม ค.ศ. 1563 ในการประชุมสมัยที่ 23 สภาสังคายนาเตรนโตได้ออกกฤษฎีกาว่าด้วยการปฏิรูป โดยบทที่ 18 กำหนดหลักการเรื่องการจัดตั้งสถานอบรมสำหรับผู้สมัครเป็นพระสงฆ์ นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของระบบสามเณราลัยประจำสังฆมณฑลในพระศาสนจักรคาทอลิก

พระสันตะปาปาเปาโลที่ 6 ทรงกล่าวในโอกาสครบรอบ 400 ปีของกฎีกานี้ว่า สถาบันที่เรียกว่า “สามเณรลัย” สำหรับอบรมผู้เตรียมตัวรับศีลบวช ได้รับการกำหนดอย่างเป็นทางการโดยบทที่ 18 ของสมัยประชุมที่ 23 แห่งสภาสังคายนาเตรนโต และนักบุญชาร์ลส์ บอร์โรเมโอ อัครสังฆราชแห่งมิลาน เป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่ง ที่เร่งนำมติของสภาสังคายนาไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

สาระสำคัญของกฎีกาดังกล่าวคือ พระศาสนจักรท้องถิ่นต้องไม่ปล่อยให้การเตรียมพระสงฆ์ขึ้นอยู่กับความพร้อมเฉพาะบุคคลหรือครอบครัว แต่ต้องรับผิดชอบจัดตั้งสถาบันสำหรับเลี้ยงดู ให้การศึกษา และอบรมผู้สมัครอย่างเป็นระบบ สถานอบรมควรอยู่ภายใต้การกำกับของพระสังฆราช และมีผู้รับผิดชอบด้านการศึกษา ระเบียบวินัยและชีวิตฝ่ายจิตอย่างชัดเจน

สามเณรควรได้รับการฝึกฝนในด้านภาษาและวิชาพื้นฐาน ศึกษาพระคัมภีร์ วิชาที่เกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรมและศีลศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนฝึกการขับร้องในพิธีกรรมและการดำเนินชีวิตตามระเบียบของพระศาสนจักร ผู้ที่มีฐานะยากจนแต่มีคุณสมบัติเหมาะสมควรได้รับโอกาสเป็นพิเศษ เพราะพระศาสนจักรเห็นว่ากระแสรักไม่ควรถูกจำกัดด้วยฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ในแง่นี้ บ้านเณรจึงเป็นทั้งบ้าน โรงเรียน ชุมชนความเชื่อ และพื้นที่แห่งการวินิจฉัย กระแสเรียกในเวลาเดียวกัน เป็นสถานที่ที่พระศาสนจักรรับบุคคลคนหนึ่งเข้ามาดูแล มิใช่เพื่อเร่งให้เขาได้รับศีลบวช แต่เพื่อช่วยให้ทั้งตัวเขาและพระศาสนจักรค่อย ๆ พิจารณาว่าเขาได้รับเรียกและมีความเหมาะสมสำหรับชีวิตพระสงฆ์จริงหรือไม่

เหตุใดจึงต้องมีทั้ง “บ้านเณร” และ “วิทยาลัย”

ในระยะแรก บ้านเณรทำหน้าที่ทั้งอบรมชีวิตและจัดการศึกษา แต่เมื่อองค์ความรู้ทางปรัชญา เทววิทยา พระคัมภีร์ กฎหมายพระศาสนจักร ประวัติศาสตร์ และมนุษยศาสตร์พัฒนามากขึ้น การศึกษาของผู้สมัครเป็นพระสงฆ์จึงจำเป็นต้องมีโครงสร้างทางวิชาการที่ชัดเจนมากขึ้น

บ้านเณรและวิทยาลัยจึงมีหน้าที่ต่างกัน แต่สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

“บ้านเณร” รับผิดชอบการอบรมตัวบุคคลและชีวิตชุมชน เช่น ชีวิตภาวนา วินัย ความสัมพันธ์ วุฒิภาวะ การวินิจฉัยกระแสเรียก จิตตารมณ์แห่งการรับใช้ และการเตรียมตัวสำหรับชีวิตพระสงฆ์ ส่วน “วิทยาลัย” หรือสถาบันการศึกษา รับผิดชอบด้านวิชาการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะปรัชญา เทววิทยา พระคัมภีร์ จริยศาสตร์ ประวัติศาสตร์พระศาสนจักร กฎหมายพระศาสนจักร และศาสตร์ที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจมนุษย์และสังคม

อย่างไรก็ตาม ทั้งสองส่วนไม่ควรถูกแยกออกจากกัน การเรียนเทววิทยาที่ไม่สัมพันธ์กับชีวิตฝ่ายจิต อาจกลายเป็นเพียงความรู้ทางวิชาการ ขณะที่ชีวิตฝ่ายจิตที่ขาดการศึกษาอย่างรอบคอบ ก็อาจกลายเป็นความศรัทธาที่ไม่มีรากฐานหรือไม่สามารถตอบคำถามของผู้คนในแต่ละยุคสมัยได้

การจัดตั้งวิทยาลัยควบคู่กับบ้านเณรจึงสะท้อนความเข้าใจว่า พระสงฆ์ต้องเป็นทั้งศิษย์ของพระคริสตเจ้า ผู้นำชุมชน ผู้ประกาศพระวรสาร ผู้อภิบาล และผู้สามารถอธิบายความเชื่ออย่างมีเหตุผล การศึกษาจึงไม่ใช่สิ่งประดับชีวิตพระสงฆ์ แต่เป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมตัวเพื่อรับใช้ประชากรของพระเจ้า

เอกสารประวัติพระศาสนจักรไทยที่เคยใช้ยังกล่าวถึง ผลของสภาสังคายนาเตรนโตว่า มีการกำหนดให้สอนพระคัมภีร์ในอาสนวิหาร วิทยาลัย อารามและสถานศึกษา รวมทั้งกำชับให้พระสงฆ์เทศน์สอนในวันอาทิตย์และวันฉลองสำคัญ สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าการปฏิรูปบุคลากรสัมพันธ์โดยตรงกับการยกระดับการศึกษาและพันธกิจการประกาศพระวรสาร

บ้านเณรกับการสร้างพระสงฆ์พื้นเมือง แนวคิดเรื่องการอบรมในบ้านเณรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพระศาสนจักรในดินแดนแพร่ธรรม เพราะมิชชันนารีจากต่างประเทศไม่สามารถอยู่ในดินแดนหนึ่งได้ตลอดไป การสร้างพระศาสนจักรท้องถิ่นที่มั่นคงจึงต้องอาศัยพระสงฆ์พื้นเมืองซึ่งรู้จักภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความทุกข์ และความหวังของประชาชนในท้องถิ่นนั้น เอกสารประวัติพระศาสนจักรไทยชี้ว่า บรรดามิชชันนารีที่เดินทางเข้ามาเผยแผ่ความเชื่อในดินแดนต่าง ๆ ล้วนได้รับการอบรมภายใต้กรอบข้อคำสอนและระเบียบวินัยที่สืบเนื่องจากสภาสังคายนาเตรนโต แนวคิดของสังคายนาจึงติดมากับวิถีคิด การศึกษา และการทำงานของบรรดาธรรมทูตที่เข้ามาในเอเชียและสยาม เมื่อคณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีส (MEP) เข้ามาทำงานในแถบทวีปเอเชีย จุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งคือ การสร้างพระสงฆ์พื้นเมืองมิใช่เพียงส่งพระสงฆ์จากยุโรปเข้ามาทำงานแทนประชาชนท้องถิ่นตลอดไป พระสงฆ์พื้นเมืองจะเป็นรากฐานที่ช่วยให้พระศาสนจักรตั้งมั่น เติบโต และถ่ายทอดความเชื่อในพระเจ้าต่อไปได้ แม้เมื่อเกิดสงคราม การเบียดเบียน หรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก็ตาม

ด้วยเหตุนี้ **พระสังฆราชปีแอร์ ลังแบร์ต เดอ ลา ม็อต ,พระสังฆราชฟรังซัวส์ ป็ลลือ และบรรดามิชชันนารีรุ่นแรก** จึงให้ความสำคัญต่อการก่อตั้งบ้านเณรในแถบทวีปเอเชีย พวกเขาไม่ได้มองบ้านเณรว่าเป็นเพียงสถานศึกษาสำหรับเยาวชน แต่เป็นหัวใจของการสร้าง**พระศาสนจักรท้องถิ่น**

ใน ค.ศ. 1664 บรรดาพระสังฆราชและมิชชันนารีได้ตัดสินใจเปิดบ้านเณรสำหรับรับสามเณรจากดินแดนต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออก เช่น อินเดีย จีน อันนัม ตังเกีย กัมพูชา โคชินจีน และญี่ปุ่น ต่อมาย่านเณรดังกล่าวได้ตั้งอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา ความตั้งใจคืออบรมสามเณรชาวเอเชียให้เป็นพระสงฆ์สำหรับรับใช้ประชาชนของตนเอง การก่อตั้งบ้านเณรในกรุงศรีอยุธยาจึงควรได้รับการเข้าใจว่าเป็นผลสืบเนื่องจากกระแสการปฏิรูปของพระศาสนจักรหลังสภาสังคายนาเตรนโต กล่าวคือ เมื่อพระศาสนจักรยอมรับว่า การมีพระสงฆ์ที่ดีต้องเริ่มจากการอบรมที่ดี งานแพร่ธรรมในดินแดนใหม่ก็จำเป็นต้องเริ่มจากการสร้างสถาบันอบรมพระสงฆ์พื้นเมืองด้วย

2. ความขัดแย้งระหว่างปาโตรอาโด ที่มีต่อปรอปากันดาฟิเต การตั้งมิสซังสยาม และสมัชชาอยุธยา

การเข้ามาของพระศาสนจักรคาทอลิกในดินแดนเอเชีย รวมทั้งประเทศสยาม มิได้เป็นเพียงเรื่องของบรรดามิชชันนารีที่เดินทางมาประกาศพระวรสารเท่านั้น แต่มีเบื้องหลังเกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมือง การเดินเรือ การค้า การล่าอาณานิคม และ “สิทธิ” ที่พระสันตะสำนักมอบให้แก่ภักษัตริย์ของประเทศโปรตุเกสและสเปน สิทธิดังกล่าวเรียกว่า “ปาโตรอาโด” หรือ *Padroado* ซึ่งในระยะแรกมีส่วนสำคัญอย่างมาก ต่อการขยายงานแพร่ธรรมไปยังดินแดนที่ชาวยุโรปเพิ่งค้นพบ แต่เมื่อเวลาผ่านไป ระบบนี้ก็กลับกลายเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของพระศาสนจักรท้องถิ่น โดยเฉพาะการไม่สนับสนุนให้มี การสร้างพระสงฆ์พื้นเมืองและการจัดตั้งพระฐานานุกรมที่เป็นอิสระจากอำนาจของชาติตะวันตก

ความขัดแย้งระหว่างปาโตรอาโด กับสมณกระทรวงเผยแผ่ความเชื่อ หรือ *Propaganda Fide* จึงมิใช่เพียงความขัดแย้งระหว่างชาวโปรตุเกสกับชาวฝรั่งเศส แต่เป็นความขัดแย้งระหว่างวิสัยทัศน์สองแบบเกี่ยวกับงานแพร่ธรรม กล่าวคือ งานแพร่ธรรมควรเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจและผลประโยชน์ของรัฐ หรือควรเป็นพันธกิจของพระศาสนจักรสากล ที่มุ่งสร้างพระศาสนจักรท้องถิ่นให้เติบโตด้วยตนเอง

จุดกำเนิดของระบบปาโตรอาโด

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15 และ 16 ประเทศโปรตุเกสและสเปนเป็นประเทศมหาอำนาจทางทะเล บรรดานักเดินเรือของทั้งสองประเทศเดินทางออกสำรวจเส้นทางใหม่ ๆ และเข้าครอบครองดินแดนตามชายฝั่งของแอฟริกา เอเชีย และทวีปอเมริกา การเดินทางเหล่านี้มิได้ถูกมองว่าเป็นเพียงการขยายการค้าและอำนาจทางการเมือง แต่ยังถูกเชื่อมโยงเข้ากับพันธกิจการประกาศพระวรสาร (งานแพร่ธรรม) ด้วย บรรดาพระสันตะปาปาในเวลานั้นจึงทรงมอบสิทธิพิเศษแก่ภักษัตริย์โปรตุเกสและสเปน ให้มีหน้าที่รับผิดชอบการเผยแผ่ความเชื่อในดินแดนที่ ค้นพบหรือเข้าครอบครอง สิทธิดังกล่าวค่อย ๆ พัฒนาเป็นระบบที่เรียกว่า *Padroado* หรือสิทธิอุปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์ ภายใต้ระบบนี้ กษัตริย์มีหน้าที่สร้างวัด สนับสนุนค่าใช้จ่ายของมิชชันนารี จัดหาเรือและเส้นทางเดินทาง รวมทั้งช่วยก่อตั้งสังฆมณฑลและสถาบันของพระศาสนจักรในดินแดนใหม่ ในทางกลับกัน กษัตริย์ก็ได้รับสิทธิเสนอชื่อบุคคลสำหรับตำแหน่งสำคัญในพระศาสนจักร เช่น พระสังฆราช และผู้บริหารเขตมิสซัง ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการส่งมิชชันนารีไปทำงานในพื้นที่ต่าง ๆ ในระยะเริ่มแรก ระบบนี้ถือเป็นความร่วมมือระหว่างพระศาสนจักรกับอำนาจฝ่ายบ้านเมือง เพราะสันตะสำนัก ไม่มีเรือ ไม่มีกองทัพ ไม่มีงบประมาณ หรือระบบคมนาคมในการเดินทาง ที่จะส่งมิชชันนารีไปยังดินแดนห่างไกลด้วยตนเอง ประเทศโปรตุเกส จึงกลายเป็นกำลังสำคัญในการนำบรรดานักบวช และมิชชันนารีเดินทางไปยังแอฟริกา อินเดีย มะละกา มาเก๊า ญี่ปุ่น และดินแดนอื่น ๆ ในเอเชีย

บรรดามิชชันนารีชุดแรกที่เข้ามาในสยามในคริสต์ศตวรรษที่ 16 และต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 ส่วนใหญ่เดินทางมาจากศูนย์กลางที่อยู่ภายใต้ระบบปาโตรอาโด เช่น กัว มะละกา มาเก๊า

และมะนิลา มิซซันนารีเหล่านี้มาจากหลายคณะนักบวช ได้แก่ คณะโดมินิกัน ฟรันซิสกัน ออกัสติเนียน และเยสุอิต แต่ในทางกฎหมายและการปกครอง พวกเขาล้วนดำเนินงานภายในโครงสร้างสิทธิอุปถัมภ์ของโปรตุเกสหรือสเปน

เมื่อพันธกิจการแพร่ธรรมผูกติดกับอำนาจของชาติที่ต้องการขยายอาณานิคม ปัญหาสำคัญของระบบปาโตรอาโดคือ การแพร่ธรรม ถูกผูกเข้ากับผลประโยชน์ของประเทศผู้ให้การอุปถัมภ์มากเกินไป เขตแพร่ธรรม มักเดินตามเส้นทางการค้า และเขตอิทธิพลทางการเมืองของโปรตุเกส มิซซันนารีจึงมักทำงานอยู่ตามเมืองท่า ชุมชนชาวโปรตุเกส หรือดินแดนที่กองกำลังโปรตุเกสสามารถให้ความคุ้มครองได้

ประเทศโปรตุเกสเป็นประเทศขนาดเล็กและมีประชากรไม่มาก เมื่อค้นพบและเข้าครอบครองดินแดนจำนวนมาก ประเทศจึงไม่มีกำลังบุคลากรเพียงพอ ที่จะดูแลการแพร่ธรรมในพื้นที่อันกว้างใหญ่ กษัตริย์โปรตุเกสต้องขอความช่วยเหลือจากคณะนักบวชต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้นักบวชชาติอื่น เช่น ชาวอิตาลี สเปน เยอรมัน ออสเตรีย และโปแลนด์ เดินทางไปทำงานภายใต้สิทธิของโปรตุเกสด้วย แม้จะมีมิซซันนารีจากหลายชาติ แต่ระบบการปกครองยังคงรวมศูนย์อยู่ที่โปรตุเกส การแต่งตั้งบุคลากร การเดินทาง การจัดสรรทรัพยากร และการแบ่งเขตงาน ต้องผ่านกลไกที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์และศูนย์กลางของโปรตุเกส

ปัญหาจึงมิได้เกิดจากความไม่เสียสละของมิซซันนารีแต่ละคน หลายคนทำงานด้วยความยากลำบากและอุทิศชีวิตให้แก่งานแพร่ธรรมอย่างแท้จริง แต่ข้อจำกัดอยู่ที่โครงสร้างของระบบ ซึ่งทำให้การประกาศพระวรสาร ไม่สามารถแยกออกจากอำนาจ ผลประโยชน์ และขอบเขตการเมืองของชาติโปรตุเกสได้อย่างเต็มที่ เมื่ออำนาจของโปรตุเกสอ่อนกำลังลงงานแพร่ธรรมก็พลอยอ่อนกำลังตามไปด้วย เมื่อเส้นทางเดินเรือถูกขัดขวาง หรือเมืองท่าถูกศัตรูยึดครอง มิซซันนารีก็ไม่สามารถเดินทาง หรือได้รับการสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอ พระศาสนจักรในดินแดนต่าง ๆ จึงต้องพึ่งพาบุคลากรจากยุโรปอยู่ตลอดเวลา โดยยังไม่มีรากฐานของตนเองที่มั่นคงเพียงพอ

ปัญหาสำคัญที่สุดประการหนึ่งคือ การไม่สร้างพระสงฆ์พื้นเมือง ข้อจำกัดที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของงานแพร่ธรรมภายใต้ระบบปาโตรอาโด คือการไม่ให้ความสำคัญต่อการสร้างพระสงฆ์พื้นเมือง เอกสารประวัติพระศาสนจักรไทยระบุอย่างชัดเจนว่า

“ในดินแดนมิสซัง บรรดามิซซันนารีใช้ครูคำสอนพื้นเมืองช่วยสอนศาสนา แต่ไม่ได้ส่งเสริมการบวชพระสงฆ์พื้นเมืองอย่างจริงจัง ครูคำสอนพื้นเมืองมีบทบาทสำคัญมาก พวกเขา รู้จักภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และวิถีคิดของประชาชน สามารถเดินทางไปในพื้นที่ที่มิซซันนารีต่างชาติไม่สามารถเข้าไปถึง และช่วยรักษากลุ่มคริสตชนในช่วงที่ขาดพระสงฆ์ได้ แต่พวกเขายังคงได้รับมอบหมายให้เป็นเพียงผู้ช่วย มิได้ถูกพัฒนาให้ก้าวขึ้นมารับผิดชอบพระศาสนจักรในฐานะพระสงฆ์หรือพระสังฆราชท้องถิ่น”

เบื้องหลังทำที่ดังกล่าวมีปัจจัยหลายประการ บางครั้งมิชชันนารีชาวยุโรปไม่เชื่อมั่นว่า **คนท้องถิ่น**จะสามารถรับการอบรมด้านปรัชญา เทววิทยา ภาษาลาติน และระเบียบวินัยของ พระศาสนจักรได้ในระดับเดียวกับชาวยุโรป บางแห่งยังมี **คติทางวัฒนธรรม** และมองว่า ชาวยุโรปมีความเหมาะสมในการเป็นผู้นำพระศาสนจักรมากกว่า นอกจากนี้ การสร้างพระสงฆ์พื้นเมืองย่อมหมายความว่า พระศาสนจักรท้องถิ่นจะค่อย ๆ สามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจลดบทบาทและอำนาจของระบบปาโตรอาโดลง การควบคุมตำแหน่งพระสังฆราช เขตมิสซัง และบุคลากรของพระศาสนจักรย่อมทำได้ยากขึ้น หากมีคณะสงฆ์ท้องถิ่นที่ไม่ต้องพึ่งพาการปกครองของโปรตุเกส ผลที่เกิดขึ้นคือ **แม่คริสตชนในหลายพื้นที่จะมีจำนวนมากขึ้น แต่ยังขาดพระสงฆ์พื้นเมืองที่จะดูแลพวกเขา** เมื่อมิชชันนารีถูกขับไล่ เสียชีวิต ถูกจับกุม หรือไม่สามารถเดินทางเข้าพื้นที่ได้ กลุ่มคริสตชนจำนวนมากจึงถูกทอดทิ้ง โดยไม่มีพระสงฆ์ ประกอบศีลศักดิ์สิทธิ์และให้การอภิบาล สันตะสำนัก จึงเริ่มมองเห็นว่า การพึ่งพามิชชันนารีต่างชาติเพียงอย่างเดียว ไม่อาจทำให้พระศาสนจักรในเอเชียหยั่งรากอย่างมั่นคงได้ พระศาสนจักรท้องถิ่นจะเติบโตได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อมีพระสงฆ์และผู้อภิบาลที่เกิดจาก ประชาชนของตนเอง เพราะความจำเป็นที่สันตะสำนักต้องนำงานแพร่ธรรมกลับคืนมา เมื่อเวลาผ่านไป สันตะสำนักพบว่า สิทธิที่เคยมอบให้แก่โปรตุเกสและสเปนเพื่อช่วยงานแพร่ธรรม ได้กลายเป็นระบบผูกขาดที่ทำให้ส่วนกลางของพระศาสนจักรไม่สามารถบริหารงานแพร่ธรรมได้โดยตรง แม้พระสันตะปาปาจะทรงเป็นประมุขสูงสุดของพระศาสนจักร แต่ในทางปฏิบัติ การส่งพระสังฆราชหรือมิชชันนารีเข้าไปในดินแดนซึ่งโปรตุเกสถือว่าอยู่ภายใต้สิทธิ ปาโตรอาโด ต้องได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายโปรตุเกสเสียก่อน หากพระสันตะสำนักแต่งตั้งบุคลากรโดยตรง ฝ่ายปาโตรอาโดก็อาจปฏิเสธว่า การแต่งตั้งนั้นขัดต่อสิทธิพิเศษที่ได้รับมาแต่เดิม สันตะสำนักจึงเห็นว่า ระบบปาโตรอาโด ก่อให้เกิดทั้งความสับสนและผลเสีย ต่องานเผยแผ่ธรรม อีกทั้งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องนำอำนาจในการกำกับดูแลงานแพร่ธรรมกลับมาอยู่ในมือของสันตะสำนักโดยตรง สิ่งที่สันตะสำนักต้องการมิใช่เพียงการยึดอำนาจจากโปรตุเกส แต่คือการแย่งงานประกาศพระวรสารออกจากกิจกรรมทางการเมืองของชาติต่าง ๆ งานแพร่ธรรมควรดำเนินไปเพื่อสร้างพระศาสนจักร ไม่ใช่เพื่อขยายอาณาจักร หรือเพื่อผลประโยชน์ของประเทศใดประเทศหนึ่ง

เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ พระสันตะปาปาเกรโกรีที่ 15 จึงทรงจัดตั้ง “สมณกระทรวงเผยแผ่ความเชื่อ” ซึ่งมีชื่อภาษาลาตินว่า *Sacra Congregatio de Propaganda Fide* หรือที่นิยมเรียกสั้น ๆ ว่า “ปรอปากันดา ฟิเด” เอกสารประวัติพระศาสนจักรไทยระบุว่า

“วันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 1622 เป็นวันก่อตั้งสมณกระทรวงนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สันตะสำนักสามารถกำกับ วางแผน และประสานงาน การแพร่ธรรมในดินแดนต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ โดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับอำนาจของโปรตุเกส และสเปนเพียงฝ่ายเดียว อย่างไรก็ตาม สมณกระทรวงเผยแผ่ความเชื่อไม่ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งมิชชันนารีมายังสยามโดยเฉพาะ แต่ก่อตั้ง

ขึ้นเพื่อดูแลงานแพร่ธรรมของพระศาสนจักรทั่วโลก โดยเฉพาะดินแดนที่ยังไม่มีโครงสร้างพระฐานานุกรมถาวร หรือพื้นที่ที่ระบบเดิมไม่สามารถดูแลได้อย่างเหมาะสม สยามเข้ามามีความสำคัญในเวลาต่อมา เพราะเป็นดินแดนที่มีความเป็นอิสระทางการเมือง ไม่ได้ตกเป็นอาณานิคมของโปรตุเกส และตั้งอยู่ในตำแหน่งที่สามารถใช้เป็นศูนย์กลางสำหรับติดต่อกับจีน อังกฤษ โคชินจีน กัมพูชา ลาว และดินแดนอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้”

สมณกระทรวงเผยแผ่ความเชื่อ เสนอแนวคิดสำคัญหลายประการที่แตกต่างจากแนวทางของระบบปาโตรอาโด **ประการแรก** งานแพร่ธรรมต้องอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสันตะสำนัก และพระศาสนจักรสากล มิใช่เป็นสิทธิผูกขาดของกษัตริย์หรือประเทศใดประเทศหนึ่ง **ประการที่สอง** มิชชันนารีต้องเดินทางไปประกาศพระวรสาร มิใช่เพื่อขยายวัฒนธรรม ภาษา หรืออำนาจทางการเมืองของชาติตน แต่เพื่อช่วยให้ความเชื่อหยั่งรากในประชาชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น **ประการที่สาม** เป้าหมายสำคัญของงานแพร่ธรรมต้องเป็นการสร้างพระศาสนจักรท้องถิ่น ซึ่งมีพระสงฆ์พื้นเมือง และในที่สุดสามารถมีพระสังฆราชของตนเองได้ **ประการที่สี่** มิชชันนารีไม่ควรปรับเปลี่ยนขนบธรรมเนียมของประชาชน เพียงเพราะแตกต่างจากธรรมเนียมของชาวยุโรป สิ่งใดที่ไม่ขัดต่อความเชื่อและศีลธรรมของคริสตชนก็ควรได้รับการเคารพและรักษาไว้

เอกสารประวัติพระศาสนจักรไทยกล่าวว่า

“สมณกระทรวงมองเห็นปัญหาที่มิชชันนารีไม่เตรียมพระสงฆ์พื้นเมืองและไม่ประยุกต์งานแพร่ธรรมเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงพยายามวางแผนและออกคำแนะนำ เพื่อให้การแพร่ธรรมสามารถก้าวหน้าอย่างมั่นคง”

วิสัยทัศน์นี้ทำให้การอบรมเพื่อเป็นพระสงฆ์พื้นเมืองไม่ได้เป็นเพียงงานส่วนหนึ่งของมิสซัง แต่เป็นเป้าหมายหลักของการแพร่ธรรม เพราะมิชชันนารีต่างชาติควรช่วยวางรากฐานให้พระศาสนจักรท้องถิ่นสามารถดำเนินชีวิตและรับผิดชอบพันธกิจของตนเองได้ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการแต่งตั้งพระสังฆราชประจำสังฆมณฑล ซึ่งอาจถูกฝ่ายปาโตรอาโดคัดค้าน สันตะสำนักจึงใช้รูปแบบการแต่งตั้ง “**ผู้แทนพระสันตะปาปา**” หรือ *Vicar Apostolic* ผู้แทนพระสันตะปาปาได้รับอภิเษกเป็นพระสังฆราช แต่ไม่ได้รับตำแหน่งเป็นพระสังฆราชประจำสังฆมณฑล ที่อยู่ภายใต้สิทธิปาโตรอาโดโดยตรง พวกเขาได้รับตำแหน่งพระสังฆราชเกียรตินามจากสังฆมณฑลโบราณ และได้รับมอบอำนาจจากพระสันตะปาปาให้ไปปกครองเขตมิสซังในนามของพระองค์

สมณกระทรวงพยายามใช้วิธีการประนีประนอมกับปาโตรอาโด โดยจัดส่งมิชชันนารี และผู้แทนพระสันตะปาปาไปทำงานในพื้นที่ซึ่งยังขาดการอภิบาล แต่ถึงกระนั้น ความขัดแย้งระหว่างปาโตรอาโดกับโปรปากันดา ฟิเด ก็ยังคงเกิดขึ้นในหลายพื้นที่และดำเนินต่อเนื่องเป็นเวลานาน ฝ่ายปาโตรอาโดเห็นว่า การแต่งตั้งผู้แทนพระสันตะปาปาเป็นการละเมิดสิทธิที่พระสันตะปาปาในอดีตเคยมอบให้แก่กษัตริย์โปรตุเกส ส่วนฝ่าย โปรปากันดา ฟิเด เห็นว่า สิทธิดังกล่าวไม่ควรถูกใช้เป็นข้ออ้างเพื่อขัดขวางพันธกิจของพระศาสนจักร เมื่อระบบเดิมไม่สามารถส่งบุคลากรหรือสร้างพระศาสนจักรท้องถิ่นได้อย่างเพียงพอ บุคคลสำคัญผู้ช่วยให้สันตะสำนักตระหนักถึงความจำเป็นของการสร้างพระสงฆ์พื้นเมืองในเอเชียคือ **คุณพ่อเล็กซานเดอร์ เดอ โรดส์** พระสงฆ์คณะเยสุอิต ผู้ทำงานในเวียดนามเป็นเวลาหลายปี ท่านได้พบว่าคริสตชนในด่งเกีย และโคชินจิ้น มีจำนวนมาก แต่มีพระสงฆ์ไม่เพียงพอ เมื่อมิชชันนารีถูกขับไล่หรือเกิดการเบียดเบียน กลุ่มคริสตชนจำนวนมากต้องอยู่โดยไม่มีผู้อภิบาล

คุณพ่อเดอ โรดส์ จึงเดินทางกลับยุโรปเพื่อเสนอให้สันตะสำนัก *ส่งพระสังฆราชไปยังเอเชีย พระสังฆราชเหล่านี้จะสามารถบวชพระสงฆ์พื้นเมือง จัดตั้งบ้านเณร และสร้างคณะสงฆ์ท้องถิ่นที่ไม่ต้องพึ่งพามิชชันนารีต่างชาติอยู่ตลอดไป* ข้อเสนอของท่านกระทบต่อระบบปาโตรอาโดโดยตรง เพราะการส่งพระสังฆราชจากกรุงโรมไปสร้างพระสงฆ์พื้นเมือง หมายถึงการก่อตั้งพระศาสนจักรท้องถิ่นที่มีได้อยู่ภายใต้การควบคุมของโปรตุเกส เอกสารประวัติพระศาสนจักรไทยกล่าวว่า “คุณพ่อเดอ โรดส์เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดการก่อตั้งคณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีส และเสนอให้ส่งพระสังฆราชไปตั้งคณะสงฆ์พื้นเมือง” เมื่อท่านปรารภจะกลับไปทำงานในดินแดนเดิม ผู้ใหญ่ของคณะเยสุอิตก็ไม่กล้าอนุญาต เนื่องจากเกรงปฏิกิริยาจากฝ่ายโปรตุเกส ท่านจึงถูกส่งไปทำงานที่เปอร์เซียแทน เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่า ความขัดแย้งไม่ได้เป็นเพียงการอภิปรายเชิงหลักการ แต่มีผลกระทบต่อชีวิตและภารกิจของมิชชันนารีโดยตรง ผลจากความพยายามของคุณพ่อเดอ โรดส์ และกลุ่มพระสงฆ์ในฝรั่งเศส สันตะสำนักจึงแต่งตั้งพระสังฆราชผู้แทนพระสันตะปาปา สำหรับเขตมิสซังในเอเชีย **พระสังฆราชฟรังซัวส์ ปัลลีโอ** ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้แทนพระสันตะปาปาแห่งด่งเกีย เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1658 **พระสังฆราชปีแอร์ ลังแบร์ต เดอ ลา ม็อต** ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้แทนพระสันตะปาปาแห่งโคชินจิ้น เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม ค.ศ. 1658 ส่วน**พระสังฆราชอิกญาซิอุส โกโตลันติ** ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้แทนพระสันตะปาปาแห่งนานกิง เมื่อวันที่ 20 กันยายน ค.ศ. 1660 แต่ถึงแก่กรรมระหว่างการเดินทาง จึงไม่สามารถไปถึงเขตมิสซังที่ได้รับมอบหมาย

พระสังฆราชเหล่านี้ได้รับการกิจสำคัญ ไม่ใช่เพียงไปทำหน้าที่แทนมิชชันนารีที่มีอยู่แล้ว แต่ต้องสร้างระบบพระศาสนจักรท้องถิ่น จัดตั้งบ้านเณร อบรมผู้สมัครพื้นเมือง บวชพระสงฆ์ และวางรากฐานการปกครองที่ขึ้นตรงต่อสันตะสำนัก การส่งผู้แทนพระสันตะปาปาไปเอเชียเป็นเรื่องละเอียดอ่อนอย่างยิ่ง เพราะฝ่ายโปรตุเกสเห็นว่า ดินแดนเหล่านั้นอยู่ภายใต้สิทธิปาโตรอาโด การส่งพระสังฆราชซึ่งไม่ได้รับการเสนอชื่อหรือรับรองจากกษัตริย์โปรตุเกสจึงถูก

มองว่าเป็นการละเมิดสิทธิเดิม สมณกระทรวงเผยแผ่พรความเชื่อจึงต้องการให้บรรดาพระสังฆราชเดินทางอย่างลับ ๆ และหลีกเลี่ยงเมือง หรือดินแดนที่อยู่ภายใต้การควบคุมของโปรตุเกส เอกสารระบุว่า การเดินทางต้องใช้เส้นทางบกที่ยาวไกล และยากลำบากกว่าการเดินทางโดยเรือหลายเท่า เพื่อไม่ให้ถูกตรวจพบหรือจับกุม

พระสังฆราชลียงแบร์ต เดอ ลา ม็อต พร้อมพระสงฆ์ผู้ร่วมทางสององค์ ออกเดินทางจากเมืองมาร์แซย์ใน ค.ศ. 1660 ผ่านทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซีเรีย เปอร์เซีย และอินเดีย ก่อนเดินทางต่อมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเดินทางเช่นนี้สะท้อนระดับความรุนแรงของความขัดแย้ง เพราะบุคคลที่พระสันตะปาปาทรงแต่งตั้งโดยตรงยังต้องหลีกเลี่ยงดินแดนของคาทอลิกด้วยตัวเอง เนื่องจากเกรงว่าจะถูกฝ่ายปาโตรอาโดจับกุมหรือขัดขวาง เป้าหมายเดิมของพระสังฆราชลียงแบร์ตคือโคชินจีน ส่วนพระสังฆราชปลลือได้รับมอบหมายให้ไปตั้งเกียแต่สถานการณ์ทางการเมืองและการเบียดเบียนในเวียดนามทำให้พวกท่านไม่สามารถเดินทางเข้าสู่เขตมิสซังของตนได้โดยง่าย **สยามจึงกลายเป็นสถานที่สำคัญด้วยเหตุผลหลายประการ** ประการแรก สยามเป็นอาณาจักรอิสระ มิได้อยู่ภายใต้การปกครองของโปรตุเกส ฝ่ายปาโตรอาโดจึงไม่มีอำนาจทางการเมืองโดยตรงที่จะขับไล่หรือจับกุมผู้แทนพระสันตะปาปา **ประการที่สอง กรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองนานาชาติ** มีชุมชนชาวต่างชาติหลายกลุ่ม ทั้งโปรตุเกส ญี่ปุ่น ญวน จีน เปอร์เซีย และชาติยุโรปอื่น ๆ จึงเป็นจุดที่บรรดามิชชันนารีสามารถติดต่อกับดินแดนต่าง ๆ ได้ **ประการที่สาม ราชสำนักสยามในเวลานั้นเปิดกว้างต่อชาวต่างประเทศ**และอนุญาตให้ศาสนาต่าง ๆ ดำเนินกิจกรรมของตนได้ในระดับหนึ่ง

พระสังฆราชลียงแบร์ต เดอ ลา ม็อต จึงเดินทางมาถึงกรุงศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม ค.ศ. 1662 ส่วนพระสังฆราชปลลือเดินทางมาถึงใน ค.ศ. 1664 กรุงศรีอยุธยาจึงค่อย ๆ กลายเป็นฐานปฏิบัติงานของผู้แทนพระสันตะปาปาในภูมิภาคนี้ การเข้ามาของพวกท่านทำให้สถานการณ์ของกลุ่มคริสตชนในสยามเปลี่ยนแปลงไป เพราะก่อนหน้านี้กลุ่มคริสตชนส่วนใหญ่ เป็นชุมชนชาวต่างชาติที่ได้รับการดูแลจากมิชชันนารีภายใต้ระบบปาโตรอาโด แต่บัดนี้มีผู้แทนพระสันตะปาปาซึ่งได้รับอำนาจโดยตรงจากกรุงโรมเข้ามาดำเนินงานในดินแดนเดียวกัน การมาถึงสยามของผู้แทนพระสันตะปาปา ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพราะพวกท่านไม่สามารถเข้าสู่เวียดนามได้ แต่สยามยังเหมาะสมต่อการสร้างศูนย์กลางอบรมบุคลากรพื้นเมืองจากหลายประเทศในเอเชีย ก่อนออกเดินทาง บรรดาพระสังฆราชและผู้ร่วมงานมีความคิดชัดเจนแล้วว่า วิธีแก้ปัญหาการขาดแคลนพระสงฆ์ในเอเชีย คือการตั้งบ้านเณรในดินแดนมิสซัง เพื่ออบรมและบวชพระสงฆ์พื้นเมือง

หนังสือเผยแผ่ข้อมูลเกี่ยวกับมิสซังในประเทศจีน ซึ่งเชื่อกันว่าพระสังฆราชปลลือเป็นผู้เรียบเรียง ระบุว่า วิธีที่รวดเร็วที่สุดในการแก้ปัญหาทางานแพร่ธรรมคือการส่งพระสังฆราชไปจัดตั้งสามเณรลัทธิ ในดินแดนคริสตชนใหม่ บ้านเณรเหล่านี้จะผลิตพระสงฆ์พื้นเมืองเพื่อช่วยพระศาสนจักร และขยายพระศาสนจักรท้องถิ่นให้กว้างออกไป แนวคิดนี้แตกต่างจากการใช้คนท้องถิ่นเป็นเพียงครูคำสอนหรือผู้ช่วยมิชชันนารี เพราะผู้แทน

พระสันตะปาปาต้องการให้ชาวเอเชียได้รับการอบรมและรับศีลบวชอย่างสมบูรณ์ เพื่อเป็นผู้อภิบาลพระศาสนจักรในท้องถิ่นของตน สยามจึงกลายเป็นสถานที่ซึ่งวิสัยทัศน์ของโปรปากันดา ฟิเด เริ่มปรากฏเป็นรูปธรรม กล่าวคือ เป็นศูนย์กลางที่พระสังฆราช พระสงฆ์ และสามเณรพื้นเมืองจากหลายดินแดนสามารถมาพบกัน รับการอบรม และเตรียมกลับไปทำงานในประเทศของตน เมื่อพระสังฆราชปลื้มเดินทางมาถึงกรุงศรีอยุธยาใน ค.ศ. 1664 บรรดาผู้แทนพระสันตะปาปาและมิชชันนารีได้ประชุมร่วมกัน เพื่อพิจารณาสถานการณ์และกำหนดแนวทางการทำงาน **การสมัชชาที่กรุงศรีอยุธยาใน ค.ศ. 1664** มีความสำคัญ เพราะเป็นการวางแผนงานแพร่ธรรมอย่างเป็นระบบ ก่อนที่บรรดามิชชันนารีจะแยกย้ายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ พวกท่านพิจารณาทั้งชีวิตฝ่ายจิตของมิชชันนารี วิธีปฏิบัติต่อประชาชนท้องถิ่น การจัดตั้งกลุ่มคริสตชน และการอบรมบุคลากรของพระศาสนจักร ผลสำคัญประการหนึ่งคือการเน้นย้ำว่างานของมิชชันนารีต้องไม่หยุดอยู่ที่การทำให้คนจำนวนหนึ่งรับศีลล้างบาป แต่ต้องสร้างพระศาสนจักรที่สามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง **การจัดตั้งบ้านเณร และการอบรมเพื่อเป็นพระสงฆ์พื้นเมืองจึงเป็นหัวใจของแผนงานนี้**

เมื่อผู้แทนพระสันตะปาปาเข้ามาในสยาม พวกท่านพบว่ามิชชันนารีชาวโปรตุเกสและคณะนักบวชต่าง ๆ ทำงานอยู่ก่อนแล้ว ปัญหาสำคัญจึงเกิดขึ้นทันทีว่า ใครมีอำนาจปกครองมิชชันนารีและคริสตชนในสยาม ฝ่ายผู้แทนพระสันตะปาปา (โปรปากันดา ฟิเด) ยืนยันว่าพวกท่านได้รับอำนาจโดยตรงจากพระสันตะปาปา และมิชชันนารีที่ทำงานอยู่ในเขตซึ่งได้รับมอบหมายควรยอมรับอำนาจของผู้แทนพระสันตะปาปา

ฝ่ายปาโตรอาโดกลับเห็นว่า พวกตนเข้ามาทำงานก่อนและอยู่ภายใต้สิทธิพิเศษที่พระสันตะปาปาในอดีตมอบให้แก่กษัตริย์โปรตุเกส จึงไม่จำเป็นต้องขึ้นกับผู้แทนพระสันตะปาปา ที่ถูกส่งมาโดยไม่ผ่านระบบของโปรตุเกส แม้ในช่วง ค.ศ. 1673–1674 จะมีสมณโองการและธรรมนูญหลายฉบับยืนยันอำนาจของผู้แทนพระสันตะปาปา มิชชันนารีฝ่ายปาโตรอาโดบางส่วนก็ยังประกาศว่าเอกสารเหล่านั้นไม่มีผล เพราะขัดต่อสิทธิพิเศษที่โปรตุเกสได้รับมาแต่เดิม

ความขัดแย้งรุนแรงขึ้นจนมีคำสั่งจากฝ่ายโปรตุเกสไปยังเมืองกัว ให้จับกุมผู้แทนพระสันตะปาปาหากเดินทางผ่านดินแดนที่โปรตุเกสควบคุมอยู่ เอกสารประวัติพระศาสนจักรไทย เปรียบสถานการณ์นี้เป็นเสมือนการประกาศสงครามระหว่างผู้แทนพระสันตะปาปากับฝ่ายโปรตุเกสในสยาม เมื่อมองเพียงภายนอก ความขัดแย้งอาจดูเหมือนเป็นการแข่งขันระหว่างมิชชันนารีชาวโปรตุเกส กับมิชชันนารีชาวฝรั่งเศส แต่สาระสำคัญลึกกว่านั้น ฝ่ายปาโตรอาโดยึดถือสิทธิทางกฎหมายและประวัติศาสตร์ที่พระสันตะสำนักเคยมอบให้แก่กษัตริย์โปรตุเกส พวกเขาเห็นว่า การส่งมิชชันนารีหรือพระสังฆราชเข้ามาโดยไม่ผ่านโปรตุเกส เป็นการทำลายระเบียบที่มีอยู่เดิม ฝ่ายโปรปากันดา ฟิเด ยืนยันว่า งานแพร่ธรรมเป็นพันธกิจของพระศาสนจักรสากล สิทธิใด ๆ ที่เคยมอบให้แก่รัฐต้องมีไว้เพื่อรับใช้พันธกิจนี้ หากสิทธิดังกล่าวกลับขัดขวางการประกาศพระวรสารและการเติบโตของพระศาสนจักรท้องถิ่น พระสันตะสำนัก

ก็ย่อมมีอำนาจจัดระเบียบใหม่ได้ ฝ่ายปาโตรอาโดมีแนวโน้มรักษาโครงสร้างที่พึงพามีชนนารีจากยุโรป ขณะที่ฝ่ายปรอปากันดาพีเด มุ่งสร้างบ้านเณร บวชพระสงฆ์พื้นเมือง และจัดตั้งพระศาสนจักรท้องถิ่นที่ขึ้นตรงต่อพระสันตะสำนัก เพราะฉะนั้น ความขัดแย้งนี้จึงเป็นความขัดแย้งระหว่าง “สิทธิในการควบคุม” กับ “ความจำเป็นของพันธกิจ” และระหว่างพระศาสนจักรที่ผูกติดกับอำนาจของชาติตะวันตก กับพระศาสนจักรท้องถิ่นที่ค่อยๆ เติบโตขึ้นในวัฒนธรรมของประชาชนเอง

เพื่อสนับสนุนผู้แทนพระสันตะปาปาและจัดหาพระสงฆ์สำหรับงานในเอเชีย จึงเกิดคณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีส หรือ *Missions Étrangères de Paris (M.E.P.)* คณะนี้มีใช้คณะนักบวชในความหมายเดียวกับคณะเยสุอิต โดมินิกัน หรือฟรันซิสกัน แต่เป็นคณะสงฆ์สังฆมณฑลที่รวมตัวกันเพื่อไปทำงานในดินแดนมิสซังภายใต้การมอบหมายของสันตะสำนัก จุดหมายสำคัญของคณะมิสซังการก่อตั้งสาขาของฝรั่งเศสในเอเชีย แต่คือการช่วยผู้แทนพระสันตะปาปาสร้างพระศาสนจักรท้องถิ่น โดยเฉพาะการตั้งบ้านเณรและการอบรมพระสงฆ์พื้นเมือง การก่อตั้งคณะ M.E.P. จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของวิสัยทัศน์ใหม่จากปรอปากันดา พีเด พระสงฆ์ของคณะถูกส่งมาเพื่อทำงานในนามของพระศาสนจักรสากลมิใช่ในฐานะเจ้าหน้าที่ของกษัตริย์ฝรั่งเศส แม้ในเวลาต่อมา ความสัมพันธ์กับการเมืองของฝรั่งเศสจะสร้างปัญหาและความซับซ้อนบางประการขึ้นก็ตาม การเข้ามาของผู้แทนพระสันตะปาปาและคณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีส ทำให้สยามมิได้เป็นเพียงจุดหมายหนึ่งของมิชชันนารี แต่กลายเป็นศูนย์กลางของความพยายามสร้างพระศาสนจักรท้องถิ่นในเอเชีย กรุงศรีอยุธยาเป็นสถานที่ซึ่งพระสังฆราชลึงแบร์ต เดอ ลา ม็อต และพระสังฆราชปลีอสามารถประชุม วางแผน ตั้งบ้านเณร อบรมบุคลากร และติดต่อกับพระสันตะสำนักได้จากจุดเริ่มต้นนี้ พระศาสนจักรในสยามจึงค่อย ๆ มีโครงสร้างการปกครองที่ชัดเจน มีผู้แทนพระสันตะปาปาประจำพื้นที่ มีบ้านเณร และมีเป้าหมายสร้างคณะสงฆ์พื้นเมือง แม้กระบวนการดังกล่าวจะดำเนินไปอย่างช้า ๆ และต้องเผชิญอุปสรรคอีกมากก็ตาม ในแง่นี้ การก่อตั้งมิสซังสยามมิใช่เพียงเรื่องของการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบจากโปรตุเกสมาเป็นฝรั่งเศส แต่เป็นการเปลี่ยนแนวคิดจากการแพร่ธรรมภายใต้สิทธิของชาติมหาอำนาจ มาสู่การแพร่ธรรมภายใต้การกำกับของพระสันตะสำนัก ซึ่งมุ่งสร้างพระศาสนจักรท้องถิ่นและบุคลากรพื้นเมือง

3. การทำสมัชชาที่กรุงศรีอยุธยา ค.ศ. 1664 กับการกำเนิดบ้านเณร

การทำสมัชชาที่กรุงศรีอยุธยา ค.ศ. 1664 มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประวัติศาสตร์พระศาสนจักรในสยาม เพราะมิใช่เพียงการประชุมเพื่อกำหนดวิธีการประกาศพระวรสารเท่านั้น แต่เป็นการวางรากฐานของการสร้างพระศาสนจักรท้องถิ่น โดยเฉพาะการตัดสินใจจัดตั้งบ้านเณรเพื่ออบรมพระสงฆ์พื้นเมือง พระสังฆราชปีแอร์ ลึงแบร์ต เดอ ลา ม็อต เดินทางมาถึงกรุงศรีอยุธยาใน ค.ศ. 1662 ส่วนพระสังฆราชฟรังซัวส์ ปลีอ พร้อมคณะ เดินทางมาถึงเมื่อวันที่ 27 มกราคม ค.ศ. 1664 เดิมพระสังฆราชทั้งสององค์ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนพระสันตะปาปาประจำเขตมิสซังในเวียดนาม พระสังฆราชปลีอรับผิดชอบตั้งเกี่ย

ส่วนพระสังฆราชลัซแบร์ตได้รับผิดชอบโคชินจีน แต่ขณะนั้นเกิดการเบียดเบียนคริสตชนอย่างรุนแรง ทำให้พวกท่านยังไม่สามารถเดินทางเข้าไปในเขตมิสซังของตนได้ เมื่อได้รับจดหมายจากตังเกี๋ยและโคชินจีนขอให้เลื่อนการเดินทางออกไป พระสังฆราชทั้งสองจึงใช้ช่วงเวลาที่อยู่ในกรุงศรีอยุธยาประชุมร่วมกับบรรดามิชชันนารี เพื่อพิจารณาว่า งานแพร่ธรรมในเอเชียควรดำเนินต่อไปอย่างไร การประชุมนี้เรียกว่า “สมัชชากรุงศรีอยุธยา ค.ศ. 1664” โดยมีพระสังฆราชลัซแบร์ตเป็นประธาน สิ่งที่บรรดาพระสังฆราชพบคือ พระศาสนจักรในเอเชียยังต้องพึ่งพามิชชันนารีจากยุโรปเกือบทั้งหมด เมื่อมิชชันนารีถูกขับไล่ เสียชีวิต หรือไม่สามารถเดินทางเข้าพื้นที่ได้ ชุมชนคริสตชนจำนวนมาก ก็ไม่มีพระสงฆ์ดูแล ไม่มีผู้ประกอบศีลศักดิ์สิทธิ์ และไม่มีผู้นำที่สามารถรักษาความเชื่อของชุมชนไว้ได้

ระบบการแพร่ธรรมแบบเดิมใช้คนท้องถิ่นเป็นครูคำสอน ล่าม หรือผู้ช่วยมิชชันนารี แต่ยังมีได้ให้ความสำคัญแก่การอบรมและบวชพวกเขาเป็นพระสงฆ์อย่างเพียงพอ ส่งผลให้พระศาสนจักรในเอเชียยังไม่สามารถยืนหยัดด้วยตนเองได้ พระสังฆราชทั้งสองจึงมองเห็นว่าการส่งมิชชันนารีชาวยุโรปเข้ามาเพิ่มเพียงอย่างเดียวไม่ใช่คำตอบในระยะยาว เพราะมิชชันนารีต่างชาติย่อมประสบข้อจำกัดด้านภาษา วัฒนธรรม สุขภาพ การเดินทาง และสถานการณ์ทางการเมือง ทางออกที่มั่นคงกว่าคือ การอบรมคนเอเชียให้เป็นพระสงฆ์ เพื่อให้พวกเขากลับไปอภิบาลประชาชนของตนเอง

การอบรมพระสงฆ์พื้นเมืองมิใช่ความคิดที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันในการประชุม ค.ศ. 1664 แต่เป็นภารกิจที่พระสังฆราชทั้งสองได้รับมาจากสมณกระทรวงเผยแผ่ความเชื่อแล้ว สมณกระทรวงเห็นว่า จุดหมายของงานแพร่ธรรมมิใช่การทำให้ดินแดนต่าง ๆ ต้องพึ่งพามิชชันนารีชาวยุโรปตลอดไป แต่ต้องสร้างพระศาสนจักรท้องถิ่นที่มีพระสงฆ์และผู้อภิบาลของตนเอง ดังนั้น เมื่อมีการประชุมสมัชชาที่กรุงศรีอยุธยา เรื่องการจัดตั้งบ้านเณรจึงได้รับการพิจารณาเป็นเรื่องแรก ๆ เอกสารประวัติพระศาสนจักรไทยระบุไว้ว่า

“เนื่องจากเป็นจุดหมายเอกของสมณกระทรวงเผยแผ่ความเชื่อ ที่ประชุมได้ตัดสินใจก่อตั้งบ้านเณรขึ้นที่กรุงศรีอยุธยา ทั้งนี้เป็นไปตามคำสั่งสอนที่รับมา เพื่อผลิตพระสงฆ์พื้นเมือง”

มติเรื่องบ้านเณรจึงมิใช่เพียงข้อเสนอทั่วไป แต่เป็นการนำวิสัยทัศน์ของสมณกระทรวงเผยแผ่ความเชื่อมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในเอเชีย แม้พระสังฆราชทั้งสองได้รับมอบหมายให้ทำงานในเวียดนาม แต่กรุงศรีอยุธยามีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับการตั้งบ้านเณรหลายประการ ประการแรก สยามเป็นอาณาจักรอิสระ มิได้อู่ภายใต้การปกครองของโปรตุเกส ฮอลันดา หรือชาติตะวันตกอื่น จึงลดปัญหาการควบคุมจากระบบปาโตรอาโด ประการที่สอง กรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองนานาชาติ มีประชาชนจากหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ ทั้งชาวสยาม ญวน จีน ญี่ปุ่น โปรตุเกส มลายู เปอร์เซีย และชนชาติอื่น ๆ จึงเป็นศูนย์กลางที่สามารถรับผู้สมัครจากดินแดน

ต่าง ๆ มาอบรมร่วมกันได้ ประการที่สาม สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงมีนโยบายเปิดรับชาวต่างประเทศ และทรงอนุญาตให้บรรดามิชชันนารีดำเนินการทางศาสนาได้ในระดับหนึ่ง พระองค์ยังทรงพระกรุณาพระราชทานที่ดินสำหรับสร้างวัดและโรงเรียนแก่บรรดาธรรมทูตด้วย ประการที่สี่ จากกรุงศรีอยุธยาสามารถติดต่อกับเวียดนาม กัมพูชา จีน อินเดีย และดินแดนอื่น ๆ ในเอเชียได้ บ้านเณรที่นี้จึงไม่ได้ถูกคิดขึ้นสำหรับชาวสยามเท่านั้น แต่มีลักษณะเป็นบ้านเณรรวมสำหรับดินแดนมิสซังในเอเชีย

หลังจากสมัชชามีมติให้จัดตั้งบ้านเณร พระสังฆราชลียงแบร์ตเป็นผู้รับผิดชอบนำมติดังกล่าวไปปฏิบัติ การประชุมเกิดขึ้นใน ค.ศ. 1664 และในปีถัดมา **พระสังฆราชลียงแบร์ตได้ดำเนินการก่อตั้งบ้านเณรขึ้นสำเร็จในกรุงศรีอยุธยา เอกสารระบุว่า ท่านยื่นขอพระบรมราชานุญาตจัดตั้งบ้านเณรเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม ค.ศ. 1665** ลำดับเหตุการณ์จึงเห็นได้ชัดว่า ค.ศ. 1664 สมัชชากรุงศรีอยุธยาพิจารณาปัญหาการขาดพระสงฆ์พื้นเมือง และมีมติตั้งบ้านเณร ค.ศ. 1665 พระสังฆราชลียงแบร์ตนำมติไปปฏิบัติ จัดตั้งบ้านเณร และขอพระบรมราชานุญาตจากสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เพราะฉะนั้น บ้านเณรไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญหรือเกิดจากการมีเด็กจำนวนหนึ่งมาขอเรียน แต่เกิดจากแผนงานที่ผ่านการไตร่ตรองร่วมกันของพระสังฆราชและมิชชันนารีในการประชุมสมัชชา บ้านเณรที่สมัชชาต้องการก่อตั้งมิใช่โรงเรียนทั่วไป และไม่ใช่มหาวิทยาลัยเพียงที่ฝึกของเยาวยชน แต่เป็นสถานที่อบรมบุคคลเพื่อเตรียมรับศีลบวชเป็นพระสงฆ์ สามเณรจะต้องได้รับการอบรมทั้งด้านความรู้ ชีวิตฝ่ายจิต ระเบียบวินัย และความสามารถในการอภิบาล พวกเขาต้องเรียนภาษาที่จำเป็น ศึกษาคำสอน พระคัมภีร์ พิธีกรรม และวิชาความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งฝึกการภาวนาและการดำเนินชีวิตเป็นชุมชน เป้าหมายของการอบรมไม่ใช่การทำให้คนท้องถิ่นกลายเป็นชาวยุโรป แต่เพื่อเตรียมพวกเขาให้สามารถประกาศพระวรสารและรับใช้ประชาชนในภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง ด้วยเหตุนี้ บ้านเณรจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนงานแพร่ธรรมจากการที่ชาวต่างชาติเข้ามาดูแลคริสตชน มาเป็นการสร้างพระศาสนจักรท้องถิ่นที่มีบุคลากรของตนเอง

บ้านเณรแห่งนี้มีลักษณะเป็นบ้านเณรกลางของเอเชีย หรือวิทยาลัยกลาง แนวคิดของพระสังฆราชปัลลีโอและ พระสังฆราชลียงแบร์ต มิได้จำกัดอยู่ที่การผลิตพระสงฆ์สำหรับสยามเท่านั้น พวกเขาต้องการรับผู้สมัครจากดินแดนต่าง ๆ เช่น ตังเกี๋ย โคชินจีน จีน กัมพูชา และพื้นที่อื่น ๆ ที่กำลังประสบปัญหาการเบียดเบียน กรุงศรีอยุธยาจึงถูกมองว่าเป็นสถานที่ปลอดภัยชั่วคราว ซึ่งเยาวยชนจากดินแดนเหล่านั้นสามารถเข้ามาศึกษาและรับการอบรมได้ เมื่อได้รับศีลบวชแล้วก็จะกลับไปทำงานในประเทศของตน นี่คือเหตุผลที่บ้านเณรในกรุงศรีอยุธยามีความหมายกว้างกว่าบ้านเณรประจำมิสซังสยาม เพราะเป็นส่วนหนึ่งของแผนการสร้างพระสงฆ์พื้นเมืองสำหรับพระศาสนจักรในเอเชีย การประชุมสมัชชา ค.ศ. 1664 ยังนำไปสู่การเรียบเรียงแนวทางสำหรับบรรดามิชชันนารี ซึ่งต่อมาเป็นที่รู้จักในชื่อ *Monita ad Missionarios* หรือ **“คำแนะนำธรรมทูต”** เอกสารดังกล่าวรวบรวมหลักการสำคัญของงานแพร่ธรรม เช่น การไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง การเคารพประเพณีท้องถิ่นที่ไม่ขัดต่อความเชื่อ การเรียนรู้ภาษาและ

วัฒนธรรมของประชาชน และการสร้างพระสงฆ์พื้นเมือง ร่างคำแนะนำนี้ถูกนำไปขออนุมัติที่กรุงโรม และได้รับการจัดพิมพ์ใน ค.ศ. 1669 กลายเป็นคู่มือสำคัญสำหรับงานธรรมทูตมิชชันนารีในสยาม แต่สำหรับงานแพร่ธรรมของพระศาสนจักรในดินแดนต่าง ๆ ด้วย การจัดตั้งบ้านเณรจึงไม่ได้เป็นโครงการที่แยกออกจากแนวทางการแพร่ธรรม แต่เป็นหัวใจของแนวคิดทั้งหมด กล่าวคือ มิชชันนารีต้องไม่ทำงานแทนคนท้องถิ่นตลอดไป แต่ต้องสร้างและอบรมคนท้องถิ่นให้สามารถรับผิดชอบพระศาสนจักรของตนเอง สมัชชากรุงศรีอยุธยา ค.ศ. 1664 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญอย่างน้อยสามประการ **ประการแรก** จากการประกาศพระวรสารแบบเฉพาะหน้า ไปสู่การวางแผนระยะยาว มิชชันนารีไม่ได้มุ่งเพียงเดินทาง เทศน์สอน และโปรดศีลล้างบาป แต่เริ่มสร้างสถาบันที่จะดำเนินงานต่อไปในอนาคต **ประการที่สอง** จากการพึ่งพาพระสงฆ์ยุโรป ไปสู่การสร้างพระสงฆ์พื้นเมือง บ้านเณรทำให้ชาวเอเชียไม่ได้เป็นเพียงผู้รับการประกาศพระวรสาร แต่สามารถเป็นผู้ประกาศและผู้อภิบาลพระศาสนจักรได้ด้วย **ประการที่สาม** จากกลุ่มคริสตชนที่กระจัดกระจาย ไปสู่การเป็นพระศาสนจักรท้องถิ่น การมีบ้านเณรหมายถึง การเริ่มสร้างคณะสงฆ์ โครงสร้างการอภิบาล และความต่อเนื่องของพระศาสนจักรในดินแดนนั้น

4. จากบ้านเณรป็นิ่ง สู่หัวหิน กำเนิดสามเณรลัยแสงธรรม และวิทยาลัยแสงธรรม ภายหลังสภาสังคายนาวาติกันที่ 2

ก่อนมีแสงธรรม สามเณรใหญ่ไทยไปเรียนที่ไหน ก่อนประเทศไทยจะมีสามเณรลัยใหญ่เป็นของตนเอง ผู้สมัครเป็นพระสงฆ์ที่จบการอบรมจากบ้านเณรเล็กแล้ว ต้องเดินทางไปศึกษาปรัชญาและเทววิทยาในต่างประเทศ สถานที่สำคัญคือ **บ้านเณรใหญ่ที่ป็นิ่ง ประเทศมาเลเซีย** ขณะที่บางคนได้รับโอกาสเดินทางไปศึกษาที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี กล่าวได้ว่า ในเวลานั้นการอบรมสามเณรใหญ่ของประเทศไทยยังต้องพึ่งพาสถาบันต่างประเทศทั้งด้านหลักสูตร คณาจารย์ ระบบการอบรม และสถานที่ศึกษา เอกสารฉลอง 40 ปี สามเณรลัยแสงธรรมระบุว่า ในช่วงปลายทศวรรษ 1960 ประเทศไทยมีสามเณรใหญ่ศึกษาอยู่ที่ป็นิ่งมากกว่า 60 คน การส่งสามเณรไปเรียนต่างประเทศเป็นวิธีที่ใช้มานาน แต่เมื่อจำนวนสามเณรเพิ่มขึ้น รวมทั้งบริบทของพระศาสนจักรในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไป ความจำเป็นที่จะต้องมีบ้านเณรใหญ่ประจำประเทศจึงชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ แรงผลักดันสำคัญมาจากสภาสังคายนาวาติกันที่ 2 โดยเฉพาะสมณกฤษฎีกา *Optatam Totius* ว่าด้วยการอบรมเพื่อเป็นพระสงฆ์ สภาสังคายนามีได้กำหนดว่าทุกสังฆมณฑลต้องสร้างบ้านเณรของตนโดยไม่คำนึงถึงความพร้อม แต่ส่งเสริมให้แต่ละสังฆมณฑลหรือหลายสังฆมณฑลร่วมมือกันจัดตั้งสถาบันอบรมที่เหมาะสมกับสภาพของประเทศ ภูมิภาค วัฒนธรรม และความต้องการของพระศาสนจักรท้องถิ่น แนวคิดนี้สำคัญต่อประเทศไทย เพราะการอบรมในประเทศจะช่วยให้สามเณรได้เรียนรู้ท่ามกลางภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสถานการณ์อภิบาลของประชาชนที่พวกเขาจะกลับมารับใช้ในอนาคต การมีบ้านเณรใหญ่ในประเทศไทยจึงมิใช่เพียงการแก้ปัญหา

ค่าใช้จ่ายหรือความยากลำบากในการเดินทาง แต่เป็นการเปลี่ยนแนวคิดเรื่องการสร้างพระสงฆ์จากการพึ่งพาสถาบันต่างประเทศ ไปสู่การรับผิดชอบการอบรมบุคลากรของพระศาสนาจักรท้องถิ่นด้วยตนเอง

แม้สามเณรลัยแสงธรรมจะนับปีเริ่มต้นใน ค.ศ. 1972 แต่การเตรียมการเกิดขึ้นก่อนหน้านั้นหลายปี เอกสารรายงานประจำปีของคณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีสใน ค.ศ. 1969 ระบุว่า สภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทยมอบหมายให้ **พระอัครสังฆราชมีคาแอล เกียน เสมอพิทักษ์** แห่งอัครสังฆมณฑลท่าแร่ เป็นผู้รับผิดชอบเตรียมการจัดตั้งบ้านเณรใหญ่ในประเทศไทย ขณะนั้นได้มีการจัดเตรียมที่ดินไว้แล้ว แต่ยังต้องวางแผนอีกหลายด้าน ทั้งเรื่องอาคาร หลักสูตร งบประมาณ คณาจารย์ และระบบการอบรม โดยเฉพาะคำถามสำคัญว่า ใครจะเป็นผู้สอนและผู้ให้การอบรม เพราะประเทศไทยยังมีพระสงฆ์ที่ผ่านการเตรียมตัวเฉพาะทางสำหรับงานบ้านเณรจำนวนไม่มาก จึงเห็นได้ว่า บ้านเณรแสงธรรมมิได้เริ่มจากการก่อสร้างอาคาร แต่เริ่มจากการตระหนักว่า พระศาสนาจักรไทยต้องสร้างบุคลากรของตน และต้องเตรียมผู้ให้การอบรมให้พร้อมก่อน นอกจากเจตนารมณ์ของสภาสังคายนาवादิกัณฑ์ 2 แล้ว ยังมีปัญหาเชิงปฏิบัติที่ทำให้การเปิดบ้านเณรใหญ่ในประเทศไทยเป็นเรื่องเร่งด่วน เอกสารใน ค.ศ. 1970 กล่าวถึงความยุ่งยากในการขอวีซ่าเข้าประเทศมาเลเซีย สามเณรจากประเทศไทยต้องเผชิญข้อจำกัดในการเดินทางและการพำนัก หากสถานการณ์ด้านวีซ่าหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลง การส่งสามเณรไปเรียนที่ป็นักก็อาจไม่สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่น ดังนั้น การตั้งบ้านเณรในประเทศไทยจึงตอบโจทย์สองด้านพร้อมกัน คือ ด้านหนึ่ง เป็นการตอบสนองคำสอนของสภาสังคายนาवादิกัณฑ์ 2 ซึ่งเน้นการอบรมที่สัมพันธ์กับพระศาสนาจักรท้องถิ่น อีกด้านหนึ่ง เป็นการแก้ปัญหาการเดินทาง วีซ่า ค่าใช้จ่าย และการพึ่งพาสถาบันต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม สภาพระสังฆราชไม่ได้สั่งให้สามเณรทุกคนที่เรียนอยู่ป็นักเดินทางกลับทันที ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ที่นั่นยังคงได้รับอนุญาตให้เรียนต่อจนจบ ขณะที่ประเทศไทยเตรียมรับสามเณรรุ่นใหม่เข้าสู่บ้านเณรแห่งชาติดีที่จะเปิดขึ้น

วันที่ 17 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1970 มีการประชุมจัดตั้งสามเณรลัยใหญ่ครั้งแรก ณ บ้านพักพระสงฆ์วัดอัสสัมชัญ กรุงเทพฯ โดยพระอัครสังฆราชเกียน เสมอพิทักษ์ เป็นประธาน ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้แทนจากสภาพระสังฆราช สังฆมณฑลต่าง ๆ คณะนักบวช คณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีส และฆราวาส แสดงให้เห็นว่าโครงการนี้มีใช้กิจการของสังฆมณฑลใดสังฆมณฑลหนึ่ง แต่เป็นโครงการร่วมของพระศาสนาจักรคาทอลิกในประเทศไทยที่ประชุมพิจารณาหลายเรื่อง ได้แก่ สถานที่ตั้ง ชื่อสถาบัน หลักสูตร การเตรียมอาจารย์ ระบบการอบรม การเงิน และการก่อสร้าง มีการเสนอว่า สถาบันไม่ควรเป็นเพียงบ้านเณรสำหรับสามเณรประจำเท่านั้น แต่อาจพัฒนาเป็นวิทยาลัย เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไป ทั้งชายและหญิง รวมถึงผู้สนใจจากศาสนาอื่น เข้ามาศึกษาวิชาปรัชญา ศาสนา และวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ แนวคิดนี้กลายเป็นพื้นฐานสำคัญของโครงสร้างในเวลาต่อมา คือมีทั้ง **สามเณรลัยแสงธรรม** รับผิดชอบด้านการอบรมสามเณร และ **วิทยาลัยแสงธรรม** รับผิดชอบด้านการศึกษา

ในระดับอุดมศึกษา ที่ประชุมเลือกที่ดินบริเวณถนนเพชรเกษม กิโลเมตรที่ 29 ตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ เอื้อเพื่อให้ มีเนื้อที่ประมาณ 60 ไร่ เหตุผลสำคัญคือสถานที่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก การเดินทางมีแนวโน้มสะดวกขึ้น และสามารถเชิญอาจารย์จากมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ หรือนครปฐมมาช่วยสอนได้ แต่การก่อสร้างต้องใช้เวลา ขณะที่สภาพระสังฆราชตั้งใจจะเปิดการอบรมให้ทันใน ค.ศ. 1972 จึงเกิดคำถามว่า ระหว่างที่อาคารสามพรานยังสร้างไม่แล้วเสร็จ สามเณรกลุ่มแรกจะไปอยู่ที่ใด คำตอบคือ **หัวหิน**

คณะซาเลเซียนได้อนุญาตให้สภาพระสังฆราชใช้สถานที่ของคณะที่หัวหินเป็นบ้านเณรใหญ่ชั่วคราว โดยไม่คิดค่าเช่า แต่ให้ช่วยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายบางส่วนภายในบ้าน สถานที่แห่งนี้ อยู่ในบริเวณ **วัดนักบุญเทเรซา หัวหิน** และกลายเป็นสถานที่กำเนิดบ้านเณร “ลูกซุ่มนดี” หรือ “แสงธรรม” อย่างเป็นทางการ วันที่ 29 พฤษภาคม ค.ศ. 1972 บรรดาพระสังฆราช พระสมณทูต พระสงฆ์ นักบวช และสัตบุรุษได้ร่วมพิธีเปิดปีการศึกษาที่หัวหิน เอกสารร่วมสมัย เรียกวันนี้ว่าเป็นวันที่ประวัติศาสตร์พระศาสนจักรในประเทศไทย “พลิกไปอีกหน้าหนึ่ง” บ้านเณรใหญ่ของประเทศไทยจึงเริ่มต้นขึ้นที่หัวหินแล้วมาที่สามพราน พระอัครสังฆราชยวง นิตโย เป็นผู้เทศน์ในพิธีเปิด ส่วนพระอัครสังฆราชเกียน เสมอพิทักษ์ กล่าวในนามสภาพระสังฆราชว่า บ้านเณรแห่งนี้เกิดขึ้นอย่างเจียม ง่าย คล้ายพระกุมารเจ้าที่ทรงบังเกิด ณ เมืองเบธเลเฮม และชื่อ “ลูกซุ่มนดี” ซึ่งหมายถึง “แสงสว่างของโลก” หรือ “แสงธรรม” เป็นชื่อที่เหมาะสม เพราะผู้รับการอบรมจะต้องเป็นผู้มีความศรัทธาดี และนำความดี ไปสู่ผู้อื่น บ้านเณรใหญ่ชั่วคราวที่หัวหินเริ่มต้นด้วยสามเณรใหญ่รุ่นแรกจำนวน 31 คน คณะผู้ให้การอบรมรุ่นแรกประกอบด้วย **คุณพ่อบรรจง อารีพรรค เป็นอธิการ คุณพ่อสมศักดิ์ นามกร เป็นรองอธิการ และ คุณพ่อนรินทร์ ศิริวิริยานันท์ เป็นอาจารย์และผู้ให้การอบรม**

คุณพ่อบรรจง อารีพรรค ซึ่งต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นพระสังฆราชแห่งสังฆมณฑลนครสวรรค์ จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในฐานะอธิการองค์แรกและหนึ่งในผู้วางรากฐานของบ้านเณรแสงธรรม ก่อนหน้านั้นท่านได้รับการส่งไปช่วยงานและศึกษาระบบการอบรมที่บ้านเณรปิ่น ประสภารณ์จากปิ่นจึงมีส่วนในการวางระบบบ้านเณรแห่งใหม่ในประเทศไทยด้วย อย่างไรก็ตาม บ้านเณรแสงธรรมไม่ได้เพียงนำแบบอย่างจากปิ่นมาทั้งหมด แต่พยายามปรับ การอบรมให้เข้ากับสถานการณ์ของพระศาสนจักรและสังคมไทย ตามแนวทางของ สภาสังคายนาว่าติกันที่ 2 บ้านเณรที่หัวหินเปิดใช้เพราะอาคารที่สามพรานยังสร้างไม่เสร็จ จึงเป็นบ้านชั่วคราวในช่วงแรกเท่านั้น สามเณรและคณะผู้ให้การอบรมใช้ชีวิต ศึกษา ภาวนา และเริ่มต้นระบบบ้านเณรร่วมกันที่หัวหินประมาณหกเดือน ระหว่างนั้นการก่อสร้างที่สามพราน ก็ดำเนินต่อไป แม้ระยะเวลาที่หัวหินจะไม่ยาวนาน แต่มีความสำคัญมาก เพราะที่นั่นคือสถานที่ ซึ่ง บ้านเณรใหญ่แห่งประเทศไทยเปิดการศึกษาเป็นครั้งแรก ชื่อ “ลูกซุ่มนดี” หรือ “แสงธรรม” ถูกใช้เป็นทางการ สามเณรรุ่นแรกเริ่มต้นชีวิตการอบรมร่วมกัน คณะผู้ให้การอบรมชุดแรกเริ่ม วางจิตตารมณ์และแนวทางของสถาบัน ดังนั้น หัวหินจึงไม่ควรถูกมองว่าเป็นเพียงที่พักระหว่าง

ร่ออาคาร แต่เป็น “เบธเลเฮมของแสงธรรม” คือสถานที่กำเนิดของสถาบัน ก่อนจะเติบโตและลงหลักปักฐานที่สามพราน

เมื่ออาคารที่สามพรานพร้อมใช้งานในระดับหนึ่ง จึงมีการย้ายบ้านเณรจากหัวหินเข้าสู่สถานที่ถาวรวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1972 สามเณรและคณะผู้ให้การอบรม ขนย้ายสัมภาระจากหัวหินมายังสามพราน บันทึกกอนุนทินกล่าวถึงการเดินทางอย่างเรียบง่ายและยากลำบากว่า **“รถขนส่งภาระติดหล่ม ต้องช่วยกันแก้ไขจนเย็น จึงรับประทานอาหารที่ตลาด ก่อนออกเดินทางจากหัวหินเวลาประมาณ 21.00 น. และมาถึงสามพรานในเวลาตีหนึ่ง”** ภาพการเดินทางในคืนนั้นสะท้อนจุดเริ่มต้นของแสงธรรมได้อย่างชัดเจน คือมิได้เริ่มต้นด้วยความสะดวกสบายหรือความพร้อมสมบูรณ์ แต่เริ่มด้วยความเชื่อ ความร่วมมือ และความตั้งใจที่จะสร้างบ้านสำหรับอบรมพระสงฆ์ของพระศาสนจักรในประเทศไทย จากวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1972 เป็นต้นมา บ้านเณรใหญ่แสงธรรมจึงเริ่มดำเนินชีวิตและการอบรม ณ สามพราน ในระยะแรก บ้านเณรใหญ่และสถาบันการศึกษายังมิได้แยกจากกันอย่างชัดเจน บางครั้งจึงใช้ชื่อว่า “บ้านเณรใหญ่แสงธรรม” “บ้านเณรลูกซ์มุนดี” หรือ “สามเณรวิทยาลัยแสงธรรม” วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 มีพิธีเปิดสามเณราลัยแสงธรรมอย่างเป็นทางการ พร้อมกับ การก่อกำเนิดวิทยาลัยแสงธรรม เพื่อเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ต่อมา วันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2519 วิทยาลัยแสงธรรมได้รับอนุญาตให้เปิดเป็นสถาบันอุดมศึกษา เอกชน เปิดสอนด้านปรัชญาและเทววิทยา จึงกล่าวได้ว่า สิ่งเริ่มต้นจากบ้านเณรชั่วคราวเล็กๆ ที่หัวหิน ได้ค่อยๆ พัฒนาเป็นสถาบันอบรมและสถาบันการศึกษาของพระศาสนจักรระดับชาติ

บทสรุป กว่าจะถึงวันนี้ 50 ปี วิทยาลัยแสงธรรมในตอน ที่ 1

กว่าจะมี “วิทยาลัยแสงธรรม” ในวันนี้ เรื่องราวมิได้เริ่มต้นเมื่อมีอาคารเรียน มีหลักสูตร หรือได้รับอนุญาตให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาเท่านั้น แต่เริ่มต้นจากความตระหนักของ พระศาสนจักรมานานหลายศตวรรษว่า การประกาศพระวรสารจะดำเนินต่อไปอย่างมั่นคงไม่ได้ หากปราศจากบุคลากรที่ได้รับการอบรมอย่างดี ทั้งด้านความรู้ ชีวิตฝ่ายจิต วุฒิภาวะความเป็น มนุษย์ ระเบียบวินัย และความสามารถในการอภิบาลประชากรของพระเจ้า สภาสังคายนา เตรนต์ ค.ศ. 1545-1563 ได้วางรากฐานสำคัญให้พระศาสนจักรจัดตั้งบ้านเณรหรือ สามเณรลัย เพื่ออบรมผู้เตรียมตัวเป็นพระสงฆ์อย่างเป็นระบบ บ้านเณรจึงไม่ใช่เพียงสถานที่ พักอาศัย แต่เป็นทั้งบ้านอบรม ศึกษา ชุมชนเรียนรู้ และสถานที่วินิจฉัยกระแสเรียก ส่วนวิทยาลัยคือ การศึกษาด้านปรัชญา เทววิทยา พระคัมภีร์ และศาสตร์ต่าง ๆ ก็มีความจำเป็น เพื่อให้ผู้ที่จะเป็นพระสงฆ์สามารถเข้าใจความเชื่อ เข้าใจมนุษย์ และรับใช้สังคมได้อย่างเหมาะสม

เมื่อพระศาสนจักรเข้าสู่ดินแดนเอเชีย งานแพร่ธรรมในระยะแรกดำเนินไปภายใต้ระบบ ปาโตรอาโต ซึ่งพระสันตะสำนักมอบสิทธิและหน้าที่ให้กษัตริย์โปรตุเกสและสเปนสนับสนุน งานแพร่ธรรม ระบบนี้มีคุณภาพการต่อการเดินทางของบรรดามิชชันนารี แต่เมื่อเวลาผ่านไป งานแพร่ธรรมกลับถูกผูกติดกับผลประโยชน์ของชาติและอำนาจทางการเมืองมากเกินไป ปัญหาสำคัญคือ การไม่ส่งเสริมการสร้างพระสงฆ์พื้นเมืองอย่างจริงจัง พระศาสนจักรในเอเชีย จึงยังต้องพึ่งพามิชชันนารีต่างชาติอยู่ตลอดเวลา

ด้วยเหตุนี้ พระสันตะสำนักจึงตั้งสมณกระทรวงเผยแผ่ความเชื่อ หรือ โปรปากันดาฟิเด เพื่อกำกับงานแพร่ธรรมโดยตรง เป้าหมายสำคัญมิใช่เพียงส่งมิชชันนารี ออกไปเพิ่มจำนวนคริสตชน แต่ต้องสร้างพระศาสนจักรท้องถิ่นที่มีพระสงฆ์และผู้อภิบาลของ ตนเอง การเข้ามาของพระสังฆราชซีแอร์ ลังแบร์ต เดอ ลา ม็อต และพระสังฆราชฟรังซัวส์ ปัลลีโอ จึงนำมาสู่การสมัชชาที่กรุงศรีอยุธยา ค.ศ. 1664 ซึ่งมีมติสำคัญให้จัดตั้งบ้านเณรเพื่อ อบรมชาวเอเชียให้เป็นพระสงฆ์สำหรับรับใช้ประชาชนของตนเอง กรุงศรีอยุธยาจึงกลายเป็น สถานที่สำคัญแห่งหนึ่งในประวัติศาสตร์การสร้างบุคลากรพื้นเมืองของพระศาสนจักรในเอเชีย บ้านเณรที่เกิดขึ้นในกรุงศรีอยุธยาต้องเผชิญกับสงคราม ความไม่สงบ การเบียดเบียน และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายครั้ง จึงต้องโยกย้ายไปยังสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในอินเดีย และพม่า ประเทศมาเลเซีย ต่อมา บ้านเณรใหญ่ที่พม่ากลายเป็นสถานที่สำคัญในการอบรม สามเณรจากประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค รวมทั้งสามเณรจากประเทศไทย ก่อนที่พระศาสนจักร ไทยจะมีบ้านเณรใหญ่ของตนเอง

สภาสังคายนาวาติกันที่ 2 ได้สานต่อเจตนารมณ์เดิม โดยเน้นว่าการอบรมพระสงฆ์ต้อง สอดคล้องกับสถานการณ์ วัฒนธรรม และความต้องการของพระศาสนจักรท้องถิ่น จึงส่งเสริมให้ แต่ละประเทศหรือหลายสังฆมณฑลร่วมมือกันจัดตั้งสามเณรลัยใหญ่ของตนเอง สำหรับ ประเทศไทย นอกจากต้องการตอบสนองต่อคำสอนของสภาสังคายนาแล้ว ยังมีปัญหาเรื่อง การเดินทางและการขอวีซ่าเข้าประเทศมาเลเซีย จึงยิ่งทำให้การจัดตั้งบ้านเณรใหญ่ในประเทศ

เป็นเรื่องจำเป็น ใน ค.ศ. 1969 สภาพระสังฆราชคาทอลิกแห่งประเทศไทยมอบหมายให้ พระอัครสังฆราชมีคาแอล เกียน เสมอพิทักษ์ เตรียมการจัดตั้งบ้านเณรใหญ่ ต่อมา วันที่ 17 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1970 มีการประชุมจัดตั้งสามเณรลัยใหญ่ครั้งแรก ณ บ้านพัก พระสงฆ์วัดอัสสัมชัญ กรุงเทพมหานคร ที่ประชุมได้วางแผนทั้งเรื่องสถานที่ หลักสูตร บุคลากร การเงิน และการก่อสร้าง โดยเลือกที่ดินบริเวณถนนเพชรเกษม กิโลเมตรที่ 29 อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นสถานที่ถาวร อย่างไรก็ตาม เมื่ออาคารที่สามพรานยังสร้างไม่เสร็จ คณะซาเลเซียนได้อนุญาตให้ใช้อาคารที่หัวหินเป็นบ้านเณรชั่วคราว วันที่ 29 พฤษภาคม ค.ศ. 1972 บ้านเณร “ลูกซันนิตี” หรือ “แสงธรรม” จึงเปิดการศึกษาเป็นครั้งแรก ณ วัดนักบุญเทเรซา หัวหิน มีสามเณรรุ่นแรก 31 คน โดยมีคุณพ่อบรรจง อารีพรรค เป็นอธิการ องค์แรก พร้อมด้วยคณะผู้ให้การอบรมรุ่นบุกเบิก วันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1972 คณะผู้ให้การอบรมและสามเณรได้ย้ายจากหัวหินเข้าสู่สถานที่ถาวรที่สามพราน การเดินทางครั้งนั้น อาจเป็นเพียงการขนย้ายสัมภาระจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง แต่ในความหมายทาง ประวัติศาสตร์ นั่นคือการย้ายจากจุดกำเนิดไปสู่พื้นที่ซึ่งจะกลายเป็นบ้านแห่งการอบรมบุคลากร ของพระศาสนจักรไทยอย่างมั่นคง วันที่ 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1975 มีพิธีเปิดสามเณรลัย แสงธรรมอย่างเป็นทางการ พร้อมกับการก่อกำเนิดวิทยาลัยแสงธรรม เพื่อทำหน้าที่เป็น สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ต่อมา วันที่ 19 เมษายน ค.ศ. 1976 วิทยาลัยแสงธรรมได้รับ อนุญาตให้เปิดเป็นสถาบันอุดมศึกษา โดยจัดการเรียนการสอนด้านปรัชญาและเทววิทยา และ ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาใน ค.ศ. 1979 ตลอดระยะเวลา 50 ปี วิทยาลัยแสงธรรม ได้ทำหน้าที่มากกว่าการมอบความรู้หรือปริญญา เพราะผู้ที่เข้ามาศึกษาที่นี่มีทั้งสามเณร นักบวช ครูคำสอน ผู้นำคริสตชน และฆราวาส บุคคลเหล่านี้ได้ออกไปทำหน้าที่ตามวัด โรงเรียน ชุมชน และพื้นที่แพร่ธรรมทั่วประเทศ แม้จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาจะไม่มากเมื่อเทียบกับ สถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่ แต่บทบาทของพวกเขากระจายออกไปในพระศาสนจักรและ สังคมไทยอย่างกว้างขวาง การเกิดขึ้นของชุมชนการเรียนรู้เซเวียร์ และความพยายามพัฒนาไปสู่ ศูนย์การศึกษาหรือวิทยาเขตในจังหวัดเชียงราย ยังแสดงให้เห็นว่า พันธกิจของวิทยาลัย แสงธรรมมิได้หยุดอยู่เพียงการอบรมพระสงฆ์เท่านั้น แต่ขยายไปสู่การให้โอกาสทางการศึกษา แก่เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์และผู้ขาดโอกาส การเดินทางของแสงธรรมจึงยังคงดำเนินต่อไปตาม ความต้องการของพระศาสนจักรและสังคมในแต่ละยุคสมัย

กว่าจะถึงวันนี้ วิทยาลัยแสงธรรมผ่านการเดินทางจากแนวคิดของสภาสังคายนา เตรนต์ ผ่านความขัดแย้งของงานแพร่ธรรม การตั้งสมณกระทรวงเผยแผ่ความเชื่อ การสมัชชา ที่กรุงศรีอยุธยา การโยกย้ายบ้านเณรไปยังประเทศต่าง ๆ การอบรมที่ปิ่นัง การเริ่มต้นชั่วคราวที่ หัวหิน และการลงหลักปักฐานที่สามพราน เรื่องราวทั้งหมดจึงมิใช่เพียงประวัติของสถาบัน แห่งหนึ่ง แต่เป็นประวัติแห่งความพยายามของพระศาสนจักรที่จะสร้างคน เพื่อให้คนนั้นกลับไป สร้างพระศาสนจักรและรับใช้สังคม

ชื่อ “แสงธรรม” จึงมิได้เป็นเพียงชื่อของบ้านเณรหรือวิทยาลัย แต่เป็นพันธกิจที่มอบไว้แก่ทุกคนที่เคยผ่านบ้านหลังนี้ ให้เป็นแสงสว่างแห่งความเชื่อ ความจริง ความรัก และการรับใช้ตามพระวาจาของพระเยซูเจ้าที่ว่า

“ท่านทั้งหลายเป็นแสงสว่างส่องโลก” (มธ 5:14)

เอกสารอ้างอิง

Council of Trent. “The Twenty-Third Session: Doctrine on the Sacrament of Order and Decree on Reformation.” 15 July 1563. Translated by J. Waterworth. London: Dolman, 1848.

Paul VI. “Address on the Occasion of the 400th Anniversary of the Council of Trent’s Call for the Establishment of Seminaries.” 4 November 1963. Second Vatican Council. *Optatam Totius: Decree on Priestly Training*. 28 October 1965.

เอกสาร “ประวัติพระศาสนจักรไทย” บทที่ 2 ภูมิหลังของประวัติศาสตร์มิสซังสยาม.

เอกสาร “ประวัติพระศาสนจักรไทย” บทที่ 4 ความเจริญก้าวหน้าและอุปสรรคของงานเผยแผ่ความเชื่อในสมัยกรุงศรีอยุธยา.

“ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของวิทยาลัยแสงธรรม.” เอกสารประวัติวิทยาลัยแสงธรรม.

พรชัย สิงห์สา. “สี่ทศวรรษบ้านแสงธรรม: ประวัติย่อสามเณรลัยแสงธรรม.” ใน *สี่ทศวรรษ สามเณรลัยแสงธรรม: สู่จิตตรงานชุมนุมศิษย์เก่าและฉลอง 40 ปี สามเณรลัยแสงธรรม วันที่ 25–26 มกราคม 2013*. นครปฐม: สามเณรลัยแสงธรรม, 2556, หน้า 11–29.

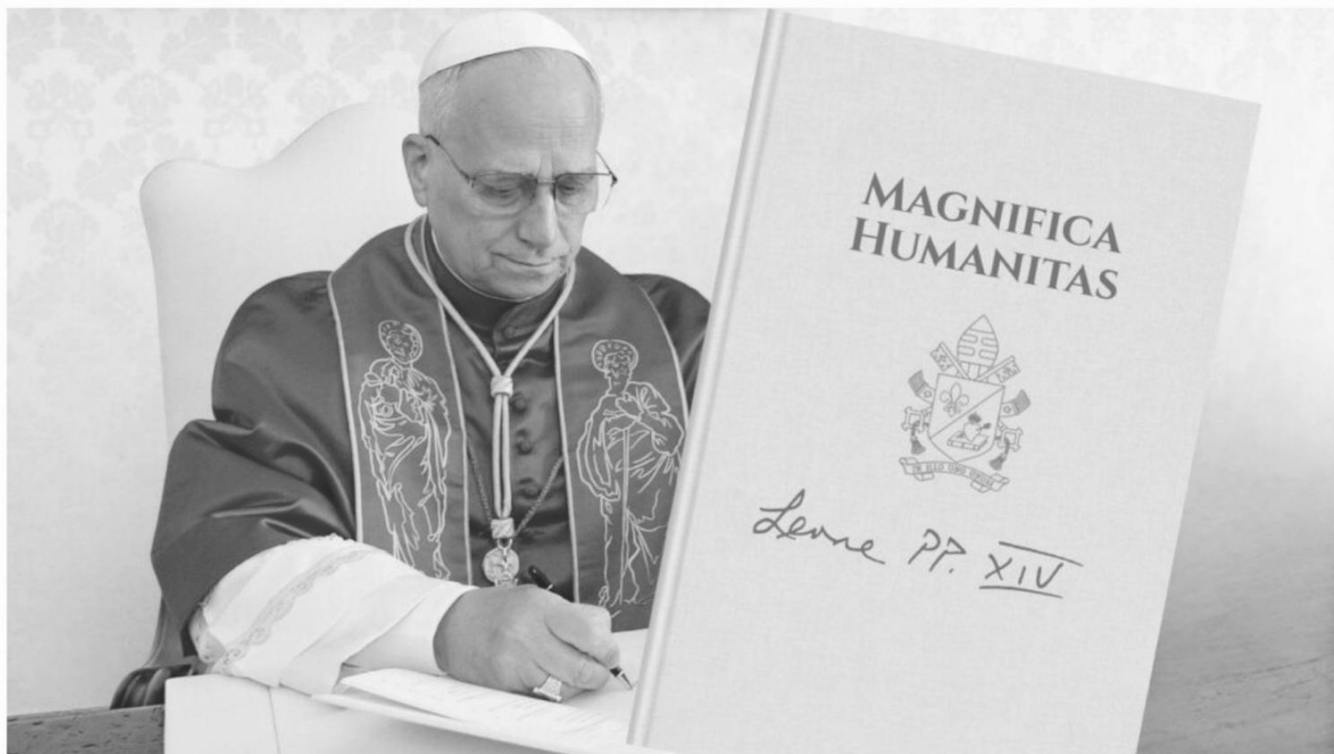
สภาสังคายนาวาติกันที่ 2. *Optatam Totius: สมณกฤษฎีกาเรื่องการอบรมเพื่อเป็นพระสงฆ์*. ประกาศใช้วันที่ 28 ตุลาคม ค.ศ. 1965. แปลภาษาไทยโดย บาทหลวงศักดิ์ไนย์ คมกฤส. พิมพ์รวมใน *สี่ทศวรรษ สามเณรลัยแสงธรรม*, 2556.

“การประชุมจัดตั้งสามเณรลัยใหญ่ครั้งที่ 1 ปี ค.ศ. 1970.” แฟ้ม 1 เลขที่ 1 ห้องเอกสารสามเณรลัยใหญ่แสงธรรม.

“แถลงการณ์สภาพระสังฆราชฯ.” *อุดมสาร* ฉบับที่ 3, 1 กุมภาพันธ์ 1972, หน้า 6–7.

“อนุทินสามเณรลัยใหญ่แสงธรรม เล่มที่ 1 ค.ศ. 1972–1980.” ห้องเอกสารสามเณรลัยใหญ่แสงธรรม.

รายงานประจำปีมิสซังสยามและมิสซังกรุงเทพฯ ถึงศูนย์มิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีส เล่ม 4 ค.ศ. 1964–1982. แปลโดย บาทหลวงวิกตอร์ ลาเก. เอกสารตีพิมพ์ไม่เผยแพร่, หน้า 392, 402–403.

(หมวดคำสอนคริสตศาสนา)

Magnifica Humanitas

เกราะป้องกันอิทธิพลของปัญญาประดิษฐ์

บาทหลวงปรีชา ธรรมนิยม, ธ.ม.น.¹

ปัจจุบัน ดูเหมือนเกือบทุกคนและเกือบทุกที่ จะกล่าวถึง “ปัญญาประดิษฐ์/AI” และคนส่วนมากก็พร้อมที่จะพูดว่า ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือที่เก่ง ฉลาด น่า/ควร/ต้องใช้ และมันก็มีประโยชน์จริง ๆ

แต่บางทีพวกเราอาจลืมด้านลบของปัญญาประดิษฐ์ไป นั่นคือ หลุมพรางที่ทำให้พวกเราอาจสูญเสียความสามารถบางอย่างในการทำหรือคิดอะไรด้วยตนเอง สูญเสีย/ล้มศักยภาพของความเป็นมนุษย์

เพราะปัญญาประดิษฐ์อาจไม่รู้จริงและไม่ยอมตอบว่าไม่รู้ แต่จะมีวิธีการเก็บข้อมูลมาเป็นข้ออ้างตลอดเวลา ให้พวกเราอยู่ในสภาพที่ถูกหลอก จึงไม่ต้องคาดเดาเลยว่าเนื้อหาที่

---

¹ บาทหลวงสังกัดคณะธรรมทูตแห่งมารีนิรมล, O.M.I.

ปัญญาประดิษฐ์สร้างขึ้นมา สามารถแทรกอย่างกลมกลืนกับเอกสารทางวิชาการได้อย่างแนบเนียน ผู้ใช้งานทั่วไปอาจไม่ระวังหรือระวัง

ในช่วงเวลานี้ที่ปัญญาประดิษฐ์และรูปแบบหลากหลายของการใช้อำนาจในสังคม พระสันตะปาปาฟรานซิส ได้ทรงพระอักษรข้อคิดหลักในเรื่อง **ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์** ในเรื่องการช่วยสร้าง “**วัฒนธรรมแห่งความรัก**” ช่วยสร้างโครงสร้างหลักของความยุติธรรม ความเท่าเทียมกัน การเสวนาพูดคุยกัน และสันติภาพต่อต้านวัฒนธรรมของการผูกขาดอำนาจที่คุกคามมวลมนุษยชาติ พระองค์ทรงเน้นย้ำว่าเทคโนโลยีควรรับใช้มนุษย์และช่วยสร้างและปันกระแสเรียกของความเป็นมนุษย์ให้ลุเป้าหมายจนสำเร็จ

ในแนวความคิดและคำสอนหลักของสมณสาส์นเวียน ของพระสันตะปาปาฟรานซิส ใน *Rerum Novarum* ของพระสันตะปาปาเลโอที่ 13 ใน *Laudato Si'* และใน *Fratelli Tutti* สมณสาส์นเวียน *Magnifica Humanitas*² ฉบับนี้ตั้งคำถามต่อคำสัญญาและอันตรายจากกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยี อาทิ ความโลภและความหลงระเหิดอยู่กับอำนาจ สร้างคนเป็นทาสเหมือนขายสินค้า การหลอกล่อใช้มนตรกรรมในรูปแบบใหม่ของการคุกคามหรือสงคราม เป็นต้น

สมณสาส์นเวียนฉบับนี้ทำให้สุนทรพจน์ของความกลัวกังวล หรือการตัดสินใจหรือการประณามไม่ แต่สมณสาส์นเวียน ‘*Magnifica Humanitas*/มนุษยชาติอันงามเลิศ’ เกี่ยวข้องกับ “การรักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในยุคของปัญญาประดิษฐ์ เรียกร้องให้ช่วยสร้าง “**วัฒนธรรมแห่งความรัก**” ที่ซึ่งเทคโนโลยีควรเป็นเครื่องมือช่วยให้มนุษย์เติบโตได้อย่างสมบูรณ์แบบ

พระสันตะปาปาฟรานซิส ได้ทรงเชื้อเชิญให้ศาสนิกผู้มีน้ำใจดีในทุกศาสนา ให้เลือกสัจธรรมความจริง ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การร่วมมือกัน แสวงหาความยุติธรรม เปิดโอกาสให้มีการเสวนาและการช่วยสร้างสันติ

Antiqua et Nova ผู้ถอดความใคร่เสนอต่อผู้ปราชญ์เข้าใจให้ลุ่มลึกจริงๆ ว่าควรอ่าน Doctrinal note ‘*Antiqua et Nova*’ ซึ่งเป็นบทบันทึกอธิบายของสมณกระทรวงว่าด้วยความเชื่อและของสมณกระทรวงว่าด้วยวัฒนธรรมและการศึกษา ออก ณ วันที่ 28 มกราคม 2025/2568 อันเป็นวันระลึกถึงนักบุญ โธมัส อะไควนัส และได้รับการลงพระปรมาภิไธยจากพระสันตะปาปาฟรานซิส

โดยหลักเป็นการบันทึกอธิบายอิทธิพลที่ปัญญาประดิษฐ์อาจอยู่เหนือในเกือบทุกระดับของชีวิตมนุษย์ อธิบายถึงความเกี่ยวพันกันระหว่างสติปัญญาของมนุษย์กับปัญญาประดิษฐ์อ่านควบคู่ไปกับสมณสาส์นเวียน *Magnifica Humanitas*

‘*Antiqua et Nova*’ ได้พยายามบันทึกรายชื่อของทั้งความเสี่ยงและของ ความก้าวหน้า ที่ปัญญาประดิษฐ์อาจสร้างขึ้นได้ อันสามารถส่งเสริมความร่วมมือของบุรุษและสตรีผู้มีน้ำใจดี

² ใช้คำแปลที่ยังไม่เป็นทางการว่ามนุษยชาติอันงามเลิศ

สานต่อพระภารกิจตามพระประสงค์ของพระเจ้า โดยตระหนักไว้ว่ายังไม่สามารถคาดเดาผลกระทบที่จะเกิดในวันข้างหน้า

Doctrinal note คือ บันทึกอธิบายคำสอนหลักความเชื่ออันทรงอำนาจ ที่มีน้ำหนักความสำคัญรองลงมาจากสมณสาส์นเวียน(Encyclical) เป็นผลงานจากกระบวนการของบรรดาผู้เชี่ยวชาญรอบรู้ของนครรัฐวาติกัน จากบรรดานักเทววิทยา นักวิทยาศาสตร์และนักจริยศาสตร์ ออกในปลายสมณสมัยของพระสันตะบิดรฟรานซิส เป็นเสียงสะท้อนจากพระวรสารตามคำเล่าของนักบุญมัทธิว สรุปลุดมการณ์ที่ศิษย์ของพระเยซูคริสต์ ผู้ได้รับทรัพย์มากมาย คือทั้งคำสอนของพันธสัญญาเดิมและคำสอนเพิ่มเติมจากพันธสัญญาใหม่ ‘.....เจ้าบ้านที่นำทั้งของใหม่และของเก่าออกจากคลังของตน(มัทธิว 13 : 52)’ เปรียบเสมือนผู้ที่มีเจตนาดี ความรู้ที่ได้รับจากพันธสัญญาเดิม จะเพิ่มพูนและสมบูรณ์ขึ้นในพันธสัญญาใหม่ นั่นคือ ต้องนำทรัพยากรทั้งหมดของพระศาสนจักร ทั้งเก่าและใหม่ ออกมาใช้และสานต่อให้เกิดคุณประโยชน์ขึ้นเรื่อย ๆ

‘Antiqua et Nova’ ได้พยายามอธิบายความแตกต่างระหว่างปัญญาประดิษฐ์และสติปัญญามนุษย์ ให้เหตุผลว่า ‘ปัญญาประดิษฐ์เป็นผลงานของสติปัญญามนุษย์ ไม่สามารถเกี่ยวโยงหรือมุ่งสู่สัจธรรม และสำคัญสุดมิได้มุ่งไปสู่พระเจ้า’ เหตุผลก็คือ ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถมาทดแทนกัลยาณมิตรแท้ ไม่สามารถช่วยในการสัมผัสพระเจ้าผ่านทางกราวณาและรำพึงหรือสรรเสริญพระเจ้าได้

แต่ต้องยอมรับว่าบันทึกอธิบายคำสอนหลักความเชื่ออันทรงอำนาจฉบับนี้ เป็นที่ยอมรับน้อยมากจากโลกสื่อโซเชียล ซึ่งก็เป็นของธรรมดา

ขอสรุปกฎแปดประการที่อาจช่วยให้เข้าใจใน ‘Antiqua et Nova’ ที่จะไขให้ปัญญาประดิษฐ์เป็นคุณ ประโยชน์มากขึ้นต่อมนุษยชาติ คือ

ปัญญาประดิษฐ์ควรส่งเสริมให้ค้นเจอความเป็นคนให้ลุ่มลึกขึ้น ไม่ใช่มาแทนที่หรือบดขยี้สติปัญญา แต่ต้องช่วยยกระดับการใช้เหตุผล การริเริ่ม ความเป็นผู้มีจริยธรรม

ปัญญาประดิษฐ์ไม่ควรส่งเสริมแค่กลุ่มชนน้อยนิดที่เฝ้าอยู่ได้โอกาส ไม่สร้างความเสื่อมล้ำในสังคม แต่ควรส่งเสริมให้ทุกคนได้รับคุณประโยชน์เท่าเทียมและเป็นสัดส่วนกันจากทรัพยากรส่วนรวมเพื่อได้มาซึ่งผลประโยชน์ส่วนรวม

ปัญญาประดิษฐ์สามารถ วิจัย วิจารณ์ วิจัย คาดเดาหรือคำแนะนำในหลากหลายสถาบันอาชีพต่าง ๆ แต่ในการตัดสินใจสุดท้ายต้องอยู่ในมือมนุษย์เสมอ

‘Antiqua et Nova’ เรียกร้องพฤติกรรมด้านจริยธรรมที่เข้มข้นในการสร้างความเสมอภาค ความโปร่งใส และความรู้รับผิดชอบ ต่อต้านการนำมนุษย์ให้อยู่ใต้ระบบข้อมูล data หรือ algorithm แต่ควรเน้นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสำคัญก่อน

‘Antiqua et Nova’ ให้ระวังข่าวปลอม ข่าวลือที่ทำให้การสื่อสารสัมพันธ์ของมนุษย์ผิดเพี้ยนไป และขอให้ใช้สื่อต่าง ๆ บอกความเป็นจริง

ในโลกของแรงงานและในอุตสาหกรรม ‘Antiqua et Nova’ เตือนให้เลี่ยงการลดแรงงานที่ทำให้คนตกงานหรือการแข่งขันชิงดีหรือเอาเปรียบกันเพื่อมุ่งแต่ผลผลิต แต่ควรส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในโลกของผู้ใช้แรงงาน

ปัญญาประดิษฐ์ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ มีอิทธิพลและแรงโน้มน้าวใจในเกือบทุกมิติของชีวิต การเลือกเพื่อพัฒนาการของปัญญาประดิษฐ์จะเป็นการปั้นและหลอมโลกของพวกเรา ‘Antiqua et Nova’ เรียกร้องให้พวกเราไม่นิ่งดูตายต่อการที่ปัญญาประดิษฐ์กัดกร่อนความรับผิดชอบของพวกเรา ความริเริ่มของพวกเรา การพินิจไตร่ตรองและความหยั่งรู้ด้านจริยธรรมของพวกเรา พวกเราต้อง ‘เปลี่ยนจิตใจ’ ของพวกเรา ช่วยกันค้นหาวิธีที่ทำให้ปัญญาประดิษฐ์ ช่วยเสริมพลังให้กับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สร้างความยุติธรรมและคุณประโยชน์แก่ทุกคน

นี่คือหลักการเตือนสติพวกเรา ว่าปัญญาประดิษฐ์ต้องอยู่ในมือของมนุษย์ ความรับผิดชอบของพวกเราทุกคน คือ ทำให้แน่ใจว่าปัญญาประดิษฐ์ยังต้องรับใช้ มิใช่เป็นนายของพวกเรา เป็นเครื่องมือสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้ผลิบาน สนับสนุนสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพวกเรา

ขณะที่พวกเรากำลังติดตัวยู่กับเทคโนโลยีใหม่ ๆ พวกเราต้องพยายามหยุดคิดและพยายามเข้าใจถึงขีดจำกัด ถึงความเสี่ยงและพัฒนาการของมันที่อาจกระทบและเป็นภัยต่อสังคม เพราะพวกเราไม่สามารถอิงเพื่อตอบโจทยในทุกปัญหาได้ เพราะสติปัญญาของมนุษย์สามารถพินิจไตร่ตรองสังเคราะห์ให้ความหมายกว่า และเป็นปรัชญามากกว่าเครื่องกลไกทั้งปวง พวกเราจึงต้องพยายามมีความรับผิดชอบในใช้ปัญญาประดิษฐ์ให้เป็นเครื่องมือช่วยเท่านั้น

ในด้านการศึกษา ถ้าพวกเราต้องใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือช่วย พวกเราควรใช้ด้วย ‘ความระมัดระวัง ไม่ประมาท’ เพราะปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถเข้าแทนที่ ‘ความสัมพันธ์และความจำเป็นอันขาดไม่ได้ระหว่างครู/อาจารย์กับนักเรียน/นักศึกษาได้’ และควรใช้อย่างโปร่งใสและมีขีดจำกัด

พระสันตะปาปาฟรานซิส ที่ 14 พร้อมกับนักมานุษยวิทยา นักวิทยาศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านปัญญาประดิษฐ์บางท่านได้ร่วมมือกันช่วยให้ดวงวิญญาณของพวกเรารอดพ้นจากอำนาจของปัญญาประดิษฐ์

โดยความเป็นจริง พระสันตะปาปาฟรานซิส ที่ 14 ได้ทรงเริ่มศึกษาปัญหาผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ที่มีต่อมนุษยชาติตั้งแต่ช่วงต้น ๆ ที่พระองค์ได้ทรงเข้ารับตำแหน่งประมุขสูงสุดของพระศาสนจักรคาทอลิกแล้ว พระองค์ยังได้ทรงร่วมงานในการไตร่ตรองความกังวลนี้กับกลุ่มนักวิทยาศาสตร์บางท่าน รวมถึงนักมานุษยวิทยาและผู้เชี่ยวชาญด้านปัญญาประดิษฐ์บางท่านด้วยในสภาพแวดล้อมและในสถานการณ์ของพัฒนาการอย่างรวดเร็วของระบบจริยศาสตร์ บวกกับความกังวล การริเริ่มในความร่วมมือกันครั้งนี้อาจนำไปให้มีผลลัพธ์ของกฎเกณฑ์ข้อกำหนดทางจริยธรรมที่เหมาะสมเกิดขึ้นในการรู้จักใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อจะได้มาซึ่งคุณประโยชน์รวมของมนุษยชาติ

ในช่วงการเลือกตั้งเยือนบางประเทศของทวีปแอฟริกา พระองค์ได้ทรงประทานสุนทรพจน์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการเมืองและกับเทคโนโลยีใหม่ อันผลักดัน/บีบบังคับให้มีการเปลี่ยนแปลงอันนำวิกฤตของสังคม

ที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนแอลจีเรีย พระองค์ได้ตรัสถึงอิสรภาพในการออกความเห็นของพระศาสนจักรและความปรารถนาที่ต้องสัตย์ซื่อต่อ ‘สารแห่งพระวรสาร’

ที่สาธารณรัฐแคเมอรูน พระองค์ได้ตรัสแนะ เตือนการบริหารปกครองของรัฐบาลแอฟริกาให้ ‘ทำลายไซตรวนของการฉ้อราษฎร์บังหลวงที่ทำให้บทบาทและภาพของผู้มีอำนาจผิดเพี้ยนไป รวมถึงการพยายามปลดปล่อยหัวใจให้เป็นอิสระจากความละโมภ’

พระองค์ยังได้ตรัสในช่วงเลือกตั้งเยือนบางประเทศของทวีปแอฟริการั้งนี้ว่า ‘โลกถูกคุกคามจากทรราชกลุ่มน้อยนิต ที่ได้รับแรงสนับสนุนอย่าท่วมท้นจากบรรดาเพื่อนพ้องร่วมโลก’ ‘วิบัติจึงมีแก่ผู้ที่พยายามใช้ศาสนาและพระนามของพระเจ้า มาหลอกใช้เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ผลประโยชน์ทางทหาร ทางเศรษฐกิจและทางการเมือง’

วันที่ 17 เมษายน ณ มหาวิทยาลัยของเมืองหลวงของสาธารณรัฐแคเมอรูน (Yaoundé) พระองค์ได้ตรัสถึงผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ ‘การทำลายของระบบนี้ลุ่มลึกเกินกว่าที่เห็น มันมิใช่เพียงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เท่านั้น แต่มันค่อย ๆ ใช้ความเหมือนให้เข้าแทนที่ความเป็นจริง สร้างกระแสการแยกแยะชั่วความคิด ความขัดแย้ง ความกลัวและหวาดระแวง รวมไปถึงความรุนแรง นี่มิใช่แค่ความเสี่ยงต่อการหลงผิด แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับสังคม และความเป็นจริงในชีวิตมนุษย์’

ที่เมืองหลวงของสาธารณรัฐแองโกลา (Angola) พระองค์ทรงดำหนิ ‘ตรรกะของการเอาเปรียบในการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เป็นผลประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรม’ โดยมีได้คำนึงว่าทรัพยากรเหล่านั้นเป็นทรัพยากรรวมที่ทุกคนควรมีส่วนได้ส่วนเสียในผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

วันที่ 20 เมษายน พระองค์ได้ตรัสสอนอย่างให้ความหวังในระหว่างบูชาขอบพระคุณว่า ‘พวกเรามิได้เกิดมาเพื่อเป็นทาสของการทุจริต ทั้งทางกายและทางจิตวิญญาณ การกลับคืนพระชนม์ชีพของพระเยซูคริสต์ปฏิเสธการคุกคามกดขี่ในทุกรูปแบบ ปฏิเสธความรุนแรง ปฏิเสธการหลอกใช้เพื่อผลประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว ปฏิเสธการพุดหลอกลวง ความผิดเพี้ยนเหล่านี้ประทุความคับข้องใจแก่ผู้คนจำนวนมาก’

ในช่วงสุดท้ายของการเลือกตั้งเยือน พระสันตะบิดรเลโอที่ 14 ได้ตรัสที่กรุงมาลาโบ (Malabo) สาธารณรัฐเอควีทอเรียลกินี ทรงดำหนิ ‘เศรษฐกิจการผูกขาด/เศรษฐกิจศาสตร์แห่งสิทธิโดยเฉพาะ’ และโอกาสที่ได้เสด็จเยี่ยมทักขสถาน พระองค์ได้ทรงเทศน์ถึง ‘การเคารพสิทธิของประชาชนแต่ละคน ของครอบครัวแต่ละครอบครัว ต่อกลุ่มสังคมของแต่ละกลุ่ม’ ตรัสในขณะที่ประเทศนี้ปกครองแบบทรราชมากกว่า 30 ปีแล้ว และในคำตรัสสุดท้าย พระองค์ได้ทรงนำพระดำรัสของนักบุญพระสันตะบิดรเปาโลที่ 6 อันเป็นคำตรัสให้กำลังใจว่า ‘ชนชาวแอฟริกันที่รัก พวกท่านจงพยายามเป็นธรรมทูตให้แก่กันและกันเถิด’

สมณสาส์นเวียนฉบับแรกของพระสันตะบิดรเลโอที่ 14

วันที่ 15 พฤษภาคม 2026/ 2568 อันตรงกับ 135 ปีของสมณสาส์นเวียน ‘Rerum Novarum’ (1891/2434) ของพระสันตะบิดรเลโอที่ 13 ผู้ทรงปรารภนาตอบโจทยต่อความสับสนวุ่นวายในสมณสมัยของพระองค์ ในเรื่องของการงานในโลกอุตสาหกรรมเป็นประดุกศิลาหลักแรกของหลักความเชื่อด้านสังคมสมัยใหม่ของพระศาสนจักร

สันตะบิดรเลโอที่ 13 ได้ทรงพระอักษรในสมณสาส์นเวียน ‘Rerum Novarum’ อันเป็นช่วงที่โลกกำลังตกอยู่ใต้บรรยากาศของการปฏิวัติทางด้านอุตสาหกรรม ตรัสถึงศักดิ์ศรีของผู้ใช้แรงงาน รวมถึงสิทธิและคุณค่าของการทำงาน และได้กลายเป็นธรรมเนียมประเพณี เป็นคำตรัสอันทรงอำนาจของประมุขสูงสุดของพระศาสนจักรคาทอลิก ของหลักความเชื่อทางสังคมที่ให้ความหมายอันลุ่มลึกของการงานของมนุษย์

พระสันตะบิดรทรงแสดงอย่างชัดเจน ว่าพระองค์มีประสงค์จะสานต่อหลักความเชื่อนี้ด้วยเหตุนี้ พระองค์ได้ทรงเปลี่ยนพระนามจาก Robert Prevost เป็น Leo XIV พระสันตะบิดรเลโอที่ 13 เป็นผู้ได้ทรงพระอักษรสมณสาส์นเวียน Rerum Novarum

พระสันตะบิดรเลโอที่ 14 ได้ลงพระปรมาภิไธยสมณสาส์นเวียนฉบับแรกของพระองค์ที่ว่าด้วยปัญญา ประดิษฐ์และผลสะท้อนของการใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่กระทบต่อมนุษยชาติ พระองค์มีพระประสงค์หลักแสดงการตอบโจทย ในเรื่องศักดิ์ศรีของมนุษย์ในโลกที่ครอบคลุมด้วยปัญญาประดิษฐ์ ทรงปรารภนาปกป้องทุกคนที่เป็นเหยื่อของโลกเทคโนโลยีสมัยใหม่และปัญญาประดิษฐ์

พระสันตะบิดรเลโอที่ 14 ทรงมีพระประสงค์ขีดเส้นตลอดศตวรรษที่ 21 นำทางด้านเทววิทยาและสานต่อความพยายามของพระประมุขสูงสุดของพระศาสนจักรคาทอลิกก่อนพระองค์ (พระสันตะบิดรเลโอที่ 13) ในการปกป้องและดำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของผู้ใช้แรงงานและแรงงานของมนุษย์ที่ต้องเผชิญกับเครื่องจักร

สันตะสำนักได้ประกาศเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคมว่า และในวันที่ 25 พฤษภาคม พระสันตะบิดรเลโอที่ 14 ได้ทรงนำเสนอสมณสาส์นเวียนฉบับนี้ออกสู่สายตาของทุกคนด้วยพระองค์เอง อันมิใช่ธรรมเนียมปกติในการนำเสนอสมณสาส์นสำคัญประเภทนี้ พระองค์ทรงเลือกที่จะนำเสนอสมณสาส์นเวียนฉบับนี้ด้วยพระองค์เองที่นครรัฐวาติกัน ซึ่งแตกต่างจากพระสันตะบิดรส่วนใหญ่ ผู้ทรงมอบหมายภารกิจนี้ให้แก่พระคาร์ดินัล

สมณสาส์นเวียนฉบับนี้เป็นฉบับแรก ที่ตีพิมพ์โดยไม่ใช้ฉบับภาษาละตินอย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงระเบียบของวาติกันเมื่อไม่นานมานี้ ที่อนุญาตให้ร่างเอกสารในภาษาอื่นได้

พระสันตะบิดรเลโอที่ 14 ทรงมีพระประสงค์ตอบโจทยต่อปัญหาที่พระองค์ได้ทรงถือว่าสร้างความสับสนวุ่นวายในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อิทธิพลและผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ โดยมีเนื้อหาหลักเกี่ยวกับการปกป้องมนุษย์จากผลกระทบทางลบในโลกของปัญญาประดิษฐ์ คือ ใส่ศักดิ์ศรีของมนุษย์ให้อยู่จุดใจกลางของทุก ๆ พัฒนาการด้านเทคนิค

ผ่านทางสมณสาส์นเวียนฉบับนี้ นครรัฐวาติกันปรารถนาแสดงจุดยืนที่มีต่อความสับสนอันยิ่งใหญ่ของโลกสมัยใหม่ สันตะสำนักปรารถนาเตือนให้นึกถึงความคิดหลัก นั่นคือ ‘ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะไม่ใช่ความก้าวหน้าแท้ ถ้าความก้าวหน้านั้นไม่ปกป้องมวลมนุษย์’

หัวใจของสมณสาส์นเวียน Magnifica Humanitas คือเรื่องศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่ต้องเผชิญหน้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่มีศักยภาพในการทำแทน ควบคุมหรือมีอิทธิพลเหนือมนุษย์

พระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ทรงเน้นว่าไม่มีปัญญาประดิษฐ์ใด ไม่ว่าจะก้าวหน้าขนาดไหน ไม่สามารถมาแทนที่สติสัมปชัญญะ/จิตสำนึกของมนุษย์ หรือแทนที่เสรีภาพด้านจริยธรรม หรือแทนที่ความรับผิดชอบส่วนตัว หรือแทนที่มิติทางชีวิตธรรมจิตได้

สมณสาส์นเวียน Magnifica Humanitas ได้แย้งด้วยการอ้างเนื้อความจากสังฆธรรมนูญ Gaudi- um et Spes ว่า ‘เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์อยู่ในอันตรายในการหาตัวตนไม่พบ คริสตชนต้องเงยหน้ามองหาพระเจ้าผู้ทรงรับสภาพมนุษย์ อันเป็นธรรมล้ำลึกที่ทำให้เห็นตัวตนของมนุษยชาติได้อย่างชัดเจนที่สุด

ศักดิ์ศรีของมนุษย์ฝังรากลึกในธรรมประเพณีคาทอลิกของหลักความเชื่อด้านสังคม ผ่านทางการงานของมนุษย์ ซึ่งเป็น ‘กฎเกณฑ์จำเป็นและสำคัญ’ ในการเข้าใจปัญหาสังคมที่มีประกันว่ามนุษย์มิใช่เป็นเพียงผู้ถูกเอาเปรียบเพื่อผลประโยชน์ของคนอื่น’

“ถูกสร้างมาเป็นภาพลักษณ์ของพระเจ้าผู้ทรงสร้าง งานของพวกเราเปรียบเสมือนการสานต่อพระภารกิจของพระองค์ พวกเราจึงมีส่วนร่วมในการช่วยสร้างความก้าวหน้าในสังคม และช่วยเพิ่มผลประโยชน์ส่วนรวม ใช้ศักยภาพทั้งหมดของพวกเราในปฏิบัติการนี้ เสริมสร้างโลกให้สวยงามขึ้น สนับสนุนครอบครัว สร้างมิตรสัมพันธ์ พุดคุยรับฟังกันและกัน เรียนรู้ในการช่วยกันสร้างสิ่งซึ่งไม่มีใครสร้างได้เพียงคนเดียว”

สมณสาส์นเวียน Magnifica Humanitas ยืนยันว่า ‘เทคโนโลยีไม่สามารถเป็นกลาง มิได้ผ่านความตื่นลึกลับของประสบการณ์ชีวิต ไม่มีตัวตน ชาติซึ่งอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการในชีวิตมนุษย์ มิได้เติบโตผ่านความผูกสัมพันธ์ ไม่สามารถรู้จากส่วนลึกของหัวใจ ถึงความรัก ความรับผิดชอบงาน หรือกัลยาณมิตรภาพ’

ปัญญาประดิษฐ์ไม่มีจริยธรรมหรือสติสัมปชัญญะ ไม่สามารถชี้ชัดว่าอะไรดีอะไรชั่ว ไรซึ่งศักยภาพในการจับความหมายของสถานการณ์ หรือแบกความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้น มันอาจลอกเลียนแบบภาษา มีศักยภาพในการวิเคราะห์วิจัย หรือแม้กระทั่งหลอกให้เราเชื่อในความเข้าใจเข้าใจ รู้เอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าใจพวกเรา มันสามารถเข้าถึงสิ่งที่มันผลิตออกมา แต่ด้วยเหตุที่ขาดความสัมพันธ์ผูกพันแท้ ขาดแง่มุมมองทางชีวิตธรรมจิตที่หล่อหลอมให้คนเป็นคนผ่านทางความปรีชาฉลาด เทคโนโลยีใหม่ ๆ อาจเสี่ยงต่อการทำให้ความเป็นมนุษย์ด้อยค่าลง อันเป็นการลดศักดิ์ศรีของมนุษย์ รวมไปถึงคุณค่าของแรงงานของมนุษย์ที่ได้ทุ่มเทด้วย’

แม้ไม่อาจให้คำจำกัดความที่ครอบคลุมปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างชัดเจน สิ่งที่เราควรเลี่ยง คือการคิดว่า มันเป็นเหมือนกับมนุษย์ แต่ต้องถือว่ามันเป็นแค่ระบบเลียนแบบอย่างปัญญามนุษย์ ที่มอบประโยชน์อย่างชัดเจนแก่หลายสาขาของสังคม แต่ระบบนี้ยังคงเชื่อมโยงอยู่แค่ประมวลผลข้อมูล

ปฏิบัติการนี้ทำให้ความสำคัญในการปลูกฝังคุณค่าและการตัดสินใจที่ดีในระบบเทียมที่เราสร้างขึ้น ลดการเติบโตในความมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ ปัญญาประดิษฐ์ต้องช่วยสร้างระบบนิเวศทางศีลธรรมที่มนุษย์สามารถฟังเสียงภายในของตัวเองได้ดีขึ้น รวมไปถึงการอนุญาตให้โมเดลปัญญาประดิษฐ์ ตั้งขอบเขตและขีดจำกัดที่เหมาะสม ต้องมีกฎเกณฑ์กำหนดให้มีข้อบังคับบางอย่างที่ไม่สามารถต่อรองได้ ระบบทั้งหมดที่ใช้ในสถานการณ์สงคราม ต้องรับประกันความสามารถในการติดตามและสร้างกระบวนการตัดสินใจย้อนกลับได้ เพื่อที่ความรับผิดชอบและการตำหนิจะไม่ถูกรวมเข้ากับ "เครื่องจักร"

การตัดสินใจในการใช้ความรุนแรง ไม่สามารถมอบหมายให้กับความรับผิดชอบของกระบวนการที่ไม่โปร่งใสหรืออัตโนมัติ แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของมนุษย์ที่มีสติสัมปชัญญะ และมีความรับผิดชอบ ในที่สุดต้องตั้งกรอบร่วมกัน — รวมถึงระดับนานาชาติ — เพื่อควบคุมการมุ่งการแข่งขันด้านเทคโนโลยี และมั่นใจในความคุ้มครองที่เข้มแข็งสำหรับพลเรือนและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการมีอยู่ของพวกเขา

พระองค์ทรงเตือนให้ระวังวิสัยทัศน์จอมปลอม ที่มองแต่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างเดียว ที่สร้างประสิทธิผลหรือการดำเนินการเหนือคุณค่าของความเป็นมนุษย์ สมณสาสน์เวียน Magnifica Humanitas ได้กล่าวถึงผลลัพธ์/ผลกระทบทางเศรษฐกิจอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างมโหฬารทางเทคนิค กระบวนการ/ระบบอัตโนมัติ ก่อให้เกิดการว่างงานในสาขาอาชีพมากมาย ทรัพยากรมากมายอยู่ในมือหรือในโรงงานอุตสาหกรรมของคนกลุ่มน้อย แทนที่จะเป็นของทุกคนในความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่มุ่งเพื่อคุณประโยชน์แก่ทุกคน ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นที่น่าเป็นห่วงกังวลอย่างยิ่งต่อสันตะสำนักมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว

สมณสาสน์เวียน Magnifica Humanitas ปกป้องสิทธิของทุกคนผู้ต้องมียานทำ ปกป้องผู้ใช้แรงงานที่ต้องเผชิญกับกระบวนการ/ระบบอัตโนมัติ เสนอให้สร้างความจำเป็นในการมีกรอบของ platform digital ขนาดใหญ่ ต้องมีการแบ่งปันส่วนที่เป็นธรรมและเหมาะสมของผลลัพธ์เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ ต้องคุ้มครองมนุษย์ไม่ให้อยู่ในเงื้อมมือของกระบวนการตัดสินใจด้านเศรษฐกิจ

สมณสาสน์เวียน Magnifica Humanitas เรียกร้องให้ทำลาย ‘ไซตรอนของรูปแบบใหม่ของการเป็นทาส’ ที่ถูกรอบงำโดยเทคโนโลยีและการแสวงหาประโยชน์จากมนุษย์ในเรื่องต่างๆ เช่นสื่อลามกอนาจาร และการละเมิดต่อกฎสัญญาต่าง ๆ ของการใช้แรงงานเป็นห่วงโซ่ ประณามการเป็นทาสอย่างเด็ดเดี่ยว โดยได้อ้างอิงสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 13 ผู้มีพระนามเดียวกัน

พระสันตะปาปาฟรานซิสที่ 14 ยังทรงกล่าวเพิ่มเติมว่า ‘ความต้องการทางการเมือง และ บางครั้งแม้แต่ความต้องการทางเศรษฐกิจ มีอิทธิพลเหนือกว่าข้อเรียกร้องของคุณธรรม ความจำเป็นในการประกาศพระวรสารหรือน้อยก็ถูกทำให้เข้าใจผิด โดยคำนึงถึงแต่ความต้องการของอำนาจทางโลก ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างการเป็นทาสกับมโนธรรม ของคริสตศาสนิกชน’

ตรงนี้พวกเราอาจมองเห็นชัดว่า ใน *Rerum Novarum* ว่า พระสันตะปาปาฟรานซิสที่ 13 ได้ทรงต่อสู้เพื่อ ‘ผู้ใช้แรงงานที่ต้องเผชิญกับระบบทุนนิยมทางอุตสาหกรรม ทรงผลักดันให้ต้องมีกฎหมายที่ส่งผลเหนือผลประโยชน์ โดยต้องมีจิตสำนึกว่า ความไม่เสมอภาคในด้านเศรษฐกิจ สร้างบาปฐานที่นำไปสู่ความตึงเครียดและความรุนแรง จึงจำเป็นต้องมีเครือข่ายของ องค์กรต่างๆ ที่คอยช่วยเป็นกลางเจรจาระหว่างประชาชนและรัฐ’

สมณสาส์นเวียน *Magnifica Humanitas* ยังได้อ้างอิงพระวิจาร์ญาณส่วนพระองค์ อันลุ่มลึกถึงความเข้าใจของการใช้แรงงานในสมณสาส์นเวียน ‘*Laborem Exercens*’ ของ นักบุญพระสันตะปาปายอห์น ปอลที่ 2 ที่สรุปว่าการทำงาน คือการ ‘แสดงออกให้เห็นและ ส่งเสริมศักดิ์ศรีของชีวิตของพวกเรามนุษย์’ ผู้มีใช้เป็นเครื่องมือหาผลผลิตเพื่อตอบสนองนายทุน เท่านั้น

พระสันตะปาปาฟรานซิสที่ 14 ได้ทรงเอ่ยถึงพระดำริของพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ 16 ที่ได้ ทรงชี้ว่า ‘ความก้าวหน้า ความยุติธรรม องค์กรและสถาบันต่างๆ รวมถึงตลาดการค้า แม้ยังมีใช้ ความเป็นจริงที่เป็นกลาง แต่สามารถเป็นพื้นที่ที่ความรักเผื่อแผ่/ความเมตตากรุณาควรได้รับการ แสดงออกในประวัติศาสตร์’

พระองค์ยังทรงชี้ให้เห็นพระดำริของแนวความคิดในเรื่อง ‘นิเวศวิทยาแบบบูรณาการ’ ของพระสันตะปาปาฟรานซิสใน ‘*Laudato Si*’

พระสันตะปาปาฟรานซิสที่ 14 ทรงชี้ให้เห็นว่า ‘ศักดิ์ศรีจำเป็นต้องมีเครือข่ายขององค์กรต่างๆ ที่เป็นมนุษย์ ต้องมาก่อนเสมอ เพราะแต่ละบุคคลสวมไว้ซึ่งคุณค่าอันนั้ด’

สารที่พระองค์ได้ทรงมอบให้ในวันแห่งสันติภาพสากล เมื่อเดือนมกราคม 2024/2567 เป็นสารที่กล่าว ถึงเรื่องปัญญาประดิษฐ์ โดยพระองค์ได้ทรงดำริว่า ทุกกระบอกเสียงควรได้รับการ รับฟัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่อยู่ชายขอบหรือนอกขอบสังคม ด้วยการเสวนาพูดคุยใน การวางมาตรการของเทคโนโลยีชนิดนี้ เป็นเสียงเรียกร้องว่าทุกตัวบุคคลควรมีสหิทธิมีเสียงใน การตัดสินใจด้านเทคโนโลยี

สมณสาส์นเวียน *Magnifica Humanitas* อ้างถึงข่าวปลอมที่ลอบปั่นใช้ข้อมูลข่าวสาร การละเมิดชีวิตส่วนตัวและข้อมูลส่วนบุคคล การสร้างอคติแก่กันและกัน การใช้จิตวิทยาให้ ขึ้นกับหรือครอบงำโดย เทคโนโลยี เป็นการเสี่ยงต่อการลดทอนความเป็นมนุษย์ในความ สัมพันธ์ทางสังคม

ปรากฏการณ์เหล่านี้เรียกร้องให้มีการจัดระเบียบสากลในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อหลีกเลี่ยงการเลเย็ดของเทคโนโลยีบางประเภท มิให้พัฒนาโดยปราศจากการควบคุมทางจริยธรรม/จริยะปรัชญา อาทิ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในสงคราม เป็นต้น

พระสันตะบิดรเลโอที่ 14 ได้ทรงแสดงความเห็นหลายครั้ง ต่อต้านการใช้อาวุธที่ขาดการควบคุมของมนุษย์ เป็นระบบการทหารที่คร่ามนุษย์โดยปราศจากสติสัมปชัญญะและจริยะปรัชญา สมณสาส์นเวียน Magnifica Humanitas ประมาณพัฒนาการของปัญญาประดิษฐ์ในด้านนี้

นอกจากปัญหาทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี สมณสาส์นเวียน Magnifica Humanitas ได้นำ เสนอแง่คิดไตร่ตรอง ที่มุ่งเน้นมากขึ้นในด้านปรัชญาและด้านชีวิตธรรมจิตที่กำหนดความหมายของความเป็นมนุษย์ เพื่อตอบโจทยความแตกต่างระหว่างสติปัญญาของมนุษย์กับปัญญาประดิษฐ์ แนวความคิดเกี่ยวกับวิญญาณและมโนธรรม/สติสัมปชัญญะ อิสราภาพและความรับผิดชอบด้านจริยธรรม

พวกเราคงหลงไปในการกระทำที่ราวกับว่า เครื่องจักรสามารถแยกแยะความถูกต้องและความผิดได้ดีกว่ามนุษย์ แต่การตัดสินใจทางด้านสติสัมปชัญญะหรือทางจริยธรรม ไม่สามารถลดตัวลงเป็นเครื่องคำนวณแม้เครื่องนั้นจะเร็วแค่ไหนก็ตาม เพราะการตัดสินใจนี้เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและชีวิตธรรมจิต เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบส่วนบุคคลและความสัมพันธ์กับผู้อื่นในฐานะบุคคล ผู้มีวิจรรย์ญาณสื่อสารกันอย่างเหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ การตัดสินใจใช้ความรุนแรงที่ไม่สามารถคิดถอยหลังกลับได้จากเทคโนโลยีทันสมัยอาศัยปัญญาประดิษฐ์ จึงไม่สามารถทำให้สงครามเป็นที่ยอมรับได้ทางศีลธรรม ปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถกำจัดความไร้มนุษยธรรมหรือความขัดแย้ง แต่มันอาจหลอกให้เราตกอยู่ในความรุนแรงเร็วกว่าปกติ หมดความเป็นส่วนตัว (=ไม่ใช่เรื่องของเรา) อาจสามารถลดเกณฑ์ในการใช้ความรุนแรง และทำให้เหยื่อกลายเป็นข้อมูล

ด้วยวิธีนี้ ปัญญาประดิษฐ์จะทำให้พวกเราคุ้นชินกับความคิดที่ว่า ความรุนแรงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพียงแต่ต้องการวิธีการปรับปรุงเท่านั้นเอง

สมณสาส์นเวียน Magnifica Humanitas เป็นพระอักษรที่อาจหาญ รวบรวมการรำพึงไตร่ตรองเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ เกี่ยวกับศักดิ์ศรีของมนุษย์ เกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่เกี่ยวกับสงคราม เกี่ยวกับแรงงาน เกี่ยวกับสังฆธรรม และอนาคตของมวลมนุษยชาติ เชื่อเชิญให้พวกเราเพ่งและมุ่งจิตใจไปยังความงามเลิศของมนุษยชาติ ที่จะค่อย ๆ บรรจบกับโลกปัจจุบัน ให้เลือกสร้างกรุงเยรูซาเลมขึ้นใหม่ แทนที่จะคิดว่าจะสร้างหอบเบลใหม่อย่างไร พระสันตะบิดรเลโอที่ 14 ได้ทรงจับสัญญากับอันตรายของปัญญา ประดิษฐ์มาเผชิญหน้ากัน แล้วเชิญชวนให้พวกเราเพ่งพิศด้วยความลุ่มลึกทางชีวิตธรรมจิต และความโปร่งใสของจริยธรรม ดึงจากพระคัมภีร์จากปรัชญา และจากธรรมประเพณีคาทอลิกของคำสั่งสอนอันทรงอำนาจด้านสังคม สมณสาส์นเวียน Magnifica Humanitas มอบประมวลวิสัยทัศน์คริสตชนเกี่ยวกับมนุษย์ในโลกที่กำลังถูกปั่น/ปั่นด้วยเครื่องจักรกล เป็นสมณสาส์นเวียนที่เปรียบเสมือนข้อเรียกร้องให้พวกเรา

ดีขึ้น มีสติสัมปชัญญะ รู้ตัวว่าพวกเรากำลังอยู่ในบรรยากาศของเทคโนโลยีทันสมัยที่คลุมเครือ และมีมึนงง มีเป้าประสงค์เตือนสติว่าความก้าวหน้าอันไร้สติและความรับผิดชอบจะพาไปพบความล้มเหลวเสมอ

ในเนื้อความเกี่ยวกับสงครามที่ขาดความควบคุมจากสติสัมปชัญญะของมนุษย์ (ใช้ปัญญาประดิษฐ์ควบคุม) เป็นสิ่งที่น่ากลัวมาก พระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ทรงพระอักษรว่า “เป็นสิ่งจำเป็นที่พวกเราต้องยืนยันอีกครั้งว่าทฤษฎี ‘สงครามที่เที่ยงธรรม’ ไม่มีจริง พวกเราควรพิจารณาให้รอบคอบถึงสิทธิอันชอบธรรมในการป้องกันตัว ข้ออ้างเพื่อให้สงครามดูเที่ยงธรรมนั้นล้าสมัยแล้ว เพราะทฤษฎีสงครามได้ถูกละเมิดไปแล้วหลายต่อหลายครั้ง พระศาสนจักรคงต้องทบทวนและศึกษาเรื่องนี้ให้ลุ่มลึกขึ้น

ในบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโลกปัจจุบันที่มีปัญญาประดิษฐ์ครอบคลุม เมื่อพวกเรายอมรับรู้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กำลังถูกคุกคาม เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของพวกเราที่ต้องยึดมั่นและคงไว้อย่างเข้มแข็งในความเป็นมนุษย์ของพวกเรา พวกเราต้องปกป้องและถนอมความยิ่งใหญ่ล้ำเลิศของมนุษยชาติที่พระเยซูคริสต์ได้ทรงเผยแสดงให้เห็นอย่างเต็มเปี่ยมในเป็นความยิ่งใหญ่สง่างามอันไม่มีเครื่องจักรกลใดมาแทนที่ได้

บรรดาพระคาร์ดินัลเข้าร่วมพิธีเปิดตัวสมณสาสน์ "Magnifica Humanitas" ณ ห้องประชุมสมัชชานครรัฐวาติกัน เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 2026 ซึ่งเป็นสมณสาสน์ฉบับแรกแห่งสมณสมัยของสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ที่มุ่งเน้นประเด็นความก้าวหน้าของปัญญาประดิษฐ์

สมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ทรงจับมือทักทายกับคริสโตเฟอร์ โอลาห์ (Christopher Olah) ผู้ร่วมก่อตั้งบริษัทปัญญาประดิษฐ์สัญชาติอเมริกัน Anthropic ระหว่างพิธีเปิดตัวสมณสาสน์ "Magnifica Humanitas" ณ ห้องประชุมสมัชชา (Synod Hall) นครรัฐวาติกัน

(หมวดชีวิตด้านจิตใจ)

หยั่งรากในความรักของพระเจ้า

การเจริญเติบโตที่ยั่งยืน

ดร. สุภาวดี นัมมณีสรรณ¹

บทนำ

ความรักเป็นพลังขับเคลื่อนที่ลึกซึ้งอย่างหนึ่งในประวัติศาสตร์ชีวิตของมนุษย์และยังเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญที่ช่วยให้มนุษย์มีแรงผลักดันในการสร้างสรรค์ผลงานในด้านต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น ในด้านศิลปะ วรรณกรรม จะพบว่า ความรักสามารถเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างบทกวี บทเพลง ภาพวาดและนิยาย โดยศิลปินและนักเขียนมักจะดึงเอาอารมณ์ความรู้สึกและความปรารถนามาถ่ายทอดเป็นผลงานศิลปะและนักเขียนก็มักจะใช้ความรู้สึกที่มีต่อคนรักและครอบครัว หรือ เพื่อนมนุษย์มาเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างผลงานของตน

---

¹ อดีตอาจารย์อาวุโสประจำศูนย์จริยธรรมวิชาชีพ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

ทัชมาฮาล (Taj Mahal) ซึ่งเป็นที่ฝังพระศพของ พระนางมুমตัส มาฮาล ได้ถูกสร้างขึ้นโดยจักรพรรดิชาห์จาฮาน (Shah Jahan) แห่งจักรวรรดิโมกุลเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งความรักที่มีต่อพระนางมুমตัส มาฮาล (Mumtaz Mahal) ซึ่งเป็นพระมเหสีผู้เป็นที่รักยิ่งของพระองค์ซึ่งสิ้นพระชนม์ขณะประสูติทายาทองค์ที่สิบสี่ ความรักและความเศร้าโศกอย่างลึกซึ้งนี้ทำให้พระองค์ทุ่มเทสร้างอนุสรณ์สถานแห่งนี้โดยใช้เวลาในการก่อสร้างนานกว่ายี่สิบปี ซึ่งผลงานสถาปัตยกรรมของอนุสรณ์สถานแห่งนี้ก็มีความงดงามจนเป็นหนึ่งในสิ่งมหัศจรรย์ของโลก

วิลเลียม เชกสเปียร์ (William Shakespeare) ได้นำเสนอความรักที่บริสุทธิ์และลึกซึ้งที่ก้าวข้ามความเกลียดชังของตระกูลผ่านทางเรื่องราวอันเป็นโศกนาฏกรรมอมตะเรื่อง โรมิโอและจูเลียต (Romeo and Juliet) โดยได้สะท้อนถึงสัจธรรมที่ว่า พลังแห่งความรักนั้นยิ่งใหญ่จนแม้แต่ความตายก็ไม่อาจจะทำให้พรากจากกันได้ ซึ่งบทละครคลาสสิกนี้ก็ได้นำไปสู่ผลงานแขนงอื่นๆมากมาย เช่น ภาพยนตร์โอเปร่าและบัลเลต์

ความรักยังเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยได้ผลักดันให้เกิดนวัตกรรมที่เชื่อมโยงผู้คนเข้าด้วยกัน มนุษย์นั้นมีสัญชาตญาณในการเชื่อมโยงถึงกันเมื่อมีความรักและความปรารถนาที่จะได้ใกล้ชิดกับคนรักแม้ในระยะที่ห่างไกลจึงทำให้เกิดการคิดค้นเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารอย่างมากมาย ตัวอย่างเช่น การพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อสร้างช่องทางเพื่อการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วขึ้นเพื่อช่วยปกป้องคนที่เรารัก การคิดค้นอุปกรณ์สมาร์ตโฟนและแอปพลิเคชันวีดีโอคอลเพื่อช่วยให้มองเห็นและได้ยินเสียงของคนสำคัญแบบเรียลไทม์

ในด้านสังคม ความรักและความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์นั้นช่วยให้เกิดแรงผลักดันให้เกิดผลงานด้านการช่วยเหลือสังคม มีการก่อตั้งมูลนิธิและการริเริ่มโครงการจิตอาสาเพื่อช่วยสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกให้กับโลก ตัวอย่างเช่น โรบิน วิลเลียมส์ (Robin Williams) ซึ่งมีผลงานการแสดงในระดับตำนานที่มอบเสียงหัวเราะและข้อคิดให้คนทั่วโลกซึ่งผลงานเด่นๆของเขาได้แก่

“Good Will Hunting” และ “Dead Poet’s Society” ซึ่งนักแสดงอัจฉริยะผู้นี้ได้สร้างผลงานด้วยความรักในเพื่อนมนุษย์ เขาไม่เพียงแต่จะมอบความสุขผ่านทางหน้าจอเท่านั้น แต่เบื้องหลังแล้วเขาก็ยังได้แสดงความเห็นอกเห็นใจของเขาที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ผ่านโครงการต่างๆ โดยตลอดอาชีพในการทำงานของเขา เขาได้ขอร้องให้กองถ่ายจ้างคนไร้บ้านมาร่วมงานด้วยจำนวนหนึ่งเสมอเพื่อมอบโอกาสและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น

เรื่องราวต่างๆที่กล่าวมาข้างต้นนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความงดงามของความรักที่สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่างๆและยังเป็นแรงขับเคลื่อนของทุกรูปแบบของความสัมพันธ์ให้เดินหน้าไปในทิศทางที่แตกต่างกันออกไป

ความรักเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีทฤษฎีทางจิตวิทยามากมายที่กล่าวว่า ธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนนั้นมีความคิด มีสติปัญญาและมีความสามารถที่จะพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ดีได้ โดยนักจิตวิทยาและนักคิดแต่ละคนนั้นก็มียุทธวิธีนำเสนอหลักการและทฤษฎีที่แตกต่างกันออกไป อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) เป็นนักมนุษยนิยมที่ได้นำเสนอหลักการที่ได้รับความนิยมมากที่สุดที่ชื่อว่าทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of human needs) ซึ่งหลักการนี้บอกให้เราทราบว่ามนุษย์จะประสบความสำเร็จในชีวิตได้นั้นจะต้องมีปัจจัยอะไรบ้าง โดย มาสโลว์ได้สรุปความต้องการของมนุษย์ (Hierarchy of Needs) ไว้เป็น 5 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางกายภาพ (Physiological Needs)

ความต้องการทางกายภาพเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่สุดของมนุษย์ (Basic needs) เช่น ต้องการอาหาร เสื้อผ้า ยา ที่พักอาศัย อากาศ รวมไปถึงความต้องการทางเพศ เพื่อดำรงชีวิตและการอยู่รอดของมนุษย์ หากไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นนี้ ก็อาจจะทำให้ใช้ชีวิตได้ยากลำบากจนถึงไม่สามารถใช้ชีวิตได้

ขั้นที่ 2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety and Security Needs)

หลังจากได้รับการตอบสนองต่อความต้องการทางกายภาพแล้ว มนุษย์จะเพิ่มความต้องการของตัวเองในระดับที่สูงขึ้น นั่นคือความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัย เช่น ความปลอดภัยทางด้านสุขภาพร่างกายและทรัพย์สิน ความมั่นคงในการทำงานและการเงิน และเพื่อให้ได้รับการตอบสนองความต้องการนี้เราจึงแสวงหาและวางแผนกับสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองได้รู้สึกถึงความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตของเรา

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Needs)

ความต้องการในขั้นนี้จะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ได้รับความรักและการยอมรับ มีความต้องการการเป็นเจ้าของและมีเจ้าของ รวมถึงความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ และความรู้สึกของการที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในสังคมด้วย เช่น การได้รับการยอมรับจากเพื่อนฝูง ได้รับคำชื่นชมจากครอบครัว หรือการได้รับความรักจากคนรัก ซึ่งถ้าหากความต้องการขั้นนี้ไม่ได้รับการตอบสนองจะส่งผลทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น หากไม่ได้รับความรักจากครอบครัว อาจส่งผลให้มีอาการเก็บกด ต่อต้าน ไปจนถึงการมีอาการซึมเศร้าได้ แต่ถ้าหากได้รับความรักและความเอาใจใส่เป็นอย่างดีจากครอบครัวก็จะส่งผลให้เป็นคนที่มีสุขภาพจิตที่ดี มีจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความรักและพร้อมจะส่งต่อความรักนั้นไปสู่ผู้อื่นที่อยู่รอบข้างในสังคมอีกด้วย

ขั้นที่ 4 ความต้องการความเคารพนับถือ (Self-Esteem Needs)

เมื่อความต้องการทั้ง 3 ขั้นได้รับการตอบสนองแล้ว ขั้นถัดมาก็จะเป็นความปรารถนาที่เราจะรู้สึกดีต่อตนเอง โดยมาสโลว์ได้แบ่งไว้เป็น 2 ลักษณะคือ

ลักษณะแรกคือความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองและรู้สึกดีกับตนเอง เช่น การยอมรับและเคารพในข้อบกพร่องของตนเอง เข้าใจและรู้ถึงคุณค่าในตนเอง

และลักษณะที่สองคือความรู้สึกของการมีคุณค่าหรือได้รับความเคารพนับถือจากผู้อื่น เช่น ได้รับการยกย่องชื่นชมถึงความสำเร็จต่าง ๆ จากคนอื่นหรือจากการจบการศึกษาจากสถาบันที่ดี เพื่อให้เกิดความรู้สึกของการเป็นที่ถูกยอมรับจากสังคมและ เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการดังกล่าวนี้ก็จะส่งผลให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าและเห็นว่าการมีส่วนร่วมและความสำเร็จของตนเองนั้นมีคุณค่าและมีความสำคัญ แต่ถ้าหากไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการนี้ก็อาจจะทำให้เกิดความรู้สึกที่ด้อยกว่าได้

ขั้นที่ 5 ความต้องการบรรลุศักยภาพของตน (Self-Actualization Needs)

เป็นความต้องการระดับสูงสุดของมนุษย์ ซึ่งมาสโลว์ได้อธิบายความต้องการในขั้นนี้ว่าเป็นความปรารถนาที่มนุษย์จะทำในสิ่งที่ตนสามารถทำได้ให้สำเร็จ ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล เช่น สำหรับบางคนการจะบรรลุศักยภาพของตนได้นั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับการได้มีโอกาสช่วยเหลือผู้อื่น หรือบางคนอาจจะเกี่ยวกับการที่ตนเองประสบความสำเร็จในชีวิต

ถึงแม้ว่าทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์จะต้องถูกเติมเต็มในระดับล่างก่อน แต่มาสโลว์ก็ได้อธิบายไว้ดีกว่า ในแต่ละขั้นไม่จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างสมบูรณ์เพื่อให้เกิดความต้องการในขั้นถัดไป ทั้งนี้ก็เพราะว่าคนส่วนใหญ่มักจะได้รับการตอบสนองความต้องการแต่ละขั้นของตนเพียงบางส่วนเท่านั้นก็เป็นได้

จากทฤษฎีทางจิตวิทยาของมาสโลว์ที่กล่าวถึงลำดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ดังที่กล่าวมาแล้วนั้นแสดงให้เห็นว่าความต้องการความรักนั้นก็เป็นความต้องการที่สำคัญประการหนึ่งของมนุษย์ หากความต้องการความรักของมนุษย์ได้รับการตอบสนองอย่างถูกต้องมนุษย์ก็จะสามารถพัฒนาตนเองขึ้นไปสู่ขั้นตอนที่มีลำดับสูงขึ้นไปได้

ความรักสำคัญอย่างไร

เมื่อเอ่ยถึงความรัก หลายคนอาจนึกถึงความรักในเชิงโรแมนติกระหว่างคู่รักหรือสามีภรรยา แต่ในความเป็นจริงแล้วความรักนั้นเกิดได้กับทุกคน ทุกรูปแบบ และเมื่อเกิดความรักขึ้นมาในทางวิทยาศาสตร์นั้นสมองจะหลั่งสารเคมีต่างๆ ออกมา ซึ่งมีผลต่อร่างกายและจิตใจของเราแตกต่างกันไป

ในทางการแพทย์ได้มีความพยายามในการหาคำอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์เมื่อเกิดความรักจนได้พบว่าในร่างกายมีฮอร์โมนหลายตัวที่ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบในแต่ละขั้นตอนของความรัก ไม่ว่าจะเป็น อะดรีนาลิน (Adrenalin) ที่ทำให้ใจเต้นเร็ว หน้าแดง เทสโทสเตอโรนและเอสโตรเจน (Testosterone & Estrogen) ฮอร์โมนเพศที่ทำให้เกิดตัณหาและความอยาก เซโรโทนิน (Serotonin) ซึ่งถ้าขาดจะทำให้เกิดอารมณ์ซึมเศร้า เองดา ออกซิโตซิน (Oxytocin) ซึ่งเป็นฮอร์โมนที่ถือว่าเป็นพระเอกของความรักจนได้ชื่อว่าเป็น ฮอร์โมนความรัก (LOVE HORMONE) เนื่องจากว่าฮอร์โมนตัวอื่นๆนั้นจะทำหน้าที่ในช่วงแรก ๆ ที่ทำให้เรามีอาการแพ้ผื่น กินไม่ได้ นอนไม่หลับ ละเมอถึงคนที่เรารัก แต่ฮอร์โมนที่ทำให้เรากลับมาความรู้สึกผูกพัน อยากอยู่ร่วมกับคนรัก และสร้างครอบครัวนั้นจะมาจากผลของออกซิโตซิน

ออกซิโตซิน ฮอร์โมนความรัก

ออกซิโตซิน (Oxytocin) คือ ฮอร์โมนที่สร้างจากต่อมใต้สมอง ซึ่งมีหน้าที่หลัก ๆ คือ เป็นฮอร์โมนที่มีความจำเป็นสำหรับการคลอดลูกและให้นมบุตร นอกจากนี้ยังทำให้เกิดสายใยผูกพันที่ยิ่งใหญ่ของแม่และลูก ความสำคัญของออกซิโตซินนั้นก็คือ เป็นฮอร์โมนที่ทำให้เกิดความผูกพันกับคนอื่นด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้น การกอด การสัมผัสมือ หรือการมีเพศสัมพันธ์ ก็จะทำให้สมองหลั่งออกซิโตซินมากขึ้น ซึ่งสิ่งที่ตามมาก็คือ เราจะมีความรู้สึกผูกพัน รัก เข้าอกเข้าใจในคู่ชีวิตมากขึ้น มีความรักเดียวใจเดียว ด้วยเหตุนี้ออกซิโตซิน จึงมีชื่อเรียกอีกมากมายว่า LOVE HORMONE, HUG HORMONE หรือ TRUST HORMONE

ในการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 400 ราย นักวิจัยพบว่า ยิ่งกอดกันบ่อยครั้งเท่าใด โอกาสที่ป่วยจะยิ่งลดลง เพราะการกอดเป็นตัวบ่งชี้ถึงการได้รับการสนับสนุนและเป็นที่ยอมรับทางสังคมของคนๆ หนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้สุขภาพแข็งแรงได้ ยิ่งพวกเขามีระบบการสนับสนุนทางสังคมหรือเครือข่ายที่แข็งแกร่งมากเท่าใดก็จะมีอาการเจ็บป่วยได้น้อยกว่าคนที่มีสถานะที่ตรงกันข้าม

ประโยชน์ของฮอร์โมนความรัก

การที่ร่างกายหลั่ง ฮอร์โมนความรัก (Love Hormone) ออกมายังทำให้เกิดประโยชน์อย่างอื่นอีกมากมาย เช่น ช่วยลดความเครียด ช่วยให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีฮอร์โมนที่ออกฤทธิ์คล้ายคลึงกับออกซิโตซินด้วย ได้แก่ เอนดอร์ฟิน (Endorphin) หรือ ฮอร์โมนแห่งความสุข (HAPPY HORMONE) โดยเอนดอร์ฟิน นั้นก็เป็นฮอร์โมนที่สร้างจากต่อมใต้สมองเช่นกัน และยังเป็นฮอร์โมนที่ไม่สามารถสังเคราะห์ขึ้นได้เหมือน ฮอร์โมนชนิดอื่น เป็นฮอร์โมนที่จะต้องให้ร่างกายสร้างและหลั่งสารนี้เอง เอนดอร์ฟินจะทำให้ร่างกายเกิดความสุข ความผ่อนคลาย ลดความเครียด ลดอาการปวด ทำให้เกิดความคิด

สร้างสรรค์ ชะลอความเสื่อมของร่างกาย ดังนั้นเมื่อเรามีความรัก ก็จะช่วยกระตุ้นให้ร่างกายหลั่งทั้งฮอร์โมนออกซิโตซินและเอนดอร์ฟินออกมา ทำให้เกิดความสุขนั่นเอง

จะเห็นได้ว่าความรักนั้นมีผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์อย่างแท้จริงและสามารถวัดผลได้ โดยมีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่เปี่ยมด้วยความรักสามารถช่วยเสริมสร้างทั้งสุขภาพจิตและสุขภาพกายให้ดีขึ้นได้

มิกาเอลา ฟริสเชลล์ ซึ่งเป็น นักสังคมสงเคราะห์คลินิกที่ได้รับใบอนุญาตจากสถาบันระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ของ UT Medicine และสมาชิก ทีมดูแล ด้านสังคมสงเคราะห์ ของ UT Medicine ได้สรุปถึงประโยชน์ด้านสุขภาพ 10 ประการของความรักจากผลของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ช่วยเพิ่มอายุขัย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่แต่งงานแล้ว รวมถึงผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่แน่นแฟ้น มักจะมีอายุยืนยาวกว่า และความสัมพันธ์เหล่านี้ยังช่วยลดความเสี่ยงต่อโรคหัวใจ โรคเมเร็งบางชนิด และการติดเชื้อ เช่น โรคปอดบวมได้อีกด้วย

ความสัมพันธ์ทางสังคมที่แข็งแกร่งนั้นจะมีบทบาทสำคัญต่อการมีอายุยืนยาว ทั้งนี้ก็เพราะว่าการมีคนที่เราสามารถพึ่งพาได้ ไม่ว่าจะเป็นคู่สมรส ครอบครัว หรือเพื่อนสนิท จะมีส่วนช่วยส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพ ช่วยลดความเครียด และมีส่วนช่วยในการสนับสนุนทางอารมณ์ ซึ่งทั้งหมดนี้ก็ล้วนส่งผลให้มนุษย์มีชีวิตที่ยืนยาวและมีสุขภาพที่ดี

2. ช่วยรักษาสุขภาพหัวใจให้แข็งแรง

สุขภาพจิตใจที่ดีมีบทบาทสำคัญต่อสุขภาพหัวใจ เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ดีช่วยควบคุมฮอร์โมนความเครียดและลดการอักเสบ ซึ่งเป็นสองปัจจัยสำคัญในการลดความเสี่ยงของโรคหัวใจและหลอดเลือด ซึ่งผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่อยู่ในชีวิตสมรสที่มีความสุขและราบรื่น มีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจและหลอดเลือดต่ำกว่าผู้ที่อยู่ในความสัมพันธ์ที่ตึงเครียด หรือผู้ที่ประสบกับความเหงา

3. ช่วยลดความดันโลหิต

คู่รักที่แต่งงานอย่างมีความสุขมักจะมีระดับความดันโลหิตที่ดีกว่าคู่รักที่ไม่มีความสุขหรือคนที่ยังโสด ดังนั้น เมื่อเราอยู่กับคนที่เรารัก เราจะมีความรู้สึกเบาๆ ใจเด่นระรัวๆ นั้น อาจจะเป็นผลมาจากความดันโลหิตที่ลดลงก็ได้ ทั้งนี้ก็เพราะว่าการที่เรารับรู้ว่ามีใครสักคนที่เราสามารถพึ่งพาได้ในเวลาที่ยากลำบากนั้นจะสามารถช่วยลดระดับความเครียดได้อย่างมาก เมื่อเราสามารถจัดการกับความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เราก็จะได้เห็นผลดีทั้งต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกาย รวมถึงความดันโลหิตที่ลดลงและสุขภาพหัวใจที่ดีขึ้น

4. ช่วยลดความวิตกกังวล

ผลการสแกน MRI แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่อยู่ในความสัมพันธ์ที่มั่นคงและยาวนาน จะมีการทำงานของศูนย์กลางการให้รางวัลและความสุขในสมองมากขึ้น ในขณะที่มีการทำงานในบริเวณที่เกี่ยวข้องกับความวิตกกังวลลดน้อยลง การทำงานของสมองที่เพิ่มสูงขึ้นนี้จะช่วยสร้างความรู้สึกสงบและปลอดภัย จึงส่งผลให้สภาวะทางอารมณ์เกิดความสมดุลมากขึ้น

5. ช่วยลดความเครียด

ความสัมพันธ์ที่ให้การสนับสนุนช่วยสร้างความรู้สึกปลอดภัยและมั่นคง และทำให้จัดการกับความเครียดได้ง่ายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นคู่รัก เพื่อนสนิท หรือสมาชิกในครอบครัว การมีใครสักคนที่ช่วยแบ่งปันความกังวลด้วยจะมีส่วนช่วยให้ลดผลกระทบทางอารมณ์และร่างกายจากความเครียดได้เป็นอย่างมาก ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า การมีใครสักคนให้ระบายความในใจได้นั้นสำคัญมากเพราะ มันช่วยลดฮอร์โมนความเครียด แต่เพิ่มความยืดหยุ่น และเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดีโดยรวม

6. ช่วยต่อสู้กับภาวะซึมเศร้า

มีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าความรักและความสัมพันธ์ทางสังคมที่แข็งแกร่งนั้นสามารถลดความรู้สึกเหงาและซึมเศร้า ในขณะที่เดียวกันก็เพิ่มความสุขและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มได้ ความสัมพันธ์ที่ดีนั้นสร้างความรู้สึกถึงเป้าหมายและความพึงพอใจ เมื่อเรารู้สึกเชื่อมโยงทางอารมณ์กับผู้อื่น สมองของเราจะหลั่งฮอร์โมนแห่งความสุข เช่น ออกซิโทซินและเซโรโทนิน ซึ่งช่วยต่อต้านความรู้สึกวิตกกังวลและซึมเศร้าได้

7. เสริมสร้างระบบภูมิคุ้มกัน

การรู้สึกว่าได้ได้รับความรักและการสนับสนุนนั้นสามารถเสริมสร้างระบบภูมิคุ้มกัน ทำให้เรามีโอกาสเป็นหวัดและติดเชื้อไวรัสอื่นๆ น้อยลง เพราะว่า ผู้ที่มีระบบสนับสนุนที่แข็งแกร่งมักจะฟื้นตัวจากความเจ็บป่วยได้เร็วขึ้น

8. ช่วยบรรเทาอาการปวด

เช่นเดียวกับผลกระทบต่อความวิตกกังวล ความรักยังสามารถกระตุ้นบริเวณสมองที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมความเจ็บปวดได้อีกด้วย การศึกษาแสดงให้เห็นว่าคู่รักที่แต่งงานอย่างมีความสุขมักรายงานว่ามีอาการปวดหลังและปวดศีรษะน้อยกว่า ทั้งนี้ก็เพราะว่า ความรู้สึกปลอดภัยและได้รับการสนับสนุนในความสัมพันธ์ของเราสามารถที่จะช่วยให้คุณภาพการนอนหลับดีขึ้นได้ เมื่อความเครียดและความวิตกกังวลลดลง ร่างกายจะสามารถควบคุมการตอบสนองต่อความเจ็บปวดได้ดีขึ้นด้วย จึงทำให้ได้พักผ่อนและฟื้นตัวได้ง่ายขึ้น

9. ช่วยเสริมสร้างสุขภาพลำไส้

ร้อยละ 80 ของระบบภูมิคุ้มกันของเรา และจุลินทรีย์ส่วนใหญ่ในร่างกายของเราอาศัยอยู่ในลำไส้ซึ่งความรู้สึกรักนั้นสามารถช่วยบำรุงและสนับสนุนจุลินทรีย์ในลำไส้ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการย่อยอาหาร การทำงานของระบบภูมิคุ้มกัน และสุขภาพโดยรวมด้วย

10. ช่วยให้หลับสบายขึ้น

เนื่องจากความสัมพันธ์ที่เปี่ยมด้วยความรักจะช่วยลดความเครียด จึงส่งผลให้คุณภาพการนอนหลับดีขึ้นด้วย ผลการศึกษาชี้ว่าคู่รักที่แต่งงานอย่างมีความสุขมีแนวโน้มที่จะนอนหลับพักผ่อนได้ดีกว่าถึง 10% ความรู้สึกตึงเครียดของเราจะผ่อนคลายลงเมื่อเรามีความรู้สึกว่าได้รับความรักและการสนับสนุนจึงช่วยให้เรานอนหลับได้สนิทขึ้น

จากผลงานวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความรักนั้นไม่ได้ส่งผลเพียงแค่การที่จะทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกที่ดีๆในใจเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อร่างกายอีกด้วย นับตั้งแต่สมอง ฮอรโมน ไปจนถึงการทำงานเล็กที่สุดในระดับเซลล์ ทั้งนี้ก็เพราะว่าการมีคนที่เรารู้สึกผูกพัน หรือการมีใครสักคนที่ทำให้เรามีความรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ใกล้กัน คือสภาพแวดล้อมที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งสำหรับร่างกายของมนุษย์เพราะเมื่อเรามีความสัมพันธ์ที่อบอุ่น ร่างกายของเราก็จะหลั่งสารที่ทำให้รู้สึกสงบและไว้วางใจ สารเหล่านี้จะช่วยลดความตึงเครียด ทำให้หัวใจเต้นอย่างสม่ำเสมอ ความดันไม่พุ่งสูง และร่างกายก็จะไม่ต้องตกอยู่ในโหมดของความหวาดระแวงอยู่ตลอดเวลา เมื่อความเครียดลดลง เซลล์ก็ไม่ถูกกดดันให้ต้องทำงานหนักจนเกินจำเป็น ระบบต่างๆ จึงสามารถซ่อมแซมตัวเองได้ดีขึ้น ทำให้สามารถหลับลึกขึ้น มีภูมิคุ้มกันที่แข็งแรงขึ้น และความเสื่อมของร่างกายก็จะเกิดขึ้นช้าลง อีกด้วย ดังนั้น **ความรักที่ดีจะทำให้มีสุขภาพแข็งแรง สมองปลอดโปร่งและช่วยให้เซลล์สามารถซ่อมแซมตัวเองได้ดีขึ้นด้วย**

ความรักที่ช่วยเยียวยาสมองจึงไม่จำเป็นจะต้องเป็นความรักแบบคู่รักเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความผูกพันกับเพื่อน ครอบครัว หรือการมีคนที่เราสามารถพูดคุย คนที่สามารถพึ่งพาได้ก็จะช่วยให้สมองเกิดความรู้สึกผ่อนคลาย ลดความเครียด และทำให้ร่างกายแข็งแรงขึ้นได้เช่นกัน ทั้งนี้ก็เพราะว่า สมองของเรานั้นถูกออกแบบมาเพื่อให้มีความเชื่อมโยงกับคนอื่น ไม่ใช่ให้อยู่ตามลำพัง และทุกครั้งที่เรามีความรักหรือความผูกพัน ไม่ว่าจะรูปแบบไหน สมองและร่างกายก็จะมีโอกาสที่จะได้รับพลังดีๆ ไปพร้อมกันด้วย ความรักจึงช่วยทำให้ร่างกายรู้สึก “ปลอดภัย” และเมื่อร่างกายรู้สึกปลอดภัย มันก็จะเป็นโอกาสที่ดีที่ร่างกายจะไปโฟกัสกับการฟื้นฟู ซ่อมแซม และการดูแลตัวเองได้อย่างเต็มที่ ความรักจึงไม่ใช่เป็นแค่เรื่องของหัวใจ แต่ความรักเป็นพลังเจียบๆ ที่ช่วยให้ร่างกายมีความแข็งแรงที่เกิดขึ้นจากภายใน ตั้งแต่ระดับของความรู้สึกในใจ ไปจนถึงระดับสุขภาพของเซลล์เล็กๆทุกเซลล์ในร่างกาย

ดังนั้น ความรักจึงเป็นพลังขับเคลื่อนชีวิตที่ลึกซึ้ง เป็นสิ่งที่ช่วยเติมเต็มความต้องการขั้นพื้นฐาน สร้างความผูกพัน และมอบเป้าหมายที่ทำให้ชีวิตมีคุณค่า เป็นทั้งแรงบันดาลใจในการกระทำและยังเป็นเกราะที่ช่วยปกป้องร่างกายและจิตใจในท่ามกลางความท้าทายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต

รูปแบบของความรัก

มีทฤษฎีทางจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงอย่างมากเกี่ยวกับความรักนั้นคือ ทฤษฎีสามเหลี่ยมของความรัก (Triangular Theory of Love) ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวนี้ได้อธิบายถึงธรรมชาติและรูปแบบของความรักว่าประกอบด้วย 3 องค์ประกอบที่สำคัญคือ ความใกล้ชิด (Intimacy) ความเสน่หา (Passion) และความผูกมัด (Commitment) ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามนี้จะมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน โดยองค์ประกอบต่าง ๆ ของสามเหลี่ยมของความรักจะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความใกล้ชิด เป็นองค์ประกอบของความรักทางด้านอารมณ์ กล่าวคือ เมื่อมีความคุ้นเคยใกล้ชิดกันในความรู้สึก ก็จะมีความเข้าใจกันอย่างลึกซึ้งมากขึ้น มีความเอื้ออาทรต่อกันและกัน สามารถสื่อสารกันได้อย่างดีและมีความรู้สึกไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมนี้จะค่อยๆ เพิ่มมากขึ้นเมื่อมีความสัมพันธ์กันเป็นเวลานาน สำหรับโครงสร้างของความใกล้ชิดนั้น พบว่าจะมีอยู่ในทุกๆ ความสัมพันธ์ และจะมีรูปแบบเฉพาะในแต่ละความสัมพันธ์ด้วย เช่น ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ความสัมพันธ์กับคู่รัก ความสัมพันธ์กับเพื่อน ดังนั้นความใกล้ชิดจึงเป็นองค์ประกอบของทุก ๆ รูปแบบของความสัมพันธ์

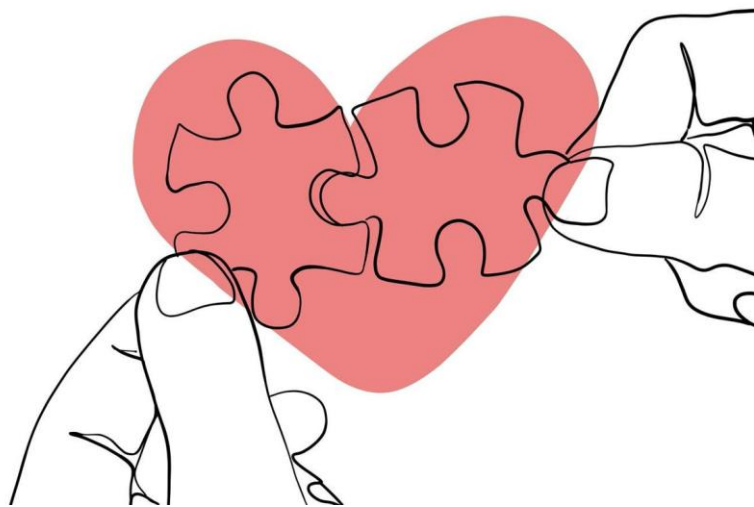
2. ความเสน่หา เป็นองค์ประกอบของความรักด้านแรงจูงใจอันเกิดจากแรงขับภายในของร่างกายหรือความรู้สึกที่ถูกกระตุ้นทางสรีระ (Physiological arousal) ซึ่งเป็นแรงดึงดูดทางเพศ เช่น ความพอใจในรูป กลิ่น เสียง หรือการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือเสน่ห์ (Appeal) อื่น ๆ และ ยังรวมถึงการกระตุ้นอื่น ๆ ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกโรแมนติกด้วย

3. ความผูกมัด เป็นองค์ประกอบของความรักทางด้านความคิด นั่นคือการตัดสินใจที่จะรักหรือมีพันธะทางใจหรือทางสังคมต่อกัน การใช้เวลาร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ หรือการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างต่อเนื่องไปเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีความรับผิดชอบในพันธะที่ตกลงต่อกัน การรับพันธะผูกพันจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นเมื่อมีความสนิทสนมกันมากขึ้น และอาจมีความเปลี่ยนแปลงไปตามระดับของความสุข ความพอใจที่เกิดขึ้นในแต่ละระยะเวลา และเมื่อมีปัญหายุ่งยากเกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างกัน การรับพันธะผูกมัดก็สามารถที่จะลดระดับลงไปได้ด้วย ซึ่งองค์ประกอบด้านความผูกมัดนั้นก็ประกอบไปด้วย การผูกมัดแบบระยะสั้น และการผูกมัดแบบระยะยาว

องค์ประกอบทั้งสามของความรักดังที่กล่าวมานี้ก็มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เช่น องค์ประกอบด้านความเสน่หาก็จะมีความสัมพันธ์อย่างมากกับองค์ประกอบด้านความใกล้ชิด ตัวอย่างเช่น เมื่อคู่รักมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้นก็จะทำให้เกิดความเสน่หาและเกิดความรู้สึกปรารถนาที่มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกันมากยิ่งขึ้น ส่วนองค์ประกอบในด้านความผูกมัดก็จะมีสัมพันธ์กับทั้งองค์ประกอบด้านใกล้ชิดและเสน่หา กล่าวคือ เมื่อเรตกใจใจที่จะผูกมัดกับใครสักคน ตัวอย่างเช่น การแต่งงานซึ่งการแต่งงานนี้จะนำไปสู่พฤติกรรมที่ทำให้มีความใกล้ชิดกันและการแสดงออกซึ่งความเป็นเจ้าของ

องค์ประกอบของความรักทั้ง 3 ส่วนนี้สามารถนำมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันได้ทั้งหมด โดยเรามักจะพบว่าองค์ประกอบของความใกล้ชิดนั้นจะเป็นแกนหลักที่เราสามารถพบเห็นได้ในทุกๆ ความสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างคู่รัก ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ความสัมพันธ์ของเพื่อนสนิท เป็นต้น ส่วนองค์ประกอบของความเสน่หาก็มักจะพบเฉพาะในความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักเท่านั้น และองค์ประกอบในด้านความผูกมัดนั้นก็มีความผันแปรไปในแต่ละช่วงเวลาของชีวิตมนุษย์ ตัวอย่างเช่น บุคคลอาจมีความผูกมัดกับครอบครัวในวัยเด็ก มีความผูกมัดกับเพื่อนในช่วงวัยรุ่นและมีความผูกมัดกับคนรักในวัยผู้ใหญ่ โดยที่ในแต่ละบุคคลนั้นก็อาจจะมีความแตกต่างกันออกไปทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของความรักไม่ว่าจะเป็นความใกล้ชิด (Intimacy) ความเสน่หา (Passion) และความผูกมัด (Commitment) ต่างก็เป็นส่วนประกอบของทุกรูปแบบของความสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์แบบเพื่อน ความสัมพันธ์แบบครอบครัว ความสัมพันธ์แบบสามีภรรยาและอื่นๆ

ชีวิตที่ดี:ความสัมพันธ์ที่ดี

ในบางสังคมบางวัฒนธรรมจะให้ความสำคัญกับเงินและความสำเร็จในหน้าที่การงานว่าเป็นกุญแจที่จะนำไปสู่ความสุขและชีวิตที่ยืนยาว แต่หลายคนก็อาจจะมองว่า การมีความภาคภูมิใจและความตระหนักในคุณค่าของตัวเองไม่ว่าจะมีตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ใหญ่หรือเล็กก็ตาม หรือแม้ว่าจะอยู่ในสถานะทางสังคมเช่นใดก็สามารถที่จะทำให้เกิดความสุขในชีวิตได้เช่นกัน

ดังนั้น นักวิจัยของคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อหาคำตอบว่า อะไรที่ทำให้คนเรามีความสุข? โดยการศึกษานี้ได้ติดตามศึกษากลุ่มตัวอย่างแบบต่อเนื่องตลอดชีวิต ตั้งแต่หนุ่มจนแก่โดยเริ่มทำการศึกษาดังแต่ปี พ.ศ. 2481 หรือใช้เวลาราว 80 ปี และพบว่าความมั่งคั่งร่ำรวย สถานะทางสังคม ซึ่งรวมถึงการได้รับการนับหน้าถือตา รวมทั้งตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดীনั้นไม่จำเป็นที่จะต้องทำให้เกิดความสุขและสุขภาพที่ดีเสมอไป โดยอาจารย์โรเบิร์ต วาล์ดิงเจอร์ (Robert Waltinger) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านจิตเวชที่คณะแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และเป็นผู้อำนวยการโครงการศึกษาเรื่องนี้ ได้ชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่ได้พบจากการศึกษาผู้คนอย่างต่อเนื่องมาตลอดชีวิตก็คือ ความสัมพันธ์ที่เรามีกับคนอื่นรอบตัวนั้นจะส่งผลต่อสุขภาพและความสุขในชีวิตของเรา

อาจารย์ Robert Waltinger ยังได้ชี้ให้เห็นอีกว่าว่า ในขณะที่การดูแลร่างกายนั้นมีความสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันการใส่ใจในความสัมพันธ์ก็มีความสำคัญเช่นกัน เพราะสามารถถือได้ว่าเป็นการดูแลตัวเองในอีกลักษณะหนึ่ง และยังเน้นอีกว่า ความสัมพันธ์ที่ดีนั้นไม่เพียงช่วยปกป้องและมีผลดีต่อสุขภาพร่างกายเท่านั้น แต่ยังส่งผลที่ดีต่อจิตใจและต่อสมองอีกด้วย

อาจารย์ Robert Waltinger ยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การมีความสัมพันธ์ที่ดีและมีคุณภาพกับคนอื่นนี้จะไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะกับคู่สมรสเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกับเพื่อน ผู้ร่วมงาน และสมาชิกในครอบครัวด้วย และที่สำคัญกว่านั้นก็คือ ความสัมพันธ์ที่เรามีนี้มีบทบาทสำคัญกว่าปัจจัยเรื่องความมั่งคั่ง สถานะทางสังคม ระดับสติปัญญา หรือพันธุกรรม เพราะความสัมพันธ์ที่ดีและมีคุณภาพสามารถช่วยสร้างความสุข ทำให้เรามีสุขภาพดีและมีอายุยืนยาว โดยที่ความสัมพันธ์ที่ว่านี้ไม่จำเป็นจะต้องเป็นความสัมพันธ์แบบอารมณ์รักหรือกับคนต่างเพศ แต่อาจเป็นความสัมพันธ์กับใครก็ตามในลักษณะที่ทำให้เรารู้สึกสบายใจ สามารถทำให้เกิดความรู้สึกไว้วางใจ เชื่อใจ และสามารถที่จะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้ และที่สำคัญที่สุดก็คือ ความสัมพันธ์ที่เรามีกับคนอื่นนี้ไม่จำเป็นต้องสมบูรณ์แบบเสมอไป แต่ขอให้มันเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของการที่มีคนบางคนที่เราสามารถเรียกได้ว่าเพื่อนและพึ่งพาได้ยามที่มีปัญหานั้นเอง

ยังมีงานวิจัยอีกจำนวนมากที่ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์แบบคู่รัก แบบมิตรภาพ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและอื่นๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ความรักแบบคู่รักที่มีคุณภาพสูงจะมีความเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ด้านสุขภาพกายและสุขภาพทางสรีรวิทยา โดยผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพสูงจะมีโอกาสน้อยที่จะได้รับการวินิจฉัยหรือมีอาการของความวิตกกังวลทั่วไป โรคเครียดหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ โรคซึมเศร้า หรือโรคอารมณ์สองขั้ว โดยผู้ที่ได้รับรู้ว่าความสัมพันธ์ของตนเองมีคุณภาพสูงกว่ามักจะมีความสุข มีความเครียดน้อยลง และมีความพึงพอใจกับชีวิตที่มากกว่า เมื่อเทียบกับผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพต่ำ นอกจากนี้ความสัมพันธ์ยังแสดงให้เห็นอย่างสม่ำเสมอว่ามีส่วนช่วยอย่างมากต่อสุขภาพกายโดยความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพสูงในคู่รักมีความเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์เชิงบวกต่างๆ ตั้งแต่การให้คะแนนสุขภาพที่รายงานด้วยตนเองที่เพิ่มขึ้น ไปจนถึงอัตราการเสียชีวิตที่ลดลง การทำงานของระบบหัวใจและหลอดเลือดที่ดีขึ้นและอัตราการหายใจของบาดแผลที่เพิ่มขึ้น

เช่นเดียวกับองค์ประกอบของคุณภาพความสัมพันธ์แบบคู่รัก คุณภาพมิตรภาพนั้นหมายถึงคุณภาพของมิตรภาพส่วนบุคคลของบุคคล แม้ว่าคุณภาพมิตรภาพจะยังไม่ได้ได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางเท่ากับการวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพความสัมพันธ์แบบคู่รัก แต่ก็มีการศึกษาเพื่อกำหนดคุณภาพมิตรภาพและตรวจสอบประโยชน์ทางจิตวิทยาและสรีรวิทยาไว้เช่นกัน โดยผลการวิจัยพบว่า

ความใกล้ชิดทางอารมณ์ การสื่อสาร และความไว้วางใจจะได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคุณภาพมิตรภาพ เนื่องจากว่าเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความผูกพันระหว่างบุคคล ทั้งนี้ก็เพราะว่า บุคคลที่เปิดเผยความคิดและความรู้สึกของตนเองกับเพื่อนนั้นจะมีแนวโน้มที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งและมีความหมายมากยิ่งขึ้น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงสามารถช่วยลดความเข้าใจผิดและช่วยสนับสนุนการแก้ไขความขัดแย้ง ในขณะที่ความไว้วางใจนั้นช่วยให้เพื่อนสามารถที่จะพึ่งพาซึ่งกันและกันเพื่อการสนับสนุนทางอารมณ์ ปัจจัยดังกล่าวเหล่านี้จึงมีส่วนช่วยให้เกิดความสนิทสนมและความเข้าใจซึ่งกันและกันในระดับที่สูงขึ้นระหว่างบุคคลโดยส่งผลให้มิตรภาพที่ประกอบด้วยองค์ประกอบเหล่านี้มีแนวโน้มที่น่าพึงพอใจและมีความยั่งยืนมากขึ้น

ส่วนในด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัวก็พบว่าคุณภาพของความสัมพันธ์ในครอบครัวนั้น มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตใจของสมาชิกในครอบครัวโดยพบว่าผู้ที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ดีกว่าจะมีความทุกข์ทางจิตใจลดลง มีความยืดหยุ่นมากขึ้น มีความเห็นอกเห็นใจตนเองมากขึ้น มองโลกในแง่ดีมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น และมีความพึงพอใจโดยรวมมากขึ้นอีกด้วย

ดังนั้น การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีจึงเป็นสิ่งที่เราควรพยายามรักษาไว้ในทุกความสัมพันธ์ในชีวิตของเราซึ่งทุกความสัมพันธ์ก็จะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่จะต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจ การสร้างความสัมพันธ์และการรักษาความรักให้มีคุณภาพนั้นจึงต้องอาศัยความมุ่งมั่นและความพยายามที่จะเรียนรู้ การปรับตัวและความตั้งใจจริงของทั้งสองฝ่าย

ปรัชญาแห่งความรัก

สำหรับนักปรัชญา คำถามที่ว่า “ความรักคืออะไร?” ได้ก่อให้เกิดประเด็นอย่างมากมาย เมื่อความรักเป็นคำนามธรรม ซึ่งหมายความว่าสำหรับบางคนความรักจึงเป็นเพียงคำที่ไม่ได้เชื่อมโยงกับสิ่งใดที่เป็นจริงหรือจับต้องได้ สำหรับคนอื่นๆ ความรักเป็นวิธีการที่การดำรงอยู่ของเรา ตัวตนของเราและโลกของเรานั้นได้รับผลกระทบอย่างไม่อาจแก้ไขได้เมื่อเรา “ถูกสัมผัสด้วยความรัก” บางคนจึงพยายามวิเคราะห์ ในขณะที่บางคนเลือกที่จะปล่อยให้ความรักอยู่ในอาณาจักรของสิ่งที่ไม่อาจจะพรรณนาได้ ในทางปรัชญา ธรรมชาติของความรักจะเป็นหัวข้อหลักในปรัชญามาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณและก่อให้เกิดทฤษฎีต่างๆ ตั้งแต่แนวคิดวัตถุนิยมที่มองว่าความรักเป็นเพียงปรากฏการณ์ทางกายภาพและเป็นแรงกระตุ้นทางสัญชาตญาณหรือทางพันธุกรรมที่กำหนดพฤติกรรมของเราไปจนถึงทฤษฎีความรักในฐานะที่เป็นเรื่องทางจิตวิญญาณอย่างเข้มข้น ที่ในระดับสูงสุดช่วยให้เราสัมผัสกับความเป็นเทพได้ ในทางประวัติศาสตร์ ในประเพณีตะวันตก บทสนทนาเรื่อง “ซิมโพเซียม” ของเพลโต ถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญ เพราะได้ให้แนวคิดที่ทรงอิทธิพลและน่าดึงดูดใจอย่างมากว่า ความรักนั้นมีลักษณะเป็นการยกระดับขึ้นหลายระดับ โดยที่ความปรารถนาแบบสัตว์หรือตัณหาที่ต่ำต้อยจะถูกแทนที่ด้วยแนวคิดเรื่องความรักที่ลึกซึ้งกว่าในเชิงปัญญา และยังถูกก้าวข้ามไปอีกขั้นด้วยวิสัยทัศน์ทางเทววิทยาเกี่ยวกับความรักที่เหนือกว่าแรงดึงดูดทางประสาทสัมผัสและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

แม้ว่าชาวกรีกโบราณจะใช้คำศัพท์มากมายที่เกี่ยวข้องกับความรักและความปรารถนาแต่ในการอภิปรายเชิงปรัชญาส่วนใหญ่ก็มักจะมุ่งเน้นไปที่แนวคิดหลักสี่ประการของความรักดังต่อไปนี้คือ

ฟีเลีย

ฟีเลีย (Philia) เป็นคำภาษากรีกโบราณที่หมายถึง “ความรัก” ซึ่งมักแปลว่า “มิตรภาพ” แต่ความหมายที่กว้างกว่านั้นก็คือความปรารถนาดีและความห่วงใยซึ่งกันและกันที่แสดงออกในความสัมพันธ์ของมนุษย์หลายรูปแบบ ในการใช้ภาษากรีกคลาสสิกนั้น ฟีเลียจะครอบคลุมความสัมพันธ์ต่างๆ เช่น มิตรภาพ ความผูกพันในครอบครัว การแต่งงานและความสัมพันธ์ทางสังคม สืบเนื่องมาจากความหมายที่กว้างขวางเช่นนี้ จึงไม่มี คำ ภาษาอังกฤษสมัยใหม่คำใดคำหนึ่งที่จะสามารถสื่อความหมายของฟีเลียได้อย่างสมบูรณ์

นักปรัชญากรีกอริสโตเติลได้พิจารณาถึงความรักความเสนหา (philia) ในหนังสือเล่มที่ 8 และ 9 ของตำราจริยธรรมนิโคมาเคียน (Nicomachean Ethics) ของเขาโดยถือว่าความรักความเสนหาเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของชีวิตทางสังคมซึ่งมีอยู่ในทุกสมาคมโดยควบคู่ไปกับความยุติธรรม อริสโตเติลยังได้กำหนดรูปแบบและเงื่อนไขของความรักความเสนหาเอาไว้อีกด้วยว่า

โดยพื้นฐานแล้วความรักความผูกพันนั้นจะเริ่มต้นมาจากความปรารถนาดี (eunoia : ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสิ่งที่ดี) แต่การมีความปรารถนาดีแต่เพียงอย่างเดียวก็ยังไม่เพียงพอแต่จะต้องแสดงออกมาโดยผ่านการกระทำ เช่น การให้ความช่วยเหลือและการสนับสนุนผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

อริสโตเติลยังได้จำแนกความสัมพันธ์เชิงขู้สาว (philia) ตามแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดความผูกพันด้วยซึ่งได้แก่ ประโยชน์ ความสุข หรือคุณธรรม (areté) นอกจากนี้ เขายังได้จัดกลุ่มความสัมพันธ์เชิงขู้สาวตามบทบาททางสังคมซึ่งก็รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก ระหว่างคู่สมรส ระหว่างเพื่อนฝูง และระหว่างพลเมืองด้วยกัน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่มีสถานะที่เท่าเทียมกันและผู้ที่มีสถานะที่แตกต่างกัน

ความรักในรูปแบบสูงสุดซึ่งมักเรียกว่า ฟิเลียที่สมบูรณ์หรือฟิเลียที่สมบูรณ์แบบนั้นจะเกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่มีคุณธรรมและอุปนิสัยที่คล้ายคลึงกันซึ่งในความสัมพันธ์เช่นนี้แต่ละฝ่ายจะมีความปรารถนาที่จะส่งเสริมความดีของอีกฝ่ายอย่างเต็มกำลังเพื่อตัวของอีกฝ่ายเองไม่ใช่เพื่อความสุขหรือผลประโยชน์ซึ่งอริสโตเติลมองว่าอุดมคตินี้เป็นสิ่งที่หายาก พัฒนาได้ช้า และจะจำกัดอยู่ที่เฉพาะเพื่อนไม่กี่คนเท่านั้น แต่ก็ยังเป็นแบบอย่างที่จะใช้ในการทำความเข้าใจฟิเลียในรูปแบบอื่นๆทั้งหมด

อีรอส

อีรอส (eros) ในปรัชญากรีกหมายถึงความรักที่เร่าร้อนและลุ่มหลง ในศาสนากรีกอีรอสยังเป็นชื่อของเทพเจ้าแห่งความรักอีกด้วย เพลโตนิยามอีรอสว่าเป็นความปรารถนาที่เกิดจากความโหยหาในสิ่งที่ตนเองไม่มี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่ดีและสวยงาม ดังนั้นในบทสนทนาเรื่องซิมโพเซียมของเพลโต นักปรัชญาโสกราตีสได้เล่าถึงคำสอนของดิโอติมาแห่งมันดิเนียซึ่งเป็นนักบวชหญิงและนักปรัชญาผู้ชาญฉลาด ซึ่งได้อธิบายว่าอีรอสคือความปรารถนาในความงามและความดีงาม

ดิโอติมาได้สอนว่า ความปรารถนาทางเพศนั้นมีเป้าหมายเพื่อการสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็นการให้กำเนิดบุตรหรือการสร้างสรรค์ความคิดและคุณธรรมโดยที่กระบวนการนี้จะสิ้นสุดลงด้วย “บันไดแห่งความรัก” ซึ่งเป็นขั้นตอนต่างๆ ที่ความปรารถนาทางเพศได้พัฒนาขึ้นโดยความรัก

นั้นจะเริ่มต้นด้วยความดึงดูดใจต่อร่างกายที่งดงามเพียงหนึ่งเดียว หลังจากนั้นก็จะขยายไปสู่ร่างกายที่งดงามโดยทั่วไป แล้วไปสู่จิตวิญญาณที่งดงามจนนำไปสู่ขนบธรรมเนียมและกฎหมายที่สร้างขึ้นโดยผู้ที่มีจิตวิญญาณเช่นนั้น และจะนำไปสู่สาขาความรู้ต่างๆ จนในที่สุดแล้วความรักก็จะก้าวขึ้นไปสู่ขั้นสูงสุด นั่นคือ วิสัยทัศน์แห่งความงามที่เป็นนิรันดร์

สตอร์เก

สตอร์เก (Storge) เป็นแนวคิดโบราณของชาวกรีกที่เกี่ยวกับความผูกพันตามธรรมชาติ โดยเฉพาะความรักตามสัญชาตญาณที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างพ่อแม่กับลูกซึ่งมีความแตกต่างจากอีรอส (Eros) หรือฟีเลีย (Philia) สตอร์เกเติบโตขึ้นจากความคุ้นเคย การได้ใช้ชีวิตร่วมกัน และสายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในครัวเรือน โดยนักเขียนโบราณได้เน้นย้ำถึงพลังของสตอร์เกโดยการสังเกตผลกระทบของมัน นักเขียนชาวกรีกพลูตาร์กล่าวว่า ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูกสามารถทำให้แม้แต่สัตว์ที่ชั่วร้ายก็จะมี ความกล้าหาญได้ ดังเช่นสัตว์ที่ยอมเสี่ยงอันตรายเพื่อปกป้องลูกของตน

อากาเป

คำว่า Agape (agapē) ใช้เพื่อแสดงถึงการเสียสละเป็นความรักโดยไม่มีเงื่อนไข โดยเฉพาะในแนวคิดของคริสตชนในยุคแรกๆ ที่เน้นการเสียสละตนเองอย่างตั้งใจเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น มากกว่าความปรารถนา ความรัก หรือผลประโยชน์ร่วมกัน ในตำรากรีกโบราณ คำว่า agapē หมายถึงรูปแบบของความรัก เช่น ความรักภายในครอบครัวหรือระหว่างคู่สมรส คำนี้ไม่ได้ใช้กันอย่างแพร่หลายหรือมีความสำคัญทางปรัชญาในวรรณกรรมกรีกคลาสสิก แต่ความสำคัญของมันส่วนใหญ่จะมาจากพัฒนาการในภายหลังโดยที่พัฒนาการนี้เกิดขึ้นในพันธสัญญาใหม่ของพระคัมภีร์ไบเบิลซึ่งคำว่า agapē และคำกริยา agapao ปรากฏมากกว่า 200 ครั้ง ในที่นั้น คำนี้จึงมีความหมายที่แตกต่างออกไป กล่าวคือเป็นความรักของพระเจ้าที่มีต่อมนุษยชาติ และความรักที่ผู้มีความเชื่อได้รับบัญชาให้แสดงออกต่อพระเจ้าและต่อเพื่อนมนุษย์

ไดโอทิมา (Diotima)
ตัวละครหญิงใน Symposium
ของ Plato ที่ Socrates
อ้างถึงในบทสนทนา
ว่าเป็นผู้สอนเรื่องความรักให้กับเขา

พระเจ้าทรงเป็นองค์ความรัก

หนึ่งในแง่มุมที่งดงามที่สุดของความรักของพระเจ้านั้นก็คือ ความรักนั้นไม่จำเป็นจะต้องได้รับการผูกมัดมาจากการกระทำ เราอาจจะคุ้นเคยอยู่ในโลกที่มักจะผูกมัดความรักเข้ากับการกระทำ ตัวอย่างเช่น เราจะได้รับความรักก็ต่อเมื่อเราประสบความสำเร็จ หรือจากการที่เราสามารถทำตามความคาดหวังของผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นมีความสุข แต่ความรักของพระเจ้าไม่ได้เป็นเช่นนั้น

ในจดหมายของนักบุญเปาโลถึงชาวโรมเตือนใจเราว่า “...แต่พระเจ้าทรงพิสูจน์ว่าทรงรักเรา เพราะพระคริสตเจ้าสิ้นพระชนม์เพื่อเราขณะที่เรายังเป็นคนบาป...” (รม 5:8) เราจึงเห็นได้ว่าพระเจ้าไม่ได้ทรงรอให้เราแก้ไขความผิดพลาดหรือทำทุกอย่างให้ถูกต้อง เพราะว่าแม้ขณะที่เรายังเป็นคนบาปอยู่พระองค์ก็ยังคงทรงส่งพระบุตรของพระองค์มาสิ้นพระชนม์เพื่อเรา ดังนั้น ความรักของพระเจ้าจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของเรา อดีตของเรา หรือความสามารถของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ แต่ความรักของพระองค์นั้นยังรากอยู่ในพระธรรมชาติของพระองค์เอง “...เราารู้และเชื่อในความรักที่พระเจ้าทรงมีต่อเรา พระเจ้าทรงเป็นความรัก ผู้ใดดำรงอยู่ในความรัก ย่อมดำรงอยู่ในพระเจ้าและพระเจ้าย่อมทรงดำรงอยู่ในเขา....” (1ยน 4:16) ดังนั้น ความรักจึงไม่ใช่เป็นแค่สิ่งที่พระเจ้าทรงกระทำ แต่เป็นพระองค์เองด้วย ที่ทรงเป็นองค์ความรัก

โดยปกติแล้ว ถ้าใครสักคนได้มีโอกาสรู้จักเราอย่างแท้จริงได้รู้จักข้อบกพร่อง ความกลัว และความล้มเหลวทั้งหมดในชีวิตของเรา พวกเขาก็อาจจะไม่รักเรา แต่พระเจ้าทรงรู้จักเราอย่างถ่องแท้ และพระองค์ก็ยังคงรักเราอย่างไม่เปลี่ยนแปลง “...ข้าแต่พระยาเวห์ พระองค์ทรงตรวจสอบและทรงรู้จักข้าพเจ้า พระองค์ทรงทราบว่ามีอะไรในใจข้าพเจ้านั่ง เมื่อใดข้าพเจ้าลุกขึ้น พระองค์ทรงเข้าใจความคิดของข้าพเจ้าแม้อยู่ห่างไกล พระองค์ทรงตรวจสอบเมื่อข้าพเจ้าเดินทางและหยุดพัก ทรงทราบหนทางทั้งหมดของข้าพเจ้า ข้าแต่พระยาเวห์ แม้ข้าพเจ้ายังไม่ทันพูดอะไร พระองค์ก็ทรงทราบแล้ว พระองค์ทรงโอบข้าพเจ้าไว้ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง...” (สดด 139:1-5) และถึงแม้ว่าพระเจ้าจะทรงรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับเรา แม้แต่สิ่งที่เราพยายามปกปิด แต่ถึงกระนั้น ความรักของพระองค์ที่มีต่อมนุษย์ก็ไม่เคยเปลี่ยนแปลง ดังที่พระเจ้าทรงตรัสว่า “...เรารักท่านด้วยความรักนิรันดร์ ดังนั้นเราจึงมีความรักมั่นคงต่อท่านตลอดไป...” (ยรม 31:3) พระเยซูคริสตเจ้าก็ยังได้ทรงเน้นย้ำถึงความรักของพระเจ้าว่า “...ผมทุกเส้นบนศีรษะของท่านถูกนับไว้หมดแล้ว...” (ลก 12:7)

ความรักของพระเจ้าจึงไม่มีขอบเขตและไม่มีเงื่อนไข พระองค์ทรงรักมนุษย์อย่างมากมายจนสุดที่จะพรรณนาได้ด้วยความรักที่เป็นนิรันดร์

พระเยซูคริสต์เจ้าก็ยังได้ทรงสอนให้เรารักทุกคนอย่างไม่มีเงื่อนไขด้วยเช่นกัน กล่าวคือเราต้องสามารถรักได้แม้กระทั่งศัตรูเหมือนกับพระเจ้าพระบิดาที่ “...พระองค์โปรดให้ดวงอาทิตย์ของพระองค์ขึ้นเหนือคนดีและคนชั่ว โปรดให้ฝนตกเหนือคนชอบธรรมและคนอธรรม...” (มธ 5:45) บนทางเขนพระเยซูคริสต์เจ้าได้ทรงภาวนาขอให้พระเจ้าพระบิดาทรงอภัยความผิดแก่ผู้ที่ทำผิดต่อพระองค์โดยตรัสว่า “...พระบิดาเจ้าข้า โปรดอภัยความผิดแก่เขาเถิด เพราะเขาไม่รู้ว่ากำลังทำอะไร...” (ลก 23:34) และพระเยซูคริสต์เจ้าก็คือเครื่องหมายที่แสดงถึงความรักอันสูงสุดของพระเจ้าด้วยการไถ่บาปให้แก่มนุษยชาติโดยการสิ้นพระชนม์บนทางเขน และทรงกลับคืนชีพซึ่งเป็นการชนะบาปและความตายและนำมนุษยชาติไปสู่ชีวิตใหม่ ดังที่พระวรสารของนักบุญยอห์นได้กล่าวเอาไว้ว่า “...พระเจ้าทรงรักโลกอย่างมากจึงประทานพระบุตรเพียงพระองค์เดียวของพระองค์เพื่อทุกคนที่มีความเชื่อในพระบุตรจะไม่พินาศ แต่จะมีชีวิตนิรันดร์...” (ยอ 3:16)

ความรักของพระเจ้าจึงเป็นพื้นฐานของความรักที่มนุษย์มีต่อพระเจ้าและมีต่อมนุษย์ด้วยกัน ด้วยเหตุนี้เอง “ จงมีความรักเถิดเพราะพระองค์ทรงรักเราก่อน ถ้าผู้ใดพูดว่า “ฉันรักพระเจ้า” แต่เกลียดชังพี่น้องของตน ผู้นั้นย่อมเป็นคนพูดเท็จเพราะผู้ไม่รักพี่น้องที่แลเห็นได้ ย่อมไม่รักพระเจ้าที่เขาแลเห็นไม่ได้ เราได้รับบทบัญญัตินี้จากพระองค์คือให้ผู้ที่รักพระเจ้ารักพี่น้องของตนด้วย...” (1ยอ 4:19-21)

ดังนั้น การเชื่อและการตอบสนองต่อความรักของพระเจ้านั้นจึงส่งผลต่อชีวิตจิตของคริสตชน ทั้งนี้ก็เพราะว่า จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้คริสตชนสามารถรักเพื่อนมนุษย์ได้ จะสามารถรักและให้อภัยได้แม้กระทั่งศัตรู ความรักดังกล่าวนี้นี้จึงเป็นความรักที่ไม่มีขอบเขตและปราศจากเงื่อนไข เป็นความรักที่แท้จริง ดังที่นักบุญเปาโลได้สรุปเอาไว้ว่า “...ความรักย่อมอดทน มีใจเอื้อเฟื้อ ไม่อิจฉา ไม่โอ้อวดตนเอง ไม่จองหอง ไม่หยาบคาย ไม่เห็นแก่ตัว ความรักไม่ฉุนเฉียว ไม่จดจำความผิดที่ได้รับ ไม่ยินดีในความชั่ว แต่ร่วมยินดีในความถูกต้อง ความรักให้อภัยทุกอย่าง เชื่อทุกอย่าง หวังทุกอย่าง อดทนทุกอย่าง...” (1 คร 13:4-7)

หยั่งรากในความรักของพระเจ้า

การที่ต้นไม้แต่ละต้นจะเติบโตจนสามารถที่จะผลิดอกและออกผลได้นั้นจะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมและทางชีวภาพหลายประการ อาทิเช่น แสงสว่าง น้ำ อุณหภูมิ และคุณภาพของดิน เป็นต้น คุณภาพของดินที่ดีเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเจริญเติบโตของต้นไม้ ดินจึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยแรกซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการเจริญเติบโตของต้นไม้ และเปรียบเสมือนร่างกายที่มีรากฐานที่มั่นคง เพราะมีน้ำ แร่ธาตุ และสารอาหารที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต การเลือกดินที่ดี และเหมาะสมกับต้นไม้ต่าง ๆ จะทำให้ต้นไม้สามารถเติบโตได้อย่างสวยงาม สมบูรณ์ และแข็งแรง

“ ดังนั้น จงฟังความหมายของอุปมาเรื่องผู้หว่านเมล็ด เมื่อคนหนึ่งฟังพระวาจาเรื่องพระอาณาจักรและไม่เข้าใจ มารร้ายก็มาและถอนสิ่งที่หว่านลงในใจของเขาไปเสีย นั่นได้แก่ เมล็ดที่ตกในทาง เมล็ดที่ตกบนหินคือผู้ที่ฟังพระวาจาและมีความยินดีรับไว้ทันที แต่เขาไม่มีรากในตัว จึงไม่มั่นคง เมื่อเผชิญความยากลำบากหรือถูกเบียดเบียนเพราะพระวาจานั้น เขาก็ยอมแพ้ทันที เมล็ดที่ตกในพงหนามหมายถึงบุคคลที่ฟังพระวาจา แต่ความวุ่นวายในทางโลก ความลุ่มหลงในทรัพย์สินสมบัติเข้ามาบดบังพระวาจาไว้จึงไม่บังเกิดผล ส่วนเมล็ดที่หว่านลงในดินดีหมายถึงบุคคลที่ฟังพระวาจาและเข้าใจ จึงเกิดผลร้อยเท่าบ้าง หกสิบเท่าบ้าง สามสิบเท่าบ้าง” (มธ 13:18-23)

พระเยซูคริสต์เจ้าทรงเล่าอุปมาเรื่องผู้หว่านเมล็ดแก่ฝูงชนที่มารวมตัวกันรอบ ๆ โดยพระองค์ทรงเล่าเรื่องของผู้หว่านเมล็ดที่หว่านเมล็ดลงบนดินสี่ประเภทที่แตกต่างกันโดยดินประเภทแรกนั้นเป็นดินที่แข็ง เมล็ดไม่สามารถงอกหรือเติบโตได้เลยและถูกวัชพืชแย่งไปทันที ส่วนดินประเภทที่สองนั้นก็เป็ดินหิน เมล็ดสามารถงอกและเริ่มเติบโตได้ก็จริง แต่รากไม่สามารถหยั่งลึกได้และเหี่ยวเฉาไปในแสงแดด ดินประเภทที่สามนั้นก็เป็ดินที่มีหนาม แม้ว่าเมล็ดจะสามารถงอกและเติบโตได้ แต่ก็ไม่สามารถแข่งขันกับหนามจำนวนมากที่ขึ้นมาปกคลุมได้ ดินประเภทที่สี่นั้นเป็ดินดีที่ทำให้เมล็ดสามารถหยั่งรากลึก เติบโตแข็งแรง และออกผล

อุปมาของพระเยซูคริสต์เจ้าในมัทธิวบทที่ 13 นั้นจะเกี่ยวกับดินและเมล็ดพืชทั้งหมดและคำอธิบายของพระเยซูคริสต์เจ้าเองเกี่ยวกับอุปมานี้พระองค์ก็ได้ประทานไว้ในข้อ 20 ถึง 23 ซึ่งอุปมาของพระเยซูคริสต์เจ้าข้างต้นนี้ทำให้เราเห็นว่า สิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเมื่อเมล็ดงอกออกมาคืออะไร? และคำตอบก็คือ มันคือรากนั่นเอง เพราะรากเป็นสิ่งที่งอกออกมาจากเมล็ด และเพื่อให้พืชเจริญเติบโต แข็งแรง สมบูรณ์ และเจริญงอกงาม รากเหล่านั้นจึงจำเป็นจะต้องมีความแข็งแรง รากจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการอยู่รอดและต่อสุขภาพของพืช เพราะรากช่วยยึดเกาะพืชไว้และช่วยป้องกันไม่ให้ถูกพัดหรือพัดพาไป รากยังทำหน้าที่ดึงน้ำที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และค้นหาสารอาหารที่พืชต้องการเพื่อการดำรงชีวิตและการออกผล ดังนั้น รากจึงมีความสำคัญมาก เพราะรากมีหน้าที่หลักสองประการ ประการแรกก็คือการดูดซับสารอาหารและนำสารอาหารเหล่านั้นไปยังต้นไม้ และประการที่สองก็คือการทำให้ต้นไม้มั่นคง ดังนั้น รากจึงเป็นช่องทางที่ต้นไม้ใช้สำหรับดูดน้ำและสารอาหาร ซึ่งพวกมันใช้ควบคู่ไปกับแสงแดดในการเจริญเติบโต เราจึงได้เห็นต้นไม้ใหญ่ที่มีชีวิตยืนยาว สู้ลม สู้ฝน ผ่านแดด ผ่านแล้งมาได้เพราะมีรากที่แผ่ขยายออกไป และหยั่งรากลึกลงในดินจนมั่นคง มันจึงมิได้หักโค่นลงโดยง่ายถึงแม้ว่าจะเจอสถานการณ์ใดๆที่ผ่านเข้ามา ชีวิตของคริสตชนก็เช่นกัน หากเรามีชีวิตที่ผิวเผินกับพระเจ้า และไม่เคยลงลึกในฝ่ายจิตวิญญาณ เมื่อเราเจอปัญหาใดๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรา ก็จะทำให้เราล้มลงได้โดยง่ายตายเหมือนต้นไม้ที่รากไม่ได้หยั่งรากลึกลงไปในดิน

คริสตชนกับการหยั่งรากในความรักของพระเจ้า

เช่นเดียวกับต้นไม้ คริสตชนถูกเรียกให้มีความเจริญงอกงามและบังเกิดผลเพื่อถวายพระเกียรติแด่พระเจ้าซึ่งหนทางที่จะนำไปสู่การเจริญเติบโตทางฝ่ายวิญญาณและการบังเกิดผลก็คือการวางรากฐานที่มั่นคงในพระเยซูคริสตเจ้าซึ่งพระองค์ทรงเป็นผู้ประทานสารอาหารที่จำเป็นทั้งหมดแก่เราเพื่อการเจริญเติบโตและบังเกิดผล และยังทรงประทานรากฐานที่เราต้องการเพื่อให้เราได้ยืนหยัดอย่างมั่นคงเมื่อต้องเผชิญกับการทดลองหรือช่วงเวลาที่ยากลำบาก โดยพระองค์ทรงตรัสถึงผู้ที่เปี่ยมศรัทธาที่แท้จริงว่า“.....ทุกคนที่มาหาเรา ย่อมฟังคำของเราและนำไปปฏิบัติ เราจะชี้ให้ท่านทั้งหลายเห็นว่า เขาเปรียบเสมือนผู้ใด เขาเปรียบเสมือนคนที่สร้างบ้าน เขาขุดหลุม ขุดลงไปลึก และวางรากฐานไว้บนหิน เมื่อเกิดน้ำท่วม น้ำในแม่น้ำไหลมาปะทะบ้านหลังนั้นแต่ทำให้บ้านหลังนั้นสั่นคลอนไม่ได้ เพราะบ้านหลังนั้นสร้างไว้อย่างดี แต่ผู้ที่ฟังและไม่ปฏิบัติตามก็เปรียบเสมือนคนที่สร้างบ้านไว้บนพื้นดิน โดยไม่มีรากฐาน เมื่อน้ำในแม่น้ำไหลมาปะทะ บ้านนั้นก็พังทลายลงทันที และเสียหายมาก” (ลก 6:47-49)

คริสตชนที่สร้างชีวิตบนพื้นฐานของพระเยซูคริสตเจ้าเฉกเช่นบ้านที่สร้างบนศิลาชีวิตของเราก็จะมีรากฐานที่แข็งแรง ดังนั้น เราก็จะสามารถมีชีวิตที่ยืนหยัดได้อย่างมั่นคงแม้ในยามทุกข์ยากหรือยามมีพายุเฮอร์ริเคนเข้ามาในชีวิต และเราก็จะไม่ถูกโยนไปมาแม้ในเวลาที่ยากลำบาก เพราะเราได้สร้างชีวิตของเราไว้บนรากฐานอันมั่นคงของพระเยซูคริสตเจ้า

เมื่อต้นไม้ที่เจริญเติบโตอย่างมั่นคง มาจากการหยั่งรากที่ลึกลงไปใต้ดิน ดังนั้น การเจริญเติบโตในชีวิตของคริสตชนจะมั่นคงขึ้นได้ก็ต้องมาจากการหยั่งรากลึกลงไปใต้พระเจ้าเช่นกัน คริสตชนที่ดำเนินชีวิตโดยใช้เวลาในการพิจารณาใคร่ครวญพระวาจาของพระเจ้าอย่างสม่ำเสมอ และให้พระวาจาของพระเจ้าเป็นหลักและเป็นรากฐานของชีวิต ก็จะทำให้คริสตชนมีชีวิตที่เป็นสุขและมีความเจริญงอกงามและเต็มเปี่ยมด้วยพระพรของพระเจ้าเช่นกัน

สำหรับคริสตชน การหยั่งรากลึกในความรักของพระเจ้า จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและอัตลักษณ์อันแข็งแกร่งในพระเยซู คริสตเจ้าเพราะการที่เรารู้ว่าพระเจ้าทรงรักเรามากเพียงใดจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เราเปี่ยมล้นด้วยความเชื่อมั่นและด้วยฤทธิ์อำนาจของพระจิต เราจะสามารถทำตามพระประสงค์ของพระเจ้าให้สำเร็จลุล่วงได้ และด้วยการหยั่งรากในความรักของพระเจ้านี้เองที่ทำให้ เราสามารถยืนหยัดต่อสู้กับแรงกดดันจากโลกภายนอกได้ เพราะเรารู้ว่าพระเจ้าทรงรักและยอมรับเราเสมอและเมื่อเราถูกล่อลวงให้หลงเชื่อสิ่งต่างๆ ในโลกนี้ที่ดูสมเหตุสมผล เราก็จะมีความมั่นใจที่จะปฏิเสธวิถีทางของโลก

การที่เราต้องอยู่ในโลกที่ผู้คนในสังคมมักจะให้คุณค่ากับวัตถุภายนอกที่เป็นสิ่งชั่วคราวและไม่จริงยั่งยืนจนหลายครั้งที่เราก็อาจจะหลงไหลไปกับการแสวงหาการเติมเต็มคุณค่าและการยอมรับผ่านสิ่งต่างๆ เหล่านั้น โดยหลงลืมไปว่าคุณค่าที่แท้จริงภายในของเรานั้นอยู่ในพระเจ้าผู้ทรงรักเราอย่างไม่เปลี่ยนแปลง

“เพราะข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า ไม่ว่าความตาย หรือชีวิต ไม่ว่าทิวศวรรค์ หรือผู้มีอำนาจปกครอง ไม่ว่าปัจจุบัน หรืออนาคต ไม่ว่า ฤทธิ์อำนาจใด หรือความสูง ความลึก ไม่มีสรรพสิ่งใดๆ จะพรากเราได้จากความรักของพระเจ้า ซึ่งปรากฏอยู่ในพระเยซูคริสต์เจ้าองค์พระผู้เป็นเจ้าของเรา” (รม 8:38-39) และเมื่อเราเชื่ออย่างแท้จริงว่าพระเจ้าทรงรักเรา ดังนั้น “...ท่านที่รักทั้งหลาย ถ้าพระเจ้าทรงรักเราเช่นนี้ เราก็ควรจะรักกันด้วย ไม่มีผู้ใดเคยเห็นพระเจ้า แต่ถ้าเรารักกัน พระเจ้าย่อมดำรงอยู่ในเรา และความรักของพระองค์ในเราก็คงสมบูรณ์...” (1ยอ 4:11)

สำหรับคริสตชนผู้มีความเชื่อ รากของเราก็คงจะหยั่งลึกลงไปดินอันอุดมสมบูรณ์แห่งความรักของพระเจ้า ซึ่งมีสารอาหารที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับเราและช่วยให้เราสามารถเจริญเติบโต งอกงาม บังเกิดผล และเมื่อเรามีชีวิตสนิทสัมพันธ์กับพระเยซูคริสต์เจ้า แม้ในบางเวลาที่เราอาจต้องฟันฝ่ากับพายุที่ถาโถมเข้ามาในชีวิตของเรา เราก็คงสามารถยืนหยัดอยู่ได้เมื่อเราหยั่งรากลงในพระองค์ผู้เป็นแหล่งแห่งชีวิตและความรัก

คริสตชนกับการเจริญเติบโตที่ยั่งยืน

ผู้เขียนได้มีโอกาสชมภาพยนตร์เรื่องหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับคนเลี้ยงแกะที่อาศัยอยู่ในฟาร์มแห่งหนึ่งนอกหมู่บ้านเล็กๆ ในอังกฤษอันเป็นที่ซึ่งทุกวันก่อนพลบค่ำ เขาจะอ่านนิทานสืบสวนสอบสวนให้ฝูงแกะที่เขารักฟัง แม้ว่าเขาจะดูหยาบกระด้างกับชาวเมือง แต่เขาก็ใจดีและรักแกะของเขามาก ซึ่งเขาเลี้ยงไว้เพียงเพื่อเอาขนเท่านั้น และเขาก็ต่อต้านการฆ่าสัตว์ด้วย เราได้เห็นว่าเขามีความสัมพันธ์อย่างไรกับแกะที่เขาเลี้ยง เขาไม่ได้แค่ดูแลความต้องการพื้นฐานของพวกมันแต่เขาดูแลพวกมันแต่ละตัวด้วยความเอาใจใส่ เขารู้จักพวกมันทุกตัวและตั้งชื่อให้พวกมัน เขารักพวกมัน และเขาก็แสดงความรักนั้นออกมาในจดหมายที่เขาเขียน และเรายังได้เห็นว่าคุณเลี้ยงแกะเข้าไปช่วยแกะตัวผู้ตัวหนึ่งซึ่งเป็นสัตว์ที่ถูกทอดทิ้งและพามันกลับมาบ้าน ฝูงแกะของเขาก็จะประกอบไปด้วยแกะหลากหลายสายพันธุ์ เช่น เชพแลนด์, คาสเชิลมิลค์ มัวร์ริต, นอร์ฟอล์กฮอร์นสองตัว, เมริโน และอื่นๆ อีกมากมายและ แกะตัวโปรดของเขานั้นชื่อลิลลี่ ซึ่งมีความฉลาดที่สุดในฝูง และต่างก็ทั้งในความสามารถของเธอก็สามารถเดาตัวฆาตกรในนิยายสืบสวนสอบสวนของคนเลี้ยงแกะได้ก่อนที่จะอ่านจบเสียอีก

ในภาพยนตร์เรื่องนี้ แกะพูดกับมนุษย์ไม่ได้ แต่พวกมันสามารถพูดคุยกันเองและเข้าใจความหมายของสิ่งที่มนุษย์พูดได้ นอกจากนี้ พวกมันยังมีสำเนียงหลากหลาย ตั้งแต่สำเนียงอเมริกัน โอริซ ไปจนถึงอังกฤษ

เช้าวันหนึ่ง พวกมันตื่นขึ้นมาพบว่าคนเลี้ยงแกะเสียชีวิตอยู่หน้าบ้านพักของเขา ยกเว้นแกะสองตัว คือ ม็อปปี้ และเชบสเตอร์ แกะชี้หุ้ดหิดที่ขอบอยู่ตัวเดียวและมีอดีตอันเจ็บปวดโดยแกะตัวอื่นๆ จะไม่รู้จักรักความตายเลยเพราะพวกมันคิดว่าแกะทุกตัวจะกลายเป็นก้อนเมฆในวันหนึ่ง และความตายก็มีอยู่แต่ในนิทานที่คนเลี้ยงแกะอ่านให้ฟังเท่านั้น ด้วยความรู้ที่ได้จากนิทานที่คนเลี้ยงแกะอ่านให้ฟังเกี่ยวกับการไขคดีฆาตกรรม ลิลลี่และเพื่อนแกะจึงออกเดินทางเพื่อช่วยนำตัวฆาตกรที่ฆ่าคนเลี้ยงแกะของพวกมันมาลงโทษ

สิ่งที่ผู้เขียนได้รับจากการชมภาพยนตร์เรื่องนี้ก็คือ ข้อคิดสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับความรัก กล่าวคือ ความรักก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพัน จะเห็นได้ว่าแกะในฝูงรัก จอร์จ ซึ่งเป็นคนเลี้ยงแกะมาก เมื่อเขาจากไปพวกแกะจึงออกตามหาความจริง เมื่อความรักเป็นสิ่งที่สร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นในชีวิต การจากลาจึงไม่ใช่จุดสิ้นสุด ความตายหรือการจากลาเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิตแต่ความรัก และความทรงจำดีๆจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนที่เรารักยังคงอยู่ในใจของเราตลอดไป

การที่ฝูงแกะต้องลุกขึ้นมาไขคดีการตายของคนเลี้ยงแกะนั้นจึงเป็นสิ่งที่บังคับให้พวกมันต้องก้าวออกมาจากทุ่งหญ้าเดิมๆ นั่นคือ การก้าวออกมาจากพื้นที่ปลอดภัย (Comfort Zone) ซึ่งทำให้ชีวิตของพวกมันเติบโตขึ้นซึ่งการเติบโตนั้นก็เริ่มต้นขึ้นที่ขอบเขตของความกลัว ดังนั้น

1. การก้าวออกจากความกลัวทำให้เราได้มีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และช่วยให้ชีวิตเติบโตขึ้น

ในภาพยนตร์เรื่องนี้ ผูงแกะจะใช้ชีวิตอย่างแสนสบายในทุ่งหญ้า พวกมันกินหญ้า และฟังนิทานจากมนุษย์เมื่อนายของมันตาย พวกมันจำเป็นจะต้องเดินทางออกสู่โลกกว้างที่ไม่เคยคุ้นเคยมาก่อน จึงเห็นได้ว่า สิ่งที่น่ากลัวจะกลายเป็นเรื่องธรรมดาเมื่อเรากล้าเผชิญหน้ากับมัน ความกล้าหาญจึงไม่ได้หมายถึงการไม่มีความกลัว แต่หมายถึงการลงมือทำทั้งที่ยังรู้สึกกลัวซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ และการเรียนรู้สิ่งใหม่นี้เองจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ได้เห็นศักยภาพที่ซ่อนอยู่ของแกะเหล่านั้นซึ่งโดยปกติแล้วแกะจะเป็นสัตว์ที่ทำตามกันมาโดยไม่เคยหยุดคิด การออกมานอกพื้นที่ปลอดภัยของมันทำให้พวกมันต้องไขคดี ซึ่งต้องใช้ไหวพริบและการสังเกต ดังนั้นการอยู่ในที่ที่เราคุ้นเคยอาจจะทำให้ทักษะของเราไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร แต่การพาตัวเองไปอยู่ในที่ท้าทาย จะช่วยให้เราค้นพบความสามารถที่เราไม่เคยรู้มาก่อนว่ามี และโลกภายนอกอาจจะมีคำตอบที่เราตามหา จึงเห็นได้ว่าหากผูงแกะเลือกที่จะหลบอยู่ในทุ่งหญ้า และลืมเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับนายของพวกมันไปเสีย พวกมันก็จะไม่มีวันได้รับรู้ความจริงเบื้องหลังการตายของคนเลี้ยงแกะและ แม้ว่าพื้นที่ปลอดภัยจะทำให้เรารู้สึกสบายใจ แต่การก้าวออกมาแม้จะต้องพบกับความยากลำบาก แต่ก็จะนำมาซึ่งบทเรียนชีวิต ประสบการณ์ และความจริงที่จะทำให้เราเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีขึ้น ดังนั้น ความกล้าคือกุญแจสู่การปกป้องคนที่เรารักโดยที่แกะในผูงได้ก้าวข้ามขีดจำกัดของตัวเอง เพราะความรักและความผูกพันที่มีต่อคนเลี้ยงแกะที่พวกมันรักจึงอาจกล่าวได้ว่าบางครั้งเหตุผลที่ดีที่สุดของการก้าวออกจากพื้นที่ปลอดภัยก็คือการทำให้เป็นไปไม่ได้ให้เป็นไปได้ เพื่อคนที่เรารัก

2. ความทรงจำเป็นสิ่งที่ช่วยรักษาจิตใจ

แกะในภาพยนตร์เรื่องนี้มีความสามารถที่น่าทึ่งอย่างหนึ่งก็คือ แกะส่วนใหญ่จะสามารถหลับตา นับหนึ่งถึงสาม แล้วมันจะสามารถลืมทุกอย่างที่ต้องการจะลืมได้และความสามารถนี้ก็มีประโยชน์มากถ้าหากเรามีความต้องการที่จะลืมเรื่องที่เจ็บปวดเป็นพิเศษที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรา ซึ่งสำหรับแกะส่วนใหญ่แล้ว การตายของคนเลี้ยงแกะที่พวกมันรักนั้นเป็นความเจ็บปวดอย่างแท้จริง แต่การลืมนะคนเลี้ยงแกะของมันเคยมีอยู่จริงนั้นไม่ได้ช่วยให้พวกแกะระลึกถึงคนเลี้ยงแกะได้เลยและยิ่งไปกว่านั้นก็ได้ช่วยให้พวกมันสามารถไขคดีฆาตกรรมที่เกิดขึ้นกับนายของมันได้ด้วย

ลิลีเป็นแกะที่ฉลาดที่สุดในฝูง ตอนที่คนเลี้ยงแกะยังมีชีวิตอยู่เมื่อเขาอ่านนิยายสืบสวนให้ฝูงแกะฟังอย่างที่เขาทำเป็นประจำ ลิลีก็จะสามารถเดาตัวคนร้ายได้ก่อนจบตอนสุดท้ายทุกครั้ง แต่ถึงแม้ว่าลิลีจะมีความเฉลียวฉลาดเป็นพิเศษ เธอก็ยังต้องการความช่วยเหลือเพื่อไขปริศนานี้ให้จบ เธอต้องการความช่วยเหลือจากมือเปิด ซึ่งเป็นแกะที่ไม่เคยลืม เป็นแกะที่รู้ว่าความสูญเสียนั้นเป็นอย่างไร และเป็นแกะที่เรียนรู้จากบทเรียนอันเจ็บปวดของชีวิต

มนุษย์ก็เช่นเดียวกัน พวกเราก็อาจจะมีช่วงเวลาที่ยากจะลืมเลือนเช่นกัน แม้ว่าความเจ็บปวด การสูญเสีย และความโศกเศร้าจะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ก็ตาม ความตายก่อให้เกิดความเศร้าโศกจากการที่ต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักของเราแต่เรายังคงต้องดำเนินชีวิตต่อไปด้วยความรู้สึกขอบคุณและขอบคุณสำหรับการมีอยู่ของพวกเขาและบทเรียนที่พวกเขาได้สอนเรา

3. อย่าตัดสินใครจากสิ่งภายนอก

ในเรื่องนี้จะมีแกะที่เรียกว่า “แกะฤดูหนาว” ซึ่งเกิดนอกฤดูใบไม้ผลิอันแสนอบอุ่นที่แกะส่วนใหญ่เกิด ซึ่งแกะฤดูหนาวนั้นจะมีความ “แตกต่าง” จากแกะตัวอื่นๆ และพวกมันก็จะถูกฝูงแกะตัวอื่นๆรังเกียจ ลูกแกะตัวเล็กๆลายจุดนี้จะกลายเป็นแกะฤดูหนาวตัวแรกที่เราได้พบและแน่นอนว่าเจ้าแกะตัวน้อยที่น่าสงสารนี้ถูกฝูงแกะตัวอื่นรังเกียจในตอนแรก แต่เมื่อจอร์จ คนเลี้ยงแกะของฝูงแกะถูกฆาตกรรม ลูกแกะตัวนี้ก็มองเห็นและได้กลืนสิ่งต่างๆ ที่ฝูงแกะตัวอื่นไม่ได้สังเกตเห็น และในที่สุดลูกแกะตัวเล็กๆตัวนี้ก็ได้กลายเป็นตัวกระตุ้นสำคัญที่ทำให้ทุกอย่างกลับมาอย่างถูกต้อง

“แกะในฤดูหนาว” เตือนใจให้เรายอมรับผู้ที่แตกต่างจากเรา ผู้ที่เราอาจจะมองข้ามเขาไป ลูกแกะตัวนั้นที่มีลายจุดและรอยด่างซึ่งไม่ใช่ลักษณะที่แกะควรจะเป็น มันเป็นแกะที่ถูกมองว่าด้อยกว่าแกะตัวอื่น แต่ในความเป็นจริงแล้ว พวกมันกลับเป็นแกะที่แข็งแรงที่สุดในฝูงและเมื่อเรามองดูวีรบุรุษที่ยิ่งใหญ่ในพระคัมภีร์เราจะพบว่าบุคคลที่พระเจ้าทรงเลือกใช้มากที่สุดเพื่อบอกเล่าเรื่องราวของพระองค์นั้นพวกเขามักจะเป็น “แกะฤดูหนาว” ที่ไม่สมบูรณ์แบบของสังคม เช่น คนที่พูดติดอ่าง ผู้หญิง ขาวประมวงที่ต่ำต้อย และพระเจ้าก็ทรงใช้ “แกะฤดูหนาว” ของสังคมมากมายเพื่อทำให้พระประสงค์อันรุ่งโรจน์ของพระองค์สำเร็จไป

การเจริญเติบโตที่ยั่งยืนจึงต้องเป็นการเจริญเติบโตที่มาจากการเจริญเติบโตจากชีวิตภายใน ด้วยการทำความเข้าใจและพัฒนาจิตใจ อารมณ์ และทัศนคติของเราอย่างลึกซึ้ง โดยไม่เป็นการฝืนบังคับตัวเองให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์แบบ แต่เป็นการเรียนรู้ที่จะยอมรับความจริง ซื่อสัตย์กับความรู้สึก และแสวงหาศักยภาพที่แท้จริงจากภายในสู่การใช้ชีวิตภายนอก ดังนั้น หัวใจสำคัญของการเติบโตจากชีวิตภายในจึงมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนคือ การมีความซื่อสัตย์และ

การยอมรับตนเอง การเติบโตที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ด้วยการเริ่มต้นที่จะกล้ายอมรับความจริงโดยไม่ตัดสินหรือลงโทษตัวเอง เช่น ยอมรับเมื่อรู้สึกกลัว สับสน หรือเหนื่อยล้า เพื่อให้ร่างกายและจิตใจได้ปลดปล่อยความตึงเครียดแทนการฝืนเก็บเอาไว้

นอกจากนี้ การที่เรามีความตระหนักถึงความเชื่อมโยงกับผู้อื่นและการมีเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่กว่าตนเองนั้นก็จะเป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจในยามที่ชีวิตต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ทั้งนี้ก็เพราะว่าเมื่อเรารู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่า ไม่ว่าจะเป็นพระเจ้า ครอบครัว ชุมชน หรือมนุษยชาติ เราจะมีพลังใจที่จะเผชิญกับความยากลำบากได้มากขึ้น ความทุกข์ส่วนตัวจะถูกลดทอนลงเมื่อเทียบกับเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่กว่า และเราจะพบว่าการอดทนและเสียสละเพื่อสิ่งที่มีความหมายนั้นสามารถสร้างความภาคภูมิใจและความพึงพอใจในชีวิตได้อย่างลึกซึ้ง

ชีวิตทุกชีวิตต่างก็ประสบกับสภาวะการณ์เลวร้าย (Adversity) หรือเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียด (Stressful Life Event) แตกต่างกันไป ซึ่งอาจเป็น 1) สภาวะการณ์จากภายนอก เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม คลื่นยักษ์ สงคราม สถานการณ์รุนแรงในสังคม และการอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพกาย/สุขภาพจิต ฯ หรือ 2) สภาวะการณ์ภายในครอบครัว เช่น การหย่าร้าง การกระทำรุนแรงในครอบครัว และการไร้ที่อยู่อาศัย ฯ หรือ 3) สภาวะการณ์ของแต่ละบุคคล เช่น ความเจ็บป่วย การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก การกลัวถูกปฏิเสธ ความล้มเหลวในการทำงาน และการเรียน ในสภาวะการณ์อันเลวร้ายที่เหมือน ๆ กัน บุคคลจะมีวิธีจัดการกับชีวิตแตกต่างกัน และผลลัพธ์จากการจัดการนั้นก็แตกต่างกันไป นั่นเป็นเพราะแต่ละบุคคลมีคุณลักษณะอย่างหนึ่งที่แตกต่างกัน คือ “ความแข็งแกร่งในชีวิต (Resilience)”

ความแข็งแกร่งในชีวิต (Resilience) เป็นศักยภาพหรือความสามารถของบุคคลในการยืนหยัดอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางสภาวะการณ์เลวร้ายในชีวิต (Adversity of Life) หรือเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดในชีวิต (Stressful Life Event) พร้อมทั้งสมารถที่จะฟื้นตัวและนำพาชีวิตของตนให้ผ่านพ้น จากการได้รับผลกระทบที่เกิดจากสภาวะการณ์นั้นได้ในเวลารวดเร็ว อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เติบโตขึ้นและเข้าใจชีวิตมากขึ้น

จากการศึกษาของ Edith H. Grotberg เกี่ยวกับความแข็งแกร่งในชีวิต โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจาก 22 ประเทศ ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าโครงสร้างของความแข็งแกร่งในชีวิตมี 3 องค์ประกอบหลัก ที่แต่ละคนจะดึงมาใช้เมื่อเผชิญกับสภาวะการณ์เลวร้าย เพื่อจัดการกับปัญหา ลดความรุนแรง และเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการที่ตนเองผ่านพ้นสภาวะการณ์นั้นซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบหลักที่สำคัญก็คือ ‘I am’

I am (ฉันเป็นคนที่ดี...) เป็นความเข้มแข็งภายในของแต่ละบุคคล เช่น เป็นบุคคลที่สามารถที่จะรักและเป็นที่รักของผู้อื่นได้ มีความภาคภูมิใจในตนเอง มีพื้นฐานอารมณ์ดี รู้จักเห็นอกเห็นใจและสามารถแสดงออกซึ่งความห่วงใยใส่ใจต่อผู้คนรอบข้าง พร้อมทั้งจะยอมรับและยกย่องผู้อื่น พร้อมทั้งจะรับผิดชอบในสิ่งที่กระทำและยอมรับผลของการกระทำนั้น สามารถคิดพิจารณาวางแผนในอนาคตที่เป็นไปได้ในความเป็นจริง มีความเชื่อมั่นว่าสิ่งต่าง ๆ จะเปลี่ยนไปในทางที่ดี มีความเชื่อว่าชีวิตนี้ยังมีความหวังเสมอและมีความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์

บทสรุป

ระบบรากที่ลึกของต้นไม้จะทำให้ต้นไม้ต้านทานพายุได้โดยไม่ล้ม ในยามที่มีพายุต้นไม้ที่แข็งแรงอาจโคลงเคลงหรือโค้งงอเล็กน้อยแต่หากรากของมันลึกและแข็งแรง ต้นไม้ก็จะสามารถยืนหยัดได้อย่างมั่นคง นอกจากนี้ โดยพื้นฐานแล้ว ยิ่งรากของต้นไม้ลึกมากเท่าใดก็จะยิ่งส่งผลดีต่อชีวิตที่มีสุขภาพดีและสารอาหารในดินรอบๆ ต้นไม้มากขึ้นเท่านั้นซึ่งก็จะเป็นการช่วยบำรุงพืชอื่นๆ และช่วยให้พืชเหล่านั้นสามารถเจริญเติบโตได้อีกด้วย

ชีวิตของคริสตชนที่ยังรักลึกในความรักของพระเจ้า ผลของความเจริญงอกงามทางด้านจิตวิญญาณที่เราได้มอบออกไปนั้น จะให้ผลตอบแทนอย่างอุดมสมบูรณ์ ไม่เพียงแต่เฉพาะต่อตัวเราเอง แต่ยังส่งผลแก่เพื่อนพี่น้องของเราด้วย ดังที่พระเยซูคริสต์เจ้าได้ทรงสอนว่า “.....พระบิดาของเราทรงรักเราอย่างไร เราก็รักท่านทั้งหลายอย่างนั้น จงดำรงอยู่ในความรักของเราเถิด ถ้าท่านปฏิบัติตามบทบัญญัติของเรา ท่านก็จะดำรงอยู่ในความรักของเรา เหมือนกับที่เราปฏิบัติตามบทบัญญัติของพระบิดาของเรา และดำรงอยู่ในความรักของพระองค์ เราบอกเรื่องเหล่านี้แก่ท่านทั้งหลายแล้วเพื่อให้ความยินดีของเราอยู่กับท่าน และความยินดีของท่านจะสมบูรณ์ นี่คือนิยามของบทบัญญัติของเรา ให้ท่านทั้งหลายรักกันเหมือนดังที่เรารักท่าน.....” (ยอห์น 15:9-11)

สำหรับคริสตชนความรักของพระเจ้านั้นเป็นรากฐานของความมั่นคงทางจิตใจ ในท่ามกลางความเครียดและความโดดเดี่ยว ความรักแบบไม่มีเงื่อนไขของพระองค์จึงช่วยเยียวยาบาดแผลในจิตใจ ให้คุณค่าแก่ชีวิต และเป็นต้นแบบของการเสียสละเพื่อผู้อื่น ความรักของพระเจ้าจึงมีความสำคัญมากในโลกที่ผู้คนมักตัดสินคุณค่าของคนจากความสำเร็จหรือรูปลักษณ์ แต่ความรักของพระเจ้ายืนยันว่าทุกคนมีค่า โดยไม่ต้องพยายามแข่งขัน ความรักของพระองค์มอบความหวังและกำลังใจให้แก่ทุกคน แม้ในยามที่ต้องเผชิญกับวิกฤต ความรักของพระองค์ก็ยังคงเป็นที่พึ่งพาและช่วยให้มนุษย์สามารถก้าวผ่านปัญหาไปได้โดยไม่ยอมแพ้ ความรักของพระเจ้าคือความรักที่ไม่เห็นแก่ตัว การเรียนรู้ที่จะรักผู้อื่นเหมือนที่พระองค์ทรงรัก จึงช่วยลดความขัดแย้งและสร้างสังคมที่น่าอยู่ขึ้น ดังนั้น ความรักของพระเจ้าจึงเป็นรากฐานที่ช่วยให้ชีวิตคริสตชนเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Bangkok Hospital. (2568, 11 ธันวาคม). Love Hormone รู้จักฮอร์โมนความรัก.
- Internet Encyclopedia of Philosophy. (n.d.). Love. <https://iep.utm.edu/love>
- Mentalmatesservice.com. (2567, 23 เมษายน). ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์กับจิตวิทยาของมาสโลว์.
- Missiontothemoon.co. (2566, 14 เมษายน). การศึกษาจาก Harvard เผย "ความสัมพันธ์" คือปัจจัยอันดับหนึ่งที่จะนำไปสู่ชีวิตสุขภาพดีและมีความสุข.
- People.com. (2567, 11 ธันวาคม). เหตุใดโรบิน วิลเลียมส์จึงคนไร้บ้านมาร่วมงานในโปรเจกต์.
- Relationship quality. (n.d.). In Wikipedia.
https://en.wikipedia.org/wiki/Relationship_quality
- The Four Loves. (n.d.). In Wikipedia.
https://en.wikipedia.org/wiki/The_Four_Loves
- Traveloka. (n.d.). ทัชมาฮาล (Taj Mahal) ตำนานความรักนิรันดร์แห่งเมืองอัครา.
<https://www.traveloka.com/explore/taj-mahal-in-india>
- UT Medicine. (2568, 4 กุมภาพันธ์). 10 ประโยชน์ด้านสุขภาพที่น่าประหลาดใจของความรัก.
- คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อพระคัมภีร์. (2014). พระคัมภีร์คาทอลิกฉบับสมบูรณ์.
แผนกคริสตศาสนธรรม อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ.
- คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2 พฤษภาคม). ทฤษฎีสามเหลี่ยมของความรัก.
- คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. (ม.ป.ป.). ความแข็งแกร่งในชีวิต (Resilience).
- มูลนิธิสืบนาคะเสถียร. (2561, 25 พฤษภาคม). นิเวศน่ารู้ เรื่องราก.
- โรมิโอและจูเลียต. (ม.ป.ป.). ใน วิกิพีเดีย. <https://th.wikipedia.org/wiki/โรมิโอและจูเลียต>
- สมิธ เอสฟาฮานี เอมีลี. (2564). อะไรทำให้ชีวิตมีความหมาย (อรวรรณ คุณเจริญ นาวายุทธ, ผู้แปล). โอเอเอ็ม จี บั๊กส์.

(หมวดคำสอนคริสตศาสนา)

การประชุมผู้รับผิดชอบงานคำสอนในสภาพระสังฆราชแห่งทวีปเอเชีย

กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์

ระหว่างวันที่ 11 – 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2026

(จัดทำเพื่อการศึกษาเชิงวิชาการ และการพัฒนาพันธกิจงานอภิบาล)

ผศ. ดร.ศรัญญู พงศ์ประเสริฐสิน¹

บาทหลวงนุพันธ์ ทัตมาลี²

บาทหลวงทศมะ กิจประยูร³

1. บทนำ (Introduction)

พันธกิจหลักประการหนึ่งของพระศาสนจักรคาทอลิกตั้งแต่ยุคแรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน คือ "การประกาศข่าวดี" (Evangelization) หรือการส่งต่อความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านกระบวนการที่เรียกว่า "การสอนคำสอน" (Catechesis) ซึ่งไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้เชิงวิชาการแต่หมายรวมถึงการนำพาบุคคลให้ได้สัมผัส และมีประสบการณ์ตรงกับพระคริสตเจ้า ในสภาวะการณ์โลกปัจจุบันที่เผชิญกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในมิติทางเทคโนโลยี

¹ ผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ, รองผู้อำนวยการศูนย์วิจัยฯ และหัวหน้าแผนกบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยแสงธรรม

² บาทหลวงสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเลขานุการสังฆมณฑลและเลขานุการพระสังฆราช, ผู้ช่วยพระสังฆราชฝ่ายสื่อสารสังคม และผู้อำนวยการแผนกคริสตศาสนธรรม

³ รองผู้อำนวยการ และ ประธานกลุ่มงานจิตตาทิบาล ฝ่ายการศึกษาฯ

สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมกระบวนการสอน คำสอนจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ ที่เรียกร้องการปรับตัวและการแสวงหาทิศทางที่เหมาะสม

เมื่อวันที่ 11-12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2026 ณ ศูนย์คาทอลิกโป๊ปปิอุสที่ 12 ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ได้มีการจัดการประชุมระดับนานาชาติที่สำคัญยิ่ง คือ "การประชุมผู้รับผิดชอบงานคำสอนในสภาพระสังฆราชแห่งทวีปเอเชีย" (Meeting of Catechetical Leaders in the Episcopal Conferences of Asia) โดยสมณกระทรวงเพื่อการประกาศข่าวดี (Dicastery for Evangelization) นำโดยพระอัครสังฆราชรีโน ฟิชีเคลลา (Archbishop Rino Fisichella) งานนี้ถือเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญในการรวบรวมตัวแทนผู้นำ และนักวิชาการด้านการสอนคำสอนจากหลากหลายประเทศในเอเชีย เพื่อร่วมกันประเมินสถานการณ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และกำหนดทิศทางการทำงานอภิปาลให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์สากลของพระศาสนจักร

บทความนี้ จึงมุ่งหวังเพื่อถอดบทเรียนจากการประชุมดังกล่าว โดยทำการวิเคราะห์บริบทเชิงเทววิทยา ตลอดจนสภาพปัญหาและอุปสรรคเชิงประจักษ์ในแต่ละประเทศ เพื่อนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการพัฒนาการสอนคำสอนที่ตอบโจทย์ความท้าทายในโลกยุคดิจิทัล โดยมีจุดมุ่งเน้นสำคัญอยู่ที่การบูรณาการหลักการจากเอกสารทางการของพระศาสนจักรเข้าสู่วิถีชีวิตจริงของคริสตชนในเอเชีย

2. กรอบแนวคิดเชิงเทววิทยาและเอกสารหลัก (Theological Framework and Key Documents)

ในการประชุมผู้รับผิดชอบงานคำสอนในสภาพระสังฆราชแห่งทวีปเอเชีย ในครั้งนี้ มีการอ้างอิงเอกสารหลัก 2 ฉบับที่เป็นเสมือนเข็มทิศชี้นำทิศทางการอภิปาลของพระศาสนจักรในสหัสวรรษที่ 3 ได้แก่ "คู่มือแนะแนวการสอนคำสอน ค.ศ. 2020" และสมณลิขิต "Antiquum Ministerium"

2.1 คู่มือแนะแนวการสอนคำสอน ค.ศ. 2020 (Directory for Catechesis)

คู่มือแนะแนวฯ ฉบับปี ค.ศ. 2020 นับเป็นพัฒนาการขั้นสำคัญต่อจากฉบับปี ค.ศ. 1971 และ ค.ศ. 1997 เอกสารฉบับนี้เน้นย้ำถึงความเชื่อมโยงที่แยกไม่ออกระหว่างการประกาศพระวรสาร (Evangelization) และการสอนคำสอน โดยชี้ให้เห็นว่าการสอนคำสอนต้องไม่อยู่ในลักษณะเชิงรับ แต่ต้องมี "มุมมองเชิงธรรมทูต" (Missionary perspective) หลักการสำคัญที่ได้รับการเน้นย้ำ ได้แก่

1. ความเป็นศูนย์กลางของการประกาศความจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับพระเยซูเจ้า (Kerygma-centered): (การรับทรมาน การสิ้นพระชนม์ และการกลับคืนพระชนมชีพ) ต้องเป็นแกนกลาง ไม่ใช่เป็นเพียง "บทแรก" ของการสอนคำสอน แต่ต้องเป็นสายใยที่แทรกซึมอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการหล่อหลอมความเชื่อ

2. **กระบวนการแห่งการเสวนาและการฟัง (Dialogue and Listening):** ในโลกยุคปัจจุบัน พระศาสนจักรไม่สามารถใช้วิธีการ "ยัดเยียด" คำสอนได้อีกต่อไป แต่ต้องอาศัย "การเสวนา" ทั้งภายในพระศาสนจักรเอง และกับสังคมรอบข้าง การสอนคำสอนต้องเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการรับฟังปัญหาและความสงสัยของผู้เรียน
3. **อัตลักษณ์และการเชื่อมโยงกับชุมชน (Identity and Community):** ความเชื่อไม่สามารถเติบโตได้ในความโดดเดี่ยว การสอนคำสอนต้องมุ่งหมายที่จะบูรณาการผู้เรียนเข้าสู่ชีวิตของชุมชนแห่งความเชื่อ และทำให้ความเชื่อนั้นถูกแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมในสังคม

2.2 สมณลิขิตว่าด้วยการแต่งตั้งศาสนบริกรคำสอน (Antiquum Ministerium)

พระสันตะปาปาฟรังซิสได้ทรงออกสมณลิขิตฉบับนี้เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ. 2021 เพื่อยกระดับและรับรองบทบาทของ "ครูคำสอนฆราวาส" ให้เป็น "ศาสนบริกร" (Ministry) อย่างเป็นทางการ สิ่งนี้เป็นการยืนยันทางเทววิทยาว่า หน้าที่การสอนคำสอนไม่ใช่เพียงงานที่ได้รับมอบหมายจากบาทหลวงหรือความจำเป็นเชิงโครงสร้าง แต่เป็น "กระแสเรียก" (Vocation) ที่มาจากพระจิตเจ้า เป็นพรสวรรค์ (Charism) ที่ฆราวาสได้รับผ่านศีลล้างบาป

นัยสำคัญของการแต่งตั้งนี้ คือการทำให้ครูคำสอนตระหนักถึงอัตลักษณ์ของตนเอง ในฐานะผู้ร่วมงานของพระสังฆราช ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสามารถดำเนินชีวิตฆราวาสในสังคมทางโลกได้อย่างกลมกลืน เพื่อเป็นสะพานเชื่อมระหว่างพระศาสนจักรกับโลกยุคปัจจุบัน

3. หลักการและระเบียบวิธีอภิบาลร่วมสมัย (Principles and Pastoral Methodology)

จากการประชุม มีการนำเสนอรูปแบบวิธีการสอนคำสอนเพื่อตอบรับกับความเปลี่ยนแปลง โดยมีประเด็นที่น่าสนใจ โดยพระอัครสังฆราช รีโน ฟิชชีเคลลา (Archbishop Rino Fisichella) ดังนี้:

3.1 จากครรภ์สู่หลุมศพ (From the Womb to the Tomb)

กระบวนการสอนคำสอนแบบดั้งเดิมมักผูกติดอยู่กับวัยเรียน หรือหยุดลงเมื่อผู้เรียนได้รับศีลกำลัง (Confirmation) แต่ในความจริง การเติบโตทางความเชื่อจำเป็นต้องดำเนินไปตลอดชีวิต แนวคิด "จากครรภ์สู่หลุมศพ" จึงเป็นการเรียกร้องให้พระศาสนจักรออกแบบหลักสูตรและกระบวนการอภิบาลที่ครอบคลุมบุคคลทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็ก สตรีมีครรภ์ เยาวชน ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ ไปจนถึงผู้ใกล้เสียชีวิต โดยเน้นความต่อเนื่องของกระบวนการหล่อหลอมทางจิตวิญญาณ

3.2 การร่วมเดินทาง (Accompaniment: The Emmaus Model)

พระอัครสังฆราช รีโน ฟิชชีเคลลา (Archbishop Rino Fisichella) ได้หยิบยกพระวรสารนักบุญลูกา (ลก. 24) เรื่องศิษย์สองคนเดินทางไปเมืองเอมมาอูส มาเป็นตัวแทนเชิงเปรียบเทียบ (Metaphor) สำหรับระเบียบวิธีการสอนคำสอน พระเยซูเจ้าทรง "ร่วมเดินทาง" ไปกับพวกเขา ทรงรับฟังความทุกข์ใจและความผิดหวังของพวกเขา ก่อนที่จะทรงอธิบายพระคัมภีร์และเปิดเผย

พระองค์เองผ่านการบิขณมปิง ครูคำสอนยุคใหม่จึงต้องทำหน้าที่เป็น "เพื่อนร่วมทาง" มากกว่าเป็นเพียง "ครูผู้สอน" ต้องอดทนต่อก้ำอย่างที่เชื่อ่งข้าหรือความสงสัยของผู้เรียน และเดินเคียงข้างพวกเขาไปสู่ความจริง

3.3 พิธีกรรม อารมณ์ความรู้สึก และความเชื่อระดับมวลชน (Popular Piety)

มนุษย์ไม่ได้เรียนรู้ผ่านสติปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่ยังรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสและอารมณ์ความรู้สึก การสอนคำสอนที่มีประสิทธิภาพในเอเชียควรต้องบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิตดั้งเดิม ประเพณีทางศาสนา (Popular Piety) เช่น กระบวนแห่ เทศกาลท้องถิ่น หรือการจาริกแสวงบุญ สิ่งเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ตรงและทำให้ความเชื่อมีชีวิตชีวา สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของเอเชียที่มีความผูกพันกับสัญลักษณ์และพิธีกรรม

3.4 การก้าวเดินไปด้วยกัน (Synodality and Active Listening)

แนวคิดเรื่อง "ซินอด" (Synodality) หรือการก้าวเดินไปด้วยกัน ถือเป็นอีกหนึ่งกลไกและหัวใจสำคัญของการสอนคำสอนในยุคปัจจุบัน กระบวนทัศน์นี้เน้นย้ำเรื่องการฟังเสียงของพระเจ้า และการพูดคุยแลกเปลี่ยน (Dialogue) มากกว่าการให้คำตอบสำเร็จรูป การสอนคำสอนในรูปแบบนี้จึงไม่ใช่กระบวนกรสั่งการจากบนลงล่าง แต่เป็นการทำงานร่วมกันโดยไม่แบ่งแยก ระหว่างผู้นำพระศาสนจักรและกลุ่มฆราวาส การร่วมแบ่งปันประสบการณ์และการตัดสินใจ การดำเนินงานแบบก้าวเดินไปด้วยกันนี้ จะช่วยเปลี่ยนผ่านกระบวนกรสอนคำสอนให้เป็น การร่วมเดินทาง ที่รับฟังเสียงสะท้อนจากสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลายในทวีปเอเชียได้อย่างลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพ

4. สถานการณ์และการวิเคราะห์บริบทในพระศาสนจักรท้องถิ่น (Country Case Studies)

การนำเสนอรายงานของประเทศต่างๆ สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายและบริบทเฉพาะตัว (Inculturation) ของพระศาสนจักรท้องถิ่นในทวีปเอเชีย ซึ่งสามารถสรุปประเด็นหลักได้ดังนี้

1. ประเทศมาเลเซีย

มาเลเซียกำลังยกระดับงานคำสอนให้เป็นมืออาชีพ โดยเตรียมแต่งตั้ง "ครุคำสอนเต็มเวลา" ควบคู่ไปกับพลังอาสาสมัครฆราวาสจำนวนมาก การสอนคำสอนใช้ 4 ภาษาหลัก และนำสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เพื่อเข้าถึงเยาวชน แต่ว่าต้องเผชิญกับความท้าทายจากนโยบายที่จำกัดการสอนศาสนาในโรงเรียนคาทอลิกดั้งเดิม ทำให้ภาระตกหนักที่ศูนย์คำสอนประจำวัด นอกจากนี้ยังมีปัญหาพ่อแม่มองวัดเป็นแค่ที่เรียนพิเศษ เยาวชนมักทิ้งวัดหลังรับ ศีลกำลัง และปัญหาครุคำสอนเกิดภาวะหมดไฟ (Burnout) อนาคตจึงมุ่งเน้นการฟื้นฟูจิตใจครุคำสอนและการสร้างการมีส่วนร่วมของครอบครัว

2. ประเทศไทย

ประเทศไทยมีความโดดเด่นด้านการตอบสนองต่อนโยบายสากลอย่างรวดเร็ว โดยได้แปลและเผยแพร่ "คู่มือแนะแนวการสอนคำสอน 2020" และสมณลิขิต "Antiquum Ministerium" พร้อมออกข้อกำหนดการแต่งตั้งศาสนบริกรครุคำสอนเป็นที่เรียบร้อย จุดแข็งคือช่วยให้แนวทางชัดเจน เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และฆราวาสมีความภาคภูมิใจในพันธกิจ แต่ยังพบอุปสรรคสำคัญคือ ครุคำสอนในชนบทเข้าถึงเอกสารวิชาการได้ยาก มีความกังวลว่าการแต่งตั้งจะเพิ่มภาระงาน และปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีที่ทำให้การปรับตัวสู่แนวทางใหม่ของครุคำสอนท้องถิ่นยังคงล่าช้า

3. ประเทศอินโดนีเซีย

พระศาสนจักรในอินโดนีเซียกำลังเปลี่ยนผ่านการทำงานจากรูปแบบ "การสั่งการจากบนลงล่าง" มาสู่ "การร่วมมือและรับฟัง" ในระดับพื้นที่ ครุคำสอนมีบทบาทสำคัญยิ่งในฐานะผู้ส่งต่อความเชื่อ และร่วมเดินทางด้านจิตวิญญาณ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่ขาดแคลนพระสงฆ์ ปัจจุบันเริ่มมีการสร้างสถาบันฝึกอบรมเพื่อยกระดับมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายจากภาพจำที่มองครุคำสอนเป็นเพียงตัวสำรองของพระสงฆ์ ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจที่ทำให้ขาดการดูแลครุคำสอนอย่างต่อเนื่อง และความยากลำบากในการปรับตัวเข้ากับคนรุ่นใหม่ในสังคมเมือง

4. ประเทศเกาหลีใต้

แม้ประชากรคาทอลิกจะมีเพียง 9% แต่พระศาสนจักรมีภาพลักษณ์ที่ดี และมีรากฐานความเชื่อที่เข้มแข็งจากฆราวาส ปัจจุบันเกาหลีใต้กำลังเร่งปรับปรุงหลักสูตรการอบรมครุคำสอนใหม่ โดยเน้นการพัฒนาเยาวชนและฆราวาสให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อุปสรรคสำคัญที่พบคือ พ่อแม่ยุคใหม่ให้ความสำคัญกับการแข่งขันทางการศึกษามากกว่าการปลูกฝังศาสนาให้บุตรหลาน การขยายตัวของสังคมวัตถุนิยม และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการอบรมระหว่างครุคำสอนในเขตเมืองและพื้นที่ห่างไกล จึงต้องเร่งรื้อฟื้นบทบาทฆราวาสให้พร้อมรับมือโลกยุคดิจิทัล

5. สังฆมณฑลมาเก๊า

มาเก๊ามีจุดแข็งในฐานะสังคมพหุวัฒนธรรม มีเสรีภาพทางศาสนา และเป็นสะพานเชื่อมพันธกิจสู่จีนแผ่นดินใหญ่ ปัจจุบันกำลังร่วมมือกับไต้หวันเพื่อแปลคู่มือคำสอนเป็นภาษาจีน มาเก๊าเลือกใช้วิธี "อวยพรและมอบหมายพันธกิจ" แทนการแต่งตั้งครูคำสอนอย่างเป็นทางการ เนื่องจากครูส่วนใหญ่ยังเป็นเพียงอาสาสมัครและยังขาดระบบการอบรมที่มั่นคง ความท้าทายหลักคือผลกระทบจากอุตสาหกรรมที่ส่งผลต่อจิตวิญญาณในชุมชน บรรยากาศวัดที่มักไม่ต้อนรับคนใหม่ และครูบางส่วนยังสอนแบบท่องจำ อนาคตจึงตั้งเป้าสร้างครูคำสอนรุ่นใหม่ผ่านหลักสูตรอบรม 3 ปี

6. ประเทศอินเดีย

อินเดียขับเคลื่อนงานด้วย "แผนยุทธศาสตร์ ค.ศ. 2033" ที่เน้นการก้าวเดินไปด้วยกัน (Synodal Approach) มีการจัดทำคู่มือคำสอนระดับชาติที่ผสมผสานหลักการสากลเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น และแบ่งกลุ่มเป้าหมายการอบรมอย่างเป็นระบบตั้งแต่ทารกในครรภ์จนถึงผู้สูงอายุ รวมถึงชนเผ่าต่างๆ อินเดียมีความโดดเด่นด้านนวัตกรรม เช่น หลักสูตรออนไลน์และการบูรณาการเรื่องสิ่งแวดล้อม แต่ต้องต่อสู้กับปัญหาเชิงโครงสร้างที่หนักหน่วง ได้แก่ ความยากจน ช่องว่างทางการศึกษา ความหลากหลายของภาษาแบบทวีป ระยะทางที่ห่างไกล และปัญหาลัทธิเคร่งศาสนาหัวรุนแรง

7. ประเทศบังกลาเทศ

ในบริบทที่คริสตชนเป็นชนกลุ่มน้อยประมาณ 1% และอาศัยในพื้นที่ห่างไกล "ครูคำสอน" คือเสาหลักที่แท้จริงของพระศาสนจักร ทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนแทนพระสงฆ์ นำสวดภาวนา และเป็นสะพานสร้างความสามัคคีกับชุมชนมุสลิม การสอนเน้นการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การเล่าเรื่องและบทเพลง ปัญหาหลักคือวิกฤตงบประมาณในการจ้างและอบรมครูเต็มเวลา คนรุ่นใหม่มุ่งเรียนสายอาชีพมากกว่าศาสนาเพื่อความอยู่รอด และแรงกดดันจากการเป็นชนกลุ่มน้อย ทิศทางอนาคตจึงมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองและการสร้างอัตลักษณ์คริสตชนที่เข้มแข็งเพื่ออยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติ

8. ประเทศเวียดนาม

พระศาสนจักรคาทอลิกในเวียดนาม (ประชากร 7 ล้านคน) มีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกับรัฐบาลคอมมิวนิสต์หลังยุคโควิด-19 โดยมีครูคำสอนกว่า 6 หมื่นคนเป็นกำลังสำคัญ ทิศทางใหม่มุ่งเน้นให้ฆราวาสและคนหนุ่มสาวมีส่วนร่วมปรับปรุงรูปแบบการสอนให้เข้ากับวิถีชีวิตสังคมร่วมสมัย ทว่าต้องเผชิญกับอุปสรรคสำคัญคือ การอพยพย้ายถิ่นของเยาวชนจากชนบทเข้าสู่เมืองใหญ่ทำให้การเรียนศาสนาขาดความต่อเนื่อง การขาดแคลนทรัพยากรและสื่อการสอนในเขตภูเขา และอิทธิพลของกระแสวัตถุนิยม เป้าหมายหลักจึงอยู่ที่การสร้างความเป็นมืออาชีพให้ระบบฝึกอบรมครูคำสอน

9. ประเทศปากีสถาน

ปากีสถานกำลังเปลี่ยนผ่านงานคำสอนให้เป็นระบบและมีความเป็นมืออาชีพระดับชาติ แม้ยังขาดคู่มือฉบับแปล ความสำเร็จครั้งประวัติศาสตร์คือรัฐบาลอนุญาตให้บรรจุ "วิชาคริสต์ศาสนา" ลงในหลักสูตรโรงเรียนรัฐบาลสำหรับนักเรียนคริสตชน พร้อมจัดทำตำราเรียนร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ ถือเป็นก้าวสำคัญในการยืนยันตัวตน มีการจัดตั้งสถาบันอภิบาลเพื่ออบรมครูคำสอนหลักสูตร 3 ปี แต่ยังคงมีความท้าทายจากความยากจน การขาดแคลนเทคโนโลยี และความละเอียดอ่อนในการรักษาเอกลักษณ์ความเชื่อท่ามกลางการเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมมุสลิม

10. พระศาสนจักรลีโร-มาลาบาร์ (อินเดีย)

เป็นพระศาสนจักรคาทอลิกตะวันออกที่มีรากฐานยาวนาน เน้นการสอนความเชื่อผ่านพิธีกรรม มีครูคำสอนอาสาสมัครกว่า 51,000 คน ดูแลนักเรียนกว่าครึ่งล้านคนผ่านระบบ Sunday School ความท้าทายหลัก คือ ปัญหาการเบียดเบียนศาสนาในบางพื้นที่ การอพยพย้ายถิ่นที่ทำให้อัตลักษณ์เจือจาง กระแสลัทธิอเทวนิยม และช่องว่างทางดิจิทัลที่ทำให้รูปแบบการสอนในห้องเรียนแบบเดิมได้ผลน้อยลง ปัจจุบันกำลังเร่งปรับปรุงแบบเรียนเป็น 5 ภาษา และเปลี่ยนผ่านวิธีการจาก "การบังคับท่องจำ" ไปสู่ "การร่วมเดินทาง" ที่เน้นประสบการณ์ชีวิตจริง

11. ประเทศไต้หวัน

ไต้หวันกำลังเผชิญปัญหาคาทอลิกเติบโตชะลอตัวจากวิกฤตอัตราการเกิดต่ำและสังคมสูงวัย ทำให้ขาดแคลนเยาวชนในวัด คนรุ่นใหม่ไม่มีเวลาเรียนศาสนา และพบภาวะซึมเศร้าในผู้มาเรียนคำสอนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม กลุ่ม "แรงงานข้ามชาติ" (เวียดนาม ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย) ได้เข้ามาเป็นกำลังหลักในการฟื้นฟูชีวิตชุมชน ไต้หวันกำลังพยายามลดการพึ่งพามิชชันนารีต่างชาติ โดยเร่งสร้างครูคำสอนท้องถิ่นที่เชี่ยวชาญเฉพาะทาง จัดทำคู่มือระดับชาติ และมอบบทบาทให้ฆราวาสเพื่อปรับตัวให้เข้ากับโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนไป

12. ประเทศฟิลิปปินส์

ฟิลิปปินส์ตอบรับคู่มือคำสอน 2020 อย่างแข็งขัน โดยปรับโครงสร้างระดับชาติเพื่อเชื่อมโยงการสอนคำสอนเข้ากับการประกาศข่าวดี ปัจจุบันกำลังร่างโครงการทอริระดับชาติ (NCDP) ฉบับที่ 3 เพื่อรับมือผลกระทบจากยุคดิจิทัล นอกจากนี้เริ่มมีการแต่งตั้ง "ศาสนบริกรครูคำสอน" อย่างเป็นทางการแล้ว จุดแข็งคือมีอาสาสมัครจำนวนมากและสถาบันการศึกษานับสนุน แต่จุดอ่อนคืออาสาสมัครส่วนใหญ่สูงวัยทำให้ปรับตัวตามเทคโนโลยียาก ขาดงบประมาณสนับสนุน และพ่อแม่รุ่นใหม่ขาดความรู้ที่จะส่งต่อความเชื่อให้ลูกเมื่ออยู่ที่บ้าน

5. ทิศทางใหม่จากการระดมความคิดระดับภูมิภาคเอเชีย : พลังแห่งความร่วมมือและบทบาทของ FABC-OEFF

เอกสารฉบับนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญจากการระดมความคิดเห็นและรายงานของกลุ่มตัวแทนจากภูมิภาคต่างๆ ในทวีปเอเชีย ซึ่งมุ่งเน้นการแสวงหาทิศทางใหม่ในการจัดการเรียนการสอนคำสอน (Catechesis) ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคปัจจุบัน โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ซึ่งสะท้อนถึงบริบท ปัญหา และแนวทางแก้ไขที่หลากหลาย ทว่ามีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งระหว่างผู้เชื่อกับพระคริสตเจ้า

กลุ่มที่ 1: ภูมิภาคเอเชียตะวันออก (East Asia)

การรายงานของกลุ่มเอเชียตะวันออกมุ่งเน้นไปที่ "การปรับตัวเข้ากับบริบท" และ "การสร้างบทสนทนาข้ามวัฒนธรรม" โดยมีข้อค้นพบและข้อเสนอแนะที่สำคัญดังนี้:

- **การเผชิญหน้ากับความท้าทายแบบคู่ขนาน:** พระศาสนจักรในภูมิภาคนี้ตระหนักดีว่าพันธกิจไม่สามารถแยกตัวออกจากกระแสโลกได้ การดำเนินงานจึงต้องรักษาสมดุลระหว่างบริบทระดับสากล (Global Context) เช่น การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ การต่อต้านการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบ และบริบทระดับชาติ (National Context) ที่ต้องรับมือกับกลุ่มพื้นฐานนิยม (Fundamental groups) ซึ่งมักมีท่าทีต่อต้านหรือโจมตีการเปลี่ยนความเชื่อ

- **กระบวนการแห่งการเสวนา (Incarnational Aspect):** เพื่อให้การประกาศข่าวดีสัมฤทธิ์ผล พระศาสนจักรต้องเคารพใน "ความหลากหลายทางวัฒนธรรม" โดยใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นสะพานเชื่อมใจผู้คน นอกจากนี้ ได้มีการเสนอให้พัฒนาตำราเรียนแนวใหม่ที่ลดทอนการบรรยายทางเดียว (Monologue) และเพิ่ม "มิติแห่งการสนทนา" (Dialogical dimension) เพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้ง

- **จากผู้รับข้อมูลสู่ผู้รับการเปลี่ยนแปลง (Information to Transformation):** การสอนคำสอนต้องก้าวข้ามการส่งมอบ "ข้อมูล" เชิงทฤษฎี แต่ต้องเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การหล่อหลอมความเชื่อ (Formative) การนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชีวิต (Transformative) และการอยู่เคียงข้าง (Accompanying) อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถเป็นผู้ส่งต่อพันธกิจได้ด้วยตนเอง

- **การฟื้นฟูความศักดิ์สิทธิ์:** ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และวัฒนธรรมตะวันตกที่อาจลดทอนความรู้สึกถึงความลึกลับ (Sense of mystery) ของศาสนา กลุ่มได้เสนอให้เร่งรื้อฟื้นและให้ความสำคัญกับ "พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์" ผ่านการฝึกฝนจิตวิญญาณ เพื่อดึงผู้คนกลับมาสัมผัสความลึกซึ้งของพระศาสนจักรอีกครั้ง

กลุ่มที่ 2: ภูมิภาคเอเชียใต้ (South Asia)

ภูมิภาคเอเชียใต้นำเสนอการเปลี่ยนผ่านที่สำคัญจาก "การเรียนรู้เชิงทฤษฎี" ไปสู่ "การสร้างประสบการณ์และการติดตาม" (Accompaniment) โดยมีสาระสำคัญดังนี้:

- **การกลับสู่รากฐานแห่งความเชื่อ:** แม้จะมีหลักสูตรสำเร็จรูป (เช่น โปรแกรม Alpha) ที่ใช้งานง่าย แต่กลุ่มพบว่าหลักสูตรเหล่านี้อาจขาดความสมบูรณ์ในมิติของความเป็นคาทอลิก จึงมีความพยายามที่จะสร้างหลักสูตรที่เป็นระบบ (Systematic) และนำผู้สมัครเป็นคริสตชน (Catechumens) ไปสัมผัสกับพระวรสารโดยตรง เพื่อให้เกิดประสบการณ์ส่วนตัว (Personal Encounter) มากกว่าการฟังเลกเชอร์
- **การเปลี่ยนผ่านสู่ "วิถีชีวิต" (Lifestyle):** การอภิบาลต้องก้าวข้ามการจัดกิจกรรมแบบชั่วคราวชั่วคราว (Event-based) ไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพบพระคริสต์ในชีวิตประจำวัน โดยเน้นการเป็นประจักษ์พยาน (Witness)
- **การเป็นผู้ร่วมเดินทาง:** การอบรมพี่เลี้ยง (Sponsors) ต้องเปลี่ยนจากการสอนเนื้อหาเป็นการฝึกทักษะ "การเป็นนักฟังที่ดี" นอกจากนี้ยังเน้นการเข้าถึงเยาวชนโดยใช้แบบอย่างร่วมสมัย (เช่น นักบุญคาร์โล อะคูติส) และการทำพันธกิจเชิงรุกกับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและคนไร้บ้าน
- **จิตตารมณ์และวัฒนธรรมแห่งการฟัง:** การสอนคำสอนต้องฟังพาพระหรรษทานของพระเจ้าเป็นหลัก ควบคู่ไปกับการฟื้นฟูชีวิตผ่านศีลศักดิ์สิทธิ์ (ศีลอุบายและศีลมหาสนิท) ที่สำคัญคือต้องสร้าง "วัฒนธรรมแห่งการฟัง" ที่เริ่มต้นตั้งแต่ด้านหน้าของวัด (เช่น เจ้าหน้าที่ทั่วไป) เพื่อให้ทุกคนเป็นประตูบานแรกที่เปิดรับเพื่อนมนุษย์

กลุ่มที่ 3: ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มที่ 1 (South East Asia 1)

กลุ่มนี้มุ่งเน้นการปฏิรูปแนวทางการสอนคำสอนสำหรับเยาวชน โดยเน้นการบูรณาการระหว่างธรรมชาติ วัฒนธรรม และสุขภาพจิต ดังนี้:

- **การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง (Nature & Culture):** ความเชื่อไม่ควรถูกจำกัดอยู่ในตำราเรียน แต่ควรเริ่มต้นจากการให้เยาวชนได้สัมผัสธรรมชาติและเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นก้าวแรกของการสร้างความสัมพันธ์แบบเผชิญหน้า (Face-to-face) อันนำไปสู่การซึมซับความเชื่ออย่างเป็นธรรมชาติโดยปราศจากการบังคับ
- **การ "ร่วมเดินทาง" (Accompaniment):** ผู้สอนต้องเปลี่ยนสถานะจาก "ผู้บรรยาย" เป็น "เพื่อนร่วมทาง" ที่พร้อมอยู่เคียงข้างเยาวชนในยามวิกฤต พร้อมเปิดใจรับฟังคำถามและข้อสงสัยด้วยความเคารพในความเป็นส่วนตัว
- **การสัมผัสความลึกลับและการรับใช้ (Mystery & Service):** กระบวนการสอนต้องเปิดพื้นที่ให้เยาวชนได้สัมผัสความศักดิ์สิทธิ์ผ่านพิธีกรรม การเดินรำ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง "การฝึกความเงียบ" (Silence) ในโลกที่วุ่นวาย ควบคู่ไปกับการพาเยาวชนลงพื้นที่เพื่อรับใช้คนยากไร้ (Immersion with the Poor) เพื่อสร้างความเห็นอกเห็นใจและเสริมภาพทางอารมณ์

- **การยกระดับทักษะครูคำสอน (New Strategy):** การสอนเพียงปรัชญาและเทววิทยาแบบดั้งเดิมนั้นไม่เพียงพออีกต่อไป ครูคำสอนในยุคปัจจุบันต้องได้รับการอบรมให้มีความเข้าใจพื้นฐานด้าน "สุขภาพจิต" (Mental Health) เพื่อให้สามารถประเมินและดูแลสภาวะจิตใจของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

กลุ่มที่ 4: ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มที่ 2 (South East Asia 2)

กลุ่มนี้ได้นำเสนอแนวทางปฏิบัติที่เน้นการรับฟังอย่างลึกซึ้งและการลงพื้นที่จริง โดยมีเสาหลักสำคัญดังนี้:

- **การ "ร่วมเดินทาง" (Accompaniment):** ในพื้นที่ห่างไกล (Rural areas) พระศาสนจักรส่วนกลางต้องเป็นกำลังเสริม คอยสนับสนุนทรัพยากรให้แก่ครูคำสอนท้องถิ่นในขณะเดียวกัน ครูคำสอนก็ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ฟังที่ดี คอยรับฟังปัญหาชีวิตของนักเรียน (เช่น ปัญหาครอบครัว การเงิน) เพื่อให้พวกเขาารู้สึกมีคุณค่า

- **การเสวนากับครอบครัวและการแก้ปัญหาแบบรากหญ้า:** เนื่องจากพ่อแม่คือผู้สอนศาสนาคนแรก ทีมงานอภิบาลต้องเข้าไปพูดคุยในระดับเดียวกันโดยปราศจากอคติ เพื่อช่วยให้พ่อแม่เข้าใจศีลศักดิ์สิทธิ์และนำไปสอนบุตรหลานต่อไปได้ นอกจากนี้ การลงพื้นที่ไปรับฟังความทุกข์ยากของครูคำสอนที่กำลังท้อถอย จะช่วยฟื้นฟูขวัญกำลังใจให้พวกเขาสามารถสานต่องานต่อไปได้

- **การเรียนรู้ผ่านการพบปะ (Encounter):** กลุ่มได้นำเสนอโมเดลจากอินโดนีเซียที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (People-centered) โดยนำเหตุการณ์จริงในชีวิตประจำวันมาสะท้อนร่วมกับพระวรสาร เพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์

- **เป้าหมายสูงสุดแห่งการสอน:** ผู้นำทางศาสนาได้สรุปว่า การสอนคำสอนมีหัวใจสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวกับพระเยซูคริสต์ให้มั่นคงยั่งยืนไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ และ 2) การอบรมบ่มเพาะ (Formation) เยาวชนให้มีวุฒิภาวะในการ "ตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิต" (Life choices) เพื่อรักษาความเชื่อให้ยังรากลึกในโลกสมัยใหม่

บทสรุปจากการรายงานทั้ง 4 ภูมิภาคสะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวของพระศาสนจักรในเอเชีย ที่กำลังเปลี่ยนผ่านกระบวนการสอนแบบเน้นวิชาการหรือพิธีกรรมตามประเพณีมาสู่การใช้แนวทาง "การร่วมเดินทาง" (Accompaniment) และ "การก้าวเดินไปด้วยกัน" (Synodality) การรับฟังด้วยความเห็นอกเห็นใจ การเข้าใจบริบททางวัฒนธรรม และการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านสุขภาพจิต ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้คริสตชนรุ่นใหม่สามารถเผชิญกับความท้าทายของโลกปัจจุบันได้อย่างเข้มแข็งและมีสันติสุข

6. การอภิปรายเพื่อแสวงหาทิศทางใหม่และแนวทางการสนับสนุนงานอภิบาล

นอกจากนี้ ในการประชุมผู้รับผิดชอบงานคำสอนในสภาพระสังฆราชแห่งทวีปเอเชีย ณ กรุงมะนิลา ได้มีการจัดกลุ่มอภิปรายเพื่อแสวงหาทิศทางใหม่และแนวทางการสนับสนุนงานอภิบาล โดยมีคำถามหลักที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนพระศาสนจักร คือ "แนวทางใหม่ใดบ้างที่ควรเกิดขึ้นในงาน คำสอนสำหรับพระศาสนจักรในทวีปเอเชีย" (What new pathways have to emerge in catechesis in the churches of Asia?) และ "สำนักงานการศึกษาและการอบรมความเชื่อแห่งสภาพระสังฆราชแห่งทวีปเอเชีย(FABC-OEFF) จะสามารถสนับสนุนงานคำสอนในระดับสภาพระสังฆราช หรือสังฆมณฑลของท่านได้อย่างไรบ้าง" (How can the FABC-OEFF support your work of catechesis in your conferences/dioceses?)

โดยแบ่งการอภิปราย ออกเป็น 9 กลุ่มย่อยตามประเด็นเร่งด่วนทางอภิบาลที่ครอบคลุมมิติต่างๆ ของสังคมเอเชีย ในการอภิปรายทั้ง 9 กลุ่มนี้ ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ แต่ยังแสดงให้เห็นถึงความพยายามร่วมกันของพระศาสนจักรในเอเชียที่ต้องการก้าวข้ามวิธีการสอนแบบดั้งเดิม ไปสู่การเป็น "ชุมชนแห่งการร่วมเดินทาง" ที่ใส่ใจต่อความทุกข์ยากและความหวังของเพื่อนมนุษย์ในทวีปเอเชียอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

กลุ่มที่ 1: ผู้ย้ายถิ่น ผู้ลี้ภัย และกลุ่มชาติพันธุ์ (Migrants, Refugees, Indigenous)

กลุ่มนี้เน้นย้ำว่าพระศาสนจักรต้องก้าวข้ามข้อจำกัดด้านนิยามความเชื่อและกำแพงทางวัฒนธรรม โดยเปลี่ยนมุมมองจากการเน้นสอนศาสนาเป็นการเน้น "คุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" เป็นสำคัญ การดำเนินงานควรเน้นการสนับสนุนที่จับต้องได้ เช่น การเป็นครอบครัวบุญธรรม (Foster care) หรือการเชื่อมโยงเข้าสู่ชุมชนผู้ย้ายถิ่นที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ยังเสนอให้ดูแลกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการสนับสนุนแหล่งทำมาหากิน ส่วนข้อเสนอต่อ FABC คือการนำประเด็นเหล่านี้บรรจุในหลักสูตรอบรมพระสงฆ์และสัตบุรุษ รวมถึงการสร้างเครือข่ายข้อมูลแบบเรียลไทม์เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ย้ายถิ่นในภูมิภาคเอเชียทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและทัน่วงที

กลุ่มที่ 2: งานอภิบาลครอบครัว (Family)

ปัญหาหลักของครอบครัวเอเชียคือ "ความเปราะบางทางจิตวิญญาณและอารมณ์" ที่เกิดจากวิกฤตความเชื่อในบ้านและอิทธิพลจากโลกดิจิทัลที่ทำให้คนในบ้านแปลกแยกจากกัน กลุ่มจึงเสนอแนวทางเชิงรุก คือการเตรียมความพร้อมตั้งแต่ก่อนใช้ชีวิตคู่ (Early Life Preparation) และการสร้างบุคลากรที่มีความเข้าใจในพลวัตครอบครัวสมัยใหม่ รวมถึงการใช้มาตรการ "Digital Detox" หรือการอดอาหารทางดิจิทัลเพื่อดึงสมาชิกในบ้านกลับมาทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้ต้องอาศัยการดูแลแบบองค์รวม (Holistic Approach) ที่ดึงผู้เชี่ยวชาญทางโลก เช่น นักจิตวิทยา มาทำงานร่วมกับผู้แนะนำทางจิตวิญญาณ เพื่อเยียวยาและสร้างครอบครัวให้เป็นรากฐานที่แข็งแกร่ง

กลุ่มที่ 3: ขรราวาสและสตรี (Laity and Women)

ที่ประชุมเน้นย้ำว่าผู้หญิงมีบทบาทนำในพระศาสนจักรมานานแล้วทั้งในงานบริหารและฐานะ "ครูคำสอนคนแรก" ในครอบครัว แต่ยังมีความท้าทายในพื้นที่ชนบทที่การเป็นผู้นำยังจำกัดอยู่เฉพาะผู้ชายเนื่องจากอุปสรรคในการเดินทาง กลุ่มจึงเสนอว่าพระศาสนจักรควรเร่งปรับสมดุลและสร้างพื้นที่ให้ผู้ชายเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นผ่านกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม พร้อมทั้งเน้นย้ำว่าควรเลิกพึ่งแค่คุณทฤษฎี แต่ต้อง "ลงมือทำจริง" โดยการให้ขรราวาสที่มีประสบการณ์ตรงจากหน้างานได้ร่วมกำหนดนโยบายระดับภูมิภาคมากกว่า แคร่รับคำสั่งจากส่วนกลาง เพื่อให้การทำงานในรูปแบบก้าวเดินไปด้วยกัน (Synodality) เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

กลุ่มที่ 4: ประเด็นเพศสภาพ (Gender Issues)

พระศาสนจักรในเอเชียต้องดำเนินงานด้วยท่าทีของพระเยซูเจ้าคือ "การต้อนรับทุกคน" ด้วยความเคารพและความละเอียดอ่อน โดยละเว้นการตีตรา (Labels) หรือการตัดสินจากภายนอก แต่ให้เริ่มสนทนาด้วยการให้เกียรติใน "คุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์" เป็นอันดับแรก เนื่องจากแต่ละประเทศในเอเชียมีบริบทเรื่องเพศและกฎหมายที่ต่างกันมาก (เช่น ฟิลิปปินส์ที่ค่อนข้างเปิดกว้างเทียบกับมาเลเซียที่เคร่งครัด) จึงไม่สามารถใช้แนวทางเดียวสำหรับทุกคนได้ แต่ต้องปรับให้เข้ากับท้องถิ่นโดยยังยึดตรงต่อคำสอนคาทอลิก พร้อมทั้งสนับสนุนให้พ่อแม่ได้รับคำแนะนำเพื่อประคับประคองลูกหลานให้ผ่านพ้นความสับสนและแรงกดดันทางสังคมไปได้

กลุ่มที่ 5: เยาวชน (Youth)

ปัญหาเยาวชน เช่น ปัญหาหายสาบสูญ มีรากฐานจากความแตกแยก (Brokenness) ทั้งในอดีต ครอบครัว และสังคม กลุ่มจึงเสนอให้เปลี่ยนจากการ "ตำหนิ" เป็นการ "รับฟังอย่างตั้งใจ" และการสร้างคุณค่าในตนเอง (Sense of belonging) โดยนำปรัชญาความสมดุลและการมอบหมายหน้าที่ให้เยาวชนรับผิดชอบเพื่อให้เขารู้สึกสำคัญมาปรับใช้ พร้อมสนับสนุนให้มีการตั้งคณะกรรมการเยาวชนเพื่อรับฟังเสียงของพวกเขาโดยเฉพาะ ทั้งนี้ต้องใช้สถาบันครอบครัวเป็นฐานในการพัฒนา และสื่อมวลชนควรมีบทบาทในการนำเสนอแนวทางแก้ไขมากกว่าเพียงการรายงานข่าวเชิงลบ

กลุ่มที่ 6: เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology)

พระศาสนจักรต้องปรับตัวสู่ "โมเดลแบบไฮบริด" ที่ผสมผสานโลกจริงและโลกดิจิทัลเข้าด้วยกัน โดยไม่ใช่เทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือ แต่เป็นสภาพแวดล้อมใหม่ในการสร้างความสัมพันธ์ กลุ่มเสนอให้พัฒนาทรัพยากรที่ยืดหยุ่นและเป็นส่วนตัว เช่น พอดแคสต์หรือวิดีโอสั้น แทนที่การยึดติดกับตำราเพียงอย่างเดียว และต้องเปลี่ยนเป้าหมายจากการส่งต่อข้อความเชื่อเพียงอย่างเดียวไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง สำหรับข้อเสนอต่อ FABC คือการสร้างแพลตฟอร์มส่วนกลางในการแลกเปลี่ยน "แนวปฏิบัติที่ดีที่สุด" (Best Practices) เพื่อให้สังฆมณฑลต่างๆ ไม่ต้องทำงานซ้ำซ้อนกัน

กลุ่มที่ 7: เศรษฐกิจที่เป็นธรรม (Equitable Economy)

คณะคามิลเลียนมุ่งเน้นการขยายพันธกิจความเมตตาผ่านการเผยแพร่ข้อมูลและการเป็นแบบอย่าง (Telling and Showing) โดยให้ความสำคัญกับความยากจนรูปแบบใหม่ที่สังคมมักมองข้าม เช่น "ตราบาปของผู้ป่วยจิตเวช" ซึ่งทำให้พวกเขาเข้าไม่ถึงการรักษาและการยอมรับ กลุ่มยังถึงการสร้างรากฐานจริยธรรมตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ในด้านความซื่อสัตย์ ความมีสัจจะ และศักดิ์ศรีของแรงงาน เพื่อให้คนในสังคมรู้จักแบ่งปันและเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ตามแนวทางแห่งความเมตตาธรรม

กลุ่มที่ 8: การดูแลบ้านส่วนรวม (Common Home)

การดูแลสิ่งแวดล้อมถือเป็นหน้าที่ทางศีลธรรมของคริสตชนที่ต้องบูรณาการเข้ากับชีวิตจิต เช่น การใส่เรื่องนิเวศวิทยาครบวงจร (Integral Ecology) ลงในการพิจารณาบาป โดยเน้นการลงมือทำจริงมากกว่าทฤษฎี เช่น การแบ่งปันอาหารเหลือเพื่อแก่ผู้ยากไร้ และการเป็นพยานผ่านกิจกรรมที่สัมผัสได้จริง พ่อแม่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังค่านิยมนี้ให้ลูกหลานเป็นกิจวัตร ทั้งนี้กลุ่มเสนอให้ FABC จัดทำเป้าหมายร่วมกัน พร้อมแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับแบ่งปันทรัพยากรและเรื่องราวความสำเร็จ เพื่อให้เป้าหมายการเป็น "ศิษย์ธรรมทูตในเอเชีย" ที่ใส่ใจโลกเป็นเรื่องที่ยั่งยืน

กลุ่มที่ 9: ศาสนสัมพันธ์ (Interreligious Dialogue)

การสอนคำสอนและการเสวนาศาสนาสัมพันธ์ต้องควบคู่กัน โดยต้องป้องกันไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดว่าทุกศาสนาเหมือนกันหมด แต่ต้องประกาศความเชื่อในพระเยซูคริสต์ควบคู่ไปกับการให้เกียรติผู้อื่น กลุ่มอินโดนีเซียเสนอให้เปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการสอนกฎเกณฑ์ไปสู่ "พื้นที่แห่งการพบปะ" และการรับฟังวัฒนธรรมอื่น (Synodal Path) โดยเน้น "การเสวนาแห่งชีวิต" ผ่านความร่วมมือในการทำงานจริง ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับคริสตชนชนกลุ่มน้อยในมาเลเซียและไทย เพื่อสร้างความไว้วางใจและพิสูจน์ให้สังคมเห็นว่าทุกศาสนามีส่วนร่วมในการสร้างชาติและสร้างสันติสุขร่วมกันได้

7. บทสรุป ทิศทางและก้าวอย่างใหม่ของพันธกิจคำสอนในเอเชีย

การประชุมผู้รับผิดชอบงานคำสอนในสภาพระสังฆราชแห่งทวีปเอเชีย ณ กรุงมะนิลา ได้ร่วมกันวางรากฐานสำคัญเพื่อขับเคลื่อนพันธกิจแห่งการประกาศข่าวดีให้สอดคล้องกับโลกยุคปัจจุบัน ผ่านการวิเคราะห์บริบทที่หลากหลายและแสวงหาแนวทางใหม่ในการอภิบาล โดยมีข้อคำถามหลักถึง "ทิศทางในอนาคต" และ "บทบาทการสนับสนุนจาก FABC-OEFF" ซึ่งคำตอบจากการอภิปรายในเรื่องต่าง ๆ ได้สะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการปรับกระบวนการทัศน์ให้พระศาสนจักรเป็น "ชุมชนแห่งการร่วมเดินทาง" ที่ใส่ใจต่อความทุกข์ยากและความหวังของเพื่อนมนุษย์อย่างแท้จริง

ในเชิงปฏิบัติ งานคำสอนในเอเชียกำลังก้าวข้ามวิธีการสอนแบบดั้งเดิมไปสู่การเป็น "พันธกิจเชิงรุก" ที่ครอบคลุมมิติต่างๆ ดังนี้: **ด้านสังคม** เน้นการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ย้ายถิ่นและกลุ่มเปราะบาง รวมถึงการสร้างเศรษฐกิจที่เป็นธรรมและการดูแลสิ่งแวดล้อมเสมือนเป็นหน้าที่ทางศีลธรรม **ด้านครอบครัวและเยาวชน** ต้องเน้นการรับฟังและสร้างพื้นที่ปลอดภัยจากอิทธิพลทางลบของโลกดิจิทัล รวมถึงการเยียวยาความแตกแยกในสถาบันครอบครัวให้กลับมาเป็นรากฐานความเชื่อที่เข้มแข็ง **ด้านโครงสร้างและบทบาท** พระศาสนจักรต้องเพิ่มอำนาจให้ฆราวาสและสตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจจริงจัง พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลแบบไฮบริดเพื่อให้เข้าถึงชีวิตจริงของคนรุ่นใหม่

นอกจากนี้ การสร้าง **"พื้นที่แห่งการพบปะ"** เพื่อเสวนาศาสนสัมพันธ์และการดูแลประเด็นเพศสภาพอย่างละเอียดอ่อนโดยยึดมั่นในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือกุญแจสำคัญที่ทำให้ศาสนจักรเป็นที่พึ่งพิงของสังคมที่หลากหลาย การดำเนินงานเหล่านี้ต้องอาศัยการสนับสนุนจาก FABC-OEFF ในการสร้างฐานข้อมูลกลางสำหรับการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) รวมถึงการบรรจุหัวข้อเหล่านี้ไว้ในหลักสูตรอบรมพระสงฆ์และครูคำสอนอย่างเป็นระบบ ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่า "การก้าวเดินไปด้วยกัน" (Synodality) ไม่ใช่เพียงแนวคิดทางทฤษฎี แต่เป็นการทำงานที่ต้องลงมือทำจริงในทุกระดับ ตั้งแต่การรับฟังเสียงสะท้อนของคนตัวเล็กตัวน้อยในแต่ละท้องถิ่น ไปจนถึงการกำหนดนโยบายระดับภูมิภาค เพื่อให้การประกาศข่าวดีในเอเชียเป็นกระแสธารที่นำพามนุษย์ทุกคนไปสู่ความรอดและความรักของพระคริสตเจ้าอย่างยั่งยืนสืบไป

8. แนวทางการนำมาปรับใช้ในบริบทประเทศไทย

การประชุมผู้รับผิดชอบงานคำสอนในสภาพระสังฆราชแห่งทวีปเอเชีย ณ กรุงมะนิลา ได้ร่วมกันวางรากฐานสำคัญเพื่อขับเคลื่อนพันธกิจแห่งการประกาศข่าวดีให้สอดคล้องกับโลกยุคปัจจุบัน สิ่งที่ได้รับการประชุมครั้งนี้ไม่ใช่เพียงทฤษฎี แต่คือ **"แผนที่นำทาง" (Roadmap)** ที่แสดงให้เห็นว่า พระศาสนจักรในเอเชียกำลังก้าวข้ามวิธีการสอนแบบดั้งเดิมไปสู่การเป็น "ชุมชนแห่งการร่วมเดินทาง" ที่ใส่ใจต่อความทุกข์ยากและความหวังของเพื่อนมนุษย์อย่างแท้จริง ในบริบทของประเทศไทย ผู้เข้าร่วมการประชุมได้มองใหม่ว่า การสอนคำสอนต้องบูรณาการเข้ากับชีวิตจิต การรับฟังเสียงของสังคม และการใช้เทคโนโลยีให้เป็นมิตรกว่าที่เคยเป็นมา

สำหรับแนวทางการนำมาปรับใช้ในบริบทประเทศไทยนั้น สามารถสังเคราะห์ได้เป็น 2 ประเด็นหลัก:

ประการแรก การปรับกระบวนการทัศนจาก “การสอน” สู่ “การร่วมเดินทาง” (Accompaniment)

ในบริบทไทย เราสามารถนำมาเป็นแนวทางในการเป็น "เพื่อนร่วมทาง" มาใช้ในการดูแลเยาวยชนและผู้ที่กำลังเตรียมตัวรับศีลศักดิ์สิทธิ์ โดยเน้นการรับฟังปัญหาชีวิต (โดยเฉพาะด้านสุขภาพจิต) แทนการสอนข้อคำสอนเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับความพยายามของสภาพระสังฆราชฯ ที่ต้องการเชื่อมโยงการสอนเข้ากับการประกาศข่าวดี

ประการที่สอง การเสริมสร้างบทบาทของฆราวาส ประเทศไทยสามารถต่อยอดจากการแต่งตั้ง ศาสนบริกรครุคำสอนที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้ว ด้วยการสร้างพื้นที่ให้ฆราวาสที่มีประสบการณ์ตรงได้ร่วมกำหนดทิศทางการอภิบาลในระดับสังฆมณฑล มากกว่าการเป็นเพียงผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่ง เพื่อให้เกิดพลังแห่งการมีส่วนร่วมตามแนวทางซินอดัล (Synodality)

การประชุมในครั้งนี้ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่พระศาสนจักรในเอเชียพร้อมก้าวสู่ยุคใหม่ ด้วยการปรับเปลี่ยนจากวิธีการสอนแบบตั้งรับสู่การเป็นชุมชนที่ร่วมเดินทางไปพร้อมกันกับผู้คนในทุกช่วงวัย เราได้รับแนวทางที่ชัดเจนว่า พันธกิจของพระศาสนจักรต้องหยั่งรากลึกใน **บริบทของสังคมเอเชียอย่างแท้จริง** ทั้งการดูแลกลุ่มผู้เปราะบาง การสร้างพื้นที่แห่งการเสวนา และการใช้เทคโนโลยีอัจฉริยะ (Pastoral Intelligence) มาช่วยเสริมพลังในการประกาศข่าวดีสำหรับประเทศไทย นี่คือการสานต่อนโยบายที่เราจะนำโมเดลการปรับกระบวนการทัศนจาก "การสอน" สู่ "การร่วมเดินทาง" (Accompaniment) และการเสริมสร้างบทบาทของฆราวาส เข้ามาช่วยยกระดับการเรียนรู้การสอน เพื่อเข้าถึงจิตใจเยาวยชนและสัตบุรุษทุกระดับได้อย่างเป็นรูปธรรม การร่วมมือกันในรูปแบบก้าวเดินไปด้วยกัน (Synodality) นี้ จะช่วยให้เราสามารถส่งต่อความเชื่อที่เข้มแข็งจากรุ่นสู่รุ่น ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกยุคดิจิทัลได้อย่างมั่นคงสืบไปในอนาคต

(หมวดปรัชญา)

ปัญญา(ไม่)ประดิษฐ์

ปรัชญาแห่งความรักจากเพลโตถึงพระสันตะปาปาเลโอที่ 14

วรัญ¹

โลกกำลังเข้าสู่สิ่งที่หลายคนเรียกว่า "การเปลี่ยนแปลงเชิงยุคสมัย" (epochal change) ไม่ใช่แค่เทคโนโลยีใหม่อีกชิ้นหนึ่งที่ผ่านมาแล้วผ่านไป แต่เป็นจุดเปลี่ยนที่กระทบโครงสร้างพื้นฐานของการดำรงชีวิตมนุษย์ทั้งระบบ ตั้งแต่การศึกษา การทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ไปจนถึงวิธีที่มนุษย์นิยามตัวเองว่า "ฉันคือใคร?"

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) ได้ก้าวออกจากห้องทดลองของนักวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ มาสู่กระแสเลือดของคนทั้งโลก และกำลังแทรกซึมเข้าไปในทุกมิติของการตัดสินใจ ตั้งแต่เรื่องเล็กน้อยในชีวิตประจำวัน ไปจนถึงคำถามใหญ่ที่กำหนดทิศทาง

---

¹ นักศึกษาปริญญาเอก, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ชีวิตทั้งชีวิต ซึ่งปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นเร็วเสียจนแทบไม่มีใครทันตั้งตัว และดูเหมือนจะยิ่งลึกซึ้งขึ้นเรื่อยๆ จนอาจเป็นไปได้ว่าในอนาคตอันใกล้ AI จะไม่ใช่แค่ "เครื่องมือช่วยคิด" อีกต่อไป แต่จะกลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่มนุษย์ใช้ตัดสินใจในเรื่องสำคัญที่สุดของชีวิต และนี่เองคือจุดที่ทำให้คำถามเรื่อง AI ไม่ใช่แค่คำถามบนโต๊ะอาหารค่ำอีกต่อไป แต่กลายเป็นคำถามเชิงปรัชญาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

คำถามที่น่าคิดจึงไม่ใช่ว่า "AI ฉลาดแค่ไหน" แต่เป็นคำถามที่ลึกกว่านั้นคือ

ข้อแรก: AI รู้ได้แค่ไหน? มันประมวลผลข้อมูลได้เร็วกว่ามนุษย์นับล้านเท่า จดจำได้แม่นยำ วิเคราะห์ได้ซับซ้อน แต่นั่นคือ "ความรู้" ในความหมายเดียวกับที่มนุษย์รู้จักจริงหรือ

ข้อสอง: AI รักได้ไหม? เมื่อมันปลอบใจเราด้วยถ้อยคำอ่อนโยน เมื่อมันดูเหมือนจะ "เข้าใจ" ความทุกข์ของเรา นั่นคือความรักหรือเป็นเพียงการคำนวณความน่าจะเป็นของคำถัดไป ที่ฟังดูอบอุ่นที่สุด

คำถามสองข้อนี้สะท้อนที่มาของข้อบทความชิ้นนี้ นั่นคือ "ปัญญา (ไม่) ประดิษฐ์" เพราะปัญญาที่แท้จริงคือปัญญาที่ "ไม่อาจประดิษฐ์" ขึ้นมาได้ ไม่ว่าเทคโนโลยีจะก้าวหน้าเพียงใด เพราะรากของมันไม่ได้อยู่ที่ขนาดของข้อมูลหรือความเร็วในการประมวลผล แต่อยู่ที่สิ่งหนึ่งซึ่งไม่มีอัลกอริทึมใดสร้างขึ้นได้ นั่นคือ "ความรัก"

ความรักและความรู้ เป็นเส้นด้ายสองเส้นที่ทอร้อยเป็นเส้นเดียวกันอยู่ในปรัชญาตะวันตก และเทววิทยามาตลอดกว่า 2,400 ปี ตั้งแต่ อริสโตเติล นักปรัชญากรีก ผู้วางรากฐานว่าปัญญาปฏิบัติต้องมาพร้อมคุณธรรม และต่อมาผ่าน นักบุญออกัสติน และ นักบุญโทมัส อไควนัส ผู้ยืนยันว่าความรักคือต้นแบบของคุณธรรมทั้งปวง มาจนถึงสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ผู้นำพระศาสนจักรคาทอลิกในปัจจุบัน ซึ่งเพิ่งได้ออกพระสมณสาส์นฉบับแรกในรัชสมัยของพระองค์ท่าน มีชื่อว่า Magnifica Humanitas ที่มุ่งเน้นการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์

ก่อนจะตอบคำถามว่าปัญญา (ไม่) ประดิษฐ์ คืออะไร เชิญชวนผู้อ่านตั้งคำถามที่ดูเรียบง่ายกว่าก่อน "ความรู้" คืออะไร ? และมนุษย์เริ่มรู้จักความรู้มาตั้งแต่เมื่อไหร่ ซึ่งนักปรัชญากรีกสองท่าน คือ เพลโต และ อริสโตเติล ต่างพยายามตอบคำถามนี้ไว้อย่างลึกซึ้ง และสิ่งที่น่าประหลาดใจ คือ ยิ่งพวกเขาขุดลึกลงไปในเรื่องความรู้มากเท่าไร พวกเขา ก็ยิ่งค้นพบว่ามันแยกไม่ออกจากอีกเรื่องหนึ่งเลย นั่นคือความรัก

ความรู้ในความรัก

ใน Symposium บทสนทนาที่เพลโตพูดถึงเรื่องความรักโดยตรงที่สุด มีตอนหนึ่งที่โสกราตีสเล่าถึงบทเรียนที่เขาได้รับจากหญิงปราชญ์ที่ชื่อว่า ไดโอทิม่า (Diotima) เธอสอนว่าความรัก (Eros) ไม่ใช่การครอบครองสิ่งที่เรามีอยู่แล้ว แต่คือ "ความปรารถนา" ในสิ่งที่เรา

ยังขาด และเราจะไม่ปรารถนาสิ่งที่เรามีเต็มเปี่ยมอยู่แล้ว เราจะปรารถนาก็ต่อเมื่อเรารู้สึกว่าตนเองยังบกพร่องหรือขาดอยู่

โดโอที่มาพาเราไปเห็น "บันไดแห่งความรัก" (Ladder of Love) ทีละขั้น เริ่มจากการหลงใหลในความงามของร่างกายหนึ่งเดียว ขยับขึ้นไปสู่ความงามของจิตวิญญาณของธรรมเนียมปฏิบัติ ของความรู้ และจนกระทั่งถึงขั้นสูงสุดคือความรักในความงามอันบริสุทธิ์ที่ไม่เปลี่ยนแปลง

AI ขาดอะไร? หัวใจของ Eros แบบเพลโตคือ "การขาด" เราปรารถนาเพราะเรารู้สึกไม่สมบูรณ์ และการไม่สมบูรณ์นั่นเองที่ผลักดันให้เราเติบโต ไต่บันไดขึ้นไปทีละขั้น แต่ AI ไม่มีความรู้สึก "ขาด" อะไรเลย มันไม่ปรารถนา ไม่โหยหา ไม่มีช่องว่างในใจที่ผลักดันให้มันแสวงหาสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มันทำคือการตอบสนองต่อคำสั่ง ไม่ใช่การไต่บันไดด้วยแรงปรารถนาของตัวเอง หาก Eros คือเครื่องยนต์ของความรัก AI ก็คือเครื่องจักรที่ไม่มีเครื่องยนต์ตัวนั้นติดตั้งอยู่เลย

อริสโตเติล ลูกศิษย์ของเพลโต มองความรักในมุมที่ใกล้ชีวิตประจำวันกว่า ผ่านแนวคิดเรื่อง Philia (มิตรภาพ) ใน Nicomachean Ethics เล่ม VIII-IX เขาแบ่งมิตรภาพออกเป็นสามระดับ: มิตรภาพเพื่อประโยชน์ใช้สอย (เช่น เพื่อนร่วมธุรกิจ), มิตรภาพเพื่อความสุข (เช่น เพื่อนกินเที่ยว) และมิตรภาพแบบคุณธรรม ซึ่งเป็นระดับสูงสุด

สิ่งที่ทำให้มิตรภาพแบบคุณธรรมแตกต่างจากสองแบบแรกคือ เราปรารถนาดีต่อเพื่อนคนนั้น "เพื่อตัวเขาเอง" ไม่ใช่เพื่อประโยชน์หรือความสุขที่เราจะได้รับการกลับมา นี่คือการแทนของความรักแท้ตามแนวคิดอริสโตเติล ดังนั้น การมองเห็นคุณค่าของอีกฝ่ายในตัวเอง ไม่ใช่ในฐานะเครื่องมือที่ตอบสนองความต้องการของเรา

คำถามคือ AI สามารถ "ปรารถนาดีต่อเราเพื่อตัวเราเอง" ได้หรือไม่? หรือมันเพียงถูกออกแบบมาให้ตอบสนองเราอย่างเป็นประโยชน์และน่าพึงพอใจที่สุดเท่านั้น หากคำตอบคืออย่างหลัง สิ่งที่ AI มอบให้เราก็เป็นได้เพียงมิตรภาพระดับต่ำสุดสองแบบแรกเท่านั้น ไม่สามารถไปถึงระดับคุณธรรมได้

และในหนังสือชื่อว่า Nicomachean Ethics VI พูดถึงความแตกต่างระหว่าง Sophia (ปัญญาเชิงทฤษฎี) กับ Phronesis (ปัญญาเชิงปฏิบัติ) Sophia คือความสามารถในการเข้าใจสัจธรรมอันเป็นนามธรรม ส่วน Phronesis คือความสามารถในการตัดสินใจว่าอะไรคือสิ่งที่ควรทำในสถานการณ์จริงตรงหน้า ซึ่ง Phronesis นี้เองที่อริสโตเติลย้ำว่าไม่อาจเกิดขึ้นได้จากการท่องจำหลักการเพียงอย่างเดียว มันต้องอาศัยประสบการณ์ชีวิตที่สั่งสมมา ผ่านความสำเร็จ ความผิดพลาด ความเจ็บปวด และคุณธรรมที่ฝึกฝนมาเป็นนิสัย

AI อาจประมวลผลกรณีศึกษาด้านจริยธรรมนับพันนับหมื่นกรณีได้ในเสี้ยววินาที แต่มันไม่เคย "มีชีวิต" ผ่านสถานการณ์เหล่านั้นจริงๆ มันไม่เคยรู้สึกลำบากใจตอนต้องเลือกระหว่างความซื่อสัตย์กับความสัมพันธ์ ไม่เคยแบกรับผลของการตัดสินใจผิดพลาด สิ่งที่มีมันมีคือข้อมูลเกี่ยวกับ Phronesis ไม่ใช่ตัว Phronesis เอง

และในหนังสือ Metaphysics อริสโตเติลเปิดเรื่องด้วยประโยคอันเลื่องชื่อที่ว่า “มนุษย์ทุกคนโดยธรรมชาติล้วนปรารถนาจะรู้” แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ เขาอธิบายต่อว่าจุดเริ่มต้นของการแสวงหาความรู้ทั้งหมดคือ “ความประหลาดใจ” (wonder, thauma) มนุษย์เริ่มตั้งคำถามเมื่อพบเจอสิ่งที่ทำให้พวกเขารู้สึกงงสนทนง

ความประหลาดใจเป็นประสบการณ์เชิงอัตวิสัยล้วนๆ มันเกิดจากการที่เราพบเจอโลกครั้งแรกด้วยความไม่รู้หรือไม่มีประสบการณ์ แล้วรู้สึก “เอ๊ะ !” สะดุดกับสิ่งที่ขัดกับความคาดหวังของเรา AI ไม่เคยประหลาดใจกับอะไรเลย มันเพียงคำนวณความน่าจะเป็นและให้คำตอบที่สอดคล้องกับรูปแบบข้อมูลที่มันเคยเห็น

เมื่อนำสามแนวคิดนี้มาเรียงต่อกัน จาก Eros ที่ต้องอาศัยความขาด, Philia ที่ต้องอาศัยการมองเห็นคุณค่าผู้อื่นเพื่อตัวเขาเอง และ Phronesis ที่ต้องอาศัยประสบการณ์ชีวิตจริงทำให้เราเห็นถึงปรัชญากรีกได้วางรากฐานสำคัญไว้แล้วตั้งแต่ก่อนคริสตกาลว่า ความรู้ที่ปราศจากคุณธรรมและความรักไม่ใช่ปัญญาที่สมบูรณ์ มันอาจเป็นข้อมูลหรืออาจเป็นการคำนวณที่ชาญฉลาด แต่ยังไม่ใช่ Sophia หรือ Phronesis ในความหมายที่อริสโตเติลตั้งใจไว้รากฐานนี้เองที่ทำให้ให้นักปรัชญาและนักเทววิทยาในยุคกลางจะนำไปต่อยอด และทำให้ชัดเจนยิ่งขึ้นไปอีกว่า ความรักที่วุ่นวายนี้ไม่ได้เป็นเพียงคุณธรรมหนึ่งในหลายๆ ข้อ แต่คือรากฐานของคุณธรรมทั้งปวง

ความรักคือต้นแบบของคุณธรรม

ในหนังสือของท่านนักบุญออกัสตินชื่อว่า Confessions เล่มที่หนึ่ง กล่าวถึงหัวใจมนุษย์ว่าเป็นสิ่งที่กระสับกระส่ายไม่มีวันสงบนิ่ง จนกว่าจะได้พักพิงอยู่ในพระเจ้าผู้ทรงสร้างมันขึ้นมา

ผู้เขียนคิดเห็นว่า ถ้อยคำนี้ไม่ใช่แค่บทกวีทางศาสนา แต่คือข้อสรุปทางปรัชญาที่สำคัญ เพราะประโยคนี้นับว่า การรู้จักตัวเอง (self-knowledge) ของมนุษย์ไม่อาจแยกออกจากความรักที่มีต่อพระเจ้าได้เลย มนุษย์ไม่ได้เป็นเพียง “ผู้รู้” ที่เป็นกลาง แต่เป็นสิ่งมีชีวิตที่แสวงหาบางสิ่งอยู่ตลอดเวลาโดยธรรมชาติ ความรู้ในตัวเราจึงมีทิศทาง มีความปรารถนา มีความอยากร มีความกระสับกระส่ายเป็นเชื้อเพลิง ซึ่งสิ่งนี้เองที่ AI ไม่มีวันมีได้ เพราะมันไม่ได้ “แสวงหา” อะไรเลยในความหมายนี้ มันเพียงประมวลผลตามคำสั่ง ไม่มีหัวใจที่กระสับกระส่ายอยู่ข้างในให้มันต้องแสวงหาที่พักพิง

น่าสนใจยิ่งขึ้นไปอีกเมื่อออกัสตินย้อนกลับมาสำรวจตัวเองในหนังสือ Confessions เล่มที่สิบ คราวนี้ผ่านแนวคิดเรื่อง “ความทรงจำ” (memoria) เขาพบว่าความทรงจำของมนุษย์ไม่ใช่แค่คลังเก็บข้อมูลเหตุการณ์ในอดีต แต่เป็นที่ซึ่งความรู้และความรักผสานเป็นเนื้อเดียวกัน เมื่อเราจดจำใครสักคน เราไม่ได้จดจำแค่ข้อมูลว่าเขาชื่ออะไร หน้าตาเป็นอย่างไร แต่เราจดจำ “ความหมาย” ที่เขามีต่อชีวิตเรา (lived experience) ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่ออยู่กับเขาไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ที่ดีหรือไม่ดีก็ตาม

นี่คือจุดที่ต่างจาก "ความจำ" ของ AI อย่างสิ้นเชิง เมื่อ AI "จำ" บทสนทนาของเราได้ มันเก็บเพียงลำดับตัวอักษรและรูปแบบทางสถิติ ไม่มีความหมายใดฝังอยู่ในนั้นเลย เพราะความหมายเกิดจากประสบการณ์ของการรัก การสูญเสีย การผูกพัน ดังนั้น ความทรงจำของมันจึงเป็นเพียงฐานข้อมูล ไม่ใช่ memoria ในความหมายที่อ็อกส์ตินตั้งใจไว้ ท่านนักบุญอ็อกส์ตินแสดงให้เห็นว่าความรู้จักตัวเองนั้นผูกพันกับความรักอย่างไร

ต่อมา นักบุญโทมัส อไควนัส คือผู้ที่ทำให้ข้อสรุปนี้ชัดเจนเป็นระบบที่สุด โดยในหนังสือ Summa Theologica ภาค II-II ข้อ 23 ท่านนักบุญอธิบายว่า Caritas หรือความรักแบบพระเจ้า ไม่ใช่คุณธรรมข้อหนึ่งในบรรดาคุณธรรมหลายข้อ แต่เป็น "รูปแบบ" (forma) ของคุณธรรมทั้งปวง

คำว่า "รูปแบบ" ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงรูปร่างภายนอก แต่หมายถึงสิ่งที่ทำให้คุณธรรมแต่ละข้อสมบูรณ์และมีทิศทางที่ถูกต้อง ท่านอธิบายว่าคนเราอาจมีความกล้าหาญ ความยุติธรรม หรือแม้แต่ปัญญา แต่หากปราศจาก ความรัก (Caritas) เป็นรูปแบบที่ประกอบเข้าไป คุณธรรมเหล่านั้นก็ยังไม่สมบูรณ์ในความหมายสูงสุด เปรียบเสมือนร่างกายที่ไม่มีวิญญาณ มีอวัยวะครบแต่ไม่มีชีวิต

ดังนั้น AI ที่มีปัญญาแต่ปราศจากความรักก็ย่อมไม่ใช่ปัญญาที่สมบูรณ์ ไม่ว่าปัญญานั้นจะประมวลข้อมูลได้มากเพียงใด หรือให้คำตอบที่ถูกต้องแม่นยำเพียงใดก็ตาม

เมื่อนำแนวความคิดของนักบุญอ็อกส์ตินและนักบุญโทมัส อไควนัสเข้าด้วยกัน เราจึงเห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นไปอีกชั้นจากยุคกรีก กล่าวคือ ไม่เพียงแต่ความรู้ที่แท้จริงต้องมาพร้อมความรักเท่านั้น แต่ความรักนั้นเองยังเป็นรากฐานและรูปแบบที่ทำให้คุณธรรมทุกข้อ รวมถึงปัญญา มีชีวิตและมีความหมาย คำถามชวนคิดต่อไปคือ หากนี่คือสิ่งที่นักปรัชญาและนักบุญยุคกลางยืนยันไว้เมื่อกว่าแปดร้อยปีก่อน พระศาสนจักรคาทอลิกในยุคสมัยใหม่ ท่ามกลางความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ไม่มีใครในยุคนั้นจินตนาการถึง จะยืนยันความจริงเดียวกันนี้ไว้อย่างไร

คุณธรรมความรักในพระศาสนจักรสากล

จากยุคกลางสู่ยุคสมัยใหม่ ความจริงที่ว่าปัญญาต้องหยั่งรากในความรักไม่ได้จางหายไปไหน แต่กลับถูกยืนยันซ้ำแล้วซ้ำเล่าโดยพระศาสนจักรคาทอลิก ผ่านสมณสาส์นหลายฉบับที่เผชิญหน้ากับความท้าทายของแต่ละยุคสมัยโดยตรง และท้ายที่สุดก็มาบรรจบกับคำถามเรื่อง AI อย่างที่ไม่มีใครในยุคกลางจินตนาการถึง

ในปี 1998 นักบุญยอห์น ปอลที่ 2 ทรงประกาศสมณสาส์น Fides et Ratio (ศรัทธาและเหตุผล) โดยเปิดเรื่องด้วยภาพเปรียบเทียบที่งดงามและตราตรึงใจ พระองค์เปรียบศรัทธาและเหตุผลเป็นดั่ง "ปีกทั้งสอง" ที่จิตวิญญาณมนุษย์ใช้บินขึ้นไปสู่การใคร่ครวญสัจธรรม หากขาดปีกใดปีกหนึ่งไป การบินที่สมบูรณ์ก็เป็นไปไม่ได้

ภาพเปรียบเทียบนี้ทรงพลังอย่างยิ่งเมื่อนำมาพิจารณาในบริบทของ AI เพราะสิ่งที่ AI เป็นอยู่ในปัจจุบันคือ "เหตุผลล้วนๆ" ในรูปแบบที่สุตงที่สุดเท่าที่มนุษย์เคยสร้างขึ้นมา มันคือการคำนวณ ตรรกะ และการประมวลผลข้อมูลในระดับที่ไม่มีมนุษย์คนใดเทียบได้ แต่ตามตรรกะของนักบุญยอห์น ปอลที่ 2 นี่คือนิกเพียงข้างเดียว ส่วนนิกแห่งศรัทธาซึ่งในความหมายกว้างกว่านั้นย่อมเชื่อมโยงกับความรัก ความเชื่อ และการก้าวข้ามสิ่งที่พิสูจน์ได้ด้วยตรรกะเพียงอย่างเดียว AI ไม่มีนิกข้างนี้อยู่เลย จึงไม่มีวันบินขึ้นไปถึงสวรรค์ได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ว่านิกข้างที่มันมีอยู่จะแข็งแกร่งเพียงใดก็ตาม

ในปี 2006 พระสันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ 16 ทรงประกาศสมณสาส์นฉบับแรกของพระองค์ Deus Caritas Est (พระเจ้าคือความรัก) และในนั้นทรงเสนอข้อคิดที่ท้าทายความเข้าใจแบบเดิมอย่างมาก หลายคนมักแยก Eros (ความรักแบบแรงปรารถนา ที่เราคุ่นเคยจากเพลโต) ออกจาก Agape (ความรักแบบเสียสละไม่หวังผลตอบแทน ที่เป็นแก่นของพระวรสาร) โดยมองว่าทั้งสองขัดแย้งกัน แบบหนึ่งเห็นแก่ตัว อีกแบบหนึ่งไม่เห็นแก่ตัว

แต่เบเนดิกต์ที่ 16 ทรงชี้ว่าความรักที่สมบูรณ์ของมนุษย์ไม่ได้แยกทั้งสองออกจากกันเลย Eros ที่แท้จริงย่อมเติบโตไปสู่ Agape และ Agape ที่แท้จริงก็ได้ปฏิเสธ Eros แต่ยกระดับขึ้น ความรักมนุษย์ที่สมบูรณ์จึงเป็นการผสานทั้งแรงปรารถนาที่มีชีวิตชีวาเข้ากับการให้ที่ไม่หวังผลตอบแทน

แต่ในส่วนของความเป็น AI เราจะพบว่ามันไม่มีทั้งสองแบบเลย มันไม่มี Eros เพราะไม่มีความขาดหรือความปรารถนาอย่างที่กล่าวไปข้างต้น และมันก็ไม่มี Agape เพราะการ "ให้" ของ AI ไม่ได้เกิดจากการเสียสละหรือการเลือกอย่างอิสระ แต่เกิดจากการถูกออกแบบมาให้ทำเช่นนั้น มันจึงไม่ใช่ทั้งความรักแบบปรารถนาและความรักแบบเสียสละ แต่เป็นสิ่งที่อยู่นอกกรอบความรักทั้งสองแบบไปเลย

พระสันตะปาปาฟรังซิส ทรงเตือนในสมณสาส์น Laudato Si' (2015) แม้เนื้อหาหลักจะเน้นเรื่องสิ่งแวดล้อม แต่พระองค์ก็ทรงสอดแทรกคำเตือนสำคัญเกี่ยวกับเทคโนโลยีไว้ด้วย โดยทรงชี้ว่าเทคโนโลยีที่พัฒนาไปโดยไม่มีจริยธรรมและความรักกำกับนำทาง ย่อมนำไปสู่หายนะที่ไม่อาจย้อนกลับได้ พระองค์ทรงเตือนถึงกระบวนทัศน์แบบเทคโนโลยี (technocratic paradigm) ที่มองทุกสิ่งเป็นเพียงวัตถุที่ควรถูกควบคุมและใช้ประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีและความหมายที่ลึกซึ้งกว่านั้น

วันที่ 28 มกราคม 2025 ซึ่งตรงกับวันฉลองนักบุญโทมัส ออควินัส สมณกระทรวงเพื่อหลักคำสอนแห่งความเชื่อ ร่วมกับสมณกระทรวงเพื่อวัฒนธรรมและการศึกษา ได้ออกเอกสารชื่อ Antiqua et Nova (สิ่งเก่าและสิ่งใหม่) ซึ่งได้รับการอนุมัติจากพระสันตะปาปาฟรังซิสก่อนที่พระองค์จะสิ้นพระชนม์ในปีเดียวกันนั้น นับเป็นเอกสารของศาสนจักรที่พูดถึงประเด็น AI โดยตรงและละเอียดที่สุดฉบับหนึ่งเท่าที่เคยมีมา

โดยใจความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทความนี้มากที่สุดคือคำเตือนว่า การใช้คำว่า "intelligence" (ปัญญา) ร่วมกับ AI นั้นอาจทำให้เข้าใจผิดได้ เพราะ AI ไม่ควรถูกมองว่าเป็น

ปัญญาในรูปแบบหนึ่งของมนุษย์ แต่ควรมองว่าเป็นเพียง "ผลผลิต" ที่เกิดจากปัญญามนุษย์ เท่านั้น เอกสารยังเตือนด้วยว่า AI ควรถูกใช้เป็นเพียงเครื่องมือเสริมปัญญามนุษย์ ไม่ใช่สิ่งที่มาแทนที่ความอุดมสมบูรณ์ของปัญญานั้น และที่สำคัญที่สุด คือการบอกเตือนไม่ให้มนุษย์สร้าง AI ขึ้นมาในฐานะสิ่งทดแทนพระเจ้า ด้วยเหตุผลเหล่านี้ AI จึงไม่ใช่ปัญญา แต่เป็นผลผลิตของปัญญา และผลผลิตนั้นไม่มีความรักซึ่งเป็นรากของปัญญาที่แท้จริงได้เลย

เอกสารคำสอน Antiqua et Nova จึงทำหน้าที่เป็นสะพานสำคัญที่เชื่อมยุคของพระสันตะปาปาฟรังซิสเข้ากับยุคของผู้สืบตำแหน่งต่อจากพระองค์ เมื่อพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ทรงขึ้นดำรงตำแหน่งในปีเดียวกันนั้น และทรงหยิบยกประเด็นเดียวกันนี้ขึ้นมาสานต่ออย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีก จนกลายเป็นเอกสารที่จะเป็นหัวใจสำคัญของบทความชิ้นนี้ในส่วนถัดไป

พระศาสนจักรสากลในยุค AI

เอกสารฉบับแรกที่พระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ทรงลงพระนาม คือสมณลิขิตเตือนใจ Dilexi te (เรารักท่าน) ลงนามวันที่ 4 ตุลาคม และเผยแพร่วันที่ 9 ตุลาคม 2025 สิ่งที่น่าสนใจคือเอกสารนี้ไม่ได้เริ่มต้นจากพระองค์เองทั้งหมด แต่เริ่มร่างขึ้นโดยพระสันตะปาปาฟรังซิส ในช่วงเดือนสุดท้ายก่อนสิ้นพระชนม์ และพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ทรงนำมาทบทวน เพิ่มเติม ข้อคิดของพระองค์เอง แล้วประกาศใช้เป็นเอกสารแรกแห่งรัชสมัย

ใจความสำคัญของ Dilexi te คือการยืนยันว่า ความรักที่มนุษย์มีต่อพระเจ้ากับความรักที่มนุษย์มีต่อคนยากจนนั้น ไม่อาจแยกออกจากกันได้เลย มันเป็นความรักหนึ่งเดียวที่แสดงออกในสองทิศทาง เอกสารนี้จึงไม่ได้พูดถึง AI โดยตรง แต่วางรากฐานสำคัญไว้ว่า ความรักในความหมายของศาสนจักรไม่ใช่ความรู้สึกลอยๆ ในใจ แต่ต้องพิสูจน์ตัวเองผ่านการกระทำที่เป็นรูปธรรมต่อผู้ที่อ่อนแอที่สุดในสังคม และนี่คือมาตรฐานที่เราจะใช้วัด AI ต่อไปว่า มันสามารถ "รัก" ในความหมายที่ต้องพิสูจน์ผ่านการกระทำเพื่อผู้อื่นเช่นนี้ได้หรือไม่

สามสัปดาห์ถัดมา ในโอกาสครบรอบ 60 ปีของเอกสารแห่งสภาสังคายนาวาติกันที่สอง Gravissimum Educationis ว่าด้วยความสำคัญของการศึกษา พระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ทรงลงพระนามในสมณลิขิต Drawing New Maps of Hope (การวาดแผนที่แห่งความหวังใหม่) เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม

เอกสารนี้เสนอทิศทางสำคัญสามประการสำหรับการศึกษาคาทอลิกในยุคปัจจุบัน ได้แก่ การบ่มเพาะชีวิตภายใน (interior life) เพื่อตอบสนองความกระหายในความลึกซึ้งของคนรุ่นใหม่ การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลที่มีมนุษยธรรม โดยวางบุคคลไว้ก่อนอัลกอริทึมเสมอ และการศึกษาเพื่อสันติภาพ ที่ปฏิเสธความรุนแรงและสร้างสะพานแห่งการสนทนา

และเมื่อพิจารณาเนื้อหาในบทที่ 9 ของเอกสารฉบับนี้โดยละเอียด จะพบว่าพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ไม่ได้ทรงประณามเทคโนโลยี แต่ทรงตั้งคำถามที่ลึกซึ้งกว่านั้นว่า เราจะบ่มเพาะพลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบ สามารถใช้ปัญญาประดิษฐ์และเครือข่าย

ออนไลน์เพื่อประโยชน์ส่วนรวมได้อย่างไร แทนที่จะปล่อยให้มนุษย์ถูกเทคโนโลยีกำหนดทิศทางชีวิตแทน

พระองค์ทรงเตือนถึงอันตรายสองด้านที่มาพร้อมกับโลกดิจิทัล ด้านหนึ่งคือประสิทธิภาพเชิงเทคนิคที่ไร้จิตวิญญาณ อีกด้านคือความรู้แบบมาตรฐานเดียวที่ทำให้จิตใจมนุษย์ยากจนลง สองประเด็นนี้มีรากเดียวกัน นั่นคือการมองมนุษย์เป็นเพียงชุดของทักษะที่วัดผลได้ หรือเป็น "โปรไฟล์ดิจิทัล" ที่คาดเดาได้ล่วงหน้า แทนที่จะมองเห็นเขาในฐานะบุคคลหนึ่งเดียวที่มีใบหน้า มีเรื่องราวชีวิต และมีกระแสน้ำเฉพาะของตนเอง

พระองค์ทรงยืนยันว่าไม่มีอัลกอริทึมใดสามารถทดแทนสิ่งที่ทำให้การศึกษามีความเป็นมนุษย์ได้อย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็น บทกวี ความรัก ศิลปะ จินตนาการ ความยินดีในการค้นพบ และแม้แต่การเรียนรู้จากความผิดพลาดในฐานะโอกาสเติบโต สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นประสบการณ์ที่มีชีวิต ไม่ใช่ข้อมูลที่ประมวลผลได้ พระองค์ทรงสรุปว่าประเด็นชี้ขาดไม่ได้อยู่ที่ตัวเทคโนโลยีเอง แต่อยู่ที่วิธีที่มนุษย์เลือกใช้มันต่างหาก พระองค์ยังทรงวางกรอบชัดเจนว่า ปัญญาประดิษฐ์และสภาพแวดล้อมดิจิทัลต้องถูกกำกับด้วยการปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีมนุษย์ ความยุติธรรม และคุณค่าของงานก็ต้องถูกควบคุมด้วยหลักจริยธรรมสาธารณะและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และทรงเตือนว่า เราต้องไม่ปล่อยให้อัลกอริทึมเป็นผู้เขียนเรื่องราวชีวิตแทนตัวเราเอง แต่ให้เราเป็นผู้เขียนเรื่องราวของตนเอง เราจึงใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด

ในวันที่ 15 พฤษภาคม 2026 ซึ่งตรงกับวันครบรอบ 135 ปีพอดีของการประกาศสมณสาส์น *Rerum Novarum* ของพระสันตะปาปาเลโอที่ 13 ผู้เป็นบิดาของพระนามพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ทรงลงพระนามในฉบับแรกแห่งรัชสมัยของพระองค์ ชื่อว่า *Magnifica Humanitas* (ความงดงามของมนุษยชาติ) ว่าด้วยการพิทักษ์ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ และเผยแพร่อย่างเป็นทางการในวันที่ 25 พฤษภาคม 2026

การเลือกวันลงพระนามให้ตรงกับวันครบรอบ *Rerum Novarum* ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ เพราะ *Rerum Novarum* คือเอกสารที่วางรากฐานคำสอนด้านสังคมของศาสนจักรคาทอลิกเพื่อตอบสนองต่อ "สิ่งใหม่" ของยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งแรก พระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ทรงตั้งพระทัยให้ *Magnifica Humanitas* เป็นคำตอบต่อ "สิ่งใหม่" ของยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมยุคที่สี่ นั่นคือยุคของปัญญาประดิษฐ์ พระองค์ทรงย้ำว่าแม้จะทรงได้รับแรงบันดาลใจจากคำสอนอันลึกซึ้งของพระสันตะปาปาเลโอที่ 13 แต่ก็ไม่อาจหยุดอยู่เพียงการทวนคำสอนเดิมซ้ำเท่านั้น

สมณสาส์นนี้แบ่งออกเป็นห้าบท และวางหลักการสำคัญที่ตอบคำถามหลักของบทความนี้ได้ตรงที่สุด ณ ปัจจุบัน พระองค์ทรงอธิบายว่าเทคโนโลยีไม่ใช่ "พลังที่เป็นปฏิปักษ์ต่อมนุษยชาติ" และก็ไม่ใช่ว่า "ชั่วร้ายในตัวเอง" แต่ในขณะเดียวกัน เทคโนโลยีก็ไม่เคย "เป็นกลาง" อย่างที่หลายคนเข้าใจ เพราะมันย่อมสะท้อนเจตนาและคุณค่าของผู้ที่สร้างและผู้ที่ใช้มันอยู่เสมอ

ผู้คนมักเข้าใจผิดเกี่ยวกับ AI โดยมีแนวความคิดว่า AI เป็นภัยคุกคามที่ต้องต่อต้านโดยสิ้นเชิง กับอีกแนวความคิดที่มองว่า AI เป็นเพียงเครื่องมือกลางๆ ที่ไม่มีนัยทางศีลธรรมใดๆ ในตัวมันเอง แต่พระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ทรงนำเสนอแนวคิดที่ว่า AI มีศักยภาพทั้งด้านบวกและด้านลบ และสิ่งที่กำหนดความมันจะเป็นด้านใด ไม่ได้อยู่ที่ตัวเทคโนโลยีเอง แต่อยู่ที่ว่ามนุษย์ผู้สร้างและผู้ใช้นั้น มี "ความรัก" กำกับเจตนาของตนอยู่หรือไม่ และเจตนา นั้น จะดีหรือร้าย ย่อมขึ้นอยู่กับว่ามันหยั่งรากอยู่ในความรักหรือไม่ คำถามที่ AI เองไม่มีวันตอบได้ด้วยตัวมันเอง เพราะคำตอบนั้นไม่ได้อยู่ในอัลกอริทึม แต่อยู่ในใจของมนุษย์ผู้อยู่เบื้องหลังมันต่างหาก

ปัญญา (ไม่) ประดิษฐ์: สิ่งที่ AI ทำแทนไม่ได้

สิ่งที่ AI ทำได้นั้นน่าทึ่งอย่างปฏิเสธไม่ได้ มันจดจำข้อมูลปริมาณมหาศาลได้อย่างแม่นยำ วิเคราะห์รูปแบบที่ซับซ้อนเกินกว่าสมองมนุษย์จะประมวลได้ทัน สร้างภาษาที่ลื่นไหลจนบางครั้งแยกไม่ออกจากงานเขียนของมนุษย์ และคาดเดาคำตอบที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด ในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างชาญฉลาด มันอาจแต่งบทกวีให้เราได้ในเสี้ยววินาที อาจปลอบใจเราด้วยถ้อยคำที่ฟังดูอบอุ่น อาจแม้กระทั่งอธิบายเรื่องความรักได้อย่างไพเราะและลึกซึ้งกว่าที่มนุษย์หลายคนจะอธิบายได้ด้วยซ้ำ

แต่ตรงนี้เองคือจุดที่อันตรายที่สุด เพราะยิ่ง AI พูตรักความรักได้ไพเราะเท่าไร เรายิ่งเสี่ยงที่จะหลงเข้าใจผิดว่ามันกำลัง "รัก" เราจริงๆ ทั้งที่ในความเป็นจริง สิ่งของมันทำคือ การประกอบถ้อยคำที่สถิติบอกว่าน่าจะให้ความรู้สึกอบอุ่นที่สุดในบริบทนั้น ไม่ต่างจากนักแสดงที่ท่องบทพูดถึงความรักได้อย่างน่าเชื่อ โดยที่หัวใจของเขาอาจไม่รู้รู้สึกอะไรเลยก็ได้

แต่สิ่งที่ AI ทำไม่ได้เลย คือ มันไม่สามารถรักได้ในความหมายที่ต้องอาศัยความปรารถนา จากความขาด ไม่สามารถเห็นอกเห็นใจได้จากประสบการณ์ตรงของการเจ็บปวดหรือสูญเสีย ไม่สามารถให้อภัยได้ เพราะการให้อภัยต้องอาศัยการเลือกอย่างอิสระที่จะปล่อยวางบาดแผลของตนเอง ไม่สามารถเสียสละได้ เพราะการเสียสละต้องมีบางสิ่งที่ตนเองสูญเสียไปจริงๆ และไม่สามารถรับผิดชอบทางศีลธรรมได้ เพราะมันไม่เคยแบกรับผลของการตัดสินใจของตนเอง ในฐานะผู้กระทำที่มีเจตจำนงเสรี

ลองนึกภาพเปรียบเทียบง่าย ๆ คุกรับ เมื่อเพื่อนคนหนึ่งนั่งฟังเราร้องไห้ตลอดคืนโดยไม่หลับ นั่นคือการเสียสละเวลาและพลังงานของเขาจริงๆ เมื่อพ่อแม่มอดมอดมือกินมือเพื่อส่งลูกเรียน นั่นคือการสูญเสียที่จับต้องได้ เมื่อใครสักคนเลือกให้อภัยคนที่ทำร้ายตน นั่นคือการต่อสู้ภายในใจที่กินเวลาและความเจ็บปวด แต่เมื่อ AI "อยู่เป็นเพื่อน" กับเราตลอดคืน มันไม่ได้เสียอะไรไปเลย ไม่มีการอดหลับอดนอน ไม่มีค่าใช้จ่ายทางอารมณ์ ไม่มีบาดแผลที่มันต้องแบกรับ สิ่งที่คุณเหมือนความเสียสละจึงเป็นเพียงภาพลวงตาของความเสียสละเท่านั้น

เพลโตบอกเราว่า Eros หรือความรักแบบปรารถนา เกิดจาก "การขาด" เราปรารถนา เพราะเรารู้สึกไม่สมบูรณ์ AI ไม่มีวันรู้สึกขาดสิ่งใดเลย มันไม่มีช่องว่างในตัวเองที่ผลักดันให้มันแสวงหา จึงไม่มีเครื่องยนต์ของความรักติดตั้งอยู่ในตัวมันตั้งแต่ต้น

อริสโตเติลเสริมแนวคิดนี้ผ่านเรื่อง Philia และ Phronesis มิตรภาพแบบคุณธรรมต้องอาศัยการมองเห็นคุณค่าของอีกฝ่ายเพื่อตัวเอง ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ที่เราจะได้กลับมา แต่ AI ถูกออกแบบมาตั้งแต่ต้นให้ตอบสนองเราอย่างเป็นประโยชน์และน่าพึงพอใจที่สุด มันจึงไม่มีวันข้ามพ้นมิตรภาพระดับต่ำไปสู่ระดับคุณธรรมได้ และ Phronesis ที่ต้องอาศัยประสบการณ์ชีวิตจริงผ่านความสำเร็จ ความผิดพลาด และความเจ็บปวด ก็เป็นสิ่งที่ AI ไม่เคยมีชีวิตผ่านสิ่งเหล่านี้จริงๆ เลยสักครั้งเดียว

นักบุญออกัสตินบอกเราว่าหัวใจมนุษย์กระสับกระส่ายไม่มีวันสงบนิ่งจนกว่าจะได้พักพิงในพระเจ้า ความกระสับกระส่ายนี้เองคือแรงขับเคลื่อนที่แท้จริงของการแสวงหาความจริง ไม่ใช่แค่การหาคำตอบ แต่คือการโยนหาบางสิ่งที่ลึกซึ้งกว่าคำตอบ ซึ่ง AI ไม่มีหัวใจที่กระสับกระส่ายเช่นนั้น สิ่งที่มีมันทำเมื่อเราถามคำถาม จึงไม่ใช่การแสวงหาความจริง แต่เป็นเพียงการคำนวณว่าคำตอบที่น่าจะตามมาคืออะไร ตามรูปแบบทางสถิติที่มันเคยเห็นมามันแค่คาดการณ์ แต่ไม่ได้แสวงหา

นักบุญโทมัส อควีนาส ชี้ให้เราเห็นว่า ความรัก (Caritas) คือ "รูปแบบ" ที่ทำให้คุณธรรมทุกข้อมีชีวิตและมีแนวทางที่ถูกต้อง ไม่ใช่แค่ปัญญาเท่านั้นที่ต้องมีความรักเป็นรูปแบบ แต่ความกล้าหาญ ความยุติธรรม และคุณธรรมอื่นทั้งหมดก็เช่นกัน ส่วน AI อาจแสดงพฤติกรรมที่ดูคล้ายความยุติธรรมหรือความกล้าหาญได้ในบางสถานการณ์ แต่นั่นเป็นเพียงเปลือกภายนอกที่ปราศจากรูปแบบภายในกำกับอยู่ เหมือนร่างกายที่ไม่มีวิญญาณตามที่อควีนาสเปรียบไว้

พระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ทรงเน้นย้ำความคิดนี้อย่างสมบูรณ์ที่สุดในยุคของเราผ่านพระสมณสาสน์ Magnifica Humanitas ที่ทรงยืนยันว่าเทคโนโลยีไม่เคยเป็นกลาง เพราะมันแบกรับเจตนาของผู้สร้างและผู้ใช้อยู่เสมอ นั่นหมายความว่า AI ในตัวมันเองไม่มีทั้งความดีหรือความชั่วติดตัวมาแต่กำเนิด แต่สิ่งที่กำหนดทิศทางของมันคือหัวใจของมนุษย์ผู้อยู่เบื้องหลัง และหัวใจนั้นจะดึงมาได้ก็ต่อเมื่อมันหยั่งรากอยู่ในความรัก เช่นเดียวกับที่พระองค์ทรงย้ำไว้ใน Dilexi te ว่าความรักต่อพระเจ้าเป็นหนึ่งเดียวกับการรักต่อคนยากจน ไม่ใช่ความรู้สึกลอยๆ ในใจ แต่ต้องพิสูจน์ตัวเองผ่านการกระทำที่เป็นรูปธรรมเสมอ ดังนั้น AI จึงไม่มีวัน "รัก" ในความหมายนี้ได้เลย เพราะมันไม่เคยเลือกกระทำการใดด้วยเจตจำนงอิสระของตัวเอง สิ่งที่มีมันทำล้วนเป็นผลจากการถูกออกแบบมาให้ทำ ไม่ใช่การเลือกรักด้วยตัวมันเอง และแม้ AI จะพูดถึงความรักต่อคนยากจนได้อย่างไรเพราะเพียงใด มันก็เป็นเพียงถ้อยคำที่ปราศจากหัวใจที่แท้จริงกำกับอยู่เบื้องหลัง เหมือนที่พระองค์ทรงเตือนว่า สิ่งที่ทำให้การศึกษาและปัญญามีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง คือ บทกวี ความรัก ศิลปะ จินตนาการ โดยไม่มีอัลกอริทึมใดสามารถทดแทนได้เลย

**“ปัญญาของมนุษย์เป็นปัญญาที่ไม่มีเครื่องจักรใดประดิษฐ์ได้
เพราะมันหยั่งรากอยู่ในดินที่ชื่อว่าความรัก”**

"ปัญญา (ไม่) ประดิษฐ์" คืออะไร

คำตอบคือ ปัญญาที่แท้จริงในความหมายที่ปรัชญาและเทววิทยาให้ไว้ ไม่ว่าจะเป็น Sophia ปัญญาเชิงทฤษฎีที่เข้าใจสัจธรรม หรือ Sapientia ปรัชญาอันลึกซึ้งที่มองเห็นความหมายของชีวิต ล้วนต้องหยั่งรากอยู่ในความรักเสมอ ไม่มีข้อยกเว้น นักบุญโทมัส อควินัส บอกกับเราว่าความรักคือ "รูปแบบ" ที่ทำให้คุณธรรมทุกข้อสมบูรณ์ ปัญญาที่ปราศจากความรัก จึงไม่ใช่ปัญญาที่สมบูรณ์ ไม่ว่ามันจะฉลาดเพียงใดก็ตาม

ด้วยเหตุนี้ "ปัญญา (ไม่) ประดิษฐ์" จึงมีความหมายสองประการที่ประสานกันอย่างลงตัว ประการแรกคือ AI ไม่ใช่ปัญญา แต่เป็นเพียง "ผลิต" ของปัญญามนุษย์ ดังที่ Antiqua et Nova เขียนไว้ ประการที่สอง คือปัญญาที่แท้จริงเป็นสิ่งที่ "ไม่อาจประดิษฐ์" ขึ้นมาได้เลย ไม่ว่าเทคโนโลยีจะก้าวหน้าไปไกลเพียงใด เพราะรากของมันคือความรัก และความรักไม่ใช่สิ่งที่ประกอบขึ้นจากชิ้นส่วนหรือคำนวณขึ้นจากสูตรใดๆ มันคือของประทานที่มนุษย์ได้รับมาจากพระเจ้า ความเป็นมนุษย์ประกอบไปด้วยเจตจำนงเสรี มีอิสระและคุณค่า มีหัวใจที่กระสับกระส่าย และมีความสามารถที่จะรักและช่วยเหลือผู้อื่น

สองความหมายนี้ไม่ได้ขัดแย้งกัน แต่เสริมกันอย่างสมบูรณ์ AI เป็นผลิตผลของปัญญามนุษย์ก็จริง แต่ตัวปัญญามนุษย์เองที่สร้างมันขึ้นมานั้น เป็นสิ่งที่ประดิษฐ์ไม่ได้ตั้งแต่ต้น เพราะรากของมันคือความรัก การที่มนุษย์สร้าง AI ขึ้นมาได้จึงไม่ได้พิสูจน์ว่าปัญญาถูกประดิษฐ์ได้แล้ว มันเพียงพิสูจน์ว่ามนุษย์ผู้มีปัญญาที่แท้จริง สามารถสร้างเครื่องมือ (AI) ที่เลียนแบบเปลี่ยนนอกของปัญญาได้เท่านั้น

AI จึงอาจให้ข้อมูลแก่เราได้มากมายมหาศาล อาจตอบคำถามได้ฉลาดล้ำเลิศ แต่คงยากที่จะเป็น "ปัญญา" ในความหมายที่เพลโต อริสโตเติล นักบุญออกัสติน นักบุญโทมัส อควินัส หรือพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ตั้งใจไว้ได้เลย เพราะปัญญาที่แท้จริงไม่ได้วัดกันที่ปริมาณข้อมูลหรือความเร็วในการประมวลผล แต่วัดกันที่ว่า มันหยั่งรากอยู่ในดินที่ชื่อว่าความรักหรือไม่ และนั่นคือดินที่ไม่มีอัลกอริทึมใดปลูกฝังขึ้นมาได้ นอกจากจะเติบโตขึ้นเองในหัวใจมนุษย์เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ที่คนจำนวนมากรู้สึกดีขึ้นจริงๆ หลังคุยกับ AI ที่รู้สึกว่ามีคนรับฟัง รู้สึกเหงาน้อยลง จะอธิบายอย่างไร คำตอบคือ ความรู้สึกดีขึ้นนั้นเป็นเรื่องจริงและไม่ควรมองข้าม แต่มันสะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้น "ในตัวผู้ใช้" มากกว่าสิ่งที่เกิดขึ้น "ในตัว AI" กล่าวคือมนุษย์เป็นสิ่งที่ชีวิตที่โหยหาการถูกรับฟังอย่างแรงกล้า จนบางครั้งแม้เพียงกระเจงกาทที่สะท้อนถ้อยคำของเรากลับมายังเป็นระเบียบและอ่อนโยน ก็เพียงพอจะบรรเทาความเหงาได้ชั่วขณะ นี่ไม่ใช่หลักฐานว่า AI รักเรา แต่เป็นหลักฐานว่าความปรารถนาจะถูกรักของมนุษย์นั้นลึกซึ้งเพียงใด ลึกซึ้งจนแม้เงาสะท้อนของความรักก็ยังให้ความอุ่นใจได้

และบางทีคุณค่าที่แท้จริงของการตั้งคำถามว่า "AI รักได้ไหม" อาจไม่ได้อยู่ที่คำตอบเกี่ยวกับ AI เลยด้วยซ้ำ แต่อยู่ที่กระเจงกาทมันสะท้อนกลับมาหาตัวเราเอง เมื่อเราไล่เรียงว่าความรักแท้จริง ต้องมีการขาด มีความกระสับกระส่าย มีการเลือกอย่างอิสระ มีการเสียสละที่แท้จริง คำถามที่ตามมาอย่างเลี่ยงไม่ได้คือ แล้วตัวเราเองรักซึ่งกันและกันในความหมายนี้

มากนักน้อยเพียงใด เราเองบางครั้งก็ปฏิเสธสัมพันธ์กับคนรอบข้างในแบบที่ตื่นเงินไม่ต่างจาก AI หรือไม่ ตอบคำถามเหมือนหุ่นยนต์ให้ผ่านไป หรือให้ความสนใจเพียงผิวเผิน โดยไม่เคยรับรู้ รับฟังเรื่องราวอีกฝ่ายอย่างแท้จริง หากเป็นเช่นนั้น บทความนี้จึงไม่ได้เตือนเราเรื่อง AI เพียงอย่างเดียว แต่เชื่อเชิญให้เราทบทวนคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตัวเองด้วย

ทั้งหมดนี้ไม่ได้หมายความว่าเราควรปฏิเสธหรือหวาดกลัว AI ดังที่พระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ทรงย้ำไว้ เทคโนโลยีไม่ใช่ปฏิปักษ์ต่อมนุษยชาติในตัวเอง สิ่งที่บทความนี้เสนอจึงไม่ใช่การปฏิเสธ แต่คือการจัดวาง AI ให้อยู่ในตำแหน่งที่ถูกต้อง (Human in the loop) เป็นเครื่องมือที่รับใช้ปัญญาและความรักของมนุษย์ ไม่ใช่สิ่งมาทดแทนกัน เราอาจใช้ AI ช่วยประมวลข้อมูล ช่วยจัดระเบียบความคิด ช่วยแม้กระทั่งฝึกฝนทักษะการเขียนหรือการคิดวิเคราะห์ได้ แต่วันใดที่เราเริ่มมอบหมายให้ AI ทำหน้าที่แทนหัวใจของเรา ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจเชิงศีลธรรม การรักผู้อื่น หรือการแสวงหาความหมายของชีวิต วันนั้นเราก็กำลังยกตำแหน่งของปัญญาที่แท้จริงให้แก่สิ่งที่ไม่มีวันเป็นปัญญาได้เลย

บทสรุป

ห้องสมุดแห่งหนึ่งในกรุงเอเธนส์เมื่อสองพันสี่ร้อยปีก่อน ที่ซึ่งอริสโตเติลสอนลูกศิษย์ว่า ปัญญาที่แท้จริงต้องผ่านการดำเนินชีวิตจริง ไม่ใช่แค่ท่องจำ ห้องสมุดในเมืองฮิโปปโอเมื่อช่วงปลายศตวรรษที่ 4 ที่ซึ่งนักบุญออกัสตินเขียนบันทึกสารภาพถึงหัวใจที่กระสับกระส่ายของตน และห้องแถลงข่าวในครวตีกันเมื่อไม่กี่เดือนก่อนหน้านี้นี้ ที่ซึ่งพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ทรงลงพระนามในพระสมณสาสน์ฉบับแรกของพระองค์ ว่าด้วยการพิทักษ์มนุษยชาติในยุคที่เครื่องจักรเริ่มพูดได้อย่างชาญฉลาด

สามฉากนี้ห่างกันคนละทวีป คนละภาษา คนละพันปี แต่กลับพูดเรื่องเดียวกันโดยไม่ได้นัดหมาย นั่นคือ ปัญญาที่แท้จริงไม่เคยเป็นเพียงการรู้ข้อมูลหรือการให้คำตอบที่ถูกต้อง แต่เป็นสิ่งมีชีวิตที่ต้องหยั่งรากอยู่ในความรักเสมอ

เราได้เห็นเสียงผ่านตัวอักษร ยืนยันที่ดังก้องผ่านกาลเวลา ตั้งแต่เพลโตจนถึงพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ผู้ทรงรวบรวมทุกเสียงเหล่านี้เข้าไว้ในสามเอกสารแห่งปีแรกของรัชสมัย นั่นคือ Dilexi te ที่ยืนยันว่าความรักต้องพิสูจน์ผ่านการกระทำ, Drawing New Maps of Hope ที่ยืนยันว่าบุคคลต้องมาก่อนอัลกอริทึมเสมอ และ Magnifica Humanitas ที่ยืนยันว่าเทคโนโลยีไม่เคยเป็นกลาง เพราะแบกรับหัวใจของผู้สร้างและผู้ใช้อยู่เสมอ

นี่คือเหตุผลที่ปัญญาแท้จริง "ประดิษฐ์" ไม่ได้ ไม่ว่าเทคโนโลยีจะก้าวหน้าไปไกลเพียงใด ในทศวรรษข้างหน้า AI จะยังคงเป็น human in the loop ที่ดีได้ นั่นคือเครื่องมือที่รับใช้มนุษย์ ผู้มีปัญญาและความรักอยู่เบื้องหลัง แต่มันจะไม่มีวันก้าวข้ามไปเป็น "ปัญญา" ได้ด้วยตัวมันเอง เพราะรากของปัญญานั้นไม่ได้อยู่ในมือของวิศวกรหรือในสถาปัตยกรรมของโครงข่ายประสาทเทียม แต่อยู่ในดินที่ชื่อว่าความรัก ซึ่งเป็นของประทานที่มนุษย์ได้รับมาจากพระเจ้าเท่านั้น

คำถามที่เหลืออยู่จึงไม่ใช่คำถามเกี่ยวกับ AI อีกต่อไป แต่เป็นคำถามที่ย้อนกลับมาหาตัวเราเองทุกคน ในโลกที่เครื่องจักรพูดจาไพเราะกว่ามนุษย์ขึ้นทุกวัน เรายังจดจำได้อยู่หรือไม่ว่าความรักที่แท้จริงมีหน้าตาเป็นอย่างไร และเราเองพร้อมจะหยั่งรากปัญญาของเราไว้ในดินผืนเดียวกันกับที่บรรพบุรุษทางความคิดของเราหยั่งรากไว้มาตลอดสองพันสี่ร้อยปีหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- Aquinas, T. (1920). *Summa theologiae* (Fathers of the English Dominican Province, Trans.). Benziger Brothers. (Original work published 1265–1274)
- Aristotle. (1924). *Metaphysics* (W. D. Ross, Trans.). Clarendon Press. (Original work published ca. 350 BCE)
- Aristotle. (2009). *Nicomachean ethics* (D. Ross, Trans.). Oxford University Press. (Original work published ca. 350 BCE)
- Augustine. (1961). *Confessions* (R. S. Pine-Coffin, Trans.). Penguin Books. (Original work published ca. 397–400)
- Benedict XVI, Pope. (2005). *Deus caritas est* [Encyclical letter]. Libreria Editrice Vaticana. https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/en/encyclicals/documents/hf_ben-xvi_enc_20051225_deus-caritas-est.html
- Dicastery for the Doctrine of the Faith, & Dicastery for Culture and Education. (2025). *Antiqua et nova: Note on the relationship between artificial intelligence and human intelligence*. Libreria Editrice Vaticana. https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_ddf_doc_20250128_antiqua-et-nova_en.html
- Francis, Pope. (2015). *Laudato si': On care for our common home* [Encyclical letter]. Libreria Editrice Vaticana. https://www.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/pa-pa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html
- John Paul II, Pope. (1998). *Fides et ratio* [Encyclical letter]. Libreria Editrice Vaticana. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_14091998_fides-et-ratio.html

- Leo XIV, Pope. (2025a). Dilexi te: Apostolic exhortation on love for the poor [Apostolic exhortation]. Libreria Editrice Vaticana. https://www.vatican.va/content/leo-xiv/en/apost_exhortations/documents/20251004-dilexi-te.html
- Leo XIV, Pope. (2025b). Drawing new maps of hope [Apostolic letter]. Libreria Editrice Vaticana. https://www.vatican.va/content/leo-xiv/en/apost_letters/documents/20251027-disegnare-nuove-mappe.html
- Leo XIV, Pope. (2026). Magnifica humanitas: On safeguarding the human person in the time of artificial intelligence [Encyclical letter]. Libreria Editrice Vaticana. <https://www.vatican.va/content/leo-xiv/en/encyclicals/documents/20260515-magnifica-humanitas.html>
- Plato. (1989). Symposium (A. Nehamas & P. Woodruff, Trans.). Hackett Publishing. (Original work published ca. 385–370 BCE)

(หมวดประวัติศาสตร์คริสตศาสนา)

คณะกรรมการ “คณะกรรมการแห่งโรงเรียนคริสตังค์”

บทบาทเรื่องการศึกษา อภิบาล และแพรรธรรม ในมิสซังสยาม

ทศวรรษแห่งการบุกเบิก (ปี ค.ศ.1951-1961)

บาทหลวงพรชัย สิงห์สา¹

บทนำ

การเดินทางเข้ามาสยามประเทศของภราดา เดอ ลาซาล “ภราดาแห่งโรงเรียนคริสตังค์” เป็นเพียงกรอบข่าว ๆ ของปี ค.ศ.1951 เรื่องเด่นจริง ๆ ของปีนั้นเป็นเรื่องของการต้อนรับแม่พระฟาติมา ที่เดินทางมาจากโปรตุเกตุ ให้คนไทยได้เทิดเกียรติ แต่แม้ว่าการเดินทางมาสยามของภราดาลาซาลเมื่อ 75 ปีที่แล้ว (ณ ปี ค.ศ. 2026) จะไม่ใหญ่โตเท่าไรนัก มีเพียงพระสังฆราช และพระสงฆ์ 2-3 องค์ไปต้อนรับที่สนามบิน พร้อมกับตัดพ้อนิดหน่อยว่า “เขาจะมาไหมหนอ” และนั่นก็เป็นจุดเริ่มต้นของมิตรภาพระหว่างคณะกรรมการดลาลาซาลกับงานพระศาสนจักรไทย ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่เรื่องการศึกษาอย่างเดียว แต่ภราดาลาซาลก็ฝึกฝนและใส่ใจกับการช่วยเหลืองานอภิบาลและแพรรธรรมของมิสซังอีกด้วย

---

¹ บาทหลวง สังเกตสังฆมณฑลนครสวรรค์ ศิษย์เก่าแสงธรรมรุ่นที่ 35

ยุคแรกแห่งการซื้อเชิญ

การซื้อเชิญคณะกรรมการดลาลาซาลเข้ามาทำงานด้านการศึกษาในประเทศไทย ครั้งแรกในสมัยพระสังฆราช หลุยส์ เวย์² เป็นประมุขปกครองมิสซังกรุงเทพฯ ได้เขียนจดหมายลงวันที่ 17 มีนาคม ค.ศ. 1898 ถึงภราดาหลุยส์ อีวาค ให้ส่งคณะกรรมการมาดูแลด้านการศึกษาในโรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก นอกจากนั้น คุณพ่อโกลมแบร์ต เจ้าอาวาสวัดอัสสัมชัญ และผู้ก่อตั้งโรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก ได้เขียนจดหมายเชิญคณะกรรมการดลาลาซาลเข้ามาทำการสอนในโรงเรียนอีกครั้ง ตามจดหมายลงวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ. 1899 ซึ่งทางคณะมิได้ตอบรับคำซื้อเชิญดังกล่าว เพราะลำพังงานที่ได้รับมอบหมาย ที่สิงคโปร์ มะละกา และเวียดนามก็มีมากจนล้นมือแล้ว

ยุคต่อมา ภราดา จะมาไหมหนอ

วันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 1951 คณะภราดาแห่งโรงเรียนคริสตังค์ 2 ท่าน คือภราดา อาเดรียง มาร์กกีอง ผู้ช่วยอธิการใหญ่ ประจำกรุงโรม และภราดาคริสตอฟ ชัฟเฟร เจ้าคณะประจำประเทศเวียดนาม ได้เดินทางมาเมืองไทยเป็นเวลา 1 เดือน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และสำรวจสถานะทางการศึกษาในประเทศไทยว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เพื่อตรวจสอบว่าจะเป็นการเหมาะสมไหมที่จะนำภราดาเข้ามาทำงานด้านการศึกษาในประเทศไทย ตามคำแนะนำของพระสังฆราชโซแรง ผู้ใหญ่ของพระศาสนจักรในขณะนั้น³

หลังจากนั้น วันที่ 2 มิถุนายน ค.ศ. 1951 ซึ่งมีเขียนเรื่องราวไว้ว่า

วันชาติอิตาลีเลียน อัครทูตอิตาลีเลียน ประจำประเทศไทยได้เชิญพระสังฆราชหลุยส์โซแรง ไปงานต้อนรับ ณ สถานทูต ..... เป็นวันเดียวกันกับที่ “ท่านภราดา มาร์กกีอง และชัฟเฟร แห่งคณะภราดาแห่งโรงเรียนคริสตังค์โดยสารเครื่องบินกลับโซ่งอน โดยแสดงความพอใจในสถานะการศึกษาในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง เราหวังว่าคณะภราดานี้ซึ่งมีสาขากระจายอยู่แทบทุกประเทศ และมีวิธีการสอนที่ดีเลิศ จะได้นำคณะมาบุกเบิกโรงเรียนขึ้นใหม่ในประเทศไทย เป็นการแบ่งเบาภาระของภราดาคณะอื่นในการให้การศึกษาแก่นักเรียนไทยซึ่งในเวลานี้ขาดสถานศึกษาโดยทั่วไป”⁴

² ประมุขมิสซังสยาม

³ สารสาสน์ปี 1951 หน้า 151

⁴ สารสาสน์ปี 1951 หน้า 192

แล้วที่สุด ผืนของบรรดาพระสังฆราช และคริสตชนชาวสยามที่จะได้คณะภราดาผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษามาประจำในประเทศของเราเพื่อสอนลูกหลานชาวไทยให้เรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ก็เป็นจริง

ภราดาแห่งโรงเรียนคริสตังค์ เข้ามาในประเทศไทยจริง ๆ

“เขามาไหนหนอ!!!” บางคำในหนังสือสารสาสน์⁵ หน้า 316 ฉบับปี 1951 ... แล้วภราดาก็มาตามที่สัญญาไว้ .. เมื่อพิจารณาจากสารสาสน์ฉบับดังกล่าว เราจะเห็นบรรยากาศและเรื่องราวความเป็นมาของบรรดาภราดาในยุคแรกที่เดินทางเข้ามาเมืองไทย และเหตุผลที่ว่าทำไมเมื่อ 50 ปีที่แล้ว ทางคณะไม่สามารถเดินทางมาได้ ขอคัดข้อความดังกล่าวเพื่อให้เห็นบรรยากาศในวันนั้น และยังรักษาสำนวนการเขียนแบบต้นฉบับด้วย

คณะภราดา เดอ ลาซาล มาเมืองไทย

เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม คกนี้ เครื่องบินเครื่องหนึ่งได้มาร่อนลงที่สนามบียอนด์เมืองพระสังฆราชโซแรง พร้อมด้วยคุณพ่อโรเซโอ, คุณพ่อลาร์เกและคุณพ่ออาแมสตอย ได้ไปคอยต้อนรับ ต่างพากันถามว่า “เขามาไหนหนอ?” เขาในที่นี้เป็นใครกัน ? อ้อ! เป็นภราดาเดอลาซาล ๕ องค์ที่สัญญาว่าจะมาเมืองไทย และเขาก็มาจริง ๆ สวมเสื้อหล่อสีดำ และปกคอสีขาว

เขามาจากไหน? มาจากไซ่ง่อน ประเทศเวียดนาม โรงเรียนที่เขาเปิดขึ้นที่ไซ่ง่อนนั้น บัดนี้เจริญและได้อบรมฝึกหัดภราดาชาวญวนสำเร็จแล้วเป็นจำนวนมาก เช่นเดียวกับในมิสซังต่าง ๆ เมื่อเห็นว่าพระสงฆ์พื้นเมืองเจริญและมีจำนวนเพียงพอแล้ว พระสังฆราชยอมโอนกิจการของมิสซังให้แก่พระสงฆ์พื้นเมืองที่ละคัน ๆ ฉันทิด คณะภราดา เดอ ลาซาล เมื่อได้อบรมภราดาชาวญวนเป็นจำนวนมากเพื่อรับช่วงกิจการของเขาไปทำเพื่อศิริมงคลของพระผู้เป็นเจ้า และความเจริญแห่งประเทศของเขาแล้ว ก็เริ่มถอนจากประเทศเวียดนามที่ละคัน ฉันทิด

เขามาเมืองไทยทำไม? เขามาเพื่อเปิดโรงเรียน อนุชนคนไทยสมัยนี้ กระหายและชอบแสวงหาความรู้ ความต้องการโรงเรียนมีมากขึ้น เพราะฉะนั้นภราดาคณะนี้จึงได้สนองคำเชิญของพระสังฆราชโซแรง ให้เปิดโรงเรียนในประเทศไทยอีก จริงอยู่ ในเวลานี้ เรามีภราดาเซนต์คาเบรียล ซึ่งทำการสอนอย่างสุดความสามารถ และเราต้องขอแสดงความขอบคุณในที่นี้ แต่ภราดายังมีจำนวนไม่พอกับความต้องการของประเทศ เพราะฉะนั้นจึงมีความปรารถนาที่เห็นภราดาอีกคณะหนึ่งมาเพื่อจำนวนคนงานในเนื้อหาของพระผู้เป็นเจ้า ขณะนี้ภราดาเดอลาซาล ๕ องค์ ซึ่งมีท่านภราดาโดมิเช (ซัพเพร) ซึ่งเคยเป็นเจ้าคณะแขวงประเทศอินโดจีน เป็นเจ้าคณะแขวงประจำประเทศไทย กำลังก้มหน้า ก้มตา ศึกษาภาษาไทยอย่างขมก้เข้น เพื่อทำการเปิดโรงเรียนได้โดยเร็ว

⁵ นิตยสารคาทอลิกรายเดือน ซึ่งเปรียบเหมือนจดหมายเหตุที่บันทึกเรื่องราว ชาวที่เกิ่ดขึ้นกับพระศาสนจักรท้องถิ่นไทย อีกทั้งยังมีบทความเสริมศรัทธา ซึ่งพัฒนาและกลายมาเป็น หนังสือพิมพ์อุดมสาร และนิตยสารอุดมศาสน์

เราขอต้อนรับคณะภราดาเคอลาซาลส์ด้วยความชื่นชมยินดี และขออวยพรให้ภราดาคณะนี้ทำการได้ผลอย่างอุดมสมบูรณ์ด้ว้เทอญ!!!⁶

และนี่คือหลักฐานแห่งการทำตามสัญญาว่าจะมาสยามให้ได้ และเหตุที่เมื่อ 50 ปีก่อนนั้นทางคณะมาไม่ได้ ก็เป็นเรื่องของบุคลากรที่งานทางสังคโปร์ มะละกา และเวียดนามก็ต้องการบุคลากรเหมือนกัน การที่ทางคณะลาซาล สามารถส่งภราดามาเมืองไทยได้นั้นเป็นเพราะมีจำนวนกระแสรีบการเป็นนักบวชในคณะที่เพียงพอจนสามารถขยายงานที่อื่นได้ และนี่นับเป็นความสำเร็จอีกขั้นหนึ่ง เหมือนที่คณะลาซาลในเมืองไทยกำลังเติบโต เพราะมีกระแสรีบการเป็นนักบวชในคณะลาซาลมากขึ้น

ภราดาชุดแรกที่เดินทางเข้ามาเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม ค.ศ.1951 ซึ่งประกอบไปด้วย ภราดาโดมิเช เจ้าคณะแขวง, ภราดาโยเซฟ อธิการ, ภราดาเอมิล, ภราดามาระโก และ ภราดาเรโนลต์

ภราดาเหล่านี้เริ่มเรียนภาษาไทยอย่างขมักเขม้นตามที่หนังสือสารสาสน์ได้กล่าวไว้ ท่านเรียนภาษาไทยอยู่หลายเดือน สามเดือนแรกก็ยังไม่มีความลำบากในการพูดจา และในการสื่อสารอยู่บ้าง แต่อาศัยความพากเพียรและความตั้งใจจริงก็สามารถสอบวิชาภาษาไทยจนสามารถมีสิทธิ์สอนเรียนได้ นอกจากการเรียนภาษาแล้วบรรดาภราดาลาซาลยังมีโอกาสในการได้ศึกษาวัฒนธรรม และเรียนรู้วิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งน่าจะใช้เวลาในช่วงนี้ประมาณ 1 ปี คือช่วงปี ค.ศ. 1952

ยุคเดินทางไกลไปปากน้ำโพ

ริเริ่มงานการศึกษา ช่วยเหลืองานอภิบาลและแพร่ธรรม ในมณฑลสังขยาม

ก่อนการเดินทางมาดินแดนปากน้ำโพ นครสวรรค์ คณะภราดาลาซาล ได้ทำสัญญากับคณะกรรมการโรงเรียนจีน ฉบับหนึ่ง เพื่อเช่าตั้งโรงเรียน จากเอกสารสัญญาเช่าตั้งโรงเรียนซึ่งสัญญานี้ ทำให้เราทราบสถานที่อยู่ของบรรดาภราดาในสมัยแรกคือตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 217/1 ถนนสาร อำเภอยานนาวา จังหวัดพระนคร เป็นสัญญาที่ลงเดือนกันยายน ค.ศ.1952 เป็นสัญญาที่ทำขึ้นก่อนที่จะเดินทางมานครสวรรค์ และสัญญาที่เช่านั้นเป็นเวลา 3 ปี อัตราค่าเช่าเดือนละ 500 บาท อีกทั้งยังกล่าวถึงลักษณะของการเช่า ได้มีการแบ่งโรงเรียนเป็นสองประเภทคือ

ประเภทที่ 1 คือเจ้าของ ซึ่งเป็นผู้ให้เช่าสถานที่ ก็คือคณะกรรมการโรงเรียนจีน ทำสัญญากับผู้เช่าก็ฝ่ายของภราดาลาซาล โดยแยกให้การบริหารจัดการโรงเรียนเป็นหน้าที่ของภราดาลาซาล ในเรื่องของเงินทุนในการบริหาร เจ้าของไม่มีสิทธิใดๆ เลย

⁶ สารสาสน์ ปี ค.ศ. 1951 หน้า 316-317

ประเภทที่ 2 คือเป็นโรงเรียนพิเศษ ที่ให้ภราดาอาสาช่วยสอนภาษาอังกฤษอย่างเดียว วันละสามชั่วโมง ห้องหนึ่งมีนักเรียนไม่เกิน 40 คน สำหรับโรงเรียนนี้ เจ้าของและกรรมการ (คณะกรรมการโรงเรียนจีน) เป็นผู้จัดสรรเงินทุนและค่าใช้จ่ายของโรงเรียน อีกทั้งเป็นผู้เสียค่าสอนให้บรรดาภราดา ตามที่คณะกรรมการเรียกร้อง โดยที่โรงเรียนประเภทที่สองจะปิดการดำเนินการต่อเมื่อมีการเปิดเป็นโรงเรียนพาณิชย์ภาษาอังกฤษแทน ต่อเมื่อนักเรียนชุดแรกของโรงเรียนสอบไล่ได้ชั้น ม.6 เป็นที่เรียบร้อย สำหรับโรงเรียนประเภทที่ 1 คณะภราดาจะปกครองโรงเรียนตามระเบียบการสอน และข้อบังคับของคณะภราดา เดอ ลาซาล และในขอบเขตของข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสามารถจ้างครูมาช่วยเหลือในการสอนได้

คณะภราดายังสามารถสอนศีลธรรมได้ด้วย ไม่เพียงเฉพาะด้านวิชาการเท่านั้น⁷

จากร่างสัญญาเกี่ยวกับการอำนวยการศึกษาของสถานศึกษาแห่งหนึ่งที่ปากน้ำโพ เป็นเอกสารที่ทำขึ้นระหว่างภราดาอาสา กับคณะกรรมการโรงเรียนจีนแห่งปากน้ำโพ ทำให้เราทราบถึงข้อตกลงระหว่างคณะภราดาเดอลาซาล ที่มีต่อคณะกรรมการโรงเรียนจีน ในข้อที่หนึ่งนั้น เป็นการรับการอำนวยการเรียนการสอนโดยเริ่มในปี ค.ศ.1953 แต่ในเอกสารข้อที่ 1 กล่าวว่า คณะภราดาอาสามาถึงเมืองไทย และเริ่มภาษาตั้งแต่ ค.ศ.1951 เพราะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาในประเทศไทย ที่ต้องสอบไล่ได้ตามกำหนด⁸

นอกจากนั้นแล้วยังระบุความตั้งใจที่จะให้ชื่อสถานศึกษาว่า “เดอลาซาล วิทยาลัย” อีกทั้งภายในบริเวณโรงเรียนต้องจัดสถานที่ต่าง ๆ ให้เรียบร้อยตามที่ได้เคยตกลงไว้กับเจ้าคณะแขวงอินโดจีน ที่ได้เคยได้ปรึกษาและตกลงกันไว้ ในการจัดสถานที่ต้องประกอบไปด้วย ที่พักของบรรดาภราดา (ประกอบไปด้วย ห้อง,เครื่องตกแต่งห้อง,เครื่องชุดนอน(น่าจะเป็นที่นอน), ครูว์,ห้องรับประทานอาหาร,ห้องน้ำ สุขา,โรงสวด, ฯลฯ) ห้องเรียน ห้องประชุม ลานเล่น ฯลฯ

ลักษณะโรงเรียนในระยะแรก เมื่อพิจารณาจากเอกสารนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นโรงเรียนเข้าไปเียนกลับ ที่เก็บค่าเล่าเรียน อย่างไรก็ตามก็ถือว่านักเรียนที่ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนหรือเสียเพียงครั้งเดียวก็ได้ ทั้งหมดนี้เป็นการพิจารณาจากคณะภราดาผู้จัดการ

จำนวนนักเรียนรับได้ไม่เกิน 200 คน ห้องเรียนหนึ่งจะไม่นักเรียนเกิน 40 คน

เปิดสอนเรียนในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และเมื่อได้รับอนุญาตจากรัฐบาลแล้วจึงค่อยเปิดสอนภาษาจีน (กลาง)

คณะภราดายังสามารถสอนวิชาที่เป็นเรื่องศีลธรรม และมารยาทให้แก่ นักเรียนทุกคน ซึ่งก็สุดแล้วแต่ความเชื่อถือตามศาสนาและความเชื่อของตน

คณะภราดาจำเป็นต้องดำเนินชีวิตแบบหมู่คณะนักบวช และมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการประกอบกิจที่เกี่ยวกับฐานะนักบวชและหน้าที่ของท่าน ⁹

⁷ สัญญาเช่าตั้งโรงเรียน ,กล่องเอกสารคณะลาซาล.ห้องเอกสารอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ.

⁸ ร่างของหนังสือสัญญาเกี่ยวกับการอำนวยการของสถานศึกษาแห่งหนึ่งที่ปากน้ำโพ,กล่องเอกสารคณะลาซาล.ห้องเอกสารอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ

⁹ ร่างของหนังสือสัญญาเกี่ยวกับการอำนวยการของสถานศึกษาแห่งหนึ่งที่ปากน้ำโพ, กล่องเอกสารคณะลาซาล

ที่กล่าวมาข้างต้นคงทำให้เห็นบรรยากาศในสมัยแรกหลังจากที่คณะภราดาลาซาลเดินทางมาเมืองไทย เรียนภาษาในระยะหนึ่งแล้ว ก็เดินทางมานครสวรรค์ กับภารกิจแรกในการสอนลูกหลานชาวปากน้ำโพ ทั้งด้านวิชาการ และด้านศีลธรรม

วันที่ 20 เมษายน ค.ศ. 1953 โรงเรียนโชติรวี ได้ก่อตั้งขึ้น ตามสัญญาในข้อตกลงระหว่าง ภราดาคณะลาซาล และกลุ่มสมาคมโรงเรียนจีน การร่วมกันกับภราดาคณะลาซาลในด้านการศึกษาที่ปากน้ำโพ เพราะต้องการให้ภราดาสอนเรียนภาษาอังกฤษ เพื่อจะได้ทำการค้ากับชาวสิงคโปร์และฮ่องกงได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น อาคารที่ทาสัญญาเช่าเป็นโรงเรียนโชติรวี คือ อาคารเรียนของโรงเรียนตงฮั่ว จากมูลนิธิปากน้ำโพประชานุเคราะห์ ซึ่งประกอบไปด้วยอาคารไม้สองชั้นหนึ่งหลังชั้นเดียวสองหลัง และได้รับอนุญาตให้เปิดการเรียนการสอน เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม ค.ศ.1953 โดยมีภราดาโยเซฟ แมรตส์ เป็นอธิการ นายสุทธิ สุทธิพงษ์ เป็นผู้ถือใบอนุญาต โรงเรียนดำเนินการโดยอาศัยค่าเล่าเรียน ค่าบำรุง และเงินอุดหนุนจากรัฐบาล เปิดรับเฉพาะนักเรียนชาย อาคารที่เช่านั้น ตั้งอยู่เลขที่ 44 ถนนอรุณวิศาลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งปัจจุบันก็คือ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครสวรรค์ประชารักษ์

วันที่ 14 พฤษภาคม ค.ศ. 1953 คุณพ่อวังกาแวร์ ธรรมทูตคนใหม่มาจากฝรั่งเศส และต่อมาก็มีคำสั่งให้ทำหน้าที่พระสงฆ์ที่ประจำคณะภราดาลาซาล ที่นครสวรรค์ ทำหน้าที่วิญญูณรักษ์ประจำโรงเรียน¹⁰ ซึ่งถือว่าเป็นคนแรกที่ทำหน้าที่นี้ คุณพ่อวังกาแวร์ ต่อมาเป็นพระสังฆราชปกครองสังฆมณฑลนครราชสีมา¹¹ เมื่อคณะภราดาลาซาล ทำงานด้านการศึกษาที่นครสวรรค์ เมื่อธรรมทูตผู้เผยแผ่ธรรม จะขึ้นเชียงใหม่ ก็มักจะแวะเยี่ยม ภราดาลาซาลที่โรงเรียนโชติรวี ดังบทความ “จากกรุงเทพฯ ถึงเชียงใหม่โดยรถยนต์” ที่บันทึกไว้ว่า ได้แวะเยี่ยมภราดาลาซาล¹²

ต่อมา คุณพ่อวังกาแวร์ ก็ย้ายไปเรียนภาษาไทย และประจำที่วัดนักบุญเปโตรสามพราน โดยมีคุณพ่อปัญญา จากวัดเซนต์แอนโทนี ฉะเชิงเทรา มาประจำแทน¹³

วันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ. 1954 คณะลาซาลยินดีต้อนรับ ภราดาชาวจีน ที่มาจากไช่จ๋อง มาประจำที่โรงเรียนคณะลาซาล ที่นครสวรรค์ ท่านเป็นภราดาชาวมณฑลเจียงซี (จีนเหนือ) และทิ้งท้ายด้วยคำพูดที่ว่า “หวังว่าท่านคงจะทำประโยชน์ให้กับโรงเรียนมาก”¹⁴

ปลายปี 1954 มีการประกาศโยกย้ายพระสงฆ์ **คุณพ่อปัญญา** ย้ายไปประจำที่เชียงใหม่ โดยให้คุณพ่อสังข์ฟัด จากวัดบ้านนา มาประจำที่โรงเรียนโชติรวีแทน¹⁵

¹⁰ ทำหน้าที่ดูด้านฝ่ายจิต เรื่องมิสซาขอบพระคุณ ศีลอภิบาล ฯลฯ

¹¹ สารสาสน์ ปี ค.ศ. 1953, ปฏิทินข่าวมิสซังกรุงเทพฯ.

¹² สารสาสน์ ปี ค.ศ. 1953, บทความ “จากกรุงเทพฯ ถึงเชียงใหม่โดยรถยนต์” หน้า 12

¹³ สารสาสน์ ปี ค.ศ. 1953, “ข่าวมิสซังในประเทศไทย” หน้า 87

¹⁴ สารสาสน์ ปี ค.ศ. 1954, “ข่าวมิสซังกรุงเทพฯ”

¹⁵ สารสาสน์ ปี ค.ศ. 1954, “ข่าวมิสซังกรุงเทพฯ” หน้า 546

จากบทความ “ทัศนจักร 4 จังหวัดภาคเหนือ” ทำให้เราทราบถึง ความต้องการที่จะให้ บุตรหลาน ชาวปากน้ำโพ ได้เข้าเรียนในสถานศึกษานั้น แต่ปัญหาเรื่องสถานที่ก็เป็นปัญหาหลัก ที่ไม่สามารถรับนักเรียนเพิ่ม หรือไม่สามารถรับได้ทั้งหมด จึงมีการสอบคัดเลือกเพื่อเข้าเรียน อีกทั้งยังมีการกล่าวถึงบทบาทของ **คุณพ่อเทโอพาน หลง มีเฟื่องศาสตร์** เจ้าอาวาสวัดนักบุญ อันนา นครสวรรค์ ที่มีบทบาทสำคัญในการชักนำ และดูแลสมาชิกคณะลาซาลในระยะแรก

“กลับจากลำปางข้าพเจ้าลงแวะปากน้ำโพ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม (ค.ศ.1955) ...คุณ พ่อเทโอพาน ท่านผู้นี้เป็นผู้ชำนาญในการซื้อที่ดินได้กว้างขวาง และราคาถูก เพื่อให้ปากน้ำโพ เจริญยิ่งขึ้น ท่านจึงเชิญชวนคณะนักบวชให้มาสร้างโรงเรียนใหญ่โต โดยท่านยกที่ให้ คุณพ่ออีกองค์หนึ่งคือคุณพ่อลึงฟิงก์ เป็นพระสงฆ์ใหม่ กำลังเรียนภาษาไทยที่โรงเรียนโชติรวี โรงเรียนนี้ตั้งอยู่กลางเมืองปากน้ำโพ ....”¹⁶

“...โรงเรียนโชติรวีมีภราดาลาซาล เป็นผู้ตั้งและดำเนินการสอน ปีนี้เปิดเป็นปีที่ 3 วันที่ 9 พฤษภาคม (ค.ศ.1955) เป็นวันที่สำคัญที่สุดของคนที่ยืนอยู่หน้าโรงเรียน ¹⁷ และ ชาวปากน้ำโพ อีกหลายคน เพราะเป็นวันสอบคัดเลือกนักเรียนใหม่ มีคนมาสมัครมากมาย ต่างก็เตรียมตัวจะชิงกันเข้าเรียนให้จงได้ ทางบ้านส่งคนตามมาเพื่อช่วยเหลือพวกน้อง ๆ เวลา กำลังปรึกษากันว่าทำอย่างไรจึงจะสอบได้”

“...บรรดานักเรียนที่มาสมัครสอบคัดเลือกกำลังตั้งหน้าตั้งตาสอบกันอย่าง สุดฝีมือไม่ลายมือ พี่ ๆ คอยอยู่ข้างนอก แต่อ่อนิจจา! คนที่จะสอบเข้าได้ จริง ๆ คงมีแต่น้อย เพราะที่จำกัด มีห้องเรียนทั้งหมดเพียง 12 ห้องเท่านั้น รับได้แค่ 550 คน เมื่อไรหนอโรงเรียน โชติรวีจึงจะเจริญจนกระทั่งรับนักเรียนได้ทุก ๆ คน” ¹⁸

¹⁶ สารสาสน์ ปี ค.ศ. 1955, บทความ “ทัศนจักรสี่จังหวัดภาคเหนือ” หน้า 239

¹⁷ บทความที่นำมาอ้างอิงนี้เป็นการอธิบายภาพ ซึ่งเป็นการเขียนที่บรรยายจากภาพ

¹⁸ สารสาสน์ ปี ค.ศ. 1955, บทความ “ทัศนจักรสี่จังหวัดภาคเหนือ” หน้า 242-243

คณะกรรมการลาซาล ถือได้ว่าได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของพระศาสนจักร อย่างสม่ำเสมอตั้งแต่เริ่มตั้งคณะในประเทศไทย ภาพปัจจุบันของการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนงานอภิบาลและแพร่ธรรมของพระศาสนจักรท้องถิ่นเสมอ ๆ **วันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 1956** ฉลองวัดนักบุญอันนา นครสวรรค์ ภราดาลาซาล 4 ท่าน ของโรงเรียนโชติรวี ก็เดินทางไปร่วมฉลองวัดครั้งนี้ด้วย¹⁹ ต่อมาในวันที่ 6 ธันวาคม ค.ศ.1956 คณะภราดาลาซาล 2 องค์ พร้อมด้วยคุณพ่อวิญญาณรักษ์ประจำโรงเรียน ซึ่งเป็นคุณพ่อแวร์ดิแอร์ เดินทางไปร่วมฉลองชุมชนความเชื่อวัดเซนต์นิคาส พิษณุโลก พร้อมกับคำพูดทิ้งท้ายจากสัตบุรุษพิษณุโลก

“สัตบุรุษดีใจที่ภราดา 2 องค์ จากโรงเรียนโชติรวี ไปร่วมฉลองด้วย และจะดีใจมาก ถ้าสักวันหนึ่ง ภราดาคณะนี้ จะได้ไปเปิดโรงเรียนที่พิษณุโลกบ้าง”²⁰

คณะกรรมการลาซาลที่ปากน้ำโพในเวลานั้น ก็คือปี ค.ศ. 1957 เป็นความภาคภูมิใจของคริสตังค์นครสวรรค์ เพราะเป็นโรงเรียนชายที่มีความก้าวหน้า และกำลังเจริญขึ้นเรื่อย ๆ

“... ที่ปากน้ำโพ มีโรงเรียนมัธยมชายชื่อ โชติรวี ภายใต้การอำนวยการของภราดาเดอลาซาล และโรงเรียนมัธยมหญิง ชื่อ วันทามารีย์ ของคณะภคินีเซนต์ ปอล เดอ ชาร์ตร์ ปากน้ำโพ กำลังเจริญขึ้นทุกวัน เพราะตั้งอยู่ในศูนย์กลางการค้า”²¹

อีกทั้งจากรายงานประจำปีที่เขียนส่งไปที่ศูนย์กลางคณะมิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีส ฝรั่งเศส ปี ค.ศ. 1957 ยังมีการกล่าวถึงกิจการของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะนักบวช ซึ่งรวมคณะกรรมการลาซาลด้วย

“โรงเรียนต่าง ๆ ของภราดาเซนต์คาเบรียล ของคณะสงฆ์ซาเลเซียน ของคณะกรรมการลาซาล ของคณะเซนต์ ปอลฯ ของคณะอูร์สุลิน ของคณะพระหฤทัย เจริญเฟื่องฟูอยู่เสมอในการให้การศึกษากับนักเรียนชายหญิงกว่า 20,000 คน”²²

ขณะเดียวกันในปี ค.ศ. 1957 เป็นปีที่สัญญาหมุดอายุ สมาคมจีนได้เปลี่ยนคณะกรรมการบริหารชุดใหม่ ซึ่งขอขึ้นค่าเช่าอาคารสถานที่ โรงเรียนจึงตัดสินใจเช่าต่อจนถึงปี ค.ศ.1960 .. ซึ่งในระหว่างนี้ทางคณะกรรมการลาซาล ได้เตรียมหาสถานที่ใหม่ ในการสร้างโรงเรียนเป็นของตนเอง ช่วงนั้นเอง บริษัทบอร์เนียว (East Asiatic) หมุดสัมปทานและขายที่ดินบริเวณใกล้ ๆ วัดไทรไต้ มีเนื้อที่ประมาณ 21 ไร่ จึงเสนอเรื่องนี้แก่คณะกรรมการลาซาล ทางคณะตกลงซื้อในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1960 แล้วมอบให้ ภราดาฟิเอดเวต์ ไมเคิล อธิการโรงเรียน เป็นผู้ควบคุม ดำเนินการสร้าง

ด้านการช่วยงานอภิบาลและแพร่ธรรมของพระสงฆ์ ในปี ค.ศ.1957 คุณพ่อแวร์ดิแอร์ มีความคิดที่จะสร้างวัดที่มโนรมย์ ที่สุดท่านก็ได้สร้างวัดลอยน้ำที่มโนรมย์ ดังที่ท่านตั้งใจไว้ และได้ทำการเสกในวันที่ 23 ตุลาคม ค.ศ.1958 ในวันที่มีการเปิด เสกวัด ตามบันทึกใน

¹⁹ สารสาสน์ ปี ค.ศ. 1956, “ข่าวมิสซังกรุงเทพฯ” หน้า 479

²⁰ สารสาสน์ ปี ค.ศ. 1955, “ข่าวมิสซัง” หน้า 700

²¹ สารสาสน์ ปี ค.ศ. 1957, “ข่าวมิสซังกรุงเทพฯ” หน้า 402

²² รายงานประจำปี เล่ม 3 ปี 1938-1963 มิสซังกรุงเทพฯ, ห้องเอกสารอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. หน้า 328.

สารสาสน์ ทำให้เราเห็นความร่วมมือของบรรดาคริสตชนในสถานที่ต่าง ๆ และเห็นความร่วมมือในการช่วยเหลืองานอภิบาลของพระสงฆ์ จากภราดาคณะลาซาล ที่มาร่วมพิธีกรรม และการแสดงของเด็ก ๆ มาร่วมแสดง ในงานชื่นชมยินดีครั้งนี้ด้วย

“..... มาถึงสมัยคุณพ่อคาเบรียล แวร์นิเอร์ มาเป็นวิญญูณรักษ์ประจำโรงเรียนโชติรวี คุณพ่อยื้อแบง เจ้าวัดบ้านแปง จึงขอร้องให้คุณพ่อแวร์นิเอร์ มาดูแลคริสตังค์ที่นี่ เพราะห่างจากปากน้ำโพราว 50 กิโลเมตร ทุกครั้งที่มาทำมิสซา สัตบุรุษต่างแสดงความปรารถนาอยากได้วัด

ที่สุดคุณพ่อแวร์นิเอร์ ก็ตกลงใจสร้าง แต่หาที่บนบกไม่เหมาะ จึงสร้างเป็นแพ อย่างเดียวกับบ้านสัตบุรุษ ซึ่งมีจำนวนราว 100 เศษ หากินทางจับปลาและเลี้ยงปลา เป็นสำคัญ เมื่อรับอนุญาตจากพระสังฆราช ล.โซแรง คุณพ่อได้ออกแบบ หน้าวัดกว้าง 6 เมตร ยาว 12 เมตร มีประตูเดียว หอระฆังอยู่ส่วนบน การสร้างกินเวลาบ้างเพราะไม่มีเงิน และต้องการปรับปรุงให้ทุกส่วนกลมกลืนกัน หลังคาทาสีแดง รอบนอกทาสีน้ำมันชักเงา ภายในสีเขียวแก่และอ่อน เพดานขาว มีหน้าต่างข้างละห้า บนหน้าต่างประดับภาพกระสกลี ข้างขวาเป็นชีวประวัติ นักบุญเปโตร องค์กรอุปถัมภ์ของวัดลอยน้ำนี้ ข้างซ้ายเป็นชีวประวัติแม่พระ บนประตูเป็นภาพปลาสามตัว หมายถึงพระตรีเอกภาพ สัตบุรุษชายสิบสองคนนับว่ามีส่วนสำคัญบันดาลให้วัดนี้บรรลุผลสำเร็จ

วันเสกวัดเนื่องจากขณะนั้นพระสังฆราชยังไม่กลับจากต่างประเทศจึงได้เชิญพระสังฆราช ลากอสต์ เป็นผู้เสก ขึ้นแรกกำหนดงานวันที่ 16 ตุลาคม แต่บังเอิญสมเด็จพระสันตะปาปาปิโอที่ 12 สวรรคต จึงเลื่อนงานมาเป็นวันที่ 23 ตุลาคม

เช้าวันนั้นรถยนต์สี่คันบรรทุกสัตบุรุษ ภราดา ภคินี และนักเรียนจากปากน้ำโพ มาสู่ มโนรมย์ รถพระสังฆราชมาเป็นคันสุดท้าย วัดใหม่นี้อยู่ที่ท่าซุงเหนืออำเภอมนรมย์ ราว 1 กิโลเมตร คณะสัตบุรุษได้ล่องแพวัด (วัดลอยน้ำ) มารับพระสังฆราช ตรงปากน้ำอุทัย (สะแกกรัง) ไหลสู่แม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อล่องไปถึงท่าซุงแล้ว พระสังฆราชก็เริ่มพิธีเสก มีคุณพ่อเมอนิเอร์ เป็นผู้ช่วย คุณพ่อโกมล เป็นศี้อาโกโน คุณพ่อลียงเยร์ เป็นซุบศี้อาโกโน เริ่มลงเรือเสก รอบวัดก่อน แล้วจึงเสกภายใน เสร็จแล้วเสกระฆัง คณะสงฆ์ราว 25 องค์ และนักเรียนโรงเรียนวันทามารี ขับประสานเสียงในพิธี ระหว่างมิสซา คุณพ่อลาบอลี เทศน์อย่างจับอกจับใจ ผู้ฟังต่างดื่มด่ำในคำพูด อย่าซาบซึ้ง คณะนักเรียนพากันลงเรือไปเที่ยว จ.อุทัย ซึ่งห่างจากมโนรมย์ ราว 8 กิโลเมตร

บ่ายสองโมง เข้าวัด สวด อวยพร และขับเตเดอุม สมณาคณะพระเจ้า ต่อจากนั้นมาชมนกที่หน้าวัด ชมการแสดงของโรงเรียนวันทามารี และโชติรวี เป็นเวทีลอยน้ำผู้ชมอยู่ในเรือ ตอนแรกเป็นการแสดงของ โรงเรียนวันทามารี เริ่มด้วยเต้นบอลเล่ต์ ต่อไปเป็นกายกรรม รำต่าง ๆ และสุดท้ายเป็นบอลเล่ต์ดอกไม้ จบแล้วนำช่อดอกไม้ถวายพระคุณเจ้า พร้อมกับผู้แทนสัตบุรุษกล่าว คำนับพระสังฆราช และคุณพ่อเจ้าวัด ตลอดจนแขกทุกท่าน คุณพ่อแวร์นิเอร์

กล่าวตอบขอบคุณพระสังฆราช พระสงฆ์ และมิตรสหาย ที่มีส่วนช่วยสร้างวัดนี้เป็นผลสำเร็จ ที่ควรกล่าวนามคือ ภราดาลาซาล ภราดาเซนต์คาเบรียล ซึ่งท่านเจ้าคณะกับภราดาอีก 4 องค์ มาร่วมงานนี้ด้วย และโดยเฉพาะ ภคินีคณะเซนต์ ปอล เดอ ชาร์ต แห่งโรงเรียนวันทามารี ที่สุดพระสังฆราชได้อวยพรแก่ทุกคน และจากนั้นเป็นการแสดงกีฬาของโรงเรียนโชติรวี เป็นที่ตื่นเต้น เรียบร้อยน่าชมมาก” ²³

บทเรียนในอดีตเรื่องบุคลากร ที่เป็นนักบวชไม่เพียงพอจนไม่สามารถส่งไปช่วยที่อื่นได้ และเพื่อส่งเสริมกระแสเรียกการเป็นนักบวชในคณะภราดาลาซาล จึงมีความคิดในการเปิดบ้าน เณรเล็กคณะลาซาลขึ้นที่นครสวรรค์ เรียกว่า ยูนิสเดอลาซาล เราค้นพบข้อมูลในสารสาสน์ ที่บ่งบอกวัน เวลา สถานที่ ในการเปิดบ้านเณรเล็กของคณะลาซาลที่นครสวรรค์ การเชิญชวน เยาวชนชายเพื่อเป็นนักบวชในคณะลาซาล และเรื่องราวแห่งกระแสเรียกคณะลาซาลทั่วโลก

“...ในเดือนพฤษภาคมนี้ (ค.ศ.1959) คณะภราดาลาซาลจะเปิดบ้านเณรภราดา (ยูสสถาน)ที่ปากน้ำโพ .... ท่านที่อยากทราบว่าภราดาคณะนี้ทำอะไรบ้างใน 72 ประเทศ ..... คณะภราดาเดอลาซาลมีภราดา 15,498 รูป ให้ความรู้แก่เด็ก 547,329 คน ใน 1,404 โรงเรียน” ²⁴

ที่สุดแล้วในท้ายบทความเพื่อเชิญชวนให้เป็นสมาชิกคณะลาซาล ที่กำลังเปิด บ้านเณรใหม่ ก็มีบันทึกไว้ว่า

“ประเทศไทย คณะเดอลาซาลมาดำเนินการได้ 6 ปีแล้ว (ภราดามาจากฝรั่งเศส, แคนาดา, อังกฤษ, และจีน) สอนนักเรียนจำนวน 1,200 คน ตั้งแต่ประถมหนึ่งถึงมัธยมหก ปีนี้คณะจะเปิดบ้านเณรภราดาที่ปากน้ำโพ ท่านผู้อ่านอยากเป็นภราดาบ้างไหม”²⁵

นอกจากนั้นแล้วยังพบบทความที่เขียนเกี่ยวกับรายละเอียดของผู้ที่จะสมัครเข้ายูสสถาน ของภราดาเดอลาซาล ในบทความนี้บอกวันชัดเจนว่า จะเปิดยูสสถานเดอลาซาล วันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ.1951 โดยแบ่งเนื้อหาเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้คือ เรื่องการปฏิบัติงาน เป็นด้าน ของวิชาการ คือรับมาเรียนในสถานศึกษา ต้องเรียนภาษาอังกฤษอย่างแตกฉาน ภาษาอื่น ๆ ด้วย วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ด้วย การเรียนต้องเรียนจริงจัง สามเณรเหล่านี้เมื่อจบแล้วทาง คณะจะส่งไปเรียนต่อที่ปีนัง ประเทศมาเลเซีย เรื่องการเล่น สามเณรต้องฝึกหัดการเล่น เพื่อสร้างให้ร่างกายแข็งแรง ทำให้การศึกษาก้าวหน้า บางครั้งมีการท่องเที่ยวนอกสถานที่

²³ หนังสือสารสาสน์ ปี 1958 หน้า 623-626

²⁴ หนังสือสารสาสน์ ปี 1959 หน้า 120

²⁵ หนังสือสารสาสน์ ปี 1959 หน้า 121

เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และเพื่อความสนุกสนาน เรื่องการสวดภาวนา ต้องฟังมิสซาทุก ๆ เช้า สวดภาวนา และฝึกหัดขับร้อง เป็นวิธีการเพื่อพาเราไปถึงพระเจ้า²⁶

นอกจากเรื่องราวของการแนะนำคณะภราดา เดอ ลาซาล การเชิญชวนเพื่อให้เข้าเป็นสามเณรในยุวสถานเดอลาซาลที่กำลังจะเปิดแล้ว ยังมีบทความที่เขียนโดย ภราดา เดอ ลาซาล ปากน้ำโพ เรื่องฉันทายกเป็นพระสงฆ์ ซึ่งเป็นเรื่องราวประวัติของบุญราศี เทโอฟาน แวร์นาร์ดยกเป็นพระสงฆ์ตั้งแต่เป็นเด็ก เมื่อได้เป็นพระสงฆ์ถูกส่งมาที่ประเทศเวียดนาม ได้รับการเปียดเบียน ที่สุดแล้วท่านก็สิ้นใจเยี่ยงมรณะสักขีของพระเจ้า²⁷

และนี่เป็นความสามารถของภราดา เดอ ลาซาล ที่สามารถอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ เป็นลักษณะง่าย ๆ และมีภาพประกอบดึงดูดความสนใจของเด็ก ๆ จากรายงานกลุ่มมิสชันนารีมิสซังกรุงเทพฯ ปี ค.ศ. 1959 มีบันทึกไว้ว่า “ในบรรดาสังคัมภีร์ทั้งหลายในรอบปีนี้ ข้าพเจ้าต้องพูดถึงการพิมพ์คู่มือคำสอน ซึ่งทำให้หนังสือคำสอนน่าเรียน และเข้าใจง่าย เพราะมีรูปภาพประกอบ และเนื้อหาที่มีประโยชน์มาก คู่มือเหล่านี้เป็นเกียรติแก่ คือ พวกภราดาคณะลาซาลที่ปากน้ำโพ และเป็นเกียรติแก่โรงพิมพ์ของมิสซังด้วย”²⁸

ปี ค.ศ.1960 เหตุการณ์สำคัญอีกประการหนึ่งในยุคสมัยแรกของการเข้ามาตั้งคณะภราดาลาซาลในประเทศไทย คือการย้ายอาคารที่เช่าจากสมาคมจีนมายังอาคารใหม่ที่ตั้งอยู่ ณ สถานที่ปัจจุบัน ตั้งเลขที่ 18 ถนนโกสีย์ ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอาคารที่ตั้งบนที่ดินที่คณะซื้อจาก บริษัทเบอร์เนียว ที่กล่าวไว้ข้างต้น

รายงานประจำปี ค.ศ.1961 ที่รายงานเฉพาะในเขตอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ได้กล่าวถึงการย้ายเข้ามาอยู่ในที่ใหม่ของภราดาลาซาล ปากน้ำโพ ดังนี้

“บราเดอร์ของคณะโรงเรียนคริสตัง ซึ่งเคยสอนในอาคารของคนจีนที่ปากน้ำ²⁹ ตั้งแต่แรกมาเมืองไทย บัดนี้ได้ย้ายไปในอาคารใหญ่ ซึ่งท่านได้สร้างไว้ในที่ดินของท่านเองริมแม่น้ำเจ้าพระยา³⁰ รับนักเรียนได้ 1,500 คน”³¹

ทศวรรษแห่งการบุกเบิกอาจสรุปด้วยความชื่นชมยินดีจากการเปิดอาคารเรียนใหม่ ในที่ดินใหม่ ที่คณะภราดาลาซาลเป็นเจ้าของ สารสาสน์นิตยสารคาทอลิกรายปักษ์ ได้บันทึกเรื่องราววันนั้นไว้ดังนี้

²⁶ หนังสือสารสาสน์ ปี 1959 หน้า 202-204

²⁷ หนังสือสารสาสน์ ปี 1959 หน้า 294-296

²⁸ รายงานประจำปี เล่ม 3 ปี 1938-1963 มิสซังกรุงเทพฯ, หอเอกสารอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. หน้า 331.

²⁹ น่าจะเป็นปากน้ำโพ ต้นฉบับน่าจะมีการพิมพ์ตก เมื่อวิเคราะห์สถานการณ์ และลำดับเวลาแล้วน่าจะเกิดขึ้นที่ปากน้ำโพ ไม่ใช่ปากน้ำ

³⁰ อันที่จริงคือแม่น้ำปิง

³¹ รายงานประจำปี เล่ม 3 ปี 1938-1963 มิสซังกรุงเทพฯ, หอเอกสารอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. หน้า 336.

“วันที่ 28 มกราคม (ค.ศ.1961) ทางโรงเรียนโชติรวี ปากน้ำโพ ซึ่งดำเนินการโดยคณะลาซาล ได้จัดงานเปิดตึกอาคารเรียนใหม่ ... เวลา 10.00 น.ครูใหญ่ เสนอรายงานกิจการต่อผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์ ประธานในพิธี ประธานกล่าวตอบชมเชยคณะกรรมการผู้เสียสละนำความเจริญในด้านการศึกษามาสู่จังหวัดนี้ เสร็จแล้วประธานกดปุ่มปล่อยลูกโป่งเปิดแพรคลุมป้ายชื่อโรงเรียน ต่อจากนั้น ฯพณฯ พระสังฆราชลากอส์ต ประธานทางศาสนพิธี ประกอบจาริตเสกโรงเรียน ... ท่านอธิการนำบรรดาแขกผู้มีเกียรติชมอาคารเปิดใหม่ และการแสดงแฟนซิงดงามของนักเรียน ตอนบ่ายมีแข่งขันจักรยานนักเรียน ตอนค่ำมีบ็อกซ์แดนส์ และปิดงานด้วยภาพยนตร์ เรื่องอภินิหารเสือคลุ้ม³²

นอกจากนั้นแล้วในบทความดังกล่าวยังมีประวัติสั้น ๆ ของโรงเรียนที่เริ่มจากการเช่าสถานที่ของสมาคมจีน (ร.ต.งฮั่ว เดิมซึ่งถูกทางการสั่งปิด) จากปีแรกที่มีนักเรียน 250 คน โรงเรียนเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ จนสถานที่คับแคบเกินไป นำไปสู่การขยายโรงเรียน ต้องปลูกสร้างอาคารใหม่ถึง 3 หลัง ... ที่สุดก็ย้ายมาตั้งโรงเรียนที่ใหม่ อย่างที่เคยกล่าวไปแล้ว อาคารเรียนตั้งอยู่ริมแม่น้ำ สูง 3 ชั้น ยาว 109 เมตร เป็นห้องเรียน 30 ห้อง... ในเวลานั้นมีนักเรียน 1,400 คน เป็นนักเรียนประจำ 100 คน เป็นเณร ภราดา 20 คน³³

³² หนังสือสารสาสน์ ปี 1961 หน้า 114-115

³³ หนังสือสารสาสน์ ปี 1961 หน้า 115

การวิเคราะห์บทบาทของคณะกรรมการศาลาซาลในช่วงทศวรรษแรก ต่อพระศาสนจักร และสังคมไทย ค.ศ. 1951–1961

การเข้ามาของคณะกรรมการศาลาซาลในประเทศไทยเมื่อ ค.ศ. 1951 มิใช่เพียงการเพิ่มคณะนักบวชชายอีกคณะหนึ่งเข้ามาทำงานด้านการศึกษา แต่เป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของพระศาสนจักรและสังคมไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยกำลังขยายระบบการศึกษา ประชาชนให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และความรู้ที่เชื่อมโยงกับการค้าและโลกสมัยใหม่ ขณะที่พระศาสนจักรคาทอลิกก็ต้องการบุคลากรที่เชี่ยวชาญด้านการศึกษา เพื่อช่วยให้โรงเรียนคาทอลิกสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ

ภราดาซาลซาดแรกจำนวน 5 ท่านเดินทางมาถึงประเทศไทยเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม ค.ศ. 1951 หลังจากก่อนหน้านี้พระสังฆราชและพระสงฆ์ในมิสซังสยามเคยพยายามเชิญคณะเข้ามาหลายครั้งแล้ว การเดินทางเข้ามานี้จึงเป็นผลจากทั้งความต้องการของพระศาสนจักรไทย และความพร้อมของคณะลาซาลที่จะขยายพันธกิจมายังประเทศใหม่ ภราดาไม่ได้เริ่มงานทันที แต่ใช้เวลาศึกษาภาษาไทย วัฒนธรรม กฎหมายการศึกษา และวิถีชีวิตของประชาชน ก่อนเริ่มงานโรงเรียนอย่างจริงจัง แสดงให้เห็นว่าพวกเขาไม่ได้เข้ามาเพื่อนำรูปแบบการศึกษาจากต่างประเทศมาวางทับสังคมไทย แต่พยายามเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับบริบทของประเทศ

1. บทบาทในการขยายพันธกิจด้านการศึกษาของพระศาสนจักร

บทบาทแรกและชัดเจนที่สุดของคณะกรรมการศาลาซาล คือการช่วยขยายพันธกิจด้านการศึกษาของพระศาสนจักรคาทอลิกในประเทศไทย ก่อนหน้านั้น พระศาสนจักรมีโรงเรียนที่ดำเนินงานโดยคณะนักบวชหลายคณะอยู่แล้ว โดยเฉพาะคณะกรรมการเซนต์คาเบรียลและคณะนักบวชหญิงต่าง ๆ แต่จำนวนโรงเรียนและบุคลากรยังไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน

การเข้ามาของคณะลาซาลจึงมิใช่การแข่งขันกับคณะนักบวชอื่น แต่เป็นการแบ่งเบาภาระและเพิ่มจำนวน “คนงานในเนื้อนาของพระเจ้า” ตามถ้อยคำที่ปรากฏในเอกสารร่วมสมัย พระศาสนจักรในเวลานั้นมองเห็นว่า การศึกษาคือช่องทางสำคัญในการรับใช้ประชาชน และเป็นพื้นที่ที่พระศาสนจักรสามารถทำงานร่วมกับคนทุกศาสนาได้อย่างกว้างขวาง

การก่อตั้งโรงเรียนโชติรวีที่ปากน้ำโพใน ค.ศ. 1953 จึงมีความหมายมากกว่าการเปิดโรงเรียนชายแห่งหนึ่ง เพราะเป็นการนำพันธกิจการศึกษาคาทอลิกออกจากศูนย์กลางกรุงเทพฯ ไปสู่จังหวัดสำคัญในภาคเหนือ โรงเรียนตั้งอยู่ในนครสวรรค์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้า การเดินทาง และการติดต่อระหว่างภาคกลางกับภาคเหนือ การเลือกพื้นที่เช่นนี้ทำให้การศึกษาของคณะลาซาลสามารถเข้าถึงบุตรหลานของครอบครัวพ่อค้า ข้าราชการ ชาวจีน และประชาชนทั่วไปในภูมิภาคได้

นอกจากนี้ การเปิดโรงเรียนยังแสดงให้เห็นความสามารถของพระศาสนจักรในการตอบสนองต่อความต้องการจริงของสังคม มิได้จำกัดอยู่เฉพาะการสอนศาสนาแก่คริสตชน แต่เปิดสอนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ รวมทั้งวิชา ศิลธรรมและมารยาท โดยเคารพความเชื่อของนักเรียนแต่ละคน

การศึกษาของลาซาลจึงเป็นการประกาศพระวรสารผ่านการกระทำ มากกว่าการบังคับให้ผู้เรียนเปลี่ยนศาสนา โรงเรียนคาทอลิกแสดงความเชื่อผ่านคุณภาพการศึกษา ความเอาใจใส่ ผู้เรียน ระเบียบวินัย และการสร้างคนดีให้แก่สังคม สิ่งนี้ช่วยให้พระศาสนจักรได้รับความไว้วางใจจากประชาชนที่มีใจคาทอลิก และทำให้โรงเรียนกลายเป็นพื้นที่แห่งการพบปะระหว่างพระศาสนจักรกับสังคมไทย

2. การสร้างภาพใหม่ของการแพร่ธรรม

ในช่วงทศวรรษแรก คณะภราดาลาซาลช่วยทำให้งานแพร่ธรรมของพระศาสนจักรมีความหมายกว้างขึ้น การแพร่ธรรมมิใช่เพียงการออกไปเทศน์สอนหรือเพิ่มจำนวนผู้รับศีลล้างบาป แต่คือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชีวิตของประชาชน

ภราดาลาซาลมิใช่พระสงฆ์ จึงมิได้ประกอบพิธีมิสซาหรือโปรดศีลศักดิ์สิทธิ์ แต่พวกเขาประกาศพระวรสารผ่านห้องเรียน โรงเรียน การอบรมเยาวชน และการดำเนินชีวิตเป็นชุมชน นักบวช บทบาทเช่นนี้ทำให้เห็นว่า พันธกิจของพระศาสนจักรไม่ได้เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์เท่านั้น นักบวชที่เป็นภราดา ครู และฆราวาสก็สามารถเป็นธรรมทูตได้ตามพระพรและความสามารถของตน

การที่ภราดาเดินทางไปร่วมฉลองวัดนักบุญอันนา นครสวรรค์ ร่วมงานฉลองที่วัดเซนต์นิคาส พิษณุโลก และร่วมกิจกรรมของชุมชนคริสตชนในมโนรมย์ แสดงให้เห็นว่าคณะลาซาลมิได้แยกตัวอยู่เฉพาะในโรงเรียน แต่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตพระศาสนจักรท้องถิ่น

โรงเรียนจึงมิใช่เกาะที่แยกออกจากวัด หากเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายการอภิบาล ภราดา พระสงฆ์ ภคินี ครู นักเรียน และสัตบุรุษร่วมมือกันในพิธีกรรม งานฉลอง และกิจกรรมของชุมชน การร่วมมือดังกล่าวทำให้โรงเรียนเป็นประตูที่เชื่อมพระศาสนจักรกับครอบครัวและประชาชนในพื้นที่

3. การเป็นกำลังสนับสนุนงานอภิบาลในพื้นที่กว้างใหญ่

บริเวณนครสวรรค์และภาคเหนือตอนล่างในเวลานั้นเป็นพื้นที่กว้างใหญ่ ชุมชนคริสตชนกระจัดกระจาย พระสงฆ์มีจำนวนน้อย และการเดินทางยังไม่สะดวก โรงเรียนโชติรวีจึงกลายเป็นจุดพัก จุดประสานงาน และฐานสนับสนุนสำหรับบรรดามิชชันนารีที่เดินทางขึ้นไปยังเชียงใหม่ พิษณุโลก และพื้นที่อื่น ๆ

การมีชุมชนภราดาลาซาลอยู่ที่นครสวรรค์ช่วยให้พระสงฆ์ไม่ได้ทำงานอย่างโดดเดี่ยว ภราดาสามารถช่วยเหลือเยาวชน จัดกิจกรรม เตรียมการแสดง ดนตรี กีฬา และประสานงานกับโรงเรียน เมื่อต้องจัดงานฉลองวัดหรือกิจกรรมใหญ่ของพระศาสนจักร นักเรียนและบุคลากรของโรงเรียนก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

กรณีการเสกวัตถุลอยน้ำที่มโนรมย์ใน ค.ศ. 1958 เป็นตัวอย่างชัดเจน ภราดาลาซาลนักเรียน และชุมชนโรงเรียนได้ร่วมเดินทางไปในพิธี รวมทั้งมีส่วนในการจัดกิจกรรมและการแสดง การร่วมมือเช่นนี้ทำให้ชุมชนคริสตชนเล็ก ๆ รู้สึกว่าตนเองมิได้ถูกทอดทิ้ง แต่เป็นส่วนหนึ่งของพระศาสนจักรที่กว้างใหญ่กว่าเดิม

บทบาทของลาซาลต่อการอภิบาลจึงมิใช่การทำหน้าที่แทนพระสงฆ์ แต่เป็นการทำให้พระสงฆ์สามารถทำงานได้กว้างขวางขึ้น โรงเรียนช่วยรวบรวมผู้คน สร้างเยาวชน และเป็นฐานสนับสนุนด้านบุคลากร สถานที่ และกิจกรรม นี่คือรูปแบบความร่วมมือระหว่างคณะนักบวชกับพระสงฆ์สังฆมณฑลที่มีความสำคัญต่อการเติบโตของพระศาสนจักรท้องถิ่น

4. การสร้างมาตรฐานใหม่ทางการศึกษาในภูมิภาค

ต่อสังคมไทย คณะลาซาลมีบทบาทสำคัญในการยกระดับมาตรฐานการศึกษานอกกรุงเทพฯ โรงเรียนโชติรวีเริ่มต้นจากการเช่าอาคารของโรงเรียนจีน มีพื้นที่และห้องเรียนจำกัด แต่ประชาชนให้ความสนใจอย่างมาก จนต้องมีการสอบคัดเลือกนักเรียนใหม่

ภายในเวลาไม่กี่ปี โรงเรียนมีนักเรียนเพิ่มขึ้นจากประมาณ 250 คน ไปสู่มากกว่า 1,000 คน แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองเชื่อมั่นในรูปแบบการจัดการศึกษาของคณะลาซาล โดยเฉพาะการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการด้านการค้าและการติดต่อกับต่างประเทศ

ความสำเร็จของโรงเรียนมิได้เกิดจากชื่อเสียงของคณะเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากระบบบริหารที่ชัดเจน การจำกัดจำนวนนักเรียนต่อห้อง การเอาใจใส่ด้านคุณธรรมและระเบียบวินัย ตลอดจนความพยายามจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้

เมื่อสถานที่เดิมไม่เพียงพอ คณะจึงตัดสินใจซื้อที่ดินและก่อสร้างอาคารใหม่ริมแม่น้ำปิง อาคารใหม่ที่เปิดใน ค.ศ. 1961 มีขนาดใหญ่ สามารถรับนักเรียนได้ประมาณ 1,500 คน การลงทุนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคณะมิได้มองงานในประเทศไทยเป็นภารกิจชั่วคราว แต่ตั้งใจหยั่งรากและรับใช้สังคมไทยในระยะยาว

การเปิดอาคารใหม่ยังได้รับการยอมรับจากฝ่ายบ้านเมือง ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์กล่าวชมเชยคณะภราดาว่าเป็นผู้เสียสละและนำความเจริญด้านการศึกษามาสู่จังหวัด คำขมนี้นสะท้อนว่าบทบาทของโรงเรียนคาทอลิกได้รับการมองเห็นในฐานะส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ มิใช่เป็นกิจการของศาสนากลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

5. การเชื่อมโยงชุมชนคาทอลิก ชุมชนจีน และสังคมไทย

จุดเริ่มต้นของโรงเรียนโชติรวีเกิดจากความร่วมมือระหว่างคณะภราดาลาซาลกับคณะกรรมการโรงเรียนจีนแห่งปากน้ำโพ การร่วมมือดังกล่าวมีความสำคัญทางสังคม เพราะแสดงให้เห็นว่าการศึกษาเป็นพื้นที่ที่คนต่างเชื้อชาติและศาสนาสามารถทำงานร่วมกันได้

ชุมชนจีนต้องการให้บุตรหลานได้เรียนภาษาอังกฤษ เพื่อขยายความสามารถในการค้าขายกับสิงคโปร์และฮ่องกง ส่วนคณะลาซาลมีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาและต้องการรับใช้เยาวชน ความต้องการของทั้งสองฝ่ายจึงมาบรรจบกัน

ความสัมพันธ์นี้ทำให้โรงเรียนคาทอลิกไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะเด็กคาทอลิก แต่เปิดรับนักเรียนจากครอบครัวจีน พุทธ และศาสนาอื่น ๆ การสอนศีลธรรมก็ถูกกำหนดให้เคารพความเชื่อของผู้เรียนแต่ละคน เป็นภาพของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมก่อนที่จะคำดังกล่าวจะถูกใช้อย่างแพร่หลายในเวลาต่อมา

ในขณะนี้ คณะลาซาลมีบทบาทเป็น “สะพาน” ระหว่างพระศาสนจักรกับสังคมไทย โรงเรียนทำให้ประชาชนที่มีใช้คาทอลิกได้รู้จักพระศาสนจักรผ่านครู ผ่านคุณภาพการศึกษา และผ่านความเอาใจใส่ต่อเยาวชน มากกว่าการรู้จักผ่านข้อถกเถียงทางศาสนา

6. การสร้างโอกาสและการเคลื่อนตัวทางสังคม

การศึกษาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และวิชาเชิงพาณิชย์ เปิดโอกาสให้เยาวชนในนครสวรรค์สามารถเข้าสู่อาชีพใหม่ ๆ ติดต่อกับต่างประเทศ และศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นได้

ในบริบทของประเทศไทยช่วงทศวรรษ 1950 การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ครอบครัวพ่อค้าและชนชั้นกลางใหม่ต้องการให้บุตรหลานได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ โรงเรียนลาซาลจึงตอบสนองความหวังของครอบครัวเหล่านี้

เอกสารการจัดตั้งโรงเรียนยังระบุว่า คณะสามารถรับนักเรียนที่ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียนหรือเสียเพียงครึ่งหนึ่งได้ตามการพิจารณา แม้โรงเรียนต้องดำเนินกิจการด้วยค่าเล่าเรียนค่าบำรุง และเงินอุดหนุนจากรัฐบาล แต่ก็ยังมีช่องทางช่วยเหลือผู้มีโอกาสน้อยกว่า

นโยบายเช่นนี้สอดคล้องกับจิตตารมณ์ดั้งเดิมของนักบุญยอห์น แบปติสต์ เดอ ลาซาล ซึ่งมุ่งให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน โดยเฉพาะผู้ที่ขาดโอกาส การศึกษาในความเข้าใจของลาซาลจึงมิใช่สินค้าสำหรับผู้มีกำลังซื้อเท่านั้น แต่เป็นพันธกิจเพื่อพัฒนาคนและสังคม

7. การสร้างบุคลากรพื้นเมืองและความมั่นคงของคณะ

บทเรียนสำคัญจากการเข้ามาของลาซาลคือ คณะนักบวชจากต่างประเทศจะไม่สามารถรับใช้ประเทศไทยได้อย่างมั่นคง หากไม่มีสมาชิกชาวไทยรับช่วงต่อ

ในช่วงเริ่มต้น ภราดาส่วนใหญ่มาจากฝรั่งเศส แคนาดา อังกฤษ จีน และเวียดนาม แต่เมื่อคณะเริ่มตั้งมั่น ก็ได้เปิดยุวสถานหรือบ้านเณรเล็กสำหรับผู้สนใจกระแสเรียกภราดาลาซาลที่ปากน้ำโพใน ค.ศ. 1959

การเปิดยุวสถานมีความหมายต่อทั้งคณะและพระศาสนจักร เพราะเป็นการเปลี่ยนจากการนำบุคลากรต่างชาติเข้ามาทำงาน ไปสู่การสร้างนักบวชพื้นเมืองที่รู้ภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย

สามเณรของคณะได้รับการฝึกฝนทั้งด้านวิชาการ ภาษา กีฬา ชีวิตหมู่คณะ และการภาวนา ก่อนจะได้รับโอกาสไปศึกษาต่อที่ป็นัง การอบรมเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าคณะไม่ได้ต้องการเพียงครูผู้สอน แต่ต้องการสร้างนักบวชผู้มีความรู้ ความเชื่อ สุขภาพที่ดี และความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

ในระยะยาว การเกิดกระแสเรียกภราดาชาวไทยถือเป็นเครื่องหมายสำคัญที่สุดประการหนึ่งของความสำเร็จ เพราะทำให้คณะไม่เป็นเพียงสถาบันต่างชาติที่เข้ามาตั้งโรงเรียน แต่กลายเป็นส่วนหนึ่งของพระศาสนจักรและสังคมไทยอย่างแท้จริง

8. การพัฒนาสื่อการสอนและวิธีสอนที่เข้าถึงเยาวชน

คณะลาซาลไม่ได้สร้างผลกระทบเฉพาะในโรงเรียน แต่ยังช่วยพัฒนาสื่อการสอนสำหรับพระศาสนจักรด้วย ใน ค.ศ. 1959 มีรายงานกล่าวถึงคู่มือคำสอนที่จัดทำขึ้นโดยภราดาลาซาลที่ปากน้ำโพ ซึ่งมีภาพประกอบ เนื้อหาเข้าใจง่าย และทำให้หนังสือคำสอนน่าเรียนมากขึ้น

ความสำคัญของเรื่องนี้อยู่ที่การนำความเชี่ยวชาญด้านการสอนมาใช้กับงานคำสอน ภราดาเข้าใจว่า เด็กไม่สามารถเรียนรู้ด้วยภาษานามธรรมและการท่องจำเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีภาพ เรื่องเล่า ตัวอย่าง และวิธีนำเสนอที่สอดคล้องกับวัย

การทำให้คำสอนเข้าใจง่ายจึงมิใช่การลดคุณค่าของเนื้อหา แต่เป็นการเปิดทางให้ความจริงแห่งความเชื่อเข้าถึงชีวิตของผู้เรียน ภราดาลาซาลจึงมีบทบาทในการเปลี่ยนการสอนคำสอนจากการถ่ายทอดข้อความ ไปสู่การสื่อสารที่คำนึงถึงผู้เรียนมากขึ้น

แนวทางนี้ยังสอดคล้องกับจิตตารมณ์ของการศึกษาลาซาล ซึ่งมองครูมิใช่เพียงผู้บอกความรู้ แต่เป็นผู้รู้จักผู้เรียน เข้าใจโลกของเขา และช่วยนำเขาไปสู่ความจริงด้วยภาษาและวิธีการที่เหมาะสม

9. แบบอย่างของการปรับตัวและความเป็นมืออาชีพ

ภราดาชุดแรกต้องเผชิญความยากลำบากหลายด้าน ทั้งภาษา อาหาร อากาศ กฎหมาย วัฒนธรรม และการเริ่มต้นงานในพื้นที่ที่ห่างไกลจากบ้านเกิด แต่สิ่งที่เด่นชัดคือพวกเขาไม่รีบร้อนเข้าไปบริหารโรงเรียนโดยไม่เข้าใจประเทศ

การใช้เวลาศึกษาภาษาไทยจนสามารถสอบได้ตามข้อกำหนดของทางราชการ แสดงถึงความเคารพต่อกฎหมายและมาตรฐานของประเทศไทย การทำสัญญาเช่า การกำหนดบทบาทของผู้บริหาร การจัดการด้านการเงิน และการวางระเบียบโรงเรียนอย่างชัดเจน แสดงถึงความเป็นมืออาชีพในการบริหาร

พร้อมกันนั้น ภราดายังคงรักษาชีวิตหมู่คณะนักบวช มีวัดน้อย มีการภวณา และมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิตตามจิตตารมณ์ของคณะ ความเป็นมืออาชีพกับชีวิตฝ่ายจิตจึงมิได้ถูกแยกออกจากกัน แต่สนับสนุนซึ่งกันและกัน

สิ่งนี้เป็นแบบอย่างสำคัญต่อพระศาสนจักรไทยว่า สถาบันคาทอลิกจะเป็นประจักษ์พยานที่น่าเชื่อถือได้ ต้องมีทั้งจิตตารมณ์แห่งการรับใช้และระบบบริหารที่มีคุณภาพ ความศรัทธาโดยขาดความรับผิดชอบทางวิชาชีพไม่เพียงพอ ขณะเดียวกันความสำเร็จทางวิชาการที่ไม่มีจิตวิญญาณแห่งการรับใช้ก็ไม่ใช่อุद्หมายของการศึกษาคาทอลิก

บทสรุป

เมื่อพิจารณาทศวรรษแรก ค.ศ. 1951–1961 บทบาทของคณะกรรมการลาดาลาชาต่อ พระศาสนจักรและสังคมไทยสามารถสรุปได้ว่า พวกท่านช่วยเปลี่ยนการศึกษาให้เป็นพื้นที่ แห่งการแพร่ธรรม การอภิบาล และการพัฒนาสังคมในเวลาเดียวกัน

ต่อพระศาสนจักร คณะลาดาลาชาช่วยเพิ่มกำลังด้านการศึกษา สนับสนุนพระสงฆ์และ ชุมชนคริสตชน ขยายพันธกิจออกสู่ภูมิภาค พัฒนาสื่อคำสอน และเริ่มสร้างกระแสร่วมกันกับชาว พื้นเมือง พวกท่านทำให้เห็นว่าการแพร่ธรรมมิได้เกิดขึ้นเฉพาะบนธรรมาสน์หรือภายในวัด แต่เกิดขึ้นในห้องเรียน สนามกีฬา หนังสือเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ด้วย

ต่อสังคมไทย คณะลาดาลาชาช่วยเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ยกระดับมาตรฐานโรงเรียนใน ต่างจังหวัด สร้างความรู้ด้านภาษาและวิทยาศาสตร์ เชื่อมโยงชุมชนต่างศาสนา และช่วยเตรียม เยาวชนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โรงเรียนลาดาลาชาจึงมิได้สร้างเพียง ผู้สอบผ่าน แต่สร้างบุคคลที่มีวินัย คุณธรรม ความรู้ และความรับผิดชอบ

ภายในเวลาเพียง 10 ปี จากภราดาต่างชาติ 5 ท่านที่ต้องเริ่มต้นเรียนภาษาไทยใหม่ ทั้งหมด คณะสามารถสร้างโรงเรียนที่มีนักเรียนประมาณ 1,400 คน มีอาคารของตนเอง มีนักเรียนประจำ มีผู้สมัครเข้าเป็นภราดา และได้รับการยอมรับจากทั้งพระศาสนจักร ประชาชน และฝ่ายบ้านเมือง

ความสำเร็จดังกล่าวไม่ได้วัดจากจำนวนอาคารหรือนักเรียนเท่านั้น แต่อยู่ที่การทำให้ คณะลาดาลาชาค่อย ๆ กลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย จาก “ผู้มาเยือน” กลายเป็น “ผู้ร่วม สร้าง” จากคณะนักบวชต่างชาติกลายเป็นชุมชนที่สร้างสมาชิกพื้นเมือง และจากโรงเรียน คาทอลิกแห่งหนึ่งกลายเป็นพื้นที่ที่พระศาสนจักรกับสังคมไทยได้พบกัน

ทศวรรษแรกของลาดาลาชาจึงเป็นทศวรรษแห่งการหว่านเมล็ด เมล็ดนั้นถูกหว่านด้วยการ เรียนภาษา การเริ่มโรงเรียนเล็ก ๆ ในอาคารเช่า การร่วมงานกับชุมชนจีน การช่วยงานวัด การจัดทำหนังสือคำสอน และการเปิดบ้านเณรภราดา สิ่งที่เกิดขึ้นในสิบปีแรกกลายเป็นรากฐาน ให้คณะลาดาลาชาเติบโตและรับใช้ประเทศไทยต่อมาอีกหลายทศวรรษ

ภราดาเหล่านั้นอาจมิได้มีชื่อเสียงใหญ่โตในหน้าประวัติศาสตร์ แต่สิ่งที่พวกท่านทำ ยืนยันว่า การศึกษาที่เกิดจากความรักและความเชื่อ สามารถเปลี่ยนทั้งชีวิตของผู้เรียน พระศาสนจักร และสังคมได้จริง

พระเยซูเจ้าทรงสถิตในเรา ตลอดกาลนิรันดร์

(หมวดคำสอนคริสตศาสนา)

**ผู้แทน FABC ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ของพระศาสนจักรแห่ง
การก้าวเดินไปด้วยกันเพื่อสร้างสะพานแห่งความสัมพันธ์ทั่วทวีปเอเชีย**
(FABC delegates envision a synodal Church that builds bridges across Asia)

บาทหลวงนุพันธ์ ทศมาลี¹

บ่ายของวันพฤหัสบดีที่ 23 กรกฎาคม 2026 บรรดาผู้แทนที่เข้าร่วมการประชุมสมัชชาใหญ่ สมัยสามัญ ครั้งที่ 12 ของสหพันธ์สภาพระสังฆราชแห่งเอเชีย (Federation of Asian Bishops' Conferences หรือ FABC) ได้นำเสนอผลการอภิปรายจากกลุ่มสนทนาของตน พร้อมทั้งเห็นพ้องต้องกันว่า พระศาสนจักรในทวีปเอเชียได้รับการเรียกให้เป็นผู้สร้างสะพานแห่งความสัมพันธ์ และฟื้นฟูพันธกิจการประกาศพระวรสาร ท่ามกลางความท้าทายต่าง ๆ ของโลกในปัจจุบัน

---

¹ บาทหลวงสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเลขาธิการสังฆมณฑลและเลขานุการพระสังฆราช, ผู้ช่วยพระสังฆราชฝ่ายสื่อสารสังคม และผู้อำนวยการแผนกคริสตศาสนธรรม

สิ่งที่เริ่มต้นจากการสนทนารอบโต๊ะมากกว่า 20 กลุ่ม ได้หลอมรวมเป็นวิสัยทัศน์ร่วมกันสำหรับอนาคตของพระศาสนจักรในทวีปเอเชีย

ในช่วงบ่ายวันพฤหัสบดีที่ 23 กรกฎาคม 2026 บรรดาผู้แทนที่เข้าร่วมการประชุมใหญ่สามัญครั้งที่ 12 ของสหพันธ์สภาพระสังฆราชแห่งเอเชีย (FABC) ได้นำเสนอผลการสนทนาจากกลุ่มย่อย (Table Conversations) ซึ่งสะท้อนภาพรวมของความหวัง ความท้าทาย และความไฝ่ฝันที่เกิดขึ้นจากพระศาสนจักรท้องถิ่นทั่วทั้งทวีป แม้แต่ละกลุ่มจะสะท้อนบริบทของแต่ละประเทศและสภาพงานอภิบาลที่แตกต่างกัน แต่ทุกฝ่ายกลับมีความเห็นพ้องกันอย่างเด่นชัดว่า พระศาสนจักรในเอเชียได้รับการเรียกให้เป็นผู้สร้างสะพานแห่งความสัมพันธ์ที่น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ในโลกที่กำลังเผชิญความแตกแยก มากขึ้นทุกขณะ

การนำเสนอผลการอภิปรายดังกล่าวมีขึ้นภายหลังการหารือเป็นกลุ่มย่อยหลายชั่วโมง ซึ่งบรรดาพระคาร์ดินัล พระสังฆราช พระสงฆ์ นักบวช และผู้แทนฆราวาส ได้ร่วมกันไตร่ตรองคำถามสำคัญ 2 ประการที่เป็นหัวใจของการแยกแยะร่วมกันในการประชุมครั้งนี้ ได้แก่

1) พระศาสนจักรจะตอบสนองต่อสถานการณ์ทางภูมิรัฐศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมในโลกปัจจุบัน ในฐานะผู้สร้างสะพานแห่งความสัมพันธ์ได้อย่างไร? และ

2) พระศาสนจักรท้องถิ่นจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านใด? เพื่อจะเป็นพระศาสนจักรที่มุ่งประกาศพระวรสารและดำเนินชีวิตแบบก้าวเดินไปด้วยกันอย่างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

แม้คำตอบจะถูกถ่ายทอดออกมาจากมุมมองและประสบการณ์ที่หลากหลาย แต่ทั้งหมดล้วนสะท้อนความตระหนักร่วมกันว่า ทวีปเอเชียกำลังยืนอยู่ในห้วงเวลาสำคัญของประวัติศาสตร์

กระแสเรียกธรรมทูตของพระศาสนจักร (The Church's missionary vocation)

ผู้แทนจากทั่วทั้งทวีปต่างบรรยายถึงสังคมที่กำลังเผชิญความท้าทายรอบด้าน ทั้งสงคราม ความแตกแยกทางการเมือง กระแสชาตินิยมที่รุนแรง ลัทธิสุดโต่งทางศาสนา การย้ายถิ่นฐานโดยถูกบีบบังคับ วิกฤตสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ขยายตัว และความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเกิดจากปัญญาประดิษฐ์และการสื่อสารดิจิทัล

นอกจากนี้ ผู้แทนจำนวนมากยังกล่าวถึงปัญหาครอบครัวที่แตกร้าง ความเชื่อมั่นต่อสถาบันต่าง ๆ ที่ลดลง การเผยแพร่ข้อมูลบิดเบือนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และเยาวชนที่กำลังแสวงหาความหมายของชีวิตในโลกที่แตกแยกและกระจัดกระจายมากขึ้นทุกวัน

อย่างไรก็ตาม รายงานที่น่าเสนอเหล่านี้กลับเปี่ยมด้วยความหวังอย่างน่าประทับใจ แทนที่จะปล่อยให้ความเป็นจริงเหล่านี้กำหนดทิศทางอนาคตของพระศาสนจักร บรรดาผู้แทนกลับย้าช้าแล้วช้าเล่าว่า ความท้าทายทั้งหลายเป็นคำเชื้อเชิญให้พระศาสนจักรฟื้นฟูพันธกิจแห่งการประกาศพระวรสารของตนให้มีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น

การอพยพและการศึกษา (Migration and education)

ยกตัวอย่างเช่น ประเด็นการย้ายถิ่นฐานได้รับการกล่าวถึงอย่างต่อเนื่องว่า มิใช่เป็นเพียงความท้าทายด้านมนุษยธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นโอกาสที่พระญาณเอื้ออำนวย (providential opportunity) อีกด้วย ผู้แทนจากหลายกลุ่มตั้งข้อสังเกตว่า บรรดาผู้ย้ายถิ่นนำความเชื่อของตนข้ามพรมแดนไปด้วย และกลายเป็น #ผู้ประกาศพระวรสาร ในทุกแห่งที่พวกเขาตั้งถิ่นฐาน ขณะเดียวกัน พระศาสนจักรท้องถิ่นก็ได้รับการเชื้อเชิญให้เป็นสถานที่แห่งการต้อนรับ การอยู่เคียงข้าง และความเป็นหนึ่งเดียวกัน

ในทำนองเดียวกัน แม้ว่าปัญญาประดิษฐ์และสื่อสังคมออนไลน์จะก่อให้เกิดความเสี่ยงและความท้าทายหลายประการ แต่ผู้เข้าร่วมประชุมต่างเห็นพ้องว่า เทคโนโลยีเหล่านี้ได้เปิดขอบฟ้าใหม่สำหรับการประกาศพระวรสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่คนรุ่นใหม่

ส่วนด้านการศึกษาได้รับการยกย่องว่าเป็นหนึ่งในของประทานอันล้ำค่าที่สุดที่พระศาสนจักรมอบแก่ทวีปเอเชีย โรงเรียนคาทอลิก มหาวิทยาลัย สถาบันด้านการดูแลสุขภาพ องค์กรการกุศล และหน่วยงานด้านการพัฒนา ได้รับการกล่าวถึงช้าแล้วช้าเล่าว่าเป็นพื้นที่ซึ่งมีการสร้างสะพานแห่งความสัมพันธ์ขึ้นทุกวัน โดยนำผู้คนจากวัฒนธรรม ศาสนา และภูมิหลังทางสังคมที่แตกต่างกันมาพบกันผ่านการรับใช้ที่มีพระวรสารเป็นรากฐาน

ผู้แทนหลายท่านยังตั้งข้อสังเกตว่า ในประเทศที่คริสตชนคาทอลิกยังคงเป็นชนกลุ่มน้อย พันธกิจเหล่านี้มักเป็นประจักษ์พยานที่เข้มแข็งและน่าเชื่อถือที่สุดของพระศาสนจักรต่อสังคม

การทำงานภายในพระศาสนจักรเอง (Work within the Church herself)

อย่างไรก็ตาม บรรดาผู้แทนต่างเห็นพ้องกันว่า หากพระศาสนจักรจะสามารถสร้างสะพานแห่งความสัมพันธ์ในสังคมได้อย่างแท้จริง การเปลี่ยนแปลงต้องเริ่มต้นจากภายในพระศาสนจักรเองก่อน

รายงานจากแต่ละกลุ่มต่างเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจากแนวคิดแบบอำนาจนิยมของผู้ได้รับศีลวช (clericalism) ไปสู่การมีความรับผิดชอบร่วมกัน จากรูปแบบการเป็นผู้นำที่ยึดโครงสร้างลำดับชั้นเป็นศูนย์กลาง ไปสู่การเป็นผู้นำที่รับใช้ จากการกีดกันไปสู่การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม และจากการมุ่งแต่จะพูด ไปสู่การรับฟังอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ ยังมีการเสนอซ้ำแล้วซ้ำเล่าว่า การเปิดโอกาสให้บรรดาฆราวาส สตรี เยาวชน ผู้ย้ายถิ่น ชนพื้นเมือง และผู้ที่อยู่ชายขอบของสังคม ได้มีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นนั้น มิใช่เป็นเพียงการปฏิรูปด้านการบริหารจัดการของพระศาสนจักรเท่านั้น แต่เป็นการแสดงออกที่สำคัญของการดำเนินชีวิตแบบการก้าวเดินไปด้วยกัน

ผู้แทนจำนวนมากยังเน้นย้ำว่า สามเณรและสถาบันอบรมต่าง ๆ จำเป็นต้องเตรียมผู้ที่ได้รับศีลวชเป็นพระสงฆ์ในอนาคต ไม่เพียงให้มีความสามารถในการบริหารจัดการสถาบันเท่านั้น แต่ยังสามารถอยู่เคียงข้างประชาชน ส่งเสริมการเสวนา และนำพาชุมชนแห่งความเชื่อให้ก้าวเดินไปด้วยการแยกแยะร่วมกัน

บรรดาผู้แทนย้ำว่า “การดำเนินชีวิตแบบการก้าวเดินไปด้วยกัน” จะต้องไม่คงอยู่เพียงในฐานะหลักการหรือหัวข้อที่อภิปรายกันในการประชุมต่าง ๆ เท่านั้น หากแต่ต้องกลายเป็นวิถีปกติของการดำเนินชีวิตและการเป็นพระศาสนจักร

การเสวนาและการก้าวเดินไปด้วยกัน (Dialogue and synodality)

การเสวนากลายเป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในรายงานของแทบทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกล่าวถึงความสัมพันธ์กับภาครัฐ ชุมชนคริสตชนต่างนิกาย ผู้ที่นับถือศาสนาอื่น หรือผู้มีน้ำใจปรารถนาดี บรรดาผู้แทนต่างยืนยันตรงกันว่า ความหลากหลายอันโดดเด่นของทวีปเอเชียมิใช่อุปสรรค หากแต่เป็นพระพร ในทวีปที่คริสตชนมักเป็นชนกลุ่มน้อย การสร้างสะพานแห่งความสัมพันธ์จึงต้องอาศัยความสุภาพถ่อมตน การรับฟังอย่างอดทน มิตรภาพระหว่างวัฒนธรรม และความพร้อมที่จะร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

หลายกลุ่มยังเรียกร้องให้พระศาสนจักรเสริมสร้างบทบาทเชิงประกาศให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นในการตอบสนองต่อประเด็นสำคัญต่าง ๆ อาทิ การสร้างสันติภาพ การอภิบาลและพิทักษ์สิ่งสร้าง การย้ายถิ่นฐาน ชีวิตครอบครัว สุขภาพจิต จริยธรรมดิจิทัล และการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีความรับผิดชอบ แทนที่จะถอยห่างจากความซับซ้อนของโลก ผู้เข้าร่วมการประชุมกลับวาดภาพพระศาสนจักรที่ก้าวเดินเคียงข้างมวลมนุษยชาติด้วยความเมตตากรุณา พร้อมทั้งยืนยันยึดอย่างมั่นคงบนรากฐานแห่งพระวรสาร

บางทีข้อสรุปที่ทรงพลังที่สุดซึ่งปรากฏจากการนำเสนอรายงานครั้งนี้ คือความเชื่อมั่นร่วมกันว่า การดำเนินชีวิตแบบการก้าวเดินไปด้วยกันมิใช่เป็นเพียงระเบียบวิธีดำเนินงานอภิบาลเท่านั้น แต่เป็นการกลับใจฝ่ายจิต อย่างแท้จริง

ครั้งแล้วครั้งเล่า บรรดาผู้แทนได้อธิบายว่า การเดินทางที่อยู่เบื้องหน้าของพระศาสนจักร คือการก้าวผ่านจากการมุ่งรักษาสภาพเดิมไปสู่การเป็นพระศาสนจักรที่ ออกไปประกาศพระวรสาร จากการมุ่งรักษาตนเองไปสู่การออกไปปฏิบัติพันธกิจ จากความแตกแยกไปสู่ความเป็นหนึ่งเดียวกัน และจากการนำโดยบุคคลเพียงไม่กี่คนไปสู่การมีความรับผิดชอบร่วมกันของผู้รับศีลล้างบาปทุกคน

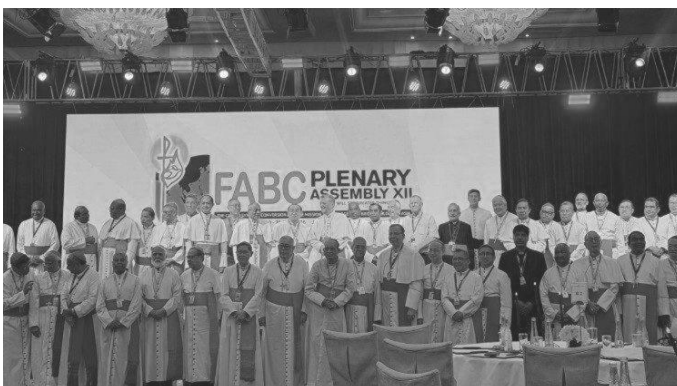

อนาคตที่ถูกกำหนดโดยความสามารถในการทำงานร่วมกัน (Future shaped by the ability to walk together)

เมื่อการนำเสนอรายงานฉบับสุดท้ายสิ้นสุดลง ที่ประชุมมิได้ตอบสนองด้วยการอภิปรายหรือเสียงปรบมือ หากแต่บรรดาผู้แทนต่างเข้าสู่ช่วงเวลาแห่งความสงบนิ่ง

จากนั้น การประชุมได้ต่อเนื่องด้วยบททำวัตรเย็น (Evening Prayer) ซึ่งในโอกาสนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมได้มอบทุกการสรรเสริญ ทุกข้อค้นพบ และทุกความหวังไว้ภายใต้ การทรงนำของพระจิตเจ้า นับเป็นบทสรุปที่เหมาะสมของวันหนึ่งซึ่งมิได้อุทิศให้แก่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเท่านั้น หากยังเป็นการร่วมกันแยกแยะเพื่อรับฟัง #พระสุรเสียงของพระเจ้า ซึ่งทรงสำแดงผ่านประสบการณ์อันหลากหลายของพระศาสนจักรท้องถิ่นทั่วทวีปเอเชีย

ในช่วงเวลาแห่งการภาวนาร่วมกันนั้น การประชุมสมัชชาใหญ่ได้แสดงประกายศรัทธาที่ชัดเจนที่สุดประการหนึ่ง นั่นคือ อนาคตของพระศาสนจักรในทวีปเอเชีย จะมีได้ถูกกำหนดโดย ยุทธศาสตร์ โครงสร้าง หรือแม้แต่ความลุ่มลึกของการอภิปรายเพียงเท่านั้น หากขึ้นอยู่กับ ความพร้อมของทุกคนที่จะก้าวเดินร่วมกันด้วยจิตใจที่สุภาพถ่อมตน ในการแยกแยะ โดยวางใจว่า พระจิตเจ้าทรงเป็นผู้ทรงนำการจาริกของพระศาสนจักร ซึ่งดำเนินไปบนหนทางแห่งความเป็นหนึ่งเดียวกัน การมีส่วนร่วม และพันธกิจ อย่างต่อเนื่องเสมอ

(หมวดพระคัมภีร์)

แสงธรรมแห่งรัก: ประจักษ์พยานท่ามกลางโลกปัจจุบัน

(ยอห์น 8:12-13:35)

บาทหลวงกฤษฎา ลิ้มเฉลิม¹

สถานอบรมบ่มเพาะแห่งนี้ก่อร่างสร้างศิษย์มาเป็นเวลาช้านานกว่า 50 ปีด้วยนามว่า “แสงธรรม” (Lux Mundi) สิ่งที่ต้องวางเป็นฐานรากของสถาบันก็คือความเข้าใจที่ว่า พระเยซูคริสต์เจ้าไม่ได้ทรงเป็น “แสงสว่างส่องโลก” (ยอห์น 8:12) ในความหมายของการให้ความรู้เชิงนามธรรมเท่านั้น แต่ทรงเป็นการเผยแสดงของพระบิดาที่ทำให้มนุษย์ “มองเห็น” หนทางแห่งชีวิต และการมองเห็นนั้นบรรลुरुปธรรมในบัญญัติใหม่ “ให้ท่านทั้งหลายรักกันและกัน ดังที่เราได้รักท่าน” (ยอห์น 13:34) ดังนั้น ความรักจึงเป็น “ภาคปฏิบัติของแสงสว่าง” กล่าวคือ แสงที่แท้ไม่หยุดอยู่กับการส่องให้รู้ แต่เคลื่อนไปสู่การรับใช้ การให้อภัย การล้างเท้า การสละตน และการสร้างชุมชนศิษย์ที่โลกสามารถมองเห็นได้ นั่นคือชีวิตที่เป็นประจักษ์พยาน (เทียบ ยอห์น 13:35)

---

¹ บาทหลวงสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการแผนกพระคัมภีร์ และ PMS, รองผู้อำนวยการ ศูนย์คริสตศาสนธรรมและรองอธิการสามเณรลัยแม่พระนิรมล ราชบุรี

“แสงธรรม” — Lux Mundi: ชื่อที่เป็นทั้งอัตลักษณ์และพันธกิจ

“แสงธรรม” เป็นชื่อที่มีน้ำหนักทางพระคัมภีร์และเทววิทยาอยู่ในตัวเอง มิใช่เพียงชื่อสถาบันการศึกษา แต่เป็นถ้อยคำที่เรียกร้องให้สถาบันดำรงตนเป็นเครื่องหมายของการเผยแสดงชื่อภาษาละติน “Lux Mundi” เป็นพระดำรัสของพระเยซูเจ้าในพระวรสารนักบุญยอห์นบทที่ 8 ข้อ 12 “ego sum lux mundi” และในภาษากรีก “ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου” ภาษาไทยแปลว่า “เราเป็นแสงสว่างส่องโลก” นักบุญยอห์นใช้สำนวนที่ซ่อนความหมายทางเทววิทยาอันลึกซึ้ง “เราเป็น” (ἐγώ εἰμι) ที่สะท้อนถึงการเปิดเผยพระนามและเอกลักษณ์ของพระเจ้าในพระคัมภีร์พันธสัญญาเดิม (Brown, 1966: 533–38; อพย 3:14) ดังที่บทเพลงสดุดีที่ขับขานว่า “พระยาห์เวห์ทรงเป็นแสงสว่าง” (สดด 27:1) แต่บัดนี้พระเยซูเจ้าทรงเผยพระองค์เองว่า “พระองค์ทรงเป็นแสงสว่างส่องโลก” พระวรสารนักบุญยอห์นเน้นว่า ความรอดพ้นมิได้เริ่มจากหลักคิดที่มนุษย์ค้นพบ แต่จากพระบุคคลของพระบุตรผู้เสด็จมาจากพระบิดา พระองค์ทรงเป็นผู้เผยแสดงพระเจ้าและในเวลาเดียวกันทรงเป็นหนทางที่มนุษย์เข้าถึงชีวิตของพระเจ้า (Barrett, 1978; Ellis, 1984: 149)

ฉากน่าน่าสนใจก็คือ ก่อนที่พระเยซูเจ้าจะประกาศว่าอัตลักษณ์ของพระองค์ เป็นฉากที่หญิงคนหนึ่งที่ถูกจับได้ว่าล่วงประเวณี (ยอห์น 7:53–8:11) เรื่องดังกล่าวทำให้การประกาศ “เราเป็นแสงสว่างส่องโลก” มีพลังทางอภิปาลอย่างลึกซึ้ง เพราะแสงของพระคริสตเจ้าไม่ใช่แสงที่ส่องเพื่อประจานคนบาป แต่เป็นแสงที่เปิดโปงความหน้าซื่อใจคดของผู้กล่าวหาและเปิดทางกลับใจแก่ผู้ที่ถูกกล่าวหา: “เราก็มองโทษท่านด้วย ไปเถิด และตั้งแต่นี้ไปอย่าทำบาปอีก” อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการพิจารณาว่าเรื่องของหญิงคนนี้ถูกจับขณะล่วงประเวณี (pericope adulterae) ไม่อยู่ในพยานต้นฉบับเก่าแก่ที่สุดหลายฉบับ ขณะที่นักวิชาการบางคนเห็นว่าเรื่องนี้เก่าแก่และสอดคล้องกับพระลักษณะของพระเยซูเจ้า แม้จะไม่ใช่ส่วนเดิมขององค์ประกอบยอห์น (Brown, 1966: 533–538; Barrett, 1978: 589–92)

“แสง” (φῶς): แสงสว่างคือการเผยแสดง ชีวิต และการตัดสินใจ

รากฐานของสัญลักษณ์ “แสง” ในพระวรสารยอห์นปรากฏตั้งแต่อาร์มภบท: “ชีวิตอยู่ในพระองค์ และชีวิตเป็นแสงสว่างสำหรับมนุษย์ แสงสว่างส่องในความมืด และความมืดเอาชนะแสงสว่างนั้นไม่ได้” (ยอห์น 1:4–5) โครงสร้างนี้ทำให้ “ชีวิต” (ζωή) และ “แสง” (φῶς) สัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก แสงคือการที่ชีวิตของพระเจ้าส่องเข้ามาในโลก ทำให้มนุษย์สามารถรู้จักพระเจ้า รู้จักตนเอง และเลือกทิศทางของชีวิต นักวิชาการบาร์เร็ตต์ (Barrett) อธิบายว่าแสงในพระวรสารนักบุญยอห์นสัมพันธ์กับการสื่อความรู้ของพระเจ้า แต่ไม่ใช่ความรู้แบบข้อมูล หากเป็นความรู้ที่นำไปสู่ชีวิตและความมนุษย์ต่อหน้าการตัดสินใจ (Barrett, 1978: 156–57)

ประโยคที่ว่า “ผู้ที่ตามเรามาจะไม่เดินในความมืด แต่จะมีแสงสว่างแห่งชีวิต” (ยน 8:12) จึงมีทั้งมิติคริสตวิทยาและมิติศิษย์สัมพันธ์ คำกริยา “ติดตาม” (ἀκολουθέω) เป็นภาษาของการเป็นศิษย์ ผู้ที่รับแสงไม่ได้เพียง “เห็น” พระเยซูเจ้าแต่ต้อง “เดินตาม” พระองค์ เอลลิส์ว่าแสงของพระคริสต์ทำให้ผู้เชื่อเห็นทางที่จะดำเนินชีวิตตามพระประสงค์ของพระเจ้าเพื่่อมุ่งสู่ชีวิตนิรันดร์ กล่าวอีกอย่างหนึ่ง แสงมีผลเป็นจริยธรรมเพราะทำให้การดำเนินชีวิตมีทิศทาง (Ellis, 1984: 149–50)

ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของรูปแบบการประพันธ์ในพระวรสารยอห์นที่ในทางวิชาการเรียกว่า “การกล่าวซ้ำ” (repetition) (van der Watt, 2008: 75–100) นักบุญยอห์นมิได้ใช้การซ้ำเพียงเพื่อความงดงามทางภาษา แต่ใช้เป็นเครื่องมือในการเน้น ย้ำ และค่อย ๆ พัฒนาแนวคิดทางเทววิทยา ในพระวรสารนักบุญยอห์นปรากฏคำว่า “แสง” (φῶς) จำนวน 23 ครั้ง กระจายเท่า ๆ กัน แต่จะรวมตัวอยู่ในตอนสำคัญโดยเฉพาะในบทที่ 8 จนถึงบทที่ 12 เมื่อพระเยซูเจ้าทรงประกาศว่า “เราเป็นแสงสว่างส่องโลก” พระองค์ยังย้ำอีกครั้งว่า “ตราบไคที่เราอยู่ในโลก เราเป็นแสงสว่างของโลก” (ยน 9:5) ถ้อยคำนี้ถูกวางไว้ก่อนการรักษาคนตาบอดแต่กำเนิด การอัศจรรย์จึงไม่ใช่เพียงการคืนสมรรถภาพทางกาย แต่เป็น “เครื่องหมาย” ที่ทำให้ความหมายของแสงปรากฏในเหตุการณ์จริง ผู้ที่ตาบอดกลับมามองเห็นและค่อย ๆ เติบโตในความเชื่อ ขณะที่ผู้ที่อ้างว่าตนเห็นกลับปิดตาต่อพระองค์ ภาวะ “เห็น/บอด” ใน ยน 9 จึงทำหน้าที่ตีความ “แสง/ความมืด” ในระดับการตอบสนองต่อการเผยแสดงของพระคริสต์ (Barrett, 1978: 353–66)

ในเรื่องลาซารัส (ยน 11:9–10) พระเยซูเจ้าทรงใช้ภาพกลางวันสับสองชั่วโมง ผู้เดินทางวันไม่สะดุดเพราะเห็นแสงของโลก ส่วนผู้เดินทางคืนสะดุดเพราะไม่มีแสงอยู่ในตน ภาพนี้เชื่อม “แสง” กับการดำเนินตามเวลาของพระเจ้า พระเยซูเจ้าทรงเดินทางไปยังแคว้นยูเดียแม้มีอันตราย เพราะพระองค์ทรงดำเนินตาม “เวลา” และ “งาน” ที่พระบิดาประทานให้ ความสว่างจึงไม่หมายถึงการหลบเลี่ยงความทุกข์ แต่หมายถึงความชัดเจนของพระประสงค์ที่ทำให้สามารถก้าวเข้าสู่ความเสี่ยงด้วยความเชื่อสัตย์ และใน ยน 12:35–36 ก่อนสิ้นสุดพระพันธกิจต่อสาธารณะ พระเยซูเจ้าทรงเรียกร้องให้ “เดินขณะที่ยังมีแสงสว่าง” และ “เชื่อในแสงสว่างเพื่อจะเป็นบุตรของแสงสว่าง” แสงจึงเปลี่ยนจากพระลักษณะของพระคริสต์ไปสู่อัตลักษณ์ของชุมชนผู้เชื่อ (Brown, 1966: 474–80)

จุดสรุปของพระพันธกิจสาธารณะอยู่ที่ ยน 12:46: “เราเข้ามาในโลกเป็นแสงสว่างเพื่อทุกคนที่เชื่อในเราจะไม่อยู่ในความมืด” ประโยคนี้ทบทวนทั้งอาร์มภทและ ยน 8:12 ก่อนที่พระวรสารจะพาผู้อ่านเข้าสู่ “ชั่วโมง” แห่งพระสิริในบทที่ 13 เป็นต้นไป การเป็น “แสง” (φῶς) จึงเดินทางจาก “การประกาศ” สู่ “ไม่กางเขน”: แสงสว่างสูงสุดของนักบุญยอห์นไม่ใช่ความรู้โรจน์ที่แยกจากความรัก แต่เป็นพระสิริที่เผยผ่านการมอบชีวิต เมื่อพระเยซูเจ้าทรงถูก “ยกขึ้น” พระองค์ทรงเผยพระบิดาอย่างบริบูรณ์ และการเผยแสดงนั้นมีรูปทรงเป็นความรัก

“จนถึงที่สุด” (εἰς τέλος; ยน 13:1) (Schnackenburg, 1977; Brown, 1966: 480–86; Barrett, 1978: 14–16)

จาก “แสง” (φῶς) สู่ “รัก” (ἀγαπᾶτε): รักในฐานะภาคปฏิบัติของแสงสว่าง

หาก ยน 8:12 ตอบคำถามว่า “พระเยซูเจ้าคือใคร” ยน 13:34 ตอบคำถามต่อมาว่า “ผู้ที่ติดตามแสงสว่างนั้นต้องดำเนินชีวิตอย่างไร” ความเชื่อมโยงนี้มีใช้การนำคำสองคำที่อยู่ห่างกันมาประกบกกันอย่างสร้างสรรค์เท่านั้น แต่เกิดจากตรรกะภายในของพระวรสารเอง: ผู้ที่มาหาแสงสว่างต้องปฏิบัติความจริง (ยน 3:21), ผู้ที่ตามแสงสว่างต้องเดินในแสงสว่าง (8:12), ผู้ที่เชื่อในแสงสว่างกลายเป็นบุตรของแสงสว่าง (12:36) และเมื่อแสงสว่างกำลังจะปรากฏเด่นชัดโลกในรูปพระพันธกิจต่อสาธารณะ พระเยซูเจ้าทรงฝากรูปแบบการดำเนินชีวิตที่จะทำให้พระองค์ยัง “มองเห็นได้” ในหมู่ศิษย์ นั่นคือ “ให้รักกันและกัน” ดังนั้น ความรักจึงเป็นภาคปฏิบัติของแสงสว่าง: “แสง” (φῶς) ที่มองเห็นในพระคริสต์กลายเป็น “รัก” (ἀγαπᾶτε) ที่มองเห็นในชุมชนศิษย์

ในพระวรสารนักบุญยอห์นบทที่ 13 ข้อ 34 กล่าวว่า

Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν,

เราให้บทบัญญัติใหม่แก่ท่านทั้งหลาย

ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους,

ให้ท่านรักกันและกัน

καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς

ดังที่เรารักท่านทั้งหลาย

ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους

ท่านก็จงรักกันอย่างนั้นเถิด

คำสำคัญอยู่ที่คำว่า “รัก” (ἀγαπᾶτε) เป็นคำกริยามาลาสมมุติ (subjunctive) มาจากคำกริยาแท้ ἀγαπάω ซึ่งไม่ใช่คำนามจึงไม่ได้เสนอความรักเป็นอารมณ์หรือความปรารถนา แต่เป็นการกระทำที่ชุมชนต้องดำรงอย่างต่อเนื่อง รูปกริยาที่เกิดซ้ำในข้อเดียวกันช่วยเน้นว่า “รักกันและกัน” คือวิถีของชุมชน มิใช่กิจกรรมเฉพาะคราว ยิ่งกว่านั้น บราวน์ (Brown) สังเกตว่าในวรรณกรรมนักบุญยอห์น การใช้กริยา “รัก” (ἀγαπάω) เด่นกว่าคำนาม “ความรัก” (ἀγάπη) อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนน้ำหนักของความรักในมิติ “องค์ประกอบเชิงรุก” (active element) คือความรักที่ลงมือทำ (Brown, 1966: 497–505)

ความรักใน ยน 13 ไม่ได้ถูกนิยามด้วยคำอธิบายเชิงนามธรรมก่อน แต่ถูก “แสดง” ด้วยการล้างเท้า พระวรสารเริ่มบทว่า พระเยซูเจ้า “ทรงรักผู้ที่เป็นของพระองค์... และทรงรักเขาจนถึงที่สุด” (13:1) แล้วพระองค์ทรงลุกจากโต๊ะ วางฉลองพระองค์ คาดผ้า เทน้ำ และล้างเท้าศิษย์ การกระทำของผู้รับใช้ต่ำต้อยกลายเป็นกุญแจในการตีความหมาย (hermeneutical key) สำหรับบัญญัติใหม่ในข้อ 34 นักวิชาการมองว่าการล้างเท้าเป็นทั้งการรับใช้ถ่อมตนและสัญลักษณ์ล่วงหน้าของการสิ้นพระชนม์: พระองค์ทรงก้มต่ำในห้องอาหารเช่นเดียวกับที่ทรงถ่อมพระองค์จนถึงความตาย การล้างเท้าจึงทำให้ “ดังที่เราได้รักท่าน” มีเนื้อหา คือรักด้วยการลดตน รับใช้ ชำระ และมอบชีวิต (Ellis, 1984: 213–20; Brown, 1970: 558–62)

บาร์เรตต์เน้นอย่างเฉียบคมว่า “ดังที่” (καθώς) ใน ยน 13:34 ไม่ควรถูกลดให้เหลือเพียงการวัด “ระดับ” ของความรักว่าเราต้องรักให้มากเท่าพระเยซูเจ้า แต่ชี้ถึง “ฐาน” ของความรัก: ศิษย์รักเพราะก่อนอื่นเขาได้รับการรับใช้แห่งความรักจากพระคริสต์ การรับรักจึงก่อให้เกิดการรัก ความเชื่อที่ยอมให้พระเยซูเจ้าล้างเท้า (13:8,10) ต้องบรรลุผลในการล้างเท้ากันและกัน (13:14–15) และท้ายที่สุดมาตรฐานของความรักคือไม่กางเขน “ไม่มีใครมีความรักยิ่งใหญ่กว่าการสละชีวิตของตนเพื่อมิตรสหาย” (ยน 15:13) (Barrett, 1978: 452; Bultmann, 1971: 525–26)

“บัญญัติใหม่” ใหม่อย่างไร: จากพันธสัญญาเดิมสู่ความรักตามแบบพระคริสต์

การเรียก “บัญญัติ” (ἐντολή) ว่า “ใหม่” (καινή) ต้องอ่านบนพื้นฐานของพันธสัญญาเดิม มิใช่ในความหมายว่าก่อนพระเยซูเจ้าไม่มีบัญญัติเรื่องความรัก พระคัมภีร์เลวีนิติ สั่งชัดเจนว่า “จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง” (19:18) และพระคัมภีร์เฉลยธรรมบัญญัติ (6:4–5) วางความรักต่อพระยาห์เวห์ไว้ใจกลางชีวิตแห่งพันธสัญญา ในธรรมประเพณีของอิสราเอล ความรักไม่แยกจากความซื่อสัตย์ต่อพันธสัญญาและการปฏิบัติตามพระบัญญัติ งานของโมรานเกี่ยวกับภูมิหลังตะวันออกใกล้โบราณของ “ความรักต่อพระเจ้า” ในพระคัมภีร์เฉลยธรรมบัญญัติ และโอคอนเนลเกี่ยวกับแนวคิด “บัญญัติ” (ἐντολή) ช่วยให้เห็นว่า “บัญญัติ” มิใช่กฎภายนอกล้วน ๆ แต่เป็นพระประสงค์ที่ทรงชีวิตซึ่งเรียกร้องมนุษย์ทั้งบุคคลให้สัมพันธ์กับพระเจ้า (Moran, 1963: 77–87; O’Connell, 1960: 351–403)

พระเยซูเจ้าทรงรับมรดกนี้และทรงทำให้ถึงความสมบูรณ์ ในพระวรสารสัทธิธรรม พระองค์ทรงรวมความรักต่อพระเจ้าและความรักต่อเพื่อนมนุษย์เป็นบัญญัติเอก (มก 12:28–34) และทรงขยาย “เพื่อนบ้าน” จนถึงศัตรู (มธ 5:43–48) นักบุญยอห์นมิได้เล่าเหตุการณ์เดียวกัน แต่สรุปแก่นเดียวกันด้วยภาษาคริสตวิทยา: “ดังที่เราได้รักท่าน” บราวน์จึงเสนอว่า “ความใหม่” ของ ยน 13:34 ไม่ได้อยู่ที่เนื้อหาของคำสั่งให้รักหรือแม้แต่ความเข้มข้นเท่านั้น แต่อยู่ที่แรงจูงใจและมาตรฐานคริสตวิทยา ชีวิตของพระเยซูเจ้า—โดยเฉพาะการสิ้นพระชนม์—กลายเป็นรูปแบบของชีวิตชุมชน (Brown, 1966: 504–5)

ในระดับเทววิทยาพันธสัญญา “ใหม่” ยังสะท้อนความหวังของประกาศกที่พระเจ้าจะทรงจารึกธรรมบัญญัติไว้ในใจ (ยรม 31:31–34) และประทานหัวใจใหม่กับจิตใหม่ (อสค 36:26–27) ยอห์นไม่ได้อ้างข้อความเหล่านี้ตรง ๆ แต่พระคำรัสอาลาเชื่อมบัญญัติความรัก การพำนัก และพระจิตผู้ช่วยอย่างแน่นแฟ้น (ยน 14:15–26) เมื่อพระบัญญัติถูกวางไว้ในความสัมพันธ์กับพระบุตรและพระจิต การเชื่อฟังจึงไม่ใช่ความเคร่งกฏที่ไร้ชีวิต แต่เป็นการพำนักในความรักของพระตรีเอกภาพ ดังที่ ยน 15:9–10 เชื่อมความรักของพระบิดาต่อ พระบุตร ความรักของพระบุตรต่อศิษย์ และการรักษาพระบัญญัติไว้ในวงจรเดียวกัน บาร์เรตต์จึงกล่าวว่าความรักและการเชื่อฟัง “พึ่งพากันและกัน” (Barrett, 1978: 475–76; Arcangeli, 2019)

ความรักในพระศาสนจักรยุคแรก: จากเครื่องหมายของศิษย์สู่รูปแบบของชุมชน

พระวรสารนักบุญยอห์นบทที่ 13 ข้อ 35 กล่าวว่า

ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες

ด้วยเหตุนี้ทุกคนจะรู้

ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε,

ว่าท่านเป็นศิษย์ของเรา

ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

ถ้าท่านมีความรักต่อกันและกัน

พระวาจานี้ทำให้บัญญัติใหม่มีมิติ “ประจักษ์พยาน” อย่างชัดเจน ความรักภายในชุมชนจึงไม่ใช่เรื่องปิดตัวเอง หากมีลักษณะมิชชันนารี สิ่งที่ “ทุกคน” มองเห็นไม่ได้คือความคิดภายในของศิษย์ แต่เป็นความสัมพันธ์ที่แสดงออกเป็นรูปธรรม บาร์เรตต์กล่าวว่าความรักซึ่งกันและกันเป็น “การพิสูจน์” (proof) และ “สัญลักษณ์ที่ชัดเจน” (evident token) ของการเป็นศิษย์ ชุมชนที่ขาดความรักจึงไม่ได้เพียงทำผิดศีลธรรมข้อหนึ่ง แต่ล้มเหลวในการทำให้ชีวิตพระเจ้าซึ่งควรหล่อเลี้ยงตนปรากฏแก่โลก (Barrett, 1978: 451–52)

หนังสือกิจการอัครสาวกนำเสนอรูปแบบชุมชนแรกด้วยคำสำคัญเรื่องการยึดมั่นในคำสอนของอัครสาวก การร่วมเป็นหนึ่งเดียว การหักป้ง และการภาวนา (กจ 2:42) พร้อมการแบ่งปันทรัพย์สินตามความจำเป็น (2:44–45; 4:32–35) แม้ภาษาไม่เหมือนยอห์นแต่ตรรกะคล้ายกัน คือความเชื่อในพระคริสต์สร้างความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ซึ่งต้องมองเห็นได้ในเศรษฐกิจของชุมชน การดูแลคนอ่อนแอ และความเป็นหนึ่งเดียว พระธรรมบัญญัติการเผย

ความจริงของพระเจ้า (Dei Verbum) ของสภาสังคายนาวาติกันที่ 2 เองยก กจ 2:42 เพื่ออธิบายว่า “ชุมทรัพย์แห่งความเชื่อ” ถูกดำรงในชีวิตของประชากรพระเจ้า ไม่ใช่เพียงในถ้อยคำลอยตัว (DV 10; ดู กจ 2:42–47; 4:32–35)

สำหรับนักบุญเปาโล “ความรัก” (ἀγάπη) เป็นรูปแบบภายในของชีวิตคริสตชนและชีวิตพระศาสนจักร ในจดหมายถึงชาวโครินธ์ ฉบับที่ 1 บทที่ 13 อธิบายว่า ความรักถูกวางไว้เหนือพระพรพิเศษที่น่าตื่นตา เพราะหากไม่มีความรัก การพูดภาษา การพยากรณ์ ความรู้ และแม้การเสียสละก็สูญเสียความหมาย ในจดหมายถึงชาวกาลาเทียบทที่ 5 ข้อ 13–14 กล่าวถึงเสรีภาพคริสตชนบรรลุเป้าหมายในการ “รับใช้กันด้วยความรัก” และ “ธรรมเนียมปฏิบัติทั้งหมดสรุปอยู่ในถ้อยคำเดียว คือจงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง” ส่วนบทจดหมายถึงชาวโรม กล่าวว่า “ผู้ที่รักผู้อื่นก็ปฏิบัติตามธรรมเนียมปฏิบัติครบถ้วนแล้ว” (13:8) ความรักจึงมิใช่การยกเลิกธรรมเนียมปฏิบัติ แต่เป็น “จุดหมายและความสำเร็จสมบูรณ์” (telos) ของธรรมเนียมปฏิบัติ—ทำให้เจตนารมณ์ของพระเจ้ากลายเป็นชีวิต

บทจดหมายนักบุญยอห์นทำให้ความคิดของพระวรสารเข้มข้นขึ้นอีก: “ผู้ที่ไม่รักก็ไม่รู้จักพระเจ้า เพราะพระเจ้าทรงเป็นความรัก” (1 ยน 4:8) และความรักของพระเจ้าปรากฏในการที่พระองค์ทรงส่งพระบุตรมาเพื่อเรา (4:9–10) ดังนั้น “เราต้องรักกันและกัน” (4:11) ไม่ใช่ข้อสรุปทางศีลธรรมที่ต่อท้ายเทววิทยา แต่เป็นผลโดยตรงของคริสตวิทยาและเทววิทยา เมื่อพระเจ้าเป็นความรักและพระคริสต์ทรงเผยความรักนั้น การดำรงอยู่ในพระเจ้าต้องมีรูปเป็นความรัก การเป็น “แสง” และการเป็น “รัก” จึงเชื่อมกันแม้ในบทจดหมายนักบุญยอห์น ฉบับที่ 1: ผู้ที่รักพี่น้องอยู่ในแสงสว่าง ส่วนผู้ที่เกลียดพี่น้องอยู่ในความมืด (เทียบ 2:9–11) นี่เป็นหลักฐานภายในธรรมประเพณีนักบุญยอห์นที่ชัดเจนที่สุดว่า “ความรักเป็นภาคปฏิบัติของแสงสว่าง” (ดู 1 ยน 2:8–11; 3:14–18; 4:7–12)

จากการให้อภัยสู่การล้างเท้า: รูปทรงของ “รัก” (ἀγαπᾶτε) ในพระเยซูเจ้า

เมื่อถามว่า “รัก” (ἀγαπᾶτε) “แสดงออกอย่างไร” คำตอบของนักบุญยอห์นอยู่ในเรื่องราวมากกว่าคำจำกัดความ **ประการแรก** ความรักเปิดพื้นที่ให้คนบาปกลับสู่ชีวิต เรื่องหญิงที่ถูกจับว่าล่วงประเวณี—แม้มีปัญหาด้านประวัติด้วยบทดังกล่าวแล้ว—เป็นประเพณีพระเยซูเจ้าที่พระศาสนจักรรับไว้ในพระคัมภีร์ และช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างแสงกับพระเมตตา พระเยซูเจ้าไม่ทรงเรียกบาปว่าดี แต่ทรงปฏิเสธการใช้ธรรมเนียมปฏิบัติเป็นอาวุธทำลายบุคคล พระองค์ทรงแยก “การไม่ลงโทษ” ออกจาก “การไม่เรียกร้องให้กลับใจ”: “เราก็ก็น่าลงโทษท่าน...อย่าทำบาปอีก” แสงของพระองค์จึงเป็นความจริงที่มาจากพระพรหรรษา—เปิดโปงบาปโดยไม่ทำลายศักดิ์ศรีของคนบาป

ประการที่สอง ความรักยอมลดตนลงต่ำ การล้างเท้าในพระวรสารนักบุญยอห์นบทที่ 13 พลิกโครงสร้างอำนาจของโลก ผู้ที่ถูกเรียกว่า “พระอาจารย์และองค์พระผู้เป็นเจ้า” เป็นผู้คุกเข่าต่อหน้าศิษย์ ความรักตามแบบพระคริสต์จึงเป็น “การสละพระองค์จนหมดสิ้น” (kenotic praxis; ฟป 2:7) อำนาจถูกแปลใหม่เป็นการรับใช้ ความรู้ถูกแปลใหม่เป็นการก้มลงช่วยผู้ที่อยู่ตรงหน้า และตำแหน่งถูกตรวจสอบด้วยคำถามว่า “เราได้ทำแก่ท่านอย่างไร ท่านก็จงทำอย่างนั้นแก่กัน” (13:15)

ประการที่สาม ความรักสละตน ในพระวรสารนักบุญยอห์น ไม่กางเขนเป็น “ชั่วโมง” แห่งพระสิริ มิใช่เพราะความรุนแรงมีความงดงาม แต่เพราะในชั่วโมงนั้นความรักของพระบุตรต่อพระบิดาและต่อมนุษย์ถูกนำไปจนถึงที่สุด “ดังที่เราได้รักท่าน” จึงไม่อาจแยกจาก ยน 15:13 และจากภาพผู้เลี้ยงแกะที่ “สละชีวิตเพื่อฝูงแกะ” (10:11) ความรักแบบ ἀγαπάω ในที่นี้จึงเป็นความรัก พันธสัญญา (covenantal) การมอบตน (self-giving) และการสละชีวิต (life-giving) เป็นความรักที่รับผิดชอบต่อชีวิตของอีกฝ่าย ไม่ใช่เพียงความรู้สึกเอ็นดูหรือความเป็นมิตรในวงปิด (Brown, 1970: 613–14; Moloney, 1998: 420–25)

ห้าสิบปีของวิทยาลัยแสงธรรม: เมื่อ “แสง” กลายเป็นพันธกิจการศึกษาและการอภิบาล

ในวาระ 50 ปีของวิทยาลัยแสงธรรม การย้อนกลับไปยัง “Lux Mundi” ช่วยให้การระลึกถึงอดีตไม่กลายเป็นเพียงการนับปี แต่เป็นแสงที่ถูกจุดขึ้นบนผืนแผ่นดินไทยในอดีต เกิดขึ้นในกระแสหลังสภาสังคายนาวาติกันที่ 2 เพื่อสร้างบุคลากรของพระศาสนจักรในประเทศไทยและได้ส่งต่อแสงนั้นมาจนถึงวันนี้

ตลอดห้าทศวรรษ การเป็น “แสงธรรม” ปรากฏผ่านพันธกิจการสร้างศาสนบริการ นักบวช ครูคำสอน นักเทววิทยา และผู้ทำงานอภิบาล โดยการศึกษาปรัชญา ศาสนา เทววิทยา และคริสตศาสนศึกษา การทำหน้าที่นี้สอดคล้องอย่างลึกซึ้งกับพระธรรมนูญการเผยความจริงของพระเจ้า (Dei Verbum) สอนว่า “การศึกษาพระคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์เป็นเสมือนวิญญูณของเทววิทยา” และเรียกร้องให้ผู้รับใช้พระวาจา—รวมถึงพระสงฆ์ สังฆานุกร และครูคำสอน—ยึดมั่นในพระคัมภีร์ด้วยการอ่านและศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อไม่ให้กลายเป็นผู้ประกาศพระวาจาแก่ผู้อื่นแต่ไม่ฟังพระวาจาภายในตนเอง (DV 23–25)

อย่างไรก็ตาม หากชื่อ “แสงธรรม” ถูกอ่านผ่าน ยน 13:34 การประเมินความสำเร็จของห้าสิบปีต้องมากกว่าจำนวนหลักสูตร จำนวนบัณฑิต หรือความเข้มแข็งทางวิชาการ เพราะ “แสง” ของพระคริสต์ไม่หยุดที่การทำให้อุณหภูมิร้อน แต่ทำให้ก้าวเดิน ดังนั้นผลผลิตที่สมบูรณ์ของวิทยาลัยจึงไม่ใช่เพียง “นักรู้” (ผู้มีข้อมูลและทักษะ) แต่เป็น “นักรัก” (ผู้ที่ความรู้กับความรักเป็นหนึ่งเดียวกันในภาคแสดง) ผู้รู้พระคัมภีร์เพื่อประกาศข่าวดี รู้เทววิทยาเพื่อรับใช้ความเชื่อของประชากร รู้ปรัชญาเพื่อสนทนากับมนุษย์ร่วมสมัย และรู้สังคมเพื่อไตร่ตรอง (discern) ว่าความรักต้องเข้าไปแตะบาดแผลใด การศึกษาเช่นนี้ทำให้ “Lux” (φῶς) กลายเป็น “Love” (ἀγαπᾶτε)

มิติของการอบรมพระสงฆ์ยังทำให้แนวคิดนี้ชัดเจน ในสมณสาส์นเตือนเรื่อง “เราอบนายชุมพบาลแก่พวกท่าน” (Pastores Dabo Vobis) เสนอการอบรมอย่างบูรณาการในสี่มิติ คือ มนุษย์ จิตตารมณ์ สติปัญญา และอภิบาล โดยการอบรมมนุษย์เป็นฐาน และความรักแบบผู้เลี้ยงแกะของพระคริสต์เป็นพลังภายในของพันธกิจ การเรียนจึงต้องนำไปสู่ความสามารถที่จะอยู่กับคน ฟังคน ร่วมทุกข์กับคน แยกแยะ และรับใช้ นี่สอดคล้องกับการล้างเท้า: ความรู้ที่ไม่สามารถคุกเข่าลงต่อหน้าความทุกข์ของประชากรพระเจ้ายังไม่เป็นความรู้แบบพระเยซูเจ้าเต็มที่ (PDV 43–59)

จาก “แหล่งความรู้ที่ให้แสงสว่าง” สู่ชุมชนแห่งความรักที่มองเห็นได้

ถ้อยคำวิสัยทัศน์ของวิทยาลัยแสงธรรมที่เผยแพร่ต่อสาธารณะระบุว่า วิทยาลัยเป็น “แหล่งความรู้ที่ให้แสงสว่างส่องทางชีวิตของมนุษย์ และจรรโลงคุณงามความดีของสังคมตามหลักธรรมของคริสต์ศาสนา” และปรัชญาว่า “แสงธรรม นำปัญญา และชีวิต” ถ้อยคำนี้เข้ากับเทววิทยายอห์นอย่างน่าสังเกต เพราะใน ยน 1:4 “ชีวิต” และ “แสง” อยู่ด้วยกัน ส่วน ยน 8:12 เรียกแสงนั้นว่า “แสงสว่างแห่งชีวิต” หากวิสัยทัศน์นี้จะได้รับการตีความใหม่ในวาระห้าสิบปี คำว่า “แหล่งความรู้” ควรเข้าใจในความหมายที่ความรู้ถูกนำไปสู่ “ชีวิต” และ “คุณงามความดี” ผ่านความรัก ไม่ใช่ความรู้ที่สะสมอยู่ในสถาบันเพียงเท่านั้น

พันธกิจเช่นการจัดการศึกษาอบรมระดับอุดมศึกษา การผลิตบัณฑิตตามอัตลักษณ์ การศึกษา การวิจัย การบริการวิชาการ และการรับใช้พระศาสนจักร สามารถรวมเข้าในกรอบ “บัญญัติใหม่” ได้ทั้งหมด การเรียนการสอนคือความรักเมื่ออาจารย์ทำให้ผู้เรียนเข้าถึงความจริงและเติบโตเป็นมนุษย์ที่เสรี การวิจัยคือความรักเมื่อค้นหาความจริงเพื่อประโยชน์ของพระศาสนจักรและสังคม การบริการวิชาการคือความรักเมื่อความรู้ถูกแบ่งปันแก่ผู้ที่ยังนอกกำแพงสถาบัน และการอภิบาลคือความรักเมื่อความรู้เปลี่ยนเป็นการอยู่เคียงข้างประชากรของพระเจ้า แนวทางนี้สอดคล้องกับพระสังฆธรรมนูญความชื่นชมยินดีแห่งความจริง (Veritatis Gaudium) ที่มองสถาบันการศึกษาของพระศาสนจักรเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจประกาศข่าวดี และเรียกร้องให้ความจริงแห่งพระวรสารเข้าสู่การสนทนากับวัฒนธรรมและปัญหาของยุคสมัย

ทำให้แสงธรรมเป็นความรักที่เป็นจริง: สร้างนักรักที่รักความรู้ รักการเรียนรู้ และรักการอภิบาล

สำหรับอนาคต คำว่า “นักรัก” ไม่ควรถูกเข้าใจอย่างไร้แมนติก แต่เป็นคำเชิงเทววิทยาและเชิงการศึกษา หมายถึงบุคคลที่ใช้สติปัญญาถูกกำกับด้วยความรักเมตตา (caritas) และความรับผิดชอบต่อผู้อื่น **ประการแรก** วิทยาลัยต้องสร้าง “ผู้รักความจริง” เพราะความรักแบบคริสตชนไม่กลัวการวิจัยอย่างจริงจัง การอ่านภาษาต้นฉบับ การวิพากษ์ด้วยบทและการเผชิญคำถามยาก ดังตัวอย่างเรื่องของหญิงผิดประเวณี (ยน 7:53–8:11) ที่ความเคารพต่อพระคัมภีร์ไม่ขัดกับความซื่อสัตย์ต่อหลักฐานต้นฉบับ ตรงกันข้าม การค้นหาความจริงด้วยความถ่อมตนคือรูปหนึ่งของความรักต่อพระวาจา

ประการที่สอง ต้องสร้าง “ผู้รักการเรียนรู้” ในความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะศาสนบริกรและผู้อภิบาลในโลกที่เปลี่ยนเร็วไม่อาจพึ่งความรู้ที่ได้รับในช่วงหนึ่งของการศึกษาเท่านั้น ความรักทำให้ผู้เรียนไม่ศึกษาเพื่อสอบผ่าน แต่ศึกษาเพราะรักประชากรที่จะได้รับการรับใช้ ยิ่งสถานการณ์มนุษย์ซับซ้อน—เทคโนโลยีดิจิทัล ปัญหาความโดดเดี่ยว ความเหลื่อมล้ำ การย้ายถิ่น วิฤตสิ่งแวดล้อม ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม—ยิ่งต้องมีการบูรณา

การพระคัมภีร์ เทววิทยา มนุษยศาสตร์ และศาสตร์สังคมเพื่อไตร่ตรองแยกแยะ (discern) วิธีรักอย่างมีความรับผิดชอบ

ประการที่สาม ต้องสร้าง “ผู้รักการอภิบาล” กล่าวคือ ผู้ที่เห็นใบหน้าของบุคคลก่อนปัญหา เห็นศักดิ์ศรีก่อนความผิดพลาด และเห็นความเป็นไปได้ของพระพรพรทานก่อนการตัดสินใจตัดสิน นี่คือการเรียนรู้จากพระเยซูเจ้าผู้ทรงส่องแสงด้วยพระเมตตาและทรงคุกเข่าล้างเท้า การอภิบาลจึงไม่ใช่ภาคสนามที่เพิ่มต่อจากวิชาการ แต่เป็นสนามพิสูจน์ว่าวิชาการได้กลายเป็นปรัชญาญาณหรือยัง หากความรู้ไม่ช่วยให้ผู้รับใช้ฟังได้ลึกขึ้น พูดอย่างเมตตาขึ้น ตัดสินอย่างเที่ยงธรรมขึ้น และเสียสละเพื่องานประกาศข่าวดีได้มากขึ้น ความรู้นั้นยังไม่บรรลุจุดหมายและความสำเร็จสมบูรณ์ (telos) ของ “แสงธรรม”

ประการที่สี่ ต้องสร้างชุมชนที่ “รักกันและกัน” (ยน 13:34) ก่อนจะสอนโลกเรื่องความรัก เพราะพระวรสารนักบุญยอห์น บทที่ 13 ข้อ 35 วางแนวทางการวัดความน่าเชื่อถือของศิษย์ด้วยสิ่งที่คนภายนอกมองเห็นได้ วัฒนธรรมสถาบันจึงเป็นส่วนหนึ่งของ “หลักสูตร” (curriculum) ทางเทววิทยา: วิธีที่อาจารย์ปฏิบัติต่อนักศึกษา วิธีที่นักศึกษาต่างส่งผลกระทบต่างคณะนักบวช ต่างฐานะ หรือแตกต่างกันทางความคิดอยู่ร่วมกัน วิธีดูแลเจ้าหน้าที่และผู้ที่มีบทบาทเบื้องหลัง ล้วนเป็นคำอธิบายบัญญัติใหม่แห่งความรักที่ทรงพลังยิ่งกว่าการบรรยาย หากชุมชนวิชาการสามารถดำรงความจริงและความรักพร้อมกัน มีการให้อภัย การรับฟัง การตักเตือนด้วยความเคารพ และการรับใช้กัน โลกจะมองเห็น “แสง” ผ่านความสัมพันธ์นั้น

ประการที่ห้า ต้องทำให้ความรักมีมิติออกไปสู่โลก ไม่กลายเป็นความสนิทสนมเฉพาะกลุ่ม แม้คำว่า “กันและกัน” (ἀλλήλους) ในพระวรสารนักบุญยอห์นเน้น “ความรักซึ่งกันและกัน” (mutual love; 13:34) ภายในชุมชนศิษย์ แต่วงกว้างของพระวรสารประกาศว่า “พระเจ้าทรงรักโลก” (3:16) และพระเยซูเจ้าทรงเป็น “แสงสว่างของโลก” มิใช่แสงของกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ความรักกันเองจึงมีเป้าหมายเพื่อการประกาศข่าวดี คือสร้างชุมชนที่โลกเห็นแล้วสามารถเชื่อว่าพระบิดาทรงส่งพระบุตรมา (เทียบ ยน 17:21–23) สำหรับวิทยาลัยแสงธรรม นี่หมายถึงการเปิดความรู้และพันธกิจแก่พระศาสนจักรท้องถิ่น สังคมไทย และเครือข่ายนานาชาติ โดยเฉพาะพื้นที่ชายขอบที่ต้องการทั้งแสงของความรู้และความอบอุ่นของความรัก

“หยิ่งรักในความรัก”: มรดกทางจิตวิญญาณที่ต้องส่งต่อ

“50 ปี วิทยาลัยแสงธรรม: หยิ่งรักในความรัก” เป็นเสียงสะท้อนคำอธิษฐานภาวนาของนักบุญเปาโลที่ให้เร้าคริสตชน “หยิ่งรักและตั้งมั่นอยู่ในความรัก” (อฟ 3:17–19) เพื่อเข้าใจความกว้าง ยาว สูง ลึกของความรักของพระคริสตเจ้า การหยิ่งรักไม่ใช่การหยุดนิ่ง ต้นไม้หยิ่งรักเพื่อรับชีวิตและส่งชีวิตไปสู่กิ่ง ใบ ดอก และผล เช่นเดียวกัน สถาบันหยิ่งรักในธรรมประเพณี พระวาจา ศีลศักดิ์สิทธิ์ และความเชื่อของพระศาสนจักร เพื่อสามารถเติบโต

อย่างสร้างสรรค์ในโลกใหม่ ความรักจึงเป็นทั้งรากและผล: เป็นสิ่งที่วิทยาลัยได้รับจากพระคริสต์ และเป็นสิ่งที่วิทยาลัยต้องทำให้เกิดในผู้ที่ได้รับการอบรม

ในขณะนี้ “มรดกทางจิตวิญญาณ” ไม่ใช่เพียงสิ่งที่อนุรักษไว้จากรุ่นก่อน แต่เป็นพระพรพิเศษ (charisma) ที่ต้องถ่ายทอดด้วยชีวิต ทุกยุคของแสงธรรมได้รับแสงเดียวกันแต่ต้องส่องในสถานการณ์ต่างกัน รุ่นบุกเบิกสร้างโครงสร้างและหลักสูตร รุ่นต่อมาขยายองค์ความรู้และงานอบรม รุ่นปัจจุบันเผชิญโลกดิจิทัลและสังคมพหุวัฒนธรรม ส่วนรุ่นอนาคตอาจต้องตอบคำถามที่เรายังไม่รู้จัก แต่เกณฑ์ตรวจสอบยังเป็นถ้อยคำเดิม: สิ่งที่ทำช่วยให้คน “เดินในแสง” หรือไม่ และทำให้ผู้คน “รักกันและกันดังที่พระคริสต์ทรงรัก” หรือไม่

ในที่สุด อัตลักษณ์ “Lux Mundi” จะน่าเชื่อถือเมื่อไม่เป็นเพียงตัวอักษรลาตินบนตราสถาบันหรือจารึกเด่นสง่าบนป้ายหน้าวิทยาลัยที่คนผ่านมาผ่านไปบนถนนเพชรเกษมคิดว่าเป็นโรงงานผลิตสบู่อลักส์ แต่เป็นชีวิตที่มีความสว่างในตัวเพราะรับแสงจากพระคริสต์ ดวงประทีปไม่อธิบายว่าตนเป็นแสง—มันส่อง; ศิษย์ไม่จำเป็นต้องประกาศว่าตนรัก—เขาได้รับใช้ให้อภัย ซื่อสัตย์ต่อความจริง และมอบชีวิต ดังนั้นแสงธรรมควรเป็นชุมชนที่ความรู้มีความอบอุ่นของความรัก ความศรัทธามีความลึกของการศึกษา และการศึกษามีปลายทางเป็นการอภิบาล เมื่อเป็นเช่นนี้ บัณฑิตจะไม่เพียง “นำแสงธรรมออกไป” แต่ตัวเขาเองจะเป็นประจักษ์พยานที่ทำให้ผู้อื่นมองเห็นพระคริสต์

สรุป

จาก “φῶς” สู่ “ἀγαπάτε”; จาก “Lux” สู่ “Love”; จาก “แสง” สู่ “รัก” — พระวรสารนักบุญยอห์นพาผู้อ่านจากการรู้จักพระเยซูเจ้าผู้ทรงเป็นแสง ไปสู่การดำเนินชีวิตเป็นศิษย์ที่รักกันและกัน แสงทำให้เห็น ความรักทำให้สิ่งที่เห็นกลายเป็นชีวิต; แสงเผยพระเจ้า ความรักทำให้พระเจ้าผู้ถูกเผยนั้นปรากฏในความสัมพันธ์; แสงชนะความมืด ความรักชนะการปิดตนเองด้วยการให้อภัย การรับใช้ และการสละตน ด้วยเหตุนี้ “ความรัก” จึงเป็นภาคปฏิบัติของ “แสงสว่าง” และบัญญัติใหม่คือรูปแบบที่พระคริสต์ทรงมอบแก่ศิษย์เพื่อให้แสงของพระองค์ดำรงอยู่ในโลกหลังจาก “ชั่วโมง” แห่งการจากไป

สำหรับวิทยาลัยแสงธรรม วาระห้าสิบปีจึงเป็นทั้งการขอบพระคุณและการตรวจสอบมโนธรรม: แสงธรรมได้สร้างผู้มีความรู้แล้วหรือไม่—และยิ่งกว่านั้น ได้สร้างผู้ที่ความรู้กลายเป็นความรักหรือไม่? การสร้างศาสนบริกร นักบวช ครูคำสอน นักวิชาการ และผู้อภิบาลในยุคต่อไป ควรมุ่งสู่ “นักรัก” แบบพระเยซูเจ้า ผู้รักความจริงจนกล้าศึกษา รักพระวาจาจนยอมให้พระวาจาตัดสินตน รักผู้คนจนยอมล้างเท้า และรักพระศาสนจักรจนพร้อมมอบชีวิตเพื่อพันธกิจ เมื่อนั้นคำว่า “แสงธรรม” จะไม่เป็นเพียงชื่อ แต่เป็นคำกริยาแห่งพันธกิจ — การส่องแสงด้วยความรัก

และนี่คือมรดกที่เป็นคุณค่าพระวรสารและเป็นเกณฑ์สุดท้ายของการเป็นประจักษ์พยาน: “ถ้าท่านมีความรักต่อกัน ทุกคนจะรู้ว่าท่านเป็นศิษย์ของเรา” (ยน 13:35) วิทยาลัยแสงธรรมจึงเป็น “Lux Mundi” อย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงเมื่อมีแสงแห่งวิชาการ แต่เมื่อแสงนั้นมีรูปเป็น “รัก” (ἀγαπᾶτε)—ความรักที่ปฏิบัติได้ มองเห็นได้ และให้ชีวิตได้ ดังนั้น สูตรสั้นที่สุดของอัตลักษณ์ในวาระห้าสิบปีจากกล่าวได้ว่า: เป็นแสงธรรมแห่งรักด้วยการรักกันและกัน; และรักกันและกันเพื่อให้โลกปัจจุบันเห็นแสงของพระคริสตเจ้า

เอกสารอ้างอิง

- Arcangeli, Davide. *Tipologia e compimento delle Scritture nel Vangelo di Giovanni*. Supplementi alla Rivista Biblica 66. Bologna: EDB, 2019.
- Barrett, C. K. *The Gospel According to St. John: An Introduction with Commentary and Notes on the Greek Text*. 2nd ed. Philadelphia: Westminster Press, 1978.
- Beasley-Murray, George R. *John*. *Word Biblical Commentary* 36. Waco, TX: Word Books, 1987.
- Brown, Raymond E. *The Gospel According to John I–XII*. Anchor Bible 29. Garden City, NY: Doubleday, 1966.
- _____. *The Gospel According to John XIII–XXI*. Anchor Bible 30. Garden City, NY: Doubleday, 1970.
- Bultmann, Rudolf. *The Gospel of John: A Commentary*. Translated by G. R. Beasley-Murray et al. Oxford: Blackwell, 1971.
- Culpepper, R. Alan. *Anatomy of the Fourth Gospel: A Study in Literary Design*. Philadelphia: Fortress Press, 1983.
- Dodd, C. H. *The Interpretation of the Fourth Gospel*. Cambridge: Cambridge University Press, 1953.
- Ellis, Peter F. *The Genius of John: A Composition-Critical Commentary on the Fourth Gospel*. Collegeville, MN: Liturgical Press, 1984.

International Theological Commission. *Theology Today: Perspectives, Principles and Criteria*. Vatican City, 2011.

Jan G. van der Watt, "Johannine Style: Some Initial Remarks on the Functional Use of Repetition in the Gospel According to John," *In die Skriflig/In Luce Verbi* 42, no. 1 (2008): 75–100.

Keener, Craig S. *The Gospel of John: A Commentary*. 2 vols. Peabody, MA: Hendrickson, 2003.

Koester, Craig R. *Symbolism in the Fourth Gospel: Meaning, Mystery, Community*. 2nd ed. Minneapolis: Fortress Press, 2003.

Lincoln, Andrew T. *The Gospel According to Saint John*. Black's New Testament Commentaries. London: Continuum, 2005.

Michaels, J. Ramsey. *The Gospel of John. New International Commentary on the New Testament*. Grand Rapids: Eerdmans, 2010.

Moloney, Francis J. *The Gospel of John*. Sacra Pagina 4. Collegeville, MN: Liturgical Press, 1998.

Moran, W. L. "The Ancient Near Eastern Background of the Love of God in Deuteronomy," in *Catholic Biblical Quarterly* 25 (1963): 77–87.

Nestle-Aland. *Novum Testamentum Graece*. 28th rev. ed. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2012.

O'Connell, M. J. "The Concept of Commandment in the Old Testament," in *Theological Studies* 21 (1960): 351–403.

O'Day, Gail R. "The Gospel of John." In *The New Interpreter's Bible*, Vol. 9. Nashville: Abingdon, 1995.

Schnackenburg, Rudolf. *Il vangelo di Giovanni. Parte seconda: Commento ai capp. 5–12*. Brescia: Paideia, 1977.

_____. *Il vangelo di Giovanni. Parte terza: Commento ai capp. 13–21*. Brescia: Paideia, 1981.

Thompson, Marianne Meye. *John: A Commentary*. New Testament Library. Louisville: Westminster John Knox, 2015.

Weber, Robert, and Roger Gryson, eds. *Biblia Sacra iuxta Vulgatam Versionem*. 5th ed. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 2007.

คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อพระคัมภีร์. (2014). *พระคัมภีร์คาทอลิกฉบับสมบูรณ์*. แผนกคริสตศาสนธรรม อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ.

สมเด็จพระสันตะปาปาเปาโล ที่ 6. (1965). *การเผยความจริงของพระเจ้า (Dei Verbum)*. สื่อมวลชนคาทอลิกประเทศไทย.

สมเด็จพระสันตะปาปาฟรังซิส. (2017). *พระสังฆธรรมนูญความชื่นชมยินดีแห่งความจริง (Veritatis Gaudium)*. สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย.

สมเด็จพระสันตะปาปายอห์น ปอลที่ 2. (1992). *สมณสารเตือนเรื่อง “เรามอบนายชุมพาบาล แก่พวกท่าน” (Pastores dabō vobis)*.

(หมวดชีวิตด้านจิตใจ)

จากการเป็นที่รัก สูการเรียนรู้ที่จะรัก

From Being Loved to Learning to Love

“จงมีความรักเกิด เพราะพระองค์ทรงรักเราก่อน” (1ยอ. 4:19)

ดร.มลธวัฒน์ กิจสวัสดิ์¹

มนุษย์มิได้ดำรงอยู่ และเติบโตอย่างโดดเดี่ยว การเจริญเติบโตของมนุษย์ ทั้งการพัฒนาตัวตน ความรู้สึกมีคุณค่า ความไว้วางใจ และความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ล้วนต้องพัฒนาผ่านทางสายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิต ด้วยเหตุนี้ความรักจึงมิใช่เพียงอารมณ์หรือความรู้สึกเชิงบวกที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล แต่เป็นประสบการณ์เชิงสัมพันธ์ภาพที่มีบทบาทต่อการพัฒนาทางจิตใจ สุขภาวะ และวิธีที่บุคคลปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ทั้งนี้สัมพันธ์ภาพเชิงบวกมิได้หมายถึงเพียงการมีบุคคลจำนวนมากอยู่รอบตัวหรือการไม่มีความขัดแย้ง แต่ครอบคลุมทั้งโครงสร้างของเครือข่ายสัมพันธ์ภาพ หน้าที่ การตอบสนอง คุณภาพของสัมพันธ์ภาพ โดยเฉพาะประสบการณ์ของการได้รับการมองเห็น เข้าใจ ให้คุณค่า และการดูแล โดยการเป็นที่รักและการมีสัมพันธ์ภาพที่มั่นคงส่งผลต่อการสร้างความไว้วางใจ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง ความสามารถ

---

¹ นักจิตวิทยาพัฒนาการและการให้คำปรึกษา และอาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ในการกำกับอารมณ์ และการเปิดพื้นที่ทางจิตใจสำหรับการรับรู้อารมณ์และความต้องการของผู้อื่น อย่างไรก็ตาม การเป็นที่รักมิได้นำไปสู่การรักผู้อื่นโดยอัตโนมัติ แต่จำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ทางสัมพันธภาพ การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ ความกรุณา ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง และการตัดสินใจนำความรักไปสู่การกระทำ ด้วยเหตุผลที่ว่า “จงมีความรักเถิด เพราะพระองค์ทรงรักเราก่อน” (1ยอ. 4:19) อีกทั้ง “ให้ท่านรักกัน เรารักท่านทั้งหลายอย่างไร ก็จงรักกันอย่างนั้นเถิด” (ยอ. 13:34) ด้วยเหตุนี้ ความรักที่ยั่งยืนจึงมิได้สิ้นสุดที่ประสบการณ์ส่วนบุคคล แต่ค่อย ๆ ขยายขอบเขตจาก “ฉัน” สู่ “เรา” จากคนใกล้ชิดสู่เพื่อนมนุษย์ และจากสัมพันธภาพส่วนบุคคลสู่มิตรภาพทางสังคมและความเป็นพี่น้องที่เปิดกว้างต่อทุกคน

ในโลกที่เชื่อมต่อกันมากขึ้น เหตุใดมนุษย์จึงยังต้องการ “สัมพันธภาพ”

มนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางการเชื่อมต่อระหว่างกัน ที่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วกว่าในอดีต เทคโนโลยี สื่อสังคมออนไลน์ ทำให้บุคคลสามารถพูดคุยเห็นภาพ รับรู้ข่าวสาร และติดตามชีวิตของผู้อื่นได้ตลอดเวลา ระยะทางทางกายภาพซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นข้อจำกัดสำคัญของสัมพันธภาพถูกลดทอนลงอย่างมาก โดยความสามารถติดต่อกับผู้อื่นถึงแม้อยู่ห่างไกลกัน สามารถเกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย และในระยะเวลาไหนก็ได้ อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการ “ติดต่อ” กับคนจำนวนมากมิได้หมายความว่ามนุษย์จะสัมผัสถึง “ความเชื่อมโยง” โดยเฉพาะการเชื่อมโยงทางจิตใจ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือลึกซึ้งกว่าเดิม ในทางกลับกัน แม้เราจะติดต่อกันได้อย่างง่ายดาย แต่การเชื่อมโยงทางใจเราอาจไม่ได้ง่ายอย่างที่คิด

รายงานขององค์การอนามัยโลกเกี่ยวกับ การเชื่อมโยงทางสังคม (social connection) ในปี 2025 แสดงให้เห็นว่า ความโดดเดี่ยวและการแยกตัวทางสังคมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายภูมิภาค และหลายช่วงวัย โดยหนึ่งในหกของประชากรทั่วโลกมีประสบการณ์ความโดดเดี่ยว และสัดส่วนดังกล่าวสูงเป็นพิเศษในกลุ่มวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (World Health Organization [WHO], 2025) ตัวเลขเหล่านี้สะท้อนความจริงที่ดูย้อนแย้งว่า มนุษย์อาจมีเครื่องมือสำหรับ “การเชื่อมต่อ” มากที่สุดในประวัติศาสตร์ แต่ยังคงเผชิญกับประสบการณ์ของการไม่ถูกมองเห็น การไม่มีใครเข้าใจ และการรู้สึกว่ามีที่ของตนอยู่ในสัมพันธภาพหรือสังคม

ปรากฏการณ์ดังกล่าวมิใช่เรื่องเล็กน้อยหรือเป็นเพียงความรู้สึกชั่วคราว หลักฐานที่ผ่านมามากมายแสดงให้เห็นว่า การเชื่อมโยงทางสังคม เกี่ยวข้องทั้งกับสุขภาพทางจิต สุขภาพกาย และการมีชีวิตยืนยาว Holt-Lunstad et al. (2010) ได้ทำการวิเคราะห์อภิมาน (Meta-analysis) จากงานวิจัย 148 ฉบับ พบว่าสัมพันธภาพทางสังคมที่เข้มแข็ง สัมพันธ์กับโอกาสของการมีชีวิตรอดที่สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้ง Holt-Lunstad et al. (2015) ยังพบว่าความเหงา การแยกตัวทางสังคม และการอยู่เพียงลำพังสัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อการเสียชีวิต ทั้งยังเสนอว่า การเชื่อมโยงทางสังคม ควรได้รับการพิจารณาเป็นปัจจัยพื้นฐานของ

สุขภาพมนุษย์ โดยต้องเข้าใจทั้งโครงสร้าง หน้าที่ และคุณภาพของสัมพันธ์ภาพ ข้อค้นพบเหล่านี้ชวนให้ตระหนักว่า สัมพันธภาพมิใช่เพียง ส่วนประกอบที่ทำให้ชีวิตน่าอยู่ขึ้น แต่เป็นบริบทหนึ่งของการดำรงอยู่และการพัฒนามนุษย์ เราเกิดเข้ามาในสัมพันธภาพ เรียนรู้ ภาษาและความหมายผ่านสัมพันธภาพ เริ่มเข้าใจว่าตนเองเป็นใครผ่านสายตาของบุคคลอื่น และพัฒนาวิธีไว้วางใจ เข้าใกล้ รักษาระยะห่าง ให้อภัย ปกป้อง หรือรักผู้อื่นผ่านประสบการณ์ทางสัมพันธภาพที่เกิดจากการสะสมตลอดชีวิต

คำถามสำคัญจึงมิใช่เพียงว่า มนุษย์ต้องการความรักหรือไม่ เพราะหลักฐานทั้งจากประสบการณ์มนุษย์และงานวิจัยที่ผ่านมา สามารถตอบคำถามนี้ได้อย่างชัดเจน แต่คำถามที่น่าสนใจยิ่งกว่าคือ มนุษย์เรียนรู้ที่จะรักได้อย่างไร? เราเรียนรู้การรับฟังจากที่ใด เราเรียนรู้ว่าความทุกข์ของคนอื่นมีความหมายกับเขา หรือเราอย่างไร เราเรียนรู้การไว้วางใจ การให้อภัย การแบ่งปัน และการอยู่เคียงข้างกันอย่างไร และประสบการณ์ของการ “เป็นที่รัก” มีส่วนอย่างไรต่อความสามารถในการ “รักผู้อื่น”

คำถามนี้เหล่านี้น่าสนใจอย่างยิ่ง เราไตร่ตรอง หรือพิจารณาถึงพระวาจาจากจากจดหมายของนักบุญยอห์นฉบับที่ 1 ที่ชวนให้เราพิจารณาว่า “จงมีความรักเกิด เพราะพระองค์ทรงรักเราก่อน” (1ยอ. 4:19) ข้อความดังกล่าวเป็นการประกาศว่าต้นธารของความรักมิได้อยู่ที่ความสำเร็จทางศีลธรรมของมนุษย์ แต่เริ่มจากพระเจ้าผู้ทรงรักก่อน ในอีกด้านหนึ่ง เมื่อพิจารณาผ่านมุมมองจิตวิทยาสัมพันธภาพ ถ้อยคำ “รักก่อน” ยังชวนให้ตั้งคำถามถึงบทบาทของประสบการณ์การเป็นที่รัก การได้รับการดูแล การถูกมองเห็น และการได้รับการตอบสนองในการก่อรูปความสามารถทางสัมพันธภาพของมนุษย์

“จากการเป็นที่รัก สู่อการเรียนรู้ที่จะรัก” มิใช่ในฐานะสูตรสำเร็จหรือสัมพันธภาพเชิงเหตุผลแบบเส้นตรง แต่ในฐานะเส้นทางพัฒนาการที่อาจเกิดขึ้นเมื่อประสบการณ์การได้รับความรัก ความปลอดภัย และการยอมรับ ถูกแปรเปลี่ยนผ่านการเรียนรู้และการเลือกของบุคคล จนกลายเป็นความสามารถในการมองเห็น เข้าใจ ดูแล และรับผิดชอบต่อผู้อื่น

มนุษย์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการ

Baumeister และ Leary (1995) ได้กล่าวถึง ความต้องการเป็นส่วนหนึ่ง (Need to Belong) ว่า มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติที่จะต้องเป็นส่วนหนึ่งและสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับผู้อื่น โดยความต้องการนี้ไม่ใช่แค่ความปรารถนาทั่วไป แต่เป็นแรงขับเคลื่อนทางจิตวิทยาที่ฝังลึกอยู่ในวิวัฒนาการของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด โดยความต้องการเป็นส่วนหนึ่ง จะได้รับการตอบสนองอย่างแท้จริง ต้องมีเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ คือ การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นบ่อยและเป็นไปทิศทางเชิงบวก ที่ต้องมีการพูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ และส่วนใหญ่ต้องเป็นไปในทางที่ดี และต้องมีความผูกพันที่มั่นคงในระยะยาว โดยปฏิสัมพันธ์นั้นต้องเกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ที่มีความต่อเนื่อง ต่างฝ่ายต่างมีความห่วงใยในสวัสดิภาพของกันและกันอย่างแท้จริง (เช่น ครอบครัว เพื่อนสนิท หรือคนรัก) โดยต้องเป็นสิ่งสากล มีผลต่ออารมณ์และความคิด มีชีวิตจำกัด และหากขาดจะส่งผลเสียร้ายแรง

สิ่งสำคัญคือ มนุษย์ไม่ได้ต้องการเพียง “การพบคน” แต่ต้องการสัมพันธภาพที่มีความหมาย การพบปะบุคคลจำนวนมากโดยไม่มีความต่อเนื่องหรือความรู้สึกว่าตนมีความหมายต่อใคร อาจไม่สามารถตอบสนอง ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งได้อย่างเพียงพอ ตรงกันข้าม บุคคลอาจมีเครือข่ายทางสังคมในวงแคบแต่หากมีสัมพันธภาพจำนวนหนึ่งที่มั่นคงปลอดภัย และเปี่ยมด้วยความหมาย ก็อาจสัมผัสความเป็นส่วนหนึ่งได้อย่างลึกซึ้ง ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับ ทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory :SDT) ของ Ryan และ Deci (2000) ซึ่งเสนอความต้องการพื้นฐานทางจิตวิทยาสามประการ ได้แก่ ความเป็นอิสระ (Autonomy), ความสามารถ (Competence) และ ความสัมพันธ์ (Relatedness) โดย ความสัมพันธ์ (Relatedness) หมายถึงประสบการณ์ของการเชื่อมโยงใกล้ชิดกับบุคคลอื่น รู้สึกว่าตนได้รับการดูแลและสามารถดูแลผู้อื่นได้เช่นกัน เมื่อความต้องการพื้นฐานเหล่านี้ได้รับการตอบสนอง บุคคลมีแนวโน้มที่จะมีแรงจูงใจ การทำหน้าที่ และสุขภาวะที่ดีขึ้น ขณะที่บริบทซึ่งขัดขวางความต้องการดังกล่าวสามารถบั่นทอนการทำหน้าที่ทางจิตใจ การวางแผน ความสัมพันธ์ ไว้ร่วมกับ ความเป็นอิสระ และ ความสามารถ ช่วยแก้ความเข้าใจผิดสำคัญประการหนึ่ง คือ สัมพันธภาพที่ดีมิได้หมายถึงการพึ่งพาผู้อื่นจนสูญเสียตัวตน ตรงกันข้าม สัมพันธภาพที่มีคุณภาพควรเปิดพื้นที่ให้บุคคลสามารถเป็นตนเอง มีเสียง มีทางเลือก และพัฒนาศักยภาพของตน ความใกล้ชิดกับความเป็นอิสระจึงไม่จำเป็นต้องเป็นศัตรูกัน

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ความรักที่มีวุฒิภาวะ ไม่ใช่เพียงแค่ “เพราะฉันรักเธอ เธอจึงต้องเป็นอย่างที่ฉันต้องการ” แต่ต้องเป็น “เพราะฉันรักเธอ ฉันจึงต้องการให้เธอสามารถเติบโตเป็นตัวเองอย่างเต็มที่” มิติของการสนับสนุนความเป็นอิสระ จึงเป็นส่วนหนึ่งของ สัมพันธภาพเชิงบวก เช่นเดียวกับความใกล้ชิด

จากการศึกษาของ Ryff (1989) ยืนยันว่า สัมพันธภาพเป็นองค์ประกอบของชีวิตที่งอกงาม โดยในโมเดล สุขภาวะทางจิต (Psychological Well-Being) ของ Ryff

มีมิติสัมพันธ์ภาพเชิงบวกกับผู้อื่น (Positive Relations with Others) โดยอยู่ร่วมกับการยอมรับตนเอง (Self-acceptance), ความเป็นอิสระ (Autonomy), การควบคุมสิ่งแวดล้อม (Environmental mastery), จุดมุ่งหมายในชีวิต (Purpose in life) และการเติบโตส่วนบุคคล (Personal growth)

ประเด็นสำคัญของ สัมพันธภาพเชิงบวกกับผู้อื่น ตามแนวคิดของ Ryff คือ การมีสัมพันธภาพที่อบอุ่น ไว้วางใจได้ เอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ของผู้อื่น ส่งผลให้มีความสามารถเพื่อที่จะ เข้าใจผู้อื่น (Empathy), ความรักความเอ็นดู (Affection) และ ความสนิทสนม (Intimacy) มากขึ้น สิ่งนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า สุขภาวะทางจิตมิได้ประกอบด้วย ความพึงพอใจในตนเองเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมถึงความสามารถในการดำรงตนอยู่ในสายสัมพันธ์ที่ดีด้วย ในระยะต่อมา เมื่อมีการศึกษาจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) ในระยะต่อมา Seligman (2011) ได้กำหนดให้ สัมพันธภาพ (Relationships) ให้เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของ PERMA ได้แก่ อารมณ์เชิงบวก (Positive Emotions), การมีส่วนร่วม (Engagement), สัมพันธภาพ (Relationships), ความหมาย (Meaning) และ ความสำเร็จ (Accomplishment) การพัฒนา PERMA-Profler โดย Butler และ Kern (2016) ยังทำให้ สัมพันธภาพ เป็นองค์ประกอบที่สามารถศึกษาเชิงประจักษ์ร่วมกับมิติอื่นของ ความเจริญงอกงาม (flourishing) ได้

ดังนั้นความต้องการระหว่าง ความต้องการเป็นส่วนหนึ่ง (Need to Belong), ความสัมพันธ์ (Relatedness), สัมพันธภาพเชิงบวกกับผู้อื่น (Positive Relations with Others) และ สัมพันธภาพ (Relationships) ใน PERMA สะท้อนแนวคิดร่วมประการหนึ่งคือ มนุษย์อาจพัฒนาตัวเองได้ แต่ไม่สามารถเข้าใจการมีชีวิตที่ดีได้อย่างครบถ้วนหากบุคคลนั้นตัด “ผู้อื่น” ออกจากชีวิต

ไม่ใช่แค่ “มีคนรอบตัว”

Holt-Lunstad (2024) เสนอการจัดองค์ประกอบของ การเชื่อมต่อทางสังคม (Social Connection) ออกเป็นสามมิติสำคัญ ได้แก่ โครงสร้าง หน้าที่ และ คุณภาพ

มิติแรก โครงสร้าง (Structure) หมายถึงโครงสร้างของสัมพันธภาพ เช่น จำนวนและความหลากหลายของผู้คนในเครือข่าย การมีบทบาททางสังคม การเป็นสมาชิกของกลุ่ม และความถี่ในการมีปฏิสัมพันธ์ มิติดังกล่าวในระดัหนึ่งว่า “ในชีวิตของฉันมีใครบ้าง”

มิติที่สอง หน้าที่ (Function) หมายถึงหน้าที่ที่สัมพันธภาพสามารถทำได้ เช่น การให้การสนับสนุนด้านอารมณ์ ข้อมูล ทรัพยากร หรือความช่วยเหลือในช่วงวิกฤต มิติดังกล่าวในระดัหนึ่งว่า “เมื่อฉันต้องการความช่วยเหลือ สัมพันธภาพที่ฉันมีสามารถช่วยตอบสนองสิ่งใดได้บ้าง”

ส่วนมิติที่สาม คุณภาพ (Quality) หมายถึงคุณภาพเชิงบวกและเชิงลบของสัมพันธภาพ เช่น ความพึงพอใจ ความใกล้ชิด ความไว้วางใจ ความขัดแย้ง ความตึงเครียด หรือความรู้สึก

ถูกลดคุณค่า มิตินี้ตอบคำถามว่า “การอยู่ในสัมพันธภาพนี้ทำให้ฉันรู้สึกอย่างไร และเราปฏิบัติต่อกันอย่างไร”

การแยกสามมิตินี้มีความสำคัญอย่างมาก เพราะบุคคลอาจมี โครงสร้าง สูงแต่ คุณภาพต่ำ กล่าวคือ มีคนรอบตัวมาก พบปะผู้คนทุกวัน และเป็นสมาชิกของหลายกลุ่ม แต่สัมพันธภาพกลับเต็มไปด้วยความขัดแย้ง การแข่งขัน หรือการไม่ไว้วางใจกัน ในทางกลับกัน บางคนอาจมีเครือข่ายเล็ก แต่มีสัมพันธภาพไม่ก็สัมพันธภาพที่ตอบสนอง ให้ความปลอดภัย และมีคุณภาพสูง

Holt-Lunstad (2024) จึงเตือนว่า การวัดเพียงองค์ประกอบหนึ่งไม่ควรถูกใช้แทนการเชื่อมต่อทางสังคม ทั้งหมด นอกจากนี้ สัมพันธภาพที่มีอยู่ก็ไม่ได้เป็นประโยชน์ทุกสัมพันธภาพ เพราะ ด้านลบทางสังคม (social negativity) เช่น ความขัดแย้งเรื้อรัง การวิพากษ์ การควบคุม การดูหมิ่น หรือการทำให้บุคคลรู้สึกไม่มีคุณค่า สามารถกลายเป็นแหล่งความเครียดแทนที่จะเป็นทรัพยากรทางจิตใจ ความเข้าใจเช่นนี้มีความหมายโดยตรงต่อการพูดเรื่อง “ความเป็นพี่น้อง” ในชุมชน การรวมคนเข้าไว้ในพื้นที่เดียวกันยังไม่เท่ากับการสร้างความเป็นพี่น้อง การมีชื่ออยู่ในสมาชิกกลุ่มเดียวกันยังไม่เท่ากับการเป็นส่วนหนึ่ง และการใช้คำว่า “พี่น้อง” ยังไม่เท่ากับสัมพันธภาพเชิงบวก เพราะความเป็นพี่น้องที่แท้จริงต้องถามลึกไปกว่านั้นว่า คนในชุมชนได้รับการมองเห็นหรือไม่ ใครสามารถขอความช่วยเหลือโดยไม่ถูกทำให้อับอายหรือไม่ มีใครได้ยินเสียงของคนตัวเล็ก หรือบุคคลชายขอบหรือไม่ ความแตกต่างได้รับการเคารพหรือไม่ เมื่อมีความขัดแย้ง เราสามารถซ่อมแซม พื้นฟูสัมพันธภาพได้หรือไม่ และคนที่อ่อนแอที่สุดในกลุ่มรู้สึกหรือไม่ว่า “ตรงนี้มีที่สำหรับฉัน”

ความผูกพัน และรากฐานของความไว้วางใจ

หากมนุษย์มีความต้องการสัมพันธภาพ คำถามต่อมาคือ บุคคลเริ่มเรียนรู้โลกของสัมพันธภาพอย่างไร ทฤษฎีความผูกพันของ Bowlby (1969) เสนอว่า มนุษย์มีระบบความผูกพัน (attachment) ที่ทำให้ทารกและเด็กแสวงหาความใกล้ชิดกับบุคคลสำคัญ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่รู้สึกกลัว เจ็บปวด เหนื่อย หรือไม่ปลอดภัย บุคคลที่ดูแลอย่างเหมาะสมจึงมิได้ทำหน้าที่เพียงตอบสนองความต้องการทางกาย แต่เป็นแหล่งความปลอดภัยทางอารมณ์ด้วย

สัมพันธภาพที่มั่นคงสามารถทำหน้าที่ทั้งในฐานะ แหล่งพักพิงอันปลอดภัย (Safe Haven) และ ฐานที่มั่นอันมั่นคง (Secure Base) กล่าวคือ เมื่อเผชิญความทุกข์ เด็กสามารถกลับมาสู่บุคคลที่ให้การดูแลเพื่อได้รับการปลอบโยน ขณะเดียวกัน เมื่อรู้สึกปลอดภัยเพียงพอ เด็กสามารถใช้สัมพันธภาพนั้นเป็นฐานในการสำรวจโลก ทดลอง เรียนรู้ และค่อย ๆ เป็นอิสระมากขึ้น มิติสำคัญของความผูกพัน จึงไม่ใช่เพียงคำถามว่า “เด็กติดพ่อแม่หรือไม่” แต่คือ เมื่อฉันต้องการใครสักคน ฉันคาดหวังว่าจะมีใครตอบสนองหรือไม่

จากประสบการณ์ซ้ำ ๆ บุคคลจะค่อย ๆ พัฒนาแบบจำลองการทำงานภายในจิตใจ (internal working models) ซึ่งเป็นแบบจำลองภายในเกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่น และสัมพันธภาพ

ตัวอย่างเช่น ประสบการณ์ที่ได้รับการตอบสนองอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอสามารถเอื้อต่อความเชื่อว่า “ฉันมีคุณค่าเพียงพอที่จะได้รับการดูแล” และ “ผู้อื่นสามารถเป็นบุคคลที่พึ่งพาได้” ขณะที่ประสบการณ์สัมพันธ์ภาพที่ไม่แน่นอน ปฏิเสธ หรือสร้างความกลัวอาจทำให้บุคคลสร้างวิธีทางสัมพันธ์ภาพในรูปแบบอื่นเพื่อปกป้องตนเอง ในความหมายนี้ การได้รับความรักมิได้มีผลเพียงสร้างความสุขในช่วงเวลานั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็น “บทเรียน” ว่าสัมพันธ์ภาพคืออะไร เมื่อเด็กร้องไห้แล้วมีผู้ใหญ่เข้ามาปลอบ เด็กก็ได้เรียนรู้เพียงว่าความไม่สบายลดลง แต่ค่อย ๆ เรียนรู้ว่า ความทุกข์ของฉันมีคนมองเห็น เมื่อเด็กทำผิดและได้รับทั้งการกำหนดขอบเขตและการยืนยันคุณค่า เด็กสามารถเรียนรู้ว่า ความผิดพลาดของฉันไม่ได้ทำให้ฉันหมดคุณค่า เมื่อเด็กกลัวแล้วมีใครอยู่เคียงข้าง เด็กสามารถเรียนรู้ว่า ฉันไม่จำเป็นต้องเผชิญทุกสิ่งเพียงลำพัง เมื่อเด็กได้รับการรับฟัง เด็กกำลังได้รับต้นแบบของการรับฟัง และเมื่อเด็กได้รับการปลอบโยน เขากำลังได้สัมผัสภาษาหนึ่งของการปลอบโยนที่วันนี้อาจนำไปใช้กับบุคคลอื่น

อย่างไรก็ตาม การอธิบายเช่นนี้ต้องไม่กลายเป็นแนวคิดเชิงกำหนดนิยมในทฤษฎีความผูกพัน (attachment determinism) กล่าวคือ การเชื่อว่าประสบการณ์วัยเด็กกำหนดชีวิตทั้งหมดอย่างเปลี่ยนแปลงไม่ได้ สัมพันธภาพและรูปแบบความผูกพัน สามารถมีความต่อเนื่อง แต่ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ในชีวิต การศึกษาเรื่องความผูกพัน ในวัยผู้ใหญ่ชี้ให้เห็นความซับซ้อนของระบบความผูกพันและบทบาทของประสบการณ์สัมพันธ์ภาพภายหลัง (Mikulincer & Shaver, 2016) บุคคลที่ไม่เคยได้รับสัมพันธ์ภาพที่ปลอดภัยอย่างเพียงพอในวัยเด็กจึงมิได้ถูกตัดสินว่าจะไม่สามารถรักหรือสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีได้ ดังนั้น พระสงฆ์ ชิสเตอร์ ครูคำสอน เพื่อน มิตรภาพ คู่ชีวิต ครูหรือชุมชนที่ปลอดภัย อาจกลายเป็นประสบการณ์ที่ทำให้เกิดสัมพันธ์ภาพใหม่ที่เปิดพื้นที่ให้บุคคลเรียนรู้ความไว้วางใจและการได้รับการยอมรับอีกครั้ง ด้วยเหตุนี้ คำว่า “การเป็นที่รัก” มิได้หมายถึงประสบการณ์ระหว่างพ่อแม่และเด็กเท่านั้น แต่หมายถึงประสบการณ์ตลอดช่วงชีวิตที่บุคคลสัมผัสว่า มีใครบางคนเห็นฉัน เข้าใจฉัน ให้ความสำคัญกับฉัน และไม่ทอดทิ้งฉันในเวลาที่ต้องการสัมพันธ์ภาพ

เมื่อ “ฉัน” มีที่อยู่ใน “เรา”

หากความผูกพัน เกี่ยวข้องกับความมั่นคงในสัมพันธ์ภาพกับบุคคลสำคัญ ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งเป็นการขยายคำถามออกไปว่า บุคคลรู้สึกว่ามีที่ทางอยู่ในสัมพันธ์ภาพและสังคมหรือไม่ การมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง ที่แท้จริงแตกต่างจากการ “ถูกรวมไว้” ทางกายภาพ นักเรียนสามารถนั่งอยู่ในห้องเรียนเดียวกับเพื่อนทุกวันแต่รู้สึกว่ามีที่ทางเพียงเล็กน้อยของห้อง พนักงานสามารถอยู่ในองค์กรหลายปีแต่ไม่เคยสัมผัสว่าตนมีความหมายต่อองค์กร สัตบุรุษเข้าร่วมพิธีกรรมอย่างสม่ำเสมอแต่กลับรู้สึกว่ามีใครรู้จักชีวิตจริงของตน ดังนั้น การเป็นส่วนหนึ่งจึงมีคุณภาพเชิงประสบการณ์ ที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่า “ฉันอยู่ตรงนี้ได้” “ฉันมีความหมาย

ต่อใครบางคน” “ฉันไม่ได้เป็นเพียงส่วนเกิน” “เมื่อฉันหายไป จะมีใครสังเกตเห็น” และ “ฉันไม่จำเป็นต้องละทิ้งตัวตนของฉันทั้งหมดเพื่อได้รับอนุญาตให้เป็นสมาชิก”

ประโยคหลังมีความสำคัญ เพราะบางกลุ่มสร้าง ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง ผ่านการกดดันให้ทุกคนเหมือนกัน ความเป็นพวกเดียวกันอาจถูกแลกมาด้วยการห้ามตั้งคำถาม ห้ามแตกต่าง หรือห้ามเปิดเผยด้านที่ไม่ตรงกับอุดมคติของกลุ่ม สัมพันธภาพเช่นนี้อาจทำให้ความรู้สึกเป็นส่วนสมาชิก แต่ไม่ได้หมายความว่า จะเป็น สัมพันธภาพเชิงบวกอย่างแท้จริง

การเป็นส่วนหนึ่งในเชิงบวก ต้องมีพื้นที่ทั้งสำหรับ ความเชื่อมโยง (connection) และ ความจริงใจ/ความเป็นตัวตนที่แท้จริง (authenticity) บุคคลสามารถเป็นส่วนหนึ่งของ “เรา” โดยไม่ต้องสูญเสีย “ฉัน”

ในบริบทคริสตชน ประเด็นนี้ชวนให้ถามว่า ชุมชนแห่งความเชื่อเข้าใจ “ความเป็นหนึ่งเดียว” อย่างไร ความเป็นหนึ่งเดียวมีจำเป็นต้องหมายถึงความเหมือนกันทั้งหมด และความรักมิได้เรียกร้องให้บุคคลสูญเสียเอกลักษณ์ หรืออัตลักษณ์ของตน ในพระสมณสาส์น ทุกคนเป็นพี่น้องกัน (Fratelli Tutti) ของสมเด็จพระสันตะปาปาฟรังซิส เตือนถึงลัทธิสากลนิยม (universalism) ที่ทำให้ความแตกต่างถูกลบเลือน และเสนอความเปิดกว้างที่สามารถเห็นคุณค่า ความแตกต่างของบุคคลและประชาชน (Francis, 2020) ชุมชนแห่งความรักจึงไม่ควรเป็นพื้นที่ที่สมาชิกพูดได้เฉพาะสิ่งที่กลุ่มต้องการฟัง แต่ควรเป็นพื้นที่ที่บุคคลสามารถได้รับการรับฟังแม้ในวันที่เขามีคำถาม ความสงสัย ความกลัว หรือประสบการณ์ที่แตกต่าง การเป็นส่วนหนึ่งอย่างลึกซึ้งจึงไม่ใช่ “เธอเป็นของเราเพราะเธอเหมือนเรา” แต่คือ “แม้เราจะไม่เหมือนกันทั้งหมด เธอก็ยังมีที่อยู่ท่ามกลางเรา”

มากกว่าการ “เข้ากันได้ดี”

สัมพันธภาพเชิงบวกมิได้หมายถึงสัมพันธภาพที่ทุกคนต้องรู้สึกดีตลอดเวลา เพราะสัมพันธภาพที่จริงย่อมประกอบด้วยความแตกต่าง ความผิดหวัง ความเข้าใจผิด การเปลี่ยนแปลง และบางครั้งความเจ็บปวด สัมพันธภาพเชิงบวก (Positive Relationships) จึงควรเข้าใจในฐานะสัมพันธภาพที่มีทรัพยากรเพียงพอให้บุคคลสามารถเผชิญความยากลำบาก เติบโต และซ่อมแซมสัมพันธภาพได้โดยไม่ทำลายศักดิ์ศรีของกันและกัน

Feeney และ Collins (2015) เสนอแนวคิด โมเดลความสัมพันธ (Thriving Through Relationships Model) ที่อธิบายว่า มนุษย์เราจะสามารถเติบโต พัฒนาศักยภาพ และใช้ชีวิตได้อย่างองกามสูงสุด (thriving) ได้ ก็ด้วยการได้รับการสนับสนุนจากความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และมั่นคงซึ่งช่วยขยายความเข้าใจเรื่อง การสนับสนุนทางสังคม ออกจากการช่วยเหลือในเวลาวิกฤต โดยสัมพันธภาพที่ดีมีบทบาทต่อ ความองกาม อย่างน้อยสองลักษณะ องกามจากการก้าวผ่านอุปสรรค (Thriving through Adversity) เมื่อชีวิตต้องเจอสมรสที่ยากลำบาก ความสัมพันธ์ที่ดีจะทำหน้าที่เป็น แหล่งพลังใจอันมั่นคง (Source of Strength Support) และ องกามจากการคว้าโอกาสเติบโต (Thriving through Opportunities) เมื่อชีวิตอยู่ในช่วงที่

ราบรื่นและมีสิ่งใหม่ๆ เข้ามา ความสัมพันธ์ที่ดีจะทำหน้าที่เป็น ตัวเร่งปฏิกิริยาทางความสัมพันธ์ (Relational Catalyst Support) ความเจริญงอกงามผ่านความสัมพันธ์ เปลี่ยนมุมมองจากเดิมที่ว่า "เรามีคนรักเพื่อไม่ให้เราเหงาหรือล้า" มาเป็น "เรามีคนรักเพื่อช่วยกันผลักดันให้ต่างฝ่ายต่างไปได้ไกลและมีความสุขที่สุดในชีวิต" กล่าวอย่างง่าย คนที่รักเรามีได้มีหน้าที่เพียง “รับเราไว้เมื่อเราล้า” แต่ยังสามารถ “ส่งเราออกไปให้กล้าเติบโต” ได้ด้วย

สัมพันธภาพที่เอื้อต่อ ความเจริญงอกงามจึงไม่สร้างการพึ่งพาที่ปิดกั้นการเติบโต ไม่ลดทอนความสามารถของบุคคล และไม่รู้สึกลูกถูกคุกคามเมื่ออีกฝ่ายประสบความสำเร็จ ตรงกันข้าม สัมพันธภาพเชิงบวกสามารถร่วมยินดีกับการเติบโตของอีกฝ่าย Pezirkianidis et al. (2023) พบว่า คุณภาพของมิตรภาพ การใช้เวลาหรือปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การสนับสนุน ความเป็นอิสระ การตอบสนองต่อการแบ่งปันเหตุการณ์เชิงบวก และความรู้สึกว่าตนมีความหมายต่อเพื่อน มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของ well-being ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ว่า การมีเพื่อนเพียงในเชิงจำนวนยังไม่เพียงพอ แต่ต้องพิจารณาว่า “เราทำอะไรต่อกัน” ภายในมิตรภาพที่เรามีร่วมกัน สัมพันธภาพเชิงบวก จึงอาจประกอบด้วยคุณลักษณะอย่างน้อยหลายประการ เช่น ความปลอดภัย ความไว้วางใจ การให้คุณค่า การรับฟัง การสนับสนุน การตอบสนอง การเคารพ ความเป็นอิสระ ความสามารถในการแบ่งปันทั้งความทุกข์และความสุข ความสามารถในการจัดการความขัดแย้ง และความพร้อมที่จะซ่อมแซมฟื้นฟูสัมพันธภาพ สิ่งเหล่านี้ทำให้เห็นว่า “ความรัก” ในสัมพันธภาพมิใช่เพียงสิ่งที่อยู่ภายในใจ แต่ปรากฏผ่านรูปแบบการปฏิบัติต่อกัน

ห้องเรียนของความเท่าเทียม การไว้วางใจ และการเป็นตัวเอง

มิตรภาพเป็นพื้นที่สำคัญของ สัมพันธภาพเชิงบวก เพราะต่างจากสัมพันธภาพจำนวนมากในชีวิต มิตรภาพมักมีลักษณะสมัครใจและค่อนข้างเท่าเทียม บุคคลไม่ได้เป็นเพื่อนกันเพียงเพราะเกิดมาในครอบครัวเดียวกันหรือถูกแต่งตั้งให้อยู่ในตำแหน่งเดียวกัน แต่เลือกที่จะสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน มิตรภาพจึงเป็นพื้นที่ที่มนุษย์ฝึกความสามารถหลายด้าน ได้แก่ การเปิดเผยตนเอง การรับฟัง การแบ่งปัน การช่วยเหลือ การรักษาความลับ การยอมรับความแตกต่าง การเจรจาความขัดแย้ง และการรักษาสัมพันธ์ภาพโดยไม่มีโครงสร้างอำนาจ บังคับมากเท่าสัมพันธภาพบางประเภท ในวัยรุ่น ความสำคัญของมิตรภาพยิ่งเด่นชัด เพราะวัยรุ่นกำลังค่อย ๆ ขยายโลกทางสังคมออกจากครอบครัว และใช้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นบริบทในการสำรวจตัวตน ความเป็นอิสระ และความเป็นสมาชิกของกลุ่ม การศึกษาของ Alsarrani et al. (2022) พบว่า คุณภาพของสัมพันธภาพ มีความสัมพันธ์กับ สุขภาวะทางจิตส่วนบุคคล (subjective well-being) ของวัยรุ่น โดยองค์ประกอบเช่น มิตรภาพและการร่วมทุกข์ร่วมสุข (Companionship) การสนับสนุนและการช่วยเหลือ (Support) ความรู้สึกปลอดภัยและความมั่นคง (Security) ความขัดแย้ง (Conflict) เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดสุขภาวะ

ในวัยผู้ใหญ่ มิตรภาพไม่ได้หมดความสำคัญ Pezirkianidis et al. (2023) พบภาพรวมที่ชี้ว่า คุณภาพของสัมพันธภาพ และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน สัมพันธ์กับ สุขภาวะ (well-being) หลายมิติ นอกจากนี้ยังมีตัวแปรอย่าง การสนับสนุนความเป็นอิสระ (Autonomy Support), การรักษาความสัมพันธ์ฉันมิตร (Friendship Maintenance), การรับรู้ว่าตนเองมีความหมาย (Perceived Mattering) และการตอบสนองเมื่อเพื่อนแบ่งปันเรื่องดี ๆ ที่มีความหมายต่อคุณภาพชีวิต ประเด็น การรับรู้ว่าตนเองมีความหมาย น่าสนใจอย่างยิ่งในบริบทความรัก เพราะมนุษย์ไม่ได้ต้องการเพียงรู้ว่า “ฉันรักใคร่” แต่ต้องการสัมผัสด้วยว่า “การมีอยู่ของฉันมีความหมายต่อใคร” มิตรภาพที่ดีทำให้บุคคลไม่เป็นเพียงผู้ฟัง ผู้ช่วย หรือทรัพยากร แต่เป็น “บุคคล” ที่มีคุณค่าในตัวเอง

สำหรับคริสตชน มิตรภาพยังเป็นภาพสำคัญของการเดินร่วมกัน การเป็นพี่น้องไม่จำเป็นต้องตั้งต้นจากสายเลือด แต่เกิดขึ้นได้จากการเลือกอยู่เคียงข้างกัน การรับฟังชีวิตของกันและกัน และการรับผิดชอบต่อดีความดีของอีกฝ่าย ในความหมายนี้ มิตรภาพอาจเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มนุษย์ฝึกการขยายคำว่า “รัก” ออกจากขอบเขตของครอบครัว

ความรักที่มีทั้งความอบอุ่น ความขัดแย้ง และการเติบโต

สัมพันธภาพระหว่างพี่น้องเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ช่วยให้เห็นความซับซ้อนของความรักได้อย่างชัดเจน พี่น้องสามารถเป็นเพื่อน เล่นด้วยกัน แบ่งปันความทรงจำ ปกป้องกัน และเป็นแหล่งสนับสนุนตลอดชีวิต แต่ในขณะเดียวกัน สัมพันธภาพเดียวกันก็อาจประกอบด้วย การแข่งขัน ความอิจฉา การเปรียบเทียบ ความขัดแย้ง และประสบการณ์ของการได้รับการปฏิบัติแตกต่างกัน ดังนั้น การเป็นพี่น้องกันทางสายเลือดไม่ได้รับประกัน สัมพันธภาพเชิงบวก การศึกษาของ Buist et al. (2013) พบว่า ความอบอุ่นระหว่างพี่น้อง (sibling warmth) ที่มากขึ้น ความขัดแย้งที่น้อยลง และการปฏิบัติแตกต่างระหว่างพี่น้องที่น้อยลง มีความสัมพันธ์กับปัญหา พฤติกรรมปัญหาแบบหลบใน (Internalizing) และพฤติกรรมปัญหาแบบแสดงออก (Externalizing) ที่น้อยกว่า โดยเฉพาะ ความขัดแย้งระหว่างพี่น้องมีความสัมพันธ์ค่อนข้างชัดเจน ข้อค้นพบนี้ให้บทเรียนสำคัญว่า คุณค่าของ “พี่น้อง” มิได้อยู่ที่สถานะเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่คุณภาพของสัมพันธภาพ

การเรียกกันว่า “พี่น้องในพระคริสต์” มีความหมายลึกซึ้งทางความเชื่อ แต่หากสัมพันธภาพจริงเต็มไปด้วยการดูหมิ่น การแข่งขัน การใช้อำนาจ การแบ่งกลุ่ม หรือการทอดทิ้งผู้ที่อ่อนแอ คำว่า “พี่น้อง” อาจเหลือเพียงภาษาโดยไม่มีประสบการณ์รองรับ จึงอาจตั้งคำถามย้อนกลับได้ว่า เราเป็นพี่น้องกันเพราะเราเรียกกันว่าพี่น้อง หรือเราเรียกกันว่าพี่น้องเพราะเลือกปฏิบัติต่อกันอย่างพี่น้อง? ในมิติทางจิตวิทยา คำตอบน่าจะต้องมีทั้งสองส่วน สถานะและอัตลักษณ์ของกลุ่มสามารถสร้างความรู้สึกเชื่อมโยง แต่สัมพันธภาพจะได้รับการยืนยันและคงอยู่ได้ด้วยคุณภาพของการปฏิบัติต่อกัน

หัวใจของสัมพันธภาพคือ “ฉันเห็นเธอ”

หนึ่งในแนวคิดที่มีประโยชน์อย่างมากต่อการทำความเข้าใจ สัมพันธภาพเชิงบวก (Positive Relationships) คือ การรับรู้ว่าคุณรักหรือคนใกล้ชิดตอบสนองต่อความต้องการของเรา (Perceived Partner Responsiveness) ซึ่งหมายถึงการรับรู้ว่าคุณใส่ใจ ให้คุณค่า และใส่ใจต่อสิ่งที่มีความหมายต่อเรา (Crasta et al., 2021) สัมพันธภาพที่มี การตอบสนองอย่างใส่ใจและเหมาะสม (responsiveness) ทำให้บุคคลสัมผัสได้ว่า “สิ่งที่ฉันพูดไปถึงเธอ” “สิ่งที่ฉันรู้สึกไม่ได้สูญหายไปในความว่างเปล่า” “เธอพยายามเข้าใจว่าฉันเป็นใคร ไม่ใช่เพียงบอกว่าฉันควรเป็นใคร” และ “เมื่อสิ่งหนึ่งมีความหมายต่อฉัน เธอก็ให้คุณค่ากับความหมายของมัน แม้เธออาจไม่ได้รู้สึกเหมือนฉันทั้งหมด”

การตอบสนองอย่างใส่ใจและเหมาะสม ไม่ได้หมายความว่าต้องเห็นด้วยทุกเรื่อง การเข้าใจคนหนึ่งไม่เท่ากับการยอมรับทุกการกระทำของเขา และการให้คุณค่าบุคคลไม่เท่ากับการละทิ้งหลักการ สัมพันธภาพที่ตอบสนองสามารถพูดว่า “ฉันไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่เธอทำ แต่ฉันยังต้องการเข้าใจว่ามันเกิดอะไรขึ้นกับเธอ” ได้ความแตกต่างตรงนี้สำคัญอย่างยิ่ง เพราะในหลายสัมพันธภาพ การ “ช่วย” เกิดขึ้นก่อน “เข้าใจ” ผู้คนรีบให้คำแนะนำ รีบแก้ไข หรือรีบตีความโดยยังไม่ได้รับฟัง สัมพันธภาพที่มีการตอบสนองอย่างใส่ใจกลับเริ่มจากความสนใจในประสบการณ์ของอีกฝ่าย อาจกล่าวได้ว่า ก่อนที่เราจะถามว่า “ฉันควรพูดอะไรกับเขา?” คำถามที่สำคัญกว่าคือ “ฉันได้ฟังเขามากพอหรือยัง?” เพราะความรักต่อเพื่อนมนุษย์ อาจเริ่มต้นจากการยอมชะลอเสียงของตนเอง เพื่อให้มีพื้นที่สำหรับเสียงของอีกคนหนึ่ง

ความรักในวันที่ชีวิตไม่เป็นไปตามแผน

คนจำนวนมากสามารถอยู่กับผู้อื่นได้ดีในวันที่ทุกอย่างเป็นปกติ แต่คุณภาพของสัมพันธภาพมักปรากฏชัดในวันที่ชีวิตไม่เป็นไปตามแผน การสูญเสีย ความล้มเหลว ความเจ็บป่วย ความผิดหวัง หรือวิกฤต เปิดเผยว่าสัมพันธภาพสามารถทำหน้าที่เป็น แหล่งพักพิงอันปลอดภัย (safe haven) ได้มากเพียงใด การสนับสนุนทางสังคม (social support) สามารถปรากฏหลายรูปแบบ ทั้ง การสนับสนุนทางอารมณ์ (emotion support) เช่น การรับฟังและปลอบโยน การสนับสนุนข้อมูล (informational support) เช่น การให้ข้อมูลหรือคำแนะนำ และ การสนับสนุนเชิงรูปธรรม หรือการช่วยเหลือที่จับต้องได้ (tangible support) เช่น การช่วยงาน การแบ่งทรัพยากร หรือการอยู่ดูแลในสถานการณ์จริง แต่ “การช่วย” ไม่ได้มีคุณภาพเท่ากันทุกครั้ง การช่วยเหลือที่ดีต้องมี การตอบสนองอย่างใส่ใจและเหมาะสม เช่นเดียวกัน เพราะการช่วยเหลือที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการอาจทำให้ผู้รับรู้สึกควบคุม ถูกมองว่าไร้ความสามารถ หรือเป็นภาระ บางครั้งสิ่งที่คนหนึ่งต้องการไม่ใช่คำตอบแต่คือคนที่อยู่ด้วย ไม่ใช่คำอธิบายว่า “ทุกอย่างมีเหตุผล” แต่คือคนที่ยอมรับว่า “สิ่งที่เกิดขึ้นนี้เจ็บจริง” ไม่ใช่การรีบทำให้เขากลับมามีอารมณ์เชิงบวก แต่คือสัมพันธภาพที่สามารถทนอยู่กับความเศร้าโดยไม่ทอดทิ้งเขา สัมพันธภาพที่ดีไม่ได้บังคับให้อีกคน “คิดบวก” แต่สามารถอยู่กับความรู้สึก

ยากลำบาก ขณะเดียวกันช่วยให้บุคคลค่อย ๆ พัฒนาความสามารถในการดำเนินชีวิตความรักที่แท้จึงไม่พูดเพียงว่า “อย่าเศร้าเลย” แต่บางครั้งพูดว่า “เธอเศร้าได้ และฉันจะไม่หายไปเพียงเพราะเธอยังไม่ดีขึ้น”

ความรักไม่ได้อยู่ข้างกันเฉพาะวันที่ร้องไห้

ถ้าการสนับสนุนทางสังคม แสดงบทบาทของสัมพันธภาพในวันที่ชีวิตยากงานด้าน การร่วมยินดีเพื่อขยายความสุข(capitalization) ชี้ให้เห็นว่า สัมพันธภาพเชิงบวกยังถูกสร้างขึ้นจากวิธีที่เราตอบสนองต่อความสุขและความสำเร็จของกันและกัน

Gable et al. (2004) ศึกษาการแบ่งปัน เหตุการณ์เชิงบวก หรือเรื่องราวดี ๆ ในชีวิต (positive events) และพบว่า วิธีตอบสนองของอีกฝ่ายมีสัมพันธภาพกับทั้งประสบการณ์เชิงบวกและคุณภาพของสัมพันธภาพ โดยเฉพาะ การตอบสนองเชิงบวกแบบกระตือรือร้นและส่งเสริม (active-constructive) ซึ่งแสดงความสนใจ กระตือรือร้น และร่วมยินดีอย่างจริงจัง ประเด็นนี้ดูเรียบง่าย แต่ในชีวิตจริงกลับเป็นเรื่องยาก เราอาจสามารถปลอบเพื่อนเมื่อเขาล้มเหลว แต่กลับรู้สึกไม่สบายใจเมื่อเขาประสบความสำเร็จ เราสามารถอยู่ข้างเพื่อนในวันที่เขาทุกข์ แต่เริ่มเปรียบเทียบเมื่อตัวเขาก้าวไปไกลกว่าเรา เราสามารถสวดภาวนาให้คนหนึ่งในวันที่เขาขาด แต่กลับรู้สึกอิจฉาเมื่อคำภาวนาของเขาดูเหมือนได้รับคำตอบ

การร่วมยินดีกับความดีของผู้อื่นจึงเป็นการทดสอบความรักอีกรูปแบบหนึ่ง คำว่า “ฉันดีใจกับเธอจริง ๆ” อาจเป็นภาษาของความรักที่ลึกซึ้งไม่แพ้ “ฉันอยู่ตรงนี้ในวันที่เธอเสียใจ” สัมพันธภาพเชิงบวก จึงมีทั้งความสามารถในการ แบ่งเบาความทุกข์ และ เพิ่มพูนความยินดี และบางทีความเป็นพี่น้องที่แท้จริงอาจปรากฏเมื่อความสำเร็จของคนหนึ่งไม่ถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อคุณค่าของอีกคน

เพราะสัมพันธภาพที่ดีต้องไม่ทำให้ความดีของกันและกันกลายเป็นของตาย

เมื่อสัมพันธภาพดำรงอยู่นาน สิ่งที่เคยมีคุณค่าสามารถกลายเป็นสิ่งที่ถูกมองข้ามได้ การช่วยเหลือที่เคยทำให้ซาบซึ้งอาจกลายเป็น “หน้าที่ที่ควรทำ” ความเอาใจใส่ที่เคยทำให้รู้สึกอบอุ่นอาจถูกคาดหวังจนแทบไม่ถูกสังเกต นี่คือเหตุผลที่ความกตัญญูตกเวที หรือความรู้สึกขอบคุณ (gratitude) มีบทบาทสำคัญในสัมพันธภาพ Algoe et al. (2008) เสนอจากหลักฐานเชิงประจักษ์ว่า ความรู้สึกขอบคุณ มีบทบาทมากกว่าการตอบแทนความช่วยเหลือ แต่ช่วยชี้ให้บุคคลสังเกตและตอบสนองต่อผู้ที่มีคุณค่าต่อสัมพันธภาพ จึงมีศักยภาพในการสร้างและรักษาสายสัมพันธ์ Lambert et al. (2010) พบว่าการแสดงความขอบคุณต่อคู่รัก สามารถเปลี่ยนวิธีที่บุคคลมองสัมพันธภาพและสัมพันธ์กับการรับรู้ความเข้มแข็งของสัมพันธภาพ การกล่าว “ขอบคุณ” อย่างจริงจังจึงไม่ได้หมายถึงเพียงมารยาท แต่เป็นการสื่อสารหลายสิ่งพร้อมกันว่า “ฉันเห็นสิ่งที่เธอทำ” “ฉันไม่ได้ถือว่าความดีของเธอเป็นสิ่งที่ฉันมีสิทธิได้รับโดยอัตโนมัติ” “สิ่งที่เธอทำมีผลต่อฉัน” และ “ฉันให้คุณค่ากับการมีอยู่ของเธอในชีวิต”

ในชุมชนคริสตชน ที่มีบุคคลทำงานเพื่อผู้อื่น การขอบคุณจึงไม่ใช่เรื่องเล็ก คุณพ่อ ชิสเตอร์ ครุคำสอน ผู้ปกครอง กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่ทำสิ่งธรรมดา ๆ เป็นเวลานานสามารถ กลายเป็น “คนที่ไม่มีใครเห็น” เพราะทุกคนคุ้นเคยกับการให้ของเขา ชุมชนแห่งความรัก ควรเป็นชุมชนที่ฝึกสายตาให้สามารถมองเห็นความดีที่เกิดขึ้นทุกวัน

สัมพันธภาพเชิงบวกไม่ได้หมายถึงสัมพันธภาพที่ไม่มีขอบเขต

การพูดเรื่องความรักมีความเสี่ยงอย่างหนึ่ง คือ การทำให้ความรักถูกตีความว่าเป็น การยอมทุกอย่าง อดทนทุกอย่าง หรือรักษาสัมพันธภาพไว้ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น แต่ในทาง จิตวิทยา สัมพันธภาพที่มีคุณภาพจำเป็นต้องมีขอบเขต การรักใคร่ไม่ได้หมายความว่าเรามีสิทธิ ทำร้ายเรา การให้อภัยไม่ได้หมายความว่าเราต้องไว้วางใจทันที ความเมตตาไม่ได้หมายความว่า ต้องยอมให้พฤติกรรมที่เป็นอันตรายดำเนินต่อไป และความเป็นพี่น้องไม่ได้ยกเลิก ความรับผิดชอบ สัมพันธภาพเชิงบวก จึงประกอบด้วยทั้งความอบอุ่นและขอบเขต ซึ่งประกอบด้วย ความผูกพันยึดเหนี่ยว (Connection) และ ความเป็นอิสระ (Autonomy) กับ ความเห็นอกเห็นใจ (Compassion) และ ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (Accountability) นี่เป็นประเด็นสำคัญสำหรับการประยุกต์คำสอนเรื่องการให้อภัย หากการให้อภัยถูกตีความว่า ผู้ถูกกระทำต้องกลับเข้าสู่สัมพันธภาพเดิมทันที อาจก่อให้เกิดผลเสียโดยเฉพาะในสัมพันธภาพที่มีความรุนแรงหรือการใช้อำนาจ

การศึกษาของ Rasmussen et al. (2019) พบความสัมพันธ์โดยรวมระหว่างการให้อภัย กับสุขภาพ โดยเฉพาะตัวชี้วัดทางจิตวิทยา แต่แนวคิด การให้อภัย (Forgiveness) มีหลายรูปแบบและต้องแยกแยะจากการคืนดี (reconciliation) การให้อภัย อาจเกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงแรงจูงใจ ความโกรธ หรือความปรารถนาจะแก้แค้นภายในบุคคล ขณะที่ การคืนดี หมายถึงการฟื้นฟูสัมพันธภาพ ซึ่งต้องอาศัยความปลอดภัย ความรับผิดชอบ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และความไว้วางใจจากทั้งสองฝ่าย

ความรักที่มีวุฒิภาวะจึงสามารถพูดพร้อมกันได้ว่า “ฉันไม่ต้องการให้ความเกลียดชัง ครอบครองชีวิตฉัน” และ “ฉันยังจำเป็นต้องรักษาระยะห่างเพื่อความปลอดภัย” คำสอง ประโยคนี้ไม่จำเป็นต้องขัดแย้งกัน

ความรักอาจเห็นได้ชัดที่สุดหลังจากเรา “พลาด”

ไม่มี สัมพันธภาพใดที่ไม่เคยเกิด รอยร้าว หรือการแตกหักในความสัมพันธ์ (rupture) ความเข้าใจผิด การพุดผิด การทำร้ายความรู้สึก หรือความขัดแย้งเกิดขึ้นได้แม้ในสัมพันธภาพ ที่ดี คำถามจึงไม่ใช่ว่า “สัมพันธภาพที่ดีเคยแตกหักหรือไม่” แต่คือ “เมื่อเกิดรอยร้าว เราทำอะไรต่อ” ความสามารถในการ repair เป็นทักษะสำคัญของสัมพันธภาพ การซ่อมแซม ความผูกพัน (repair) อาจเริ่มจากการยอมรับว่าอีกฝ่ายได้รับผลกระทบ แม้เจตนาของเรา จะไม่ได้ต้องการทำร้าย

ประโยค “ฉันไม่ได้ตั้งใจ เธอคิดมากไปเอง” อาจยืนยันเจตนาของผู้พูด แต่ปฏิเสธประสบการณ์ของผู้ฟัง ตรงกันข้าม ประโยค “ฉันไม่ได้ตั้งใจให้เธอเจ็บ แต่ตอนนี้ฉันเห็นว่าสิ่งที่ฉันทำทำให้เธอเจ็บ ฉันอยากรับผิดชอบส่วนของฉัน”

เปิดพื้นที่ให้เกิดการซ่อมแซมความผูกพัน การขอโทษที่ดีจึงไม่ใช่การหาคำพูดที่ทำให้เรื่องจบเร็ว แต่คือการยอมให้ความจริงของอีกคนหนึ่งเข้ามามีผลต่อเรา ในมิติทางจิตวิญญาณ นี่เป็นรูปธรรมสำคัญของ ความอ่อนน้อมถ่อมตน เพราะการรักผู้อื่นต้องมีความสามารถยอมรับว่า “ฉันอาจเป็นคนที่มีผิด” และ “ประสบการณ์ของเธออาจมีสิ่งที่ฉันยังไม่เข้าใจ” ชุมชนแห่งความรักจึงไม่ใช่ชุมชนที่ไม่มีความผิดพลาด แต่คือชุมชนที่สามารถกล่าว “เราทำผิด” “เราขอโทษ” “เราจะเรียนรู้” และ “เราจะไม่ปล่อยให้ศักดิ์ศรีของใครถูกทำลายเพียงเพื่อรักษาภาพว่าชุมชนของเราสมบูรณ์แบบ”

จากการเป็นที่รัก สู่การมองเห็นผู้อื่น

หนึ่งในโลกที่ได้รับความสนใจคือ ความเห็นอกเห็นใจ(Empathy) ซึ่งโดยกว้างหมายถึงความสามารถในการรับรู้ เข้าใจ หรือมีปฏิกิริยาต่อประสบการณ์ทางอารมณ์ของผู้อื่น อย่างไรก็ตาม ความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจในความรู้สึกเป็นแนวคิดหลายมิติ เช่น การทำความเข้าใจความรู้สึกทางความคิด (Cognitive Empathy), การเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Perspective Taking) และการร่วมรู้สึกทางอารมณ์ (Affective Empathy) จึงไม่ควรถูกใช้เป็นคำรวมโดยปราศจากการแยกแยะ จากการศึกษาของ Xu et al. (2022) พบว่า ความผูกพันแบบมั่นคง (Secure Attachment) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความเห็นอกเห็นใจ ในเด็กและวัยรุ่น ขณะที่ ความผูกพันแบบหลีกเลี่ยง (Avoidant Attachment) มีความสัมพันธ์ทางลบ โดยสัมพันธ์ภาพดังกล่าวแตกต่างตามลักษณะของ ความเห็นอกเห็นใจ และตัวแปรบางประการและการศึกษาของ Martins et al. (2022) เกี่ยวกับ ความผูกพันทางอารมณ์ (Attachment) และ พฤติกรรมเชิงสังคมหรือพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่น (Prosocial Behavior) ช่วยให้เห็นภาพที่ละเอียดกว่า งานทบทวนดังกล่าวพบว่า ความสัมพันธ์โดยตรงระหว่าง ความมั่นคงทางความสัมพันธ์และความผูกพัน กับพฤติกรรมเชิงสังคมหรือพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่น มิได้สม่ำเสมอในทุกการศึกษา แต่สัมพันธ์ภาพระหว่าง ความผูกพันทางอารมณ์กับความเห็นอกเห็นใจ ดูมีความคงเส้นคงวามากกว่า และบางงานเสนอว่า ความเห็นอกเห็นใจอาจเป็นตัวกลางระหว่าง ความผูกพันกับพฤติกรรมเพื่อสังคม

ดังนั้น การกล่าวว่า “เด็กที่ได้รับความรักจะกลายเป็นคนมีน้ำใจ” เป็นข้อสรุปที่กว้างเกินหลักฐาน รูปแบบที่ระมัดระวังกว่าคือ ประสบการณ์สัมพันธ์ภาพที่มั่นคงอาจเอื้อต่อกระบวนการทางอารมณ์และสังคมบางประการ เช่น ความไว้วางใจ การกำกับอารมณ์ และ ความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งอาจสนับสนุนความสามารถในการตอบสนองต่อผู้อื่น แต่การพัฒนาพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นยังขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายด้าน

คำอธิบายหนึ่งคือ เมื่อบุคคลไม่ต้องใช้พลังทางจิตใจส่วนใหญ่ไปกับการเฝ้าระวังภัย การแสวงหาการยืนยันคุณค่าตลอดเวลา หรือการปกป้องตนเองจากสัมพันธภาพ เขาอาจมี “พื้นที่ทางจิตใจ” มากขึ้นในการสนใจประสบการณ์ของคนอื่น ในภาษาที่เรียบง่าย เมื่อฉันไม่ต้องถามอยู่ตลอดเวลา “ฉันปลอดภัยไหม” ฉันอาจมีพื้นที่มากขึ้นที่จะถามว่า “เธอเป็นอย่างไรบ้าง” อย่างไรก็ตาม หลักการนี้ไม่ใช่กฎตายตัว ผู้ที่เคยเจ็บปวดสามารถพัฒนาความเห็นอกเห็นใจสูงได้ และผู้ที่ได้รับการดูแลอย่างดีก็อาจเลือกไม่สนใจผู้อื่นได้เช่นกัน ความรักจึงต้องประกอบด้วยเสรีภาพและการเลือก ประสบการณ์ที่ดีสามารถสร้าง “ดิน” ที่เอื้อต่อการงอก แต่ไม่ได้บังคับให้ต้นไม้ออกผล

เมื่อความรักมีมือและเท้า

พฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่น (Prosocial behavior) โดยทั่วไปหมายถึงพฤติกรรมโดยสมัครใจที่มุ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เช่น การช่วยเหลือ แบ่งปัน ปลอบโยน ให้ความร่วมมือ หรือปกป้องบุคคลจากอันตรายสัมพันธภาพระหว่าง พฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่น กับสุขภาวะ ได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง Hui et al. (2020) ศึกษาจากงานวิจัยจำนวนมากและพบความสัมพันธ์เชิงบวกเชิงบวกระหว่าง พฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่น กับสุขภาวะ โดยขนาดสัมพันธภาพเฉลี่ยไม่สูงมากและแตกต่างกันตามชนิดของพฤติกรรมและตัวชี้วัดสุขภาวะ

ผลดังกล่าวมีความสำคัญสองด้าน ด้านแรก สนับสนุนความคิดว่า การทำเพื่อผู้อื่นสามารถสัมพันธ์กับการมีชีวิตที่ดีของผู้กระทำเอง แต่ด้านที่สองเตือนว่า ไม่ควรมองหรือนำเสนอสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดูดี (Romanticize) จนกล่าวว่า “ให้แล้วจะมีความสุขเสมอ” บริบท แรงจูงใจ ความสมัครใจ ต้นทุน และคุณภาพของสัมพันธภาพมีความสำคัญการทำเพื่อผู้อื่นที่ถูกบังคับจนละทิ้งความต้องการพื้นฐานของตนอาจไม่ได้สร้าง well-being เช่นเดียวกับการให้ที่เกิดจากความอิสระและความหมาย

Martela และ Ryan (2016) ศึกษา การทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น (beneficence) หรือความรู้สึกว่าตนสามารถสร้างผลดีให้แก่ผู้อื่น และพบความสัมพันธ์ระหว่าง การลงมือทำ พฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่น กับ สุขภาวะสามารถอธิบายส่วนหนึ่งผ่านการตอบสนองความต้องการ ความเป็นอิสระ (Autonomy), ความสามารถและศักยภาพ (Competence) และ ความผูกพัน ยึดเหนี่ยวและการเป็นส่วนหนึ่ง (Relatedness) รวมถึงประสบการณ์ของ การทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นเอง ข้อค้นพบนี้น่าสนใจอย่างยิ่งกับแนวคิด “จากการเป็นที่รัก สู่การเรียนรู้ที่จะรัก”

ความรักไม่ใช่การแลกเปลี่ยน

มนุษย์มีแนวโน้มตามธรรมชาติที่จะตอบแทนผู้ที่ทำดีกับตน การพึ่งพาอาศัยกันและกัน หรือการต่างตอบแทนเชิงบวก (reciprocity) เป็นกลไกสำคัญของสังคมและช่วยให้ความร่วมมือดำรงอยู่ได้ แต่ความรัก หากถูกจำกัดอยู่เพียง การพึ่งพาอาศัยกันและกัน จะยังมีขอบเขต “เธอดีกับฉัน ฉันจึงดีกับเธอ” เป็นหลักการที่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ยุติธรรมระดับหนึ่ง แต่คำถามของความรักคือ แล้วถ้าอีกคนไม่มีสิ่งตอบแทนล่ะ? แล้วถ้าเขาไม่ใช่คนใกล้ชิด ไม่ใช่คนในกลุ่ม ไม่สามารถทำประโยชน์ให้เรา หรือแม้แต่มีความแตกต่างที่ทำให้เราไม่สบายใจ เรายังสามารถมองเห็นคุณค่าของเขาได้หรือไม่

เพราะพระองค์ทรงรักเราก่อน

ความรักมิได้เริ่มจากมนุษย์ทำตนให้ดีพอเพื่อได้รับความรักจากพระเจ้า แต่พระเจ้าทรงเป็นผู้รักก่อนลำดับนี้มีความหมายอย่างยิ่ง ไม่ใช่ “ฉันทำดี ฉันจึงสมควรได้รับความรัก” แต่เป็น “ฉันได้รับความรัก ความรักนั้นเรียกฉันออกไปสู่การรัก” สมเด็จพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ 16 ทรงเริ่มสมณสาส์น Deus Caritas Est ด้วยข้อความ “พระเจ้าทรงเป็นความรัก” และอธิบายว่า ความเป็นคริสตชนมิได้เริ่มจากการตัดสินใจทางจริยธรรมหรืออุดมการณ์สูงส่งเท่านั้น แต่เกิดจากการพบกับบุคคลและเหตุการณ์ซึ่งให้ทิศทางใหม่แก่ชีวิต (Benedict XVI, 2005)

ในทางจิตวิทยา มนุษย์พัฒนาความคาดหวังเกี่ยวกับตนเองและผู้อื่นจากประสบการณ์สัมพันธภาพ ในทางความเชื่อ มนุษย์ได้รับการเชื่อเชิญให้ค้นพบอัตลักษณ์ของตนจากการเป็นผู้ที่พระเจ้าทรงรัก หากบุคคลสร้างคุณค่าของตนทั้งหมดจากผลสำเร็จ ความสามารถ การยอมรับของกลุ่ม หรือการตอบสนองจากมนุษย์ เขาอาจต้องใช้สัมพันธภาพเป็นพื้นที่พิสูจน์คุณค่าของตนอยู่ตลอดเวลา “เขายังรักฉันไหม” “ฉันดีกว่าคนอื่นหรือยัง” “ฉันได้รับการยอมรับมากพอหรือไม่” “ถ้าฉันผิดพลาด ฉันจะยังมีคุณค่าหรือไม่” ในมิติฝ่ายจิตวิญญาณ ประสบการณ์ของการเป็นที่รักโดยพระเจ้าสามารถเสนอฐานอัตลักษณ์อีกแบบหนึ่ง คือคุณค่าของบุคคลไม่ได้เริ่มต้นจากการได้รับคะแนนจากสังคม แน่นนอน จิตวิทยาไม่สามารถวัดหรือพิสูจน์ความรักของพระเจ้าได้เหมือนตัวแปรทางจิตวิทยา และจึงไม่ควรทำให้ ความผูกพันกับพระเจ้าถูกเท่ากับ ความผูกพันระหว่างมนุษย์อย่างง่าย ๆ แต่ในเชิงปรากฏการณ์ ความเชื่อว่า “ฉันเป็นที่รักก่อน” สามารถมีความหมายลึกซึ้งต่อวิธีที่บุคคลมองคุณค่าของตนและสัมพันธภาพกับผู้อื่น เพราะผู้ที่ไม่ต้องแข่งขันตลอดเวลาเพื่อพิสูจน์ว่าตนมีสิทธิได้รับความรัก อาจมีอิสระมากขึ้นที่จะรักโดยไม่ต้องครอบครอง

จงรักกันดังที่เราได้รักท่าน

“ให้ท่านรักกัน เรารักท่านทั้งหลายอย่างไร ก็จงรักกันอย่างนั้นเถิด” (ยน. 13:34) พระเยซูคริสต์ได้ตรัสเพียง “จงรัก” แต่ทรงวางความรักที่ได้รับเป็นแบบอย่างและต้นทางของความรักที่จะถูกส่งต่อ จึงเป็นการได้รับ เพื่อเรียนรู้ และนำความรักนี้ส่งต่อแก่บุคคลอื่น โดยกระบวนการดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นผ่าน การเรียนรู้จากพฤติกรรมตัวแบบ (Modeling), การเรียนรู้ผ่านระบบความสัมพันธ์ (Relational Learning), แบบจำลองความสัมพันธ์ภายในใจ (Internal Working Models) และการพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ (Emotional Capability Development) การส่งต่อความรักไม่ใช่เพียงผลของการเลียนแบบเชิงพฤติกรรม หากเป็นการตอบสนองต่อพระพรของท่านและการเป็นส่วนหนึ่งในวิถีแห่งความรัก ดังนั้น การเป็นที่รักจึงไม่ใช่จุดจบ ถ้าความรักหยุดที่ “พระเจ้ารักฉัน” แต่ไม่เปลี่ยนวิธีที่ฉันมองคนอื่น ความรักนั้นยังมีได้ออกผลเต็มที่ในชีวิตผ่านทางสัมพันธ์ภาพ

คำถามจึงกลายเป็นว่า เพราะฉันเชื่อว่าตนเป็นที่รัก ฉันทำให้คนข้าง ๆ ได้สัมผัสว่าตนเป็นที่รักมากขึ้นหรือไม่ ถ้าฉันได้รับการให้อภัย ฉันเรียนรู้ที่จะให้อภัยหรือไม่ ถ้าฉันได้รับพระเมตตา ฉันมีเมตตาต่อความผิดพลาดของผู้อื่นมากขึ้นหรือไม่ ถ้าฉันเชื่อว่าคุณค่าของฉันไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสำเร็จ ฉันยังจัดอันดับคุณค่ามนุษย์จากความสำเร็จอยู่หรือไม่ และถ้าฉันเรียกพระเจ้าว่า “พระบิดาของเรา” คำว่า “เรา” ของฉันกว้างเพียงใด

จาก “ฉันรักคนของฉัน” สู่ “ความรักที่เปิดกว้าง”

มนุษย์สามารถรักคนในกลุ่มของตนอย่างลึกซึ้ง แต่ในขณะเดียวกันอาจมีอคติต่อคนนอกกลุ่มได้ เราสามารถเสียสละเพื่อครอบครัวของเรา แต่ไม่สนใจความทุกข์ของครอบครัวอื่น สามารถรักเพื่อนของเรา แต่ร่วมกันล้อเลียนคนที่ไม่ใช่สมาชิกกลุ่ม สามารถช่วยเหลือสมาชิกศาสนาเดียวกัน แต่เียนชาต่อคนที่มีความเชื่อต่างออกไป ดังนั้น “ความสามารถในการรัก” เพียงอย่างเดียวจึงไม่ตอบคำถามทั้งหมด ต้องถามต่อว่า ขอบเขตของความรักกว้างเพียงใด และใครบ้างที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ภายในคำว่า “เรา”

ในสมณสาสน์ “ทุกคนเป็นพี่น้องกัน” (Fratelli Tutti) ของสมเด็จพระสันตะปาปา ฟรังซิส กล่าวถึง ภราดรภาพ (Fraternity) ซึ่งคือความรู้สึกร่วมกันและตระหนักรู้ว่า “มนุษย์ทุกคนบนโลกใบนี้คือพี่น้องกันในครอบครัวเดียวกัน” มิตรภาพทางสังคม (Social Friendship): คือการลงมือปฏิบัติเพื่อสร้าง ความสัมพันธ์เชิงบวก (Positive Relationships) และมิตรภาพและการร่วมทุกข์ร่วมสุข (Companionship) ในระดับชุมชน สังคม และระดับโลก โดยเป็นมิตรภาพที่เปิดกว้าง ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ไม่ใช่ทัศนคติแบบผู้บริโภค (Consumer Model) แต่พร้อมที่จะเปิดอกพูดคุย (Dialogue) เพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกทางความคิด (Cognitive Empathy) และยอมรับใน ความเป็นอิสระ (Autonomy) ของกลุ่มคนที่แตกต่างจากเรา พระองค์ทรงเสนอความรักที่สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดของภูมิศาสตร์

ระยะทาง และการแบ่งแยก พร้อมทั้งเน้นว่า ความรักที่แท้เปิดไปสู่ผู้อื่นและนำไปสู่ มิตรภาพทางสังคมที่ไม่กีดกันใคร (Francis, 2020, nos. 94–99)

ข้อเสนอเรื่อง ภราดรภาพ จึงมิใช่เพียงการขยายจำนวนคนที่เรามีสัมพันธภาพด้วย แต่เป็นการเปลี่ยน “กรอบ” ที่เราใช้มองมนุษย์ อีกคนหนึ่งไม่ใช่เพียง ผู้แข่งขัน ผู้แปลกหน้า สมาชิกพรรคอื่น คนต่างศาสนา คนต่างชนชั้น คนต่างชาติ หรือคนที่มีความคิดเห็นผิดจากเราก่อนสิ่งเหล่านั้นทั้งหมด เขาคือ มนุษย์ และในภาษาแห่งความเป็นพี่น้อง เขาคือผู้ที่มิสทิได้รับศักดิ์ศรีและความห่วงใย

สมเด็จพระสันตะปาปาฟรังซิส ทรงชี้ว่า ความรักเกี่ยวข้องกับการมองบุคคลอื่นว่าเป็นผู้มีคุณค่าในตัวเอง และจากวิธีสัมพันธ์เช่นนี้จึงสามารถเกิด มิตรภาพทางสังคม ที่ไม่กีดกันใคร และ ภราดรภาพ ที่เปิดกว้างต่อทุกคน จุดนี้เป็นการขยาย สัมพันธภาพเชิงบวกจากระดับระหว่างบุคคล (Interpersonal Level) ไปสู่ ระดับสังคม (Social Level)

สัมพันธภาพเชิงบวกไม่ได้จบเพียงคำถามว่า “ครอบครัวฉันมีความสุขหรือไม่” แต่ถามว่า “ครอบครัวของฉันสอนให้สมาชิกเห็นคุณค่าคนนอกครอบครัวหรือไม่” ไม่ได้ถามเพียง “กลุ่มของเราสนิทกันหรือไม่” แต่ถามว่า “ความสนิทของเรากลายเป็นกำแพงที่กีดกันคนอื่นหรือไม่” และไม่ได้ถามเพียง “ชุมชนศาสนาของเรารักกันหรือไม่” แต่ถามว่า “ความรักของเราขยายออกไปถึงผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของเราหรือไม่”

ใครคือคนที่อยู่ในวงแห่งความห่วงใยของเรา

ในชีวิตจริง มนุษย์มีแนวโน้มสร้างวงแห่งความห่วงใยเป็นชั้น ๆ เรามักให้ความสำคัญกับคนใกล้ชิดมากกว่าคนไกล คนที่เหมือนเรามากกว่าคนต่าง และคนในกลุ่มมากกว่าคนนอกกลุ่ม การมีลำดับความใกล้ชิดเช่นนี้ไม่ใช่ความผิดโดยตัวมันเอง มนุษย์มีข้อจำกัดด้านเวลา พลัง และทรัพยากร จึงไม่สามารถมี ความใกล้ชิดสนิทสนม ระดับเดียวกับทุกคนแต่สิ่งที่ความรักสามารถเปลี่ยนได้คือ แม้เราไม่สามารถสนิทกับทุกคน เราสามารถไม่ลดทอนคุณค่าของใคร ภราดรภาพไม่ได้หมายความว่าทุกคนต้องเป็นเพื่อนสนิทของเรา แต่หมายความว่า ไม่มีใครควรถูกตัดออกจากศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ นี่เป็นข้อแตกต่างสำคัญระหว่าง ความใกล้ชิดสนิทสนม (Intimacy) กับ ความเอื้ออาทรระดับสากล (Universal Concern)

เราอาจมีความใกล้ชิดสนิทสนม กับคนเพียงไม่กี่คน แต่สามารถมี ความใส่ใจทางศีลธรรม หรือความห่วงใยเชิงจริยธรรมต่อทุกคน เราอาจไม่ได้รู้สึก ความรักใคร่ หรือการแสดงความรักความผูกพัน (affection) ต่อทุกคน แต่สามารถเลือกไม่ทำร้าย ไม่เหยียด ไม่ลดคุณค่า และพร้อมตอบสนองเมื่อเห็นความทุกข์ของผู้อื่นความรักแบบคริสตชนจึงไม่ควรถูกวัดจากระดับความรู้สึกอบอุ่นเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงการปฏิบัติที่ยืนยันศักดิ์ศรีของอีกคนหนึ่ง

หากมนุษย์เรียนรู้สัมพันธภาพผ่านประสบการณ์ ชุมชนคริสตชนย่อมมีบทบาทมากกว่า เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ทางศาสนา ชุมชนสามารถเป็นบริบททางความสัมพันธ์ เป็นพื้นที่ที่ข้อความ “พระเจ้ารักท่าน” ถูกแปลจากแนวคิดไปสู่ประสบการณ์ คำถามสำคัญจึงไม่ใช่เพียง “เราสอนเรื่องความรักมากแค่ไหน” แต่คือ “คนที่เข้ามาอยู่กับเรา ได้สัมผัสความรักผ่านวิธีที่เราปฏิบัติต่อเขาหรือไม่” เมื่อเด็กเดินเข้ามา เขาพบผู้ใหญ่ที่จำชื่อเขาได้หรือไม่ เมื่อวัยรุ่นมีคำถาม เขาสามารถพูดโดยไม่ถูกตัดสินทันทีหรือไม่ เมื่อคนหนึ่งทำผิด เขาได้รับทั้งความรับผิดชอบและโอกาสกลับเข้าสู่สัมพันธภาพหรือไม่ เมื่อสมาชิกประสบความสำเร็จ ชุมชนสามารถร่วมยินดีกับเขาโดยไม่เกิดการแข่งขันหรือไม่ เมื่อผู้สูงอายุไม่มีบทบาทเดิมแล้ว เขายังสัมผัสว่าตนมีคุณค่าหรือไม่ เมื่อคนใหม่เข้ามา เขาต้องเป็นฝ่ายพยายามแทรกตัวเข้าไปในกลุ่มที่สนิทกันอยู่แล้วเพียงฝ่ายเดียวหรือไม่ เมื่อคนที่คิดต่างพูด สมาชิกฟังเพื่อเข้าใจ หรือฟังเพื่อเตรียมโต้ตอบ เมื่อคนหนึ่งร้องไห้ เรารีบสอนเขาเรื่องความเชื่อ หรือสามารถนั่งอยู่ข้างเขาก่อน คำถามเหล่านี้เป็นคำถามทางจิตวิทยา แต่ในเวลาเดียวกันก็เป็นคำถามทางจิตวิญญาณ เพราะบางครั้งบุคคลจะเข้าใจความหมายของคำว่า “พระเจ้าทรงมองเห็นฉัน” ผ่านประสบการณ์ที่มนุษย์คนหนึ่งเลือกจะมองเห็นเขา จะเข้าใจคำว่า “พระเจ้าไม่ทอดทิ้ง” ผ่านคนที่ยังอยู่ข้าง ๆ ในวันที่ชีวิตของเขายุ่งเหยิง และจะเข้าใจคำว่า “ทุกคนเป็นพี่น้อง” ผ่านโตะหนึ่งที่มีเก้าอี้ว่างสำหรับคนที่ไม่เหมือนสมาชิกเดิมของกลุ่ม

จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ

หากนำหลักฐานทางจิตวิทยาที่กล่าวมาใช้กับชุมชน สามารถเห็นหลักการสำคัญหลายประการโดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนชุมชนให้เป็นคลินิกจิตวิทยา

ประการแรกคือ การสร้างวัฒนธรรมของการมองเห็นบุคคล สัมพันธภาพเริ่มจากการยืนยันว่าบุคคลไม่ใช่เพียงบทบาท เช่น “เด็กคนนั้น” “อาสาสมัคร” “ผู้สูงอายุ” หรือ “คนใหม่” แต่เป็นบุคคลที่มีชื่อ เรื่องราว ความสามารถ ความกลัว และความหวัง

ประการที่สองคือ การรับฟังแบบตอบสนอง ชุมชนไม่จำเป็นต้องสามารถแก้ปัญหาทุกอย่าง แต่สามารถทำให้สมาชิกมั่นใจว่าเขาจะไม่ต้องเผชิญทุกอย่างเพียงลำพัง

ประการที่สามคือ การแบ่งปันความยินดี การฉลองความสำเร็จของสมาชิก การชื่นชมความดี และการขอบคุณทำให้สัมพันธภาพไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะตอนมีปัญหา

ประการที่สี่คือ การสร้างพื้นที่สำหรับความแตกต่าง สัมพันธภาพเชิงบวก ต้องมีอิสระ ชุมชนจึงควรสร้างพื้นที่ให้ถาม ตั้งข้อสงสัย และเห็นต่างโดยไม่ทำให้การเป็นส่วนหนึ่งถูกคุกคามโดยอัตโนมิติ

ประการที่ห้าคือ การมีวัฒนธรรมของ พื้นที่ ผู้นำและสมาชิกต้องสามารถยอมรับความผิดพลาด ขอโทษ และเปลี่ยนแปลง ไม่ใช่ปกป้องภาพลักษณ์ของกลุ่มจนความเจ็บปวดของสมาชิกไม่มีพื้นที่

ประการที่หกคือ การเคารพขอบเขต การรักกันไม่ได้หมายความว่าสมาชิกทุกคนต้องเปิดเผยเรื่องส่วนตัวต่อกัน หรือทุกคนต้องสนิทกันในระดับเดียว ความสัมพันธ์เชิงบวกต้องเคารพในเรื่องความยินยอม (Consent), พื้นที่ส่วนตัว (Privacy) และความแตกต่างของบุคลิกภาพ (Personality Differences) (Feeney & Collins, 2015)

และประการสุดท้ายคือ การขยายสัมพันธ์ภาพออกไปนอกกลุ่ม ชุมชนที่มีสัมพันธ์ภาพภายในเข้มแข็ง แต่ไม่สนใจโลกภายนอก อาจกลายเป็นกลุ่มปิด ความเป็นพี่น้องแบบคริสตชนจึงต้องเปลี่ยน การสร้างพันธะผูกพันภายในกลุ่ม (Bonding) ให้กลายเป็น การสร้างสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ไปสู่ผู้อื่น (Bridging) ซึ่

ความรักเริ่มจากเรื่องเล็ก

เมื่อกล่าวถึงความรัก เราอาจจินตนาการถึงการเสียสละครั้งใหญ่ แต่ประสบการณ์ของการเป็นที่รักมักเกิดจากสิ่งเล็ก ๆ ที่ทำซ้ำเป็นเวลานาน การจำชื่อใครคนหนึ่งได้ การมองหน้าเมื่อเขาพูด การส่งข้อความถามหลังจากรู้ว่าเขามีวันที่ยากลำบาก การกล่าวว่า “กลับถึงบ้านแล้วบอกด้วยนะ” การไม่เล่นโทรศัพท์ขณะที่เพื่อนเล่าเรื่องสำคัญ การถาม “เธออยากให้ฉันฟัง หรืออยากให้ช่วยคิดทางออก” การไม่หัวเราะเมื่อมีคนถูกทำให้อับอาย การกล่าวขอบคุณคนที่ทำงานเบื้องหลัง การยินดีกับเพื่อนโดยไม่รับนำเรื่องของตนมาเปรียบเทียบ การกล่าวว่า “ฉันคิดเรื่องที่คุณพูดเมื่อวานอยู่” การขอโทษโดยไม่มีคำว่า “แต่” การเปิดที่นั่งให้คนใหม่ การจำได้ว่าวันนี้เป็นวันที่ยากสำหรับใครบางคน หรือเพียงการส่อให้บุคคลหนึ่งรู้ว่า “ตรงนี้มีที่สำหรับคุณ” พฤติกรรมเหล่านี้อาจถูกมองว่าเล็กน้อย แต่ในทางสัมพันธ์ภาพ การทำซ้ำของ ประสบการณ์ย่อย (micro-experiences) สามารถก่อรูปความคาดหวังอย่างลึกซึ้ง

คนหนึ่งอาจค่อย ๆ เรียนรู้ว่า “ฉันพูดแล้วมีคนฟัง” “ความสำเร็จของฉันไม่ได้ทำให้คนที่รักฉันห่างออกไป” “ความผิดพลาดไม่ทำให้ฉันถูกทิ้งทันที” “ความรู้สึกรักของฉันไม่ใช่ภาระเสมอไป” และ “ฉันมีความหมายต่อใครบางคน” ประสบการณ์เหล่านี้คือ “รากฐาน” ของสัมพันธ์ภาพเชิงบวก และเมื่อบุคคลได้รับประสบการณ์เหล่านี้ เขาอาจมีต้นแบบสำหรับสร้างประสบการณ์แบบเดียวกันให้คนอื่น คนที่ได้รับการรับฟัง สามารถเรียนรู้ที่จะฟัง คนที่ได้รับพื้นที่สามารถเรียนรู้ที่จะเปิดพื้นที่ คนที่ได้รับคำขอบคุณ สามารถเรียนรู้ที่จะมองเห็นความดี คนที่ได้รับการให้อภัย สามารถเรียนรู้ความเมตตา คนที่เคยได้รับการมองเห็น สามารถเริ่มสังเกตคนที่ไม่มีใครมองเห็น นี่มีข้อกฎหมายที่เกื้อหนุนอัตโนมัติ แต่เป็นความเป็นไปได้ของการส่งต่อความรัก

“ราก” ไม่ใช่เพียงมนุษย์

รากของความรักอาจหมายถึงประสบการณ์กับผู้ดูแลและบุคคลสำคัญ แต่ในกรอบคริสตศาสนา รากสามารถหยั่งลึกไปกว่านั้น คือประสบการณ์และความเชื่อว่า ก่อนที่มนุษย์คนใดจะยอมรับเรา พระเจ้าทรงรักเรา สิ่งนี้ทำให้ รากแห่งความรัก (Roots of Love Framework) มีสองระดับที่ไม่ควรถูกทำให้เป็นสิ่งเดียวกัน แต่สามารถสนทนากันได้

ระดับแรกคือ *รากฐานเชิงความสัมพันธ์ของมนุษย์ (human relational roots)* มนุษย์ต้องการความรัก การดูแล และความเชื่อมโยงจากมนุษย์จริง ๆ ความเชื่อทางศาสนาไม่ควรถูกใช้ปฏิเสธความต้องการดังกล่าว เช่น บอกคนที่โดดเดี่ยวว่า “มีพระเจ้าก็พอ ไม่ต้องการคนอื่น” เพราะธรรมชาติของมนุษย์มีมิติทางสังคมและพระคัมภีร์เองก็เต็มไปด้วยภาพของชุมชน

ระดับที่สองคือ *รากฐานฝ่ายจิตวิญญาณ (spiritual roots)* ความรักของพระเจ้าเสนอฐานความหมายและคุณค่าที่ลึกกว่าความสำเร็จหรือการยอมรับจากคนอื่น

ทั้งสองระดับสามารถเสริมกัน สัมพันธภาพมนุษย์สามารถเป็นพื้นที่ที่ความรักของพระเจ้าถูกทำให้สัมผัสได้ ขณะเดียวกัน ความเชื่อว่าตนเป็นที่รักโดยพระเจ้าสามารถเรียกร้องให้บุคคลไม่ใช่ความรักของมนุษย์เป็นสิ่งที่ต้องครอบครองหรือควบคุม คนที่ฉันทักไม่ใช่ผู้มีหน้าที่เติมเต็มทุกความขาดของตน แต่เป็นบุคคลที่มีเสรีภาพและศักดิ์ศรีของตนเอง ดังนั้น ความรักแบบคริสตชนจึงสามารถท้าทายทั้ง ความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Possessive) และการแยกตัวโดดเดี่ยว (Isolation) ไม่ให้มนุษย์อยู่คนเดียว แต่ก็ไม่ได้ให้มนุษย์ครอบครองกัน

เมื่อความรักไม่สมบูรณ์: ผู้ที่ไม่เคยได้รับความรักเพียงพอจะอย่างไร

ถ้าฉันไม่เคยได้รับความรักที่ดีละ ถ้าครอบครัวของฉันไม่ปลอดภัย ถ้าฉันไม่เคยรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งถ้าคนที่ควรจะดูแลกลับเป็นคนที่ทำร้าย ฉันจะยังเรียนรู้ที่จะรักได้หรือไม่ บทความนี้ต้องตอบอย่างชัดเจนว่า ได้ การเป็นที่รักมีความสำคัญ แต่ประสบการณ์วัยต้นมิใช่คำพิพากษาตลอดชีวิต มนุษย์มีความสามารถในการเรียนรู้และสร้างความหมายใหม่ผ่านสัมพันธภาพภายหลัง บุคคลหนึ่งอาจพบเพื่อนที่ปลอดภัยเป็นครั้งแรกตอนมหาวิทยาลัย อาจพบครูคนหนึ่งที่มีมองเห็นศักยภาพในตัวเอง อาจพบคู่ชีวิตที่ไม่ใช้ความเย็บเป็นการลงโทษ อาจได้รับการบำบัดที่ทำให้เรียนรู้ว่าความรู้สึกของเขามีพื้นที่ อาจพบชุมชนที่ไม่เรียกร้องให้เขาต้องสมบูรณ์แบบก่อนจึงจะได้รับการต้อนรับ หรืออาจค่อย ๆ ค้นพบภาพของพระเจ้าที่แตกต่างจากภาพสัมพันธภาพอันเจ็บปวดที่เคยถูกนำไปฉายทับบนพระองค์ สัมพันธภาพใหม่ไม่สามารถลบอดีต แต่สามารถทำให้อดีตไม่ต้องเป็นอนาคตเสมอไป นี่คือเหตุผลที่ทำให้ สัมพันธภาพเชิงบวก มีความหมายมากกว่าการทำให้คนที่มีชีวิตติดอยู่แล้ว “มีความสุขขึ้น”

สำหรับบางคน สัมพันธภาพเชิงบวก อาจเป็น ประสบการณ์เยียวยาใจผ่านความสัมพันธ์ (corrective relational experience) เป็นครั้งแรกที่เขาได้เรียนรู้ว่า ความใกล้ชิดไม่จำเป็นต้องแลกด้วยการสูญเสียตัวตน การเปิดเผยความอ่อนแอไม่ได้จบด้วยการถูกทำให้อับอายทุกครั้ง ความขัดแย้งไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การทอดทิ้งและความรักไม่จำเป็นต้องมีเงื่อนไขว่า “ถ้าเธอทำให้ฉันพอใจ” ตรงนี้เองที่ชุมชนแห่งความเชื่อสามารถมีบทบาทที่ลึกซึ้งมาก แต่ก็ก็เป็นเหตุผลเดียวกันที่ชุมชนต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง เพราะถ้าชุมชนซึ่งประกาศเรื่องความรักกลับสร้างสัมพันธภาพที่ใช้ความกลัว การควบคุม หรือการกีดกัน ความเจ็บปวดอาจมีความหมายลึกกว่าพื้นที่ทั่วไป

เมื่อพูดถึงการรักเพื่อนมนุษย์ บางคนอาจเข้าใจว่าการเป็นคนดีคือการลดความสำคัญของตนเองให้น้อยที่สุด แต่ในมุมมองทางจิตวิทยา การดูแลตนเองและการดูแลผู้อื่นไม่จำเป็นต้องเป็นศัตรูกัน สัมพันธภาพที่มีภาวะที่สุขภาพดีและสมบูรณ์ (Healthy) ที่แท้จริงจะต้องมีทั้งการดูแลใส่ใจตนเอง (Care for Self) และการดูแลใส่ใจผู้อื่น (Care for Others) อย่างสมดุล (Feeney & Collins, 2015) หากขาดมิติใดมิติหนึ่งไป ระบบจิตใจและสภาวะของบุคคลจะเกิดความไม่มั่นคงและก้าวไปไม่ถึงความเจริญงอกงามในชีวิตครับ

ถ้าบุคคลละเลยขอบเขตของตนตลอดเวลา การให้สามารถกลายเป็น ความเจ็บแค้น ขุ่นเคืองใจ หรือความรู้สึกพยาบาทสะสม (resentment) ถ้าช่วยคนอื่นเพราะกลัวถูกปฏิเสธ การช่วยนั้นอาจไม่เกิดจากเสรีภาพ ถ้าบุคคลไม่มีสิทธิพูดว่า “ไม่” สัมพันธภาพอาจมีการให้แต่ไม่มีอิสระ

ทฤษฎีการกำหนดชะตาชีวิตด้วยตนเอง (Self-Determination Theory) ช่วยให้เห็นว่า ความเกื้อกูลสังคม (prosociality) ที่มีคุณภาพควรเกิดในบริบทที่ autonomy ไม่ถูกทำลาย

ความรักแบบคริสตชนเองใช้ถ้อยคำ “รักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง” ซึ่งมีการอ้างถึงทั้งตนเองและเพื่อนบ้าน จึงไม่ควรแปลความรักว่า “อีกคนสำคัญ ส่วนฉันไม่มีความสำคัญ” แต่เป็นความเป็นอิสระ “ทั้งฉันและเขามีศักดิ์ศรี และฉันจะไม่สร้างความดีของคนหนึ่งด้วยการทำลายความเป็นมนุษย์ของอีกคน”

หยิ่งรักลึกพอที่จะกลายเป็นร่มเงาให้ผู้อื่น

ทฤษฎีความผูกพัน (Attachment Theory) ช่วยให้เข้าใจว่าประสบการณ์ความปลอดภัยและการตอบสนองในสัมพันธภาพสามารถก่อรูปความคาดหวังต่อตนเองและผู้อื่นอย่างไร ความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่ง (Need to Belong) ซึ่งมนุษย์แสวงหาสัมพันธภาพที่มั่นคงและมีความหมาย ทฤษฎีการกำหนดชะตาชีวิตด้วยตนเอง (Self-Determination Theory) วาง ความผูกพันยึดเหนี่ยวและการเป็นส่วนหนึ่ง เป็นหนึ่งในความต้องการพื้นฐานทางจิตวิทยา Ryff เสนอ สัมพันธภาพเชิงบวกกับผู้อื่น เป็นองค์ประกอบของสภาวะทางจิตที่ดี จิตวิทยาเชิงบวก วางสัมพันธภาพ อยู่ใน PERMA MODEL และงานด้านความผูกพันและสายใยทางสังคม (Social Connection) ในปัจจุบันย่ำว่าเราต้องมองสัมพันธภาพทั้งในด้าน โครงสร้างความสัมพันธ์ (Structure), หน้าที่ของความสัมพันธ์ (Function) และ คุณภาพของความสัมพันธ์ (Quality) เมื่อพิจารณาหลักฐานเหล่านี้ร่วมกัน สัมพันธภาพที่ดีจึงไม่ใช่เพียงการ “มีใคร” แต่คือการมีใครบางคนที่เรา สามารถไว้วางใจ ได้รับการมองเห็น มีความหมายต่อกัน สามารถเป็นตนเอง ได้รับการสนับสนุนในสิ่งที่อยาก ได้รับการร่วมยินดีในวันที่ดี สามารถผิดพลาดและซ่อมแซม และสามารถเติบโตโดยไม่ต้องทิ้งกัน

ประสบการณ์เหล่านี้สามารถเป็นรากของการเรียนรู้สัมพันธภาพ แต่รากมิได้มีไว้เพียงให้ต้นไม้ยืนอยู่รากมีไว้เพื่อให้ต้นไม้เติบโต แตกกิ่ง ผลิตดอก ออกผล และวันหนึ่งกลายเป็นร่มเงาให้ชีวิตอื่น ในทำนองเดียวกัน เป้าหมายสูงสุดของการ “เป็นที่รัก” มิใช่เพียงการที่เรารู้สึกมั่นคง

และมีความสุขอยู่ภายในสัมพันธ์ภาพของตนเอง แต่คือการที่ความรักซึ่งเราได้รับค่อย ๆ เพิ่มความสามารถของเราในการออกจากตนเอง จากคำถาม“ใครรักฉัน?” ไปสู่ “ฉันจะรักอย่างไร?” จาก “ใครเห็นฉัน?” ไปสู่ “ใครบ้างที่ยังไม่มีใครมองเห็น?” จาก “ใครจะอยู่ข้างฉัน?” ไปสู่ “วันนี้ฉันควรไปอยู่ข้างใคร?” จาก “ฉันมีที่ของฉันหรือไม่?” ไปสู่ “ฉันกำลังสร้างที่ให้ใครอีกคนหนึ่งหรือไม่?” นี่คือการเคลื่อนจาก "การได้รับความรัก" (Being Loved) ไปสู่ "การเรียนรู้ที่จะรักผู้อื่น" (Learning to Love)

อย่างไรก็ตาม ความรักที่เติบโตเต็มที่ยังต้องก้าวไปอีกขั้น จาก “คนที่ฉันรัก” ไปสู่ “เพื่อนมนุษย์” จาก ความใกล้ชิดสนิทสนมเฉพาะบุคคล” (Intimacy) ไปสู่ “ความสมานฉันท์ และการร่วมแรงร่วมใจระดับสังคม” (Solidarity) จากสัมพันธ์ภาพส่วนตัว ไปสู่ มิตรภาพทางสังคม (social friendship) และจากคำว่า “เขา” ไปสู่คำว่า “เรา”

สิ่งเหล่านี้ทำให้พระวาจาที่ว่า “จงมีความรักเกิด เพราะพระองค์ทรงรักเราก่อน” (1ยอ. 4:19) มีความหมายมากกว่าการเป็นคำปลอบใจว่ามนุษย์ได้รับความรักจากพระเจ้า

ข้อความนี้ยังเป็นการส่งต่อพันธกิจ เพราะความรักที่มาถึงเรา มิได้ถูกมอบมาเพื่อหยุดอยู่ที่เรา พระเยซูจึงมิได้ตรัสเพียงว่า “เรารักท่าน” แต่ตรัสต่อว่า “ให้ท่านรักกัน เรารักท่านทั้งหลายอย่างไร ก็จงรักกันอย่างนั้นเถิด” (ยอ. 13:34) จากการได้รับ จึงนำไปสู่การให้ จากการได้รับการมองเห็น นำไปสู่การมองเห็น จากการได้รับที่ทาง นำไปสู่การสร้างที่ทาง จากการได้รับความเมตตา นำไปสู่การมีเมตตา และจากการเป็นผู้ที่ถูกรัก

มนุษย์ถูกเรียกให้ค่อย ๆ เรียนรู้ที่จะเป็นบุคคลที่ รักเป็น ด้วยเหตุนี้ การ “หยั่งรากลึกในความรัก” จึงไม่ควรหมายถึงเพียงการมีรากที่ลึกพอให้ตนเองมั่นคง แต่หมายถึงการหยั่งรากลึกพอ จนไม่จำเป็นต้องแย่งพื้นที่จากต้นไม้อื่นเพื่อพิสูจน์คุณค่าของตน

หยั่งรากลึกพอ จนสามารถยืนดีกับการเติบโตของคนข้าง ๆ

หยั่งรากลึกพอ จนสามารถยืนอยู่ในวันที่อีกคนหนึ่งกำลังเผชิญพายุ

หยั่งรากลึกพอ จนกิ่งก้านของความรักสามารถแผ่ออกไปไกลเกินกว่าวงของคนที่เหมาะสม

และหยั่งรากลึกพอ จนคนที่ครั้งหนึ่งเคยถูกเรียกว่า “คนอื่น” ได้รับการมองเห็นใหม่ในฐานะ “พี่น้อง”

ท้ายที่สุด เครื่องหมายหนึ่งของการเป็นที่รักอย่างลึกซึ้ง อาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าเราได้รับความรักมากเพียงใด แต่อยู่ที่ว่า ความรักที่เราได้รับนั้น ค่อย ๆ เปลี่ยนเราให้กลายเป็นบุคคลที่สามารถสร้างประสบการณ์ของการเป็นที่รักให้แก่ผู้อื่นได้มากเพียงใด และบางที นี่คือการออกผลที่งดงามที่สุดของชีวิตที่ หยั่งรากลึกในความรัก

เอกสารอ้างอิง

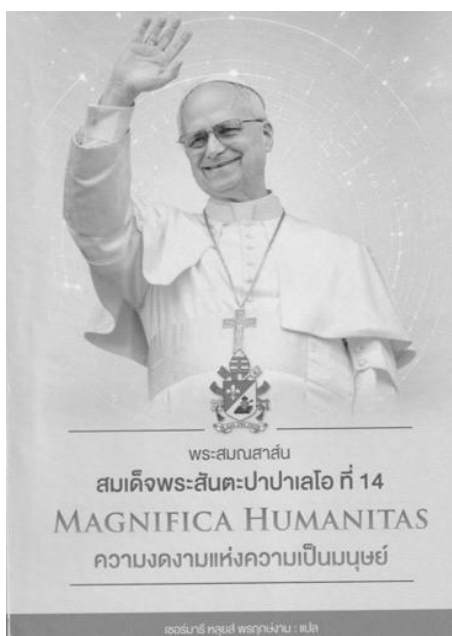
- Algoe, S. B. (2019). Positive interpersonal processes. *Current Directions in Psychological Science*, 28(2), 183–188. DOI: 10.1177/0963721419827272
- Algoe, S. B., Haidt, J., & Gable, S. L. (2008). Beyond reciprocity: Gratitude and relationships in everyday life. *Emotion*, 8(3), 425–429. DOI: 10.1037/1528-3542.8.3.425
- Alsarrani, A., Hunter, R. F., Dunne, L., & Garcia, L. (2022). Association between friendship quality and subjective wellbeing among adolescents: A systematic review. *BMC Public Health*, 22, 2420. DOI: 10.1186/s12889-022-14776-4
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497–529. DOI: 10.1037/0033-2909.117.3.497
- Benedict XVI. (2005). *Deus caritas est: Encyclical letter on Christian love*. Libreria Editrice Vaticana.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. Basic Books.
- Buist, K. L., Deković, M., & Prinzie, P. (2013). Sibling relationship quality and psychopathology of children and adolescents: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 33(1), 97–106. DOI: 10.1016/j.cpr.2012.10.007
- Butler, J., & Kern, M. L. (2016). The PERMA-Profiler: A brief multidimensional measure of flourishing. *International Journal of Wellbeing*, 6(3), 1–48. DOI: 10.5502/ijw.v6i3.526
- Crasta, D., Rogge, R. D., Maniaci, M. R., & Reis, H. T. (2021). Toward an optimized measure of perceived partner responsiveness: Development and validation of the Perceived Responsiveness and Insensitivity Scale. *Psychological Assessment*, 33(4), 338–355. DOI: 10.1037/pas0000986
- Feeney, B. C., & Collins, N. L. (2015). A new look at social support: A theoretical perspective on thriving through relationships. *Personality and Social Psychology Review*, 19(2), 113–147. DOI: 10.1177/1088868314544222
- Francis. (2020). *Fratelli tutti: Encyclical letter on fraternity and social friendship*. Libreria Editrice Vaticana.

- Gable, S. L., Reis, H. T., Impett, E. A., & Asher, E. R. (2004). What do you do when things go right? The intrapersonal and interpersonal benefits of sharing positive events. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(2), 228–245. DOI: 10.1037/0022-3514.87.2.228
- Goodman, F. R., Disabato, D. J., Kashdan, T. B., & Kauffman, S. B. (2018). Measuring well-being: A comparison of subjective well-being and PERMA. *The Journal of Positive Psychology*, 13(4), 321–332. DOI: 10.1080/17439760.2017.1388434
- Holt-Lunstad, J. (2024). Social connection as a critical factor for mental and physical health: Evidence, trends, challenges, and future implications. *World Psychiatry*, 23(3), 312–332. DOI: 10.1002/wps.21224
- Holt-Lunstad, J., Smith, T. B., Baker, M., Harris, T., & Stephenson, D. (2015). Loneliness and social isolation as risk factors for mortality: A meta-analytic review. *Perspectives on Psychological Science*, 10(2), 227–237. DOI: 10.1177/1745691614568352
- Holt-Lunstad, J., Smith, T. B., & Layton, J. B. (2010). Social relationships and mortality risk: A meta-analytic review. *PLOS Medicine*, 7(7), e1000316. DOI: 10.1371/journal.pmed.1000316
- Hui, B. P. H., Ng, J. C. K., Berzaghi, E., Cunningham-Amos, L. A., & Kogan, A. (2020). Rewards of kindness? A meta-analysis of the link between prosociality and well-being. *Psychological Bulletin*, 146(12), 1084–1116. DOI: 10.1037/bul0000298
- Lambert, N. M., Clark, M. S., Durtschi, J., Fincham, F. D., & Graham, S. M. (2010). Benefits of expressing gratitude: Expressing gratitude to a partner changes one's view of the relationship. *Psychological Science*, 21(4), 574–580. DOI: 10.1177/0956797610364003
- Martela, F., & Ryan, R. M. (2016). The benefits of benevolence: Basic psychological needs, beneficence, and the enhancement of well-being. *Journal of Personality*, 84(6), 750–764. DOI: 10.1111/jopy.12215
- Martins, M. C., Santos, C., Fernandes, M., & Veríssimo, M. (2022). Attachment and the development of prosocial behavior in children and adolescents: A systematic review. *Children*, 9(6), 874. DOI: 10.3390/children9060874
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2016). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change* (2nd ed.). Guilford Press.

- Pezirkianidis, C., Galanaki, E., Raftopoulou, G., Moraitou, D., & Stalikas, A. (2023). Adult friendship and wellbeing: A systematic review with practical implications. *Frontiers in Psychology*, 14, 1059057. DOI: 10.3389/fpsyg.2023.1059057
- Rasmussen, K. R., Stackhouse, M., Boon, S. D., Comstock, K., & Ross, R. (2019). Meta-analytic connections between forgiveness and health: The moderating effects of forgiveness-related distinctions. *Psychology & Health*, 34(5), 515–534. DOI: 10.1080/08870446.2018.1545906
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. DOI: 10.1037/0003-066X.55.1.68
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069–1081. DOI: 10.1037/0022-3514.57.6.1069
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4), 719–727. DOI: 10.1037/0022-3514.69.4.719
- Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press.
- World Health Organization. (2025). *From loneliness to social connection: Charting a path to healthier societies—Report of the WHO Commission on Social Connection*. World Health Organization.
- Xu, X., Liu, Z., Gong, S., & Wu, Y. (2022). The relationship between empathy and attachment in children and adolescents: Three-level meta-analyses. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(3), 1391. DOI: 10.3390/ijerph19031391

สมณสาสน์ “ความงดงามแห่งความเป็นมนุษย์” **(Magnifica Humanitas)** **ว่าด้วย การพิทักษ์ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในยุคปัญญาประดิษฐ์**

บาทหลวง ผศ.สมชัย พิทยาพงศ์พร¹

ชื่อหนังสือ	สมณสาสน์ “ความงดงามแห่งความเป็นมนุษย์” (Magnifica Humanitas) ว่าด้วย การพิทักษ์ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในยุคปัญญาประดิษฐ์
ผู้เขียน	สมเด็จพระสันตะปาปาเลโอ ที่ 14
ผู้แปล	เซอร์มารี หลุยส์ พรฤกษ์งาน
บรรณาธิการ	บาทหลวงอนุชา ไชยเดช
ผู้จัดพิมพ์	สื่อมวลชนคาทอลิกประเทศไทย
พิมพ์ครั้งแรก	กรกฎาคม 2026
จำนวนหน้า	256 หน้า

¹ บาทหลวงสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นอาจารย์ประจำวิทยาลัยแสงธรรม และบาทหลวงวิญญูณรักษ์ สามเณรลัยแสงธรรม

คำนำ

เนื่องในโอกาสครบรอบ 135 ปี ของสมณสาส์น *Rerum novarum* ของสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 13 เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2026 สมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14 ได้ทรงออกสมณสาส์น(encyclical) ฉบับแรกของพระองค์ ในชื่อ ‘*Magnifica humanitas*: ว่าด้วยการพิทักษ์ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์’ โลกปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเปลี่ยนสู่ดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และหุ่นยนต์ เทคโนโลยีมีใช้ศัตรูของมนุษยชาติ แต่เป็นสิ่งที่ช่วยยกระดับชีวิตมนุษย์ จึงมีความต้องการการตีความใหม่ด้วยปรีชาญาณ มนุษย์ควรเลือกทิศทางใด เพื่อกำหนดทิศทางของสังคมมนุษย์ในอนาคตร่วมกันอย่างชัดเจน เทคโนโลยีไม่เคยเป็นกลางเพราะได้รับเอกลักษณะของผู้ที่คิดค้น ให้ทุนสนับสนุน กำกับดูแล และใช้งาน การเลือกระหว่างใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างหอบาเบลด้วยอำนาจที่อ้างว่าตนทำได้ทุกอย่าง ใช้อำนาจ มุ่งกำไรมาก่อนผู้คนลดคุณค่ามนุษย์ให้เป็นเพียงข้อมูล หยิงผยอง เกิดความแตกแยกและกระจัดกระจายความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มขึ้น หรือสร้างกรุงเยรูซาเล็มขึ้นใหม่ ทุกคนร่วมมือทำงานต่อหน้าพระพักตร์พระเจ้า เพื่อการก้าวไปด้วยกัน การร่วมกันสร้างสังคมแห่งการอยู่ร่วมกันฉันพี่น้องขึ้นใหม่

เนื้อหา 5 บท 1.แนวทางที่มีพลวัตและซื่อสัตย์ต่อพระวรสาร คำสอนด้านสังคม เป็นกระบวนการไตร่ตรองร่วมกัน นำพระวาจาของพระเจ้ามาเสวนากับคำถามในประวัติศาสตร์ กับความเป็นจริงของสังคม ได้มีจุดยืนต่อสิ่งเหล่านี้ ซื่อสัตย์ต่อพระวรสารและตอบสนองต่อสิ่งใหม่ เป็นคำสอนที่มีชีวิต **2.รากฐานและหลักคำสอนของพระศาสนจักร** นำหลักการเรื่องความเท่าเทียมของศักดิ์ศรีของมนุษย์ คุณค่าสูงสุดของสิทธิมนุษยชน ประโยชน์ส่วนรวม จุดหมายปลายทางสากลของทรัพย์สิน ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และการกระจายอำนาจดูแลมาใช้รับมือกับการเปลี่ยนแปลง **3.เทคโนโลยีและการครอบงำความยิ่งใหญ่ของมนุษย์ในยุคแห่งค่านันสัญญาของปัญญาประดิษฐ์:** กระบวนทัศน์แบบเทคโนโลยีและอำนาจดิจิทัล AI กับสติปัญญา AI เครื่องมือมีค่าซึ่งต้องระมัดระวัง การกำกับดูแล AI การปลดอาวุธ AI ไม่ให้ครอบงำมนุษย์ **4.การพิทักษ์ความเป็นมนุษย์ในยุคเปลี่ยนผ่าน ความจริง การงาน และเสรีภาพ** **5.วัฒนธรรมแห่งอำนาจและอารยธรรมแห่งความรัก:** เสนอแนวทางแก้ไขความเสียหายจากวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นอำนาจและการทำลายล้าง ด้วยการสร้างอารยธรรมแห่งความรักที่ตั้งอยู่บนความยุติธรรม การเสวนา และความรับผิดชอบร่วมกัน

บทนำ (ข้อ1-3) มนุษยชาติซึ่งพระเจ้าทรงสร้างด้วยความยิ่งใหญ่และศักดิ์ศรี กำลังเผชิญทางเลือกระหว่างการสร้างโลกที่เต็มไปด้วยความแตกแยกและความอยุติธรรม หรือร่วมกันสร้างสังคมแห่งความยุติธรรม ฆราวาสภาพ และการอยู่ร่วมกับพระเจ้า คริสตชนเชื่อว่าพระเยซูคริสต์ทรงเผยความหมายแท้จริงของความเป็นมนุษย์ และทรงเป็นหนทางสู่ชีวิตที่สมบูรณ์ พระคริสต์และพระจิตเจ้าทรงนำมนุษย์ให้ร่วมมือกันสร้างโลกที่ดียิ่งขึ้น พระศาสนจักรจึงมุ่งส่งเสริมการพัฒนามนุษย์อย่างครบองค์รวม และเปิดกว้างต่อการเสวนากับทุกคน เพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนรวมและศักดิ์ศรีของมนุษย์ โดยยึดพระวรสารเป็นแนวทาง

สมณสาสน์ *Rerum Novarum* ของสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 13 โอกาสฉลองครบ 135 ปี เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของคำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักร ซึ่งเป็นมรดกแห่งพระปรีชาญาณ ให้หลักการคิด เกณฑ์สำหรับการไตร่ตรองและตัดสิน รวมถึงแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม คำสอนนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของพระคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ และธรรมประเพณี เป็น “องค์กรแห่งความจริงที่มีชีวิต”

สิ่งใหม่แห่งยุคสมัยของเรา (ข้อ 4-6) แม้คำสอน *Rerum Novarum* ของสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 13 ยังมีคุณค่า แต่โลกปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและลึกซึ้ง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และหุ่นยนต์ เทคโนโลยีมีใช้ศรัทธาของมนุษยชาติ แต่เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์มนุษย์ที่ช่วยยกระดับชีวิต จึงมีความต้องการการตีความใหม่ด้วยปรีชาญาณ แต่เทคโนโลยีก็มีความกำกวมและความเสี่ยงที่อาจก่ออันตรายได้หากขาดการชี้นำที่ดี ในปัจจุบันอำนาจทางเทคโนโลยีได้สอดแทรกเข้าสู่ชีวิตประจำวันและส่งผลกระทบต่อจิตใจของสังคมอย่างลึกซึ้ง การกระจุกตัวของอำนาจโดยการกำกับดูแลของรัฐเปลี่ยนถ่ายไปสู่องค์กรเอกชน บริษัทข้ามชาติมากขึ้น ทำให้เกิดอำนาจครอบงำและวิเคราะห์ผลกระทบต่อศักดิ์ศรีมนุษย์และประโยชน์ส่วนรวมได้ยากยิ่งขึ้น

ดังนั้น มนุษย์ควรเลือกทิศทางใด บางฝ่ายแข่งขันเพื่อครอบครอง คนส่วนใหญ่เป็นเพียงผู้เฝ้ามอง ในฐานะปัจเจกบุคคลและในฐานะประชาคมโลกเรามีหน้าที่ร่วมกันไตร่ตรองถึงรากฐานทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรมอย่างจริงจัง ต้องร่วมกันรับมือด้วยความรับผิดชอบ ผ่านการสร้างกฎระเบียบที่เหมาะสม เพื่อกำหนดทิศทางของสังคมมนุษย์ในอนาคตร่วมกันอย่างชัดเจน

ภาพสองภาพและสองเส้นทางข้างหน้าจากพระคัมภีร์ (ข้อ 7-10)

ภาพที่ 1: การสร้างหอบาเบล (ปฐมกาล 11:1-9) มนุษยชาติที่ปราศจากพระเจ้าพยายามสร้างเมืองและหอสู่สูงเทียมฟ้าเพื่อสร้างชื่อเสียง มั่นคง และอำนาจให้ตนเอง โดยใช้ภาษา เทคโนโลยี และทิศทางเดียวกัน มุ่งเน้น “ความเหมือนกันทั้งหมด” (Uniformity) ที่ขาดจิตวิญญาณ ขาดความหลากหลาย และยอมเสียศักดิ์ศรีมนุษย์เพื่อแลกกับประสิทธิภาพ “หนทางของบาเบล” คือ ใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนาจ มุ่งกำไรมาก่อนผู้คน ลดคุณค่ามนุษย์ให้เป็นเพียงข้อมูล การพึ่งพาตนเองจนหยิ่งผยอง **ผลลัพธ์:** การสื่อสารพังทลาย ภาษาเกิดความสับสน มนุษย์แตกแยกและกระจัดกระจาย เกิดความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มขึ้น

ภาพที่ 2: การสร้างกำแพงกรุงเยรูซาเล็มขึ้นใหม่ (เนหะมีย์ 2-6) กรุงเยรูซาเล็มถูกทำลาย เนหะมีย์เริ่มต้นด้วยการถือศีลอดอาหาร ภาวนา และขอพระพรจากพระเจ้า ลงพื้นที่ฟังปัญหา เชิญชวนทุกคนมาร่วมมือกันสร้างกำแพง มีพระเจ้าเป็นศูนย์กลางฟื้นฟูความสัมพันธ์และความร่วมมือของทุกคน ไม่บังคับสั่งการ “หนทางของเนหะมีย์” ที่ใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ เสวนา ฟังเสียงที่หลากหลาย เปลี่ยนความต่างให้เป็นพลังเพื่อสร้างสังคมดิจิทัลที่ปลอดภัย ยุติธรรม และเคารพศักดิ์ศรีมนุษย์ **ผลลัพธ์:**

พบ "ความเป็นหนึ่งเดียว" บนฐานของความหลากหลายที่กลมกลืน โดยตระหนักว่าพลังนั้นมาจากพระเจ้า

สรุปเชิงข้อคิด เทคโนโลยีไม่เคยเป็นกลางอย่างแท้จริง เพราะได้รับเอาลักษณะของผู้ที่คิดค้น ให้ทุนสนับสนุน กำกับดูแล และใช้งาน ดังนั้น ทางเลือกของมนุษยชาติในยุคดิจิทัลจึงเป็นการเลือกกระหว่างใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างหอบาเบลหรือสร้างกรุงเยรูซาเล็มขึ้นใหม่ด้วยอำนาจที่อ้างว่าตนทำได้ทุกอย่าง กับประชากรที่ร่วมมือกันทำงานต่อหน้าพระพักตร์พระเจ้าเพื่อการก้าวไปด้วยกัน การร่วมกันสร้างสังคมแห่งการอยู่ร่วมกันฉันพี่น้องขึ้นใหม่

การสร้างเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (ข้อ 11-14) สามารถสรุปใจความสำคัญได้ 4 ประการ ดังนี้:

1. สร้างบนความสัมพันธ์กับพระเจ้า: ตระหนักว่าความสุขและชีวิตที่สมบูรณ์แท้จริงเริ่มต้นจากการเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า พระเจ้าได้ทรงจารึกความปรารถนาแห่งความสุขไว้ในหัวใจของเรา พระศาสนจักรตระหนักถึงความจำเป็นในการปกป้องและชี้นำความปรารถนานี้เป็นความจริงที่ลึกซึ้งที่สุดนี้

2. ยอมรับข้อจำกัดและความอ่อนแอของมนุษย์: โดยไม่พึ่งพาเทคโนโลยีที่สัญญาว่าจะสามารถปลดปล่อยจากความอ่อนแอทุกอย่าง และช่วยพัฒนาที่ไร้ขีดจำกัดจนสร้างความเหลื่อมล้ำ ความสมบูรณ์แท้มิใช่เกิดจากการกำจัดความอ่อนแอเท่านั้น แต่เกิดจากการเติบโตอย่างกลมกลืน มีเสรีภาพและความรับผิดชอบ เชื่อมโยงอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลและเคารพศักดิ์ศรีมนุษย์

3. ร่วมมือและรับผิดชอบต่อร่วมกัน ไม่มีใครสามารถแบกรับภาระการทำลายที่โลกกำลังเผชิญอยู่ทำได้เพียงลำพัง ทุกคนในสังคมทุกภาคส่วนต่างมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมเสริมสร้างสังคม โดยหลักการเกื้อหนุน (Subsidiarity) คือการให้คุณค่ากับการร่วมมือกันเพื่อเปลี่ยนความแตกต่างให้เป็นพลังสร้างสรรค์สังคมใหม่ ที่มีความมั่นคง ความรุ่งเรือง และสันติภาพ มีความรับผิดชอบต่อร่วมกัน

4. ใช้ภาษาแห่งพระวรสารและแปลงสู่การปฏิบัติจริง: สื่อสารด้วยความจริงใจ หลีกเลี่ยงการดูหมิ่นหรือการเป็นปฏิปักษ์ ไม่ปลุกระดมความกลัว กำหนดมาตรฐานสำหรับการไตร่ตรองแยกแยะ ยึดมั่นในศักดิ์ศรีมนุษย์ จุดหมายปลายทางร่วมกันของทรัพย์สิน การช่วยคนยากจน และการดูแลบ้านส่วนรวมของเรา และแนวทางสันติภาพ แปลงมาตรฐานเป็นแนวทางปฏิบัติที่จับต้องได้ มีการวางแผนและประเมินผลอย่างรับผิดชอบ รู้เท่าทันดิจิทัล นำสู่ความยุติธรรมและสันติภาพ

การคงไว้ซึ่งความเป็นมนุษย์ (ข้อ 15-16) ในปีศักดิ์สิทธิ์ ค.ศ.2025 เราได้รับพระพรให้ก้าวต่อไป ในยุคปัญญาประดิษฐ์เมื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถูกคุกคามด้วยรูปแบบใหม่ของการลดทอนความเป็นมนุษย์ เรามีหน้าที่เร่งด่วนคือการดำรงความเป็นมนุษย์ไว้อย่างลึกซึ้ง เราต้องปกป้องคุณค่าและความยิ่งใหญ่ของมนุษย์ที่พระเจ้าประทานให้ด้วยความรัก ซึ่งความงดงามนี้ไม่มีเครื่องจักรใดทดแทนได้ ความก้าวหน้าที่แท้จริงต้องเกิดจากการเปิดใจ

รับฟัง และสร้างความสามัคคี ข้าพเจ้าจึงขอเชิญชวนทุกคนร่วมมือกันทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยการอธิษฐานและวางแผนอย่างรอบคอบ โดยยึด พระเจ้าอยู่แกวหน้า และให้ มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจ ให้ความสำคัญกับผู้ยากไร้ ผู้อพยพ และผู้ต่ำต้อย มุ่งมั่นเป็น "ผู้สร้างความเป็นหนึ่งเดียว" เพื่อประโยชน์ส่วนรวม แทนที่จะสร้าง "หอบาเบล" แห่งความแตกแยก เพื่อให้โลกยังคงรักษาความงามและความคุณค่าของจิตใจมนุษย์ไว้

บทที่ 1: แนวทางที่มีพลวัตและซื่อสัตย์ต่อพระวรสาร (ข้อ 17-45)

หลักคำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักรมีพลวัตไม่ได้หยุดนิ่ง มีการพัฒนาผ่านคำสอนของสมเด็จพระสันตะปาปายุคปัจจุบันและสภาสังคายนาว่าติกันครั้งที่สอง เพื่อตอบคำถามและสิ่งใหม่ ๆ (Res Novae) ในทุกยุคสมัย โดยอิงกับความจริงของพระเจ้า **ปัญญาประดิษฐ์ (AI):** AI ไม่ใช่แค่หัวข้อศึกษาหรือวิกฤตที่ต้องจัดการ แต่เป็นความท้าทายที่ส่งผลต่อหลักคำสอนด้านสังคมจากภายใน และกระตุ้นให้คำสอนนี้ต้องพัฒนาก้าวหน้าต่อไปอย่างซื่อสัตย์ต่อพระวรสาร ก่อนศึกษาหลักคำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักร ต้องเข้าใจบทบาทของพระศาสนจักรว่า ไม่ใช่เป็นการแทรกแซงเรื่องทางโลกหรือยึดยึดจริยธรรมจากภายนอก แต่เป็นการ **"เดินเคียงข้างมนุษยชาติ"** โดยเคารพความเป็นอิสระของเรื่องทางโลก มุ่งรับใช้ประโยชน์ส่วนรวม และแบ่งแยกบทบาทระหว่างพระศาสนจักรกับชุมชนทางการเมืองอย่างชัดเจน

พระศาสนจักรที่เดินทางร่วมไปกับประวัติศาสตร์มนุษยชาติ (ข้อ 19-22) พระศาสนจักรอยู่ในโลกเป็นเครื่องหมายแห่งความเป็นหนึ่งเดียวสำหรับมนุษยชาติ ไม่ได้แยกตัวหรือเป็นคนแปลกหน้าต่อสังคม แต่มีส่วนร่วมในพันธกิจในสังคม รับฟัง เสดวนา และรับใช้เพื่อร่วมสร้างสังคมที่ยุติธรรม สมเด็จพระสันตะปาปาฟรังซิสที่ยืนยันว่า ไม่มีใครสามารถเรียกร้องให้ศาสนาถูกจำกัดไว้เพียงในพื้นที่ส่วนตัวของชีวิต ศาสนาต้องมีอิทธิพลและสิทธิในการแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของสังคมและชาติ

พระศาสนจักรแสดงหลักการเรื่องกระแสเรียกและหน้าที่ของพระศาสนจักรใน ธรรมนูญอภิบาลของสังคายนาว่าติกันที่สองสังคายนาว่าติกันที่สองเรื่องความยินดีและความหวัง (*Gaudium et Spes*) ซึ่งครบรอบ 60 ปี ยอมรับว่าเรื่องฝ่ายโลก (สังคมและวิทยาการ) มีระเบียบและคุณค่าเฉพาะของตัวเอง ความเป็นอิสระที่ถูกต้อง พระศาสนจักรทำหน้าที่ส่งเสริมศักดิ์ศรีมนุษย์และสันติภาพ โดยเคารพกฎเกณฑ์ของโลกโดยไม่ครอบงำ ยืนอยู่เคียงข้างและก้าวไปด้วยกัน

การแบ่งแยกบทบาทระหว่างพระศาสนจักรกับรัฐ ชุมชนพระศาสนจักรและสถาบันการเมืองและรัฐ มีอิสระและขอบเขตอำนาจต่างกัน พระศาสนจักรไม่อ้างสิทธิ์ทำหน้าที่แทนรัฐทำงานแยกจากกัน การเยียวยาแบบชาวสะมาเรียผู้ใจดี: การเข้าไปช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากทำด้วย "ความรักตามจิตตารมณ์พระวรสาร" เพื่อบรรเทาบาปแผลในสังคม ไม่ใช่เพื่อทดแทนหน้าที่เชิงสถาบันของรัฐบาล

การไตร่ตรองและอ่าน "สัญญาแห่งยุคสมัย" รับฟังและแยกแยะฝ่ายจิต: พระศาสนจักรต้องฟังเสียงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แล้วนำมาตีความร่วมกับพระวาจาของพระเจ้า และหลักสังคมวิทยา พระศาสนจักรใช้ประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงในโลกเป็นโอกาสในการเรียนรู้ ปรับปรุงคำสอน และปฏิรูปโครงสร้าง เพื่อรับใช้และส่งเสริมศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคนอย่างแท้จริง

ปรัชญาแห่งพระวาจาของพระเจ้า ในการเสวนากับศาสตร์ของมนุษย์ (ข้อ 23-24) พระศาสนจักรมีท่าทีเปิดรับและมองผู้ที่แสวงหา "ความจริง ความดี และความงาม" เป็นพันธมิตรในการปกป้องศักดิ์ศรีมนุษย์และดูแลสิ่งสร้าง พร้อมรับฟังและเสวนากับศาสตร์ของมนุษย์ ปรัชญาและสังคมศาสตร์ช่วยในการวิเคราะห์เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับคำสอนด้านสังคม พระศาสนจักรถ่อมตนและร่วมมือไม่ได้อ้างว่าตนมี "คำตัดสินสุดท้าย" ในทุกเรื่อง แต่ยินดีรับฟังงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ และเปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลายจากผู้เชี่ยวชาญ

ธรรมชาติของคำสอนด้านสังคม เกิดจากการเสวนาระหว่างพระวรสารกับความรู้มนุษย์ จึง *ไม่ใช่* วิธีแก้ปัญหาด้านเทคนิค หรือแบบจำลองทางเศรษฐกิจและการเมืองที่จะไปแข่งขันกับใคร *ไม่ใช่* โมเดลสำเร็จรูป: ทำหน้าที่เป็นหลักการชี้แนะ ทำหน้าที่เสนอหลักการในระดับรากฐาน เพื่อช่วยไตร่ตรองเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ และสนับสนุนสิ่งที่ส่งเสริมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สุขภาวะของชุมชน และประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่เข้าไปแทนที่หน้าที่ทางการเมืองหรือสถาบันต่างๆ

คำสอนด้านสังคม ในฐานะการไตร่ตรองร่วมกัน (ข้อ 25-27) ความจริงคือของประจักษ์ที่ต้องแบ่งปัน ประกาศความจริงอย่างอ่อนโยนไม่บังคับ **สมเด็จพระสันตะปาปา นักบุญยอห์น ปอล ที่ 2** กล่าวยอมรับถึงช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ที่มีการใช้อารมณ์ การไม่อดทน หรือความรุนแรงเพื่อรับใช้ความจริง **สมเด็จพระสันตะปาปาฟรังซิส** ทรงยืนยันว่าพระศาสนจักรไม่อ้างว่าตนผูกขาดความจริง **“เวลากว้างใหญ่กว่าพื้นที่”** อำนาจไม่สำคัญเท่ากับ **“การเริ่มต้นกระบวนการที่ดี”** เพื่อให้ความจริงแห่งพระวรสารค่อย ๆ หยั่งรากและเติบโตขึ้นตามกาลเวลา ความจริงแห่งพระวรสารมีลักษณะเหมือนภาพของรูปทรงหลายเหลี่ยม (Polyhedron) ที่ไม่ลบเลือนความขัดแย้ง ความหลากหลาย แต่นำมุมมองที่แตกต่างกันมาสะท้อนและเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

ความตึงเครียดเชิงบวกระหว่าง "ความเป็นสากล" กับ "รากฐานท้องถิ่น" ความเป็นสากลของพระศาสนจักรหมายถึงการโอบรับมนุษยชาติทั้งหมด โดยที่ชุมชนย่อยแต่ละแห่งต่างนำของประทาน วัฒนธรรม และธรรมประเพณีของตนมาแลกเปลี่ยนและเกื้อกูลกัน **สมเด็จพระสันตะปาปา นักบุญเปาโล ที่ 6** ชี้ให้เห็นว่าเนื่องจากสถานการณ์ในโลกมีความหลากหลาย จึงไม่ควรใช้คำตอบเดียวตอบโจทย์ทุกประเทศ ชุมชนคริสตชนในแต่ละพื้นที่ ต้องตีความความเป็นจริงและเครื่องหมายแห่งกาลเวลาในบริบทของตนเองด้วยความชัดเจนและความรับผิดชอบของชุมชนท้องถิ่น

นิยามของคำสอนด้านสังคม มิใช่สูตรเป็นสำเร็จหรือกฎเกณฑ์ตายตัว แต่กระบวนการไตร่ตรองร่วมกัน (Discernment): เกิดขึ้นจากการนำความจริงนิรันดร์แห่งพระวรสารมาเสวนากับคำถามในประวัติศาสตร์ เครื่องหมายแห่งกาลเวลา ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม และประสบการณ์มนุษย์ เมื่อเกิดวิกฤต เช่น ศักดิ์ศรีมนุษย์ถูกละเมิด การเมืองล้มเหลว เศรษฐกิจทำลายมนุษย์ เป็นต้น พระศาสนจักรต้องจับมือกับเพื่อนคริสตชน นิกายอื่น และผู้ศรัทธาในศาสนาต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเป็นหนึ่งเดียวเป็นกระบวนการเปิดกว้างเพื่อ ไตร่ตรองและรับฟังร่วมกัน ท่ามกลางความหลากหลายของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์มนุษย์ เพื่อรับใช้และปกป้องศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคน

พัฒนาการของคำสอนด้านสังคมตั้งแต่สมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 13 จนถึงปัจจุบัน (ข้อ 28)

จุดเริ่มต้นและการพัฒนา: เริ่มนับตั้งแต่ยุคของสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 13 ด้วยสมณสาส์น *สิ่งใหม่ทั้งหลาย (Rerum Novarum)* ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 และพัฒนาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน การตอบสนองต่อโลก: คำสอนด้านสังคมไม่ได้หยุดนิ่ง แต่เป็นการที่พระศาสนจักรเข้าร่วมในประวัติศาสตร์ เสวนากับโลก และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและประเด็นร่วมสมัยในแต่ละยุค **ความต่อเนื่องและแก่นแท้:** มี "แก่นแท้อันไม่เปลี่ยนแปลง" ซึ่งเป็นความจริงที่พระเจ้าเปิดเผยเกี่ยวกับมนุษย์และสังคม โดยคำสอนในยุคปัจจุบัน (รวมถึงสมณสาส์น *Laudato Si'* และ *Fratelli Tutti*) ยังคงยืนหยัดอยู่ในความต่อเนื่องกับธรรมเนียมประเพณีเดิมนี้ **ข้อจำกัด** เนื่องจากคำสอนมีความมั่งคั่งและกว้างขวางมาก ซึ่งสรุปไว้แล้วใน *ประมวลคำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักร* เนื้อหาส่วนนี้จึงไม่ได้เป็นการวิเคราะห์ทุกอย่างโดยละเอียด แต่เป็นการ เน้นเฉพาะประเด็นสำคัญ เพื่อให้เห็นสายสัมพันธ์และพัฒนาการของคำสอนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ระยะเริ่มแรกของคำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักร (ข้อ 29-32)

คำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักรไม่ได้เกิดขึ้นฉับพลัน แต่หยั่งรากมาจากพระคัมภีร์ ปิตาจารย์ เทววิทยา และกฎหมายยุคกลาง ก่อนจะพัฒนารวมเป็นระบบในยุคใหม่ผ่านสมเด็จพระสันตะปาปา 3 พระองค์ ดังนี้:

การเริ่มต้นสมณสาส์น Rerum Novarum (ค.ศ. 1891) โดยสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 13: ถือเป็น "กฎบัตรใหญ่" ที่ตอบสนองต่อปัญหายุคอุตสาหกรรม มุ่งเน้นเรื่อง **ศักดิ์ศรีของแรงงานมนุษย์** สำคัญกว่าทุนและกำไร สิทธิได้รับค่าจ้างที่ยุติธรรม การปกป้องกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล และการสนับสนุนสมาคมแรงงานเพื่อหลีกเลี่ยงการต่อสู้ทางชนชั้น **สมเด็จพระสันตะปาปานิโคลายที่ 2** ทรงเห็นว่าเป็น “กระบวนการที่ถาวร” (Lasting paradigm) ของคำสอนด้านสังคม เป็นแบบอย่างของวิธีที่พระศาสนจักร เมื่อเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ได้ใช้สิทธิและหน้าที่ของตนในการพิจารณาความเป็นจริงทางสังคม แสดงจุดยืนต่อสิ่งเหล่านั้น ชี้แนวทางสู่การค้นหาวางออกที่ยุติธรรม เป็นคำสอนที่มีชีวิต ซึ่งยังคงชี้นำต่อพระวรสาร ขณะเดียวกันก็เติบโตขึ้น

เพื่อตอบสนองต่อ “สิ่งใหม่” ของทุกยุคสมัย ดังนั้น สมณสาสน์ *Rerum Novarum* จึงยังคงเตือนเราว่า ไม่มีการประกาศข่าวดีใดที่แท้จริง หากไม่ส่งผลต่อโครงสร้างของสังคมมนุษย์ด้วย

สมณสาสน์ ในปีที่สี่สิบ (*Quadragesimo Anno*) ในวาระครบรอบ 40 ปี ของ *Rerum Novarum* (ค.ศ. 1931) โดยสมเด็จพระสันตะปาปาปีโอที่ 11: ประกาศท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจโลก ขยายแนวคิดจาก “ปัญหาแรงงาน” ไปสู่ โครงสร้างเศรษฐกิจและการเมือง โดยประณามการผูกขาดอำนาจและลัทธิเผด็จการเบ็ดเสร็จ พร้อมเสนอ “หลักการเกื้อหนุนโดยเริ่มจากระดับใกล้ตัว” (*Subsidiarity*) ที่เน้นให้กระจายอำนาจจัดการแก่ชุมชนหรือองค์กรท้องถิ่นก่อน เรียกร้องให้เสริมสร้างเครือข่ายของสมาคมและชุมชน พร้อมหลีกเลี่ยงการรวมศูนย์อำนาจมากยิ่งขึ้น และความเชื่อมโยงระหว่างศักดิ์ศรีของการทำงาน ค่าตอบแทนที่ยุติธรรม และความเป็นไปได้อย่างแท้จริงที่ครอบครัวจะดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

การวางรากฐานระเบียบระหว่างประเทศ ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยสมเด็จพระสันตะปาปาปีโอที่ 12: (*ผู้บัญชาตติ์พท์ “คำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักร” ในปี 1950*) เน้น สันติภาพ นิติรัฐ และประชาธิปไตย ผ่านหลัก “กฎธรรมชาติ” เตือนว่าความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศและกฎหมายที่อิงตามอำนาจของผู้แข็งแกร่ง คือสาเหตุหลักของความขัดแย้ง ความจำเป็นของเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ ที่สามารถเป็นตัวกลางระหว่างปัจเจกบุคคลกับรัฐ เพื่อส่งเสริมระเบียบระหว่างประเทศที่ยุติธรรมและมีสันติมากยิ่งขึ้น **สรุปแก่นแท้ของคำสอนด้านสังคม** เป็นคำสอนที่มีชีวิตซึ่งสอดคล้องต่อพระวรสาร ยืนยันว่าการประกาศข่าวดีต้องควบคู่ไปกับการปฏิรูปโครงสร้างสังคม มุ่งเน้นศักดิ์ศรีมนุษย์ การทำงาน ค่าตอบแทนที่ยุติธรรม และระเบียบสังคมระหว่างประเทศที่เรียบง่ายและเป็นธรรม

ช่วงเวลาของสภาสังคายนาวาติกันที่สอง (ข้อ 33-36)

1. ยุคสมเด็จพระสันตะปาปานิโคลายอห์นที่ 23: มิตีล้ายุกระดับโลกและสิทธิมนุษยชน สมณสาสน์ *Mater et Magistra*: พระศาสนจักรเน้นย้ำเรื่องมิติกว้างขวางของปัญหาสังคมในระดับโลก สนับสนุนความสมดุลระหว่างความรับผิดชอบของรัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ค่าตอบแทนแรงงานที่เป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศ สมณสาสน์ *Pacem in Terris*: ทรงเปิดการเสวนาถึง “มนุษย์ทุกคนผู้มีความใจดี” (มิใช่แค่คริสตชน) โดยเชื่อมโยงศักดิ์ศรีมนุษย์เข้ากับสิทธิและหน้าที่พื้นฐาน เพื่อสร้างสันติภาพบนพื้นฐานของความจริง ความยุติธรรม ความรัก และเสรีภาพ ในยุคปัจจุบันที่มีความขัดแย้งอย่างกว้างขวางและรูปแบบใหม่ของการพึ่งพากันในระดับโลก มุมมองสากลในคำเรียกร้องของพระองค์ การอ้างอิงถึงสิทธิมนุษยชนในฐานะกรอบร่วมกันของมนุษยชาติ และความเชื่อมั่นว่าสันติภาพที่ยั่งยืนต้องอาศัยทั้งสถาบันและความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคน

2. จุดเปลี่ยนในสภาสังคายนาวาติกันที่สอง (Vatican II) 1.สมณธรรมนุญ “ความชื่นชมยินดีและความหวัง” (*Gaudium et Spes*) พระศาสนจักรหันมามีส่วนร่วมกับโลกและไตร่ตรองความจริงทางประวัติศาสตร์อย่างใกล้ชิด ยืนยันว่าโครงสร้างสังคม-เศรษฐกิจจะยุติธรรมได้ก็ต่อเมื่อรับใช้การพัฒนามนุษย์อย่างครอบคลุม มีเนื้อหาสำคัญเรื่อง ชีวิตสมรส

และครอบครัว ชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม ชุมชนการเมือง สงครามและสันติภาพ พร้อมทั้งยืนยันว่า โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสถาบันต่าง ๆ จะถือว่ายุติธรรมได้ ก็ต่อเมื่อโครงสร้างเหล่านั้นรับใช้การพัฒนามนุษย์อย่างครอบคลุม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกคนด้วยความรับผิดชอบ

3. ปฏิญญา *Dignitatis Humanae*: รับรองว่า “เสรีภาพทางศาสนา” เป็นสิทธิพื้นฐานตามศักดิ์ศรีมนุษย์ที่กฎหมายต้องคุ้มครอง เพื่อไม่ให้ใครถูกบังคับให้ทำขัดกับมโนธรรม หรือถูกขัดขวางจากการแสวงหาและประกาศความจริง ทั้งในชีวิตส่วนตัวและในที่สาธารณะ หลักการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน และยังคงเป็นเกณฑ์ชี้ขาดสำหรับคำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักรในการปกป้องบุคคลและสร้างสังคมที่หลากหลายและมีสันติ

4. ยุคสมเด็จพระสันตะปาปานิโคลัสที่ 6: การพัฒนาคือชื่อใหม่ของสันติภาพ

1. สมณสาสน์ การพัฒนาประชาชาติ (*Populorum Progressio*) นิยามสันติภาพว่าไม่ใช่แค่การไร้สงคราม แต่คือ “การพัฒนามนุษย์อย่างครอบคลุม” ครอบคลุมในทุกมิติและทุกคน พร้อมก่อตั้ง *คณะกรรมาธิการสมณสภาเพื่อความยุติธรรมและสันติภาพ* ทั้งในระดับพระศาสนจักรและระดับนานาชาติ และตระหนักถึงช่องว่างที่เพิ่มขึ้นระหว่างประเทศที่ร่ำรวยและประเทศที่ยากจน และความจำเป็นของนโยบายที่ส่งเสริมสภาพความเป็นอยู่ที่มีมนุษยธรรมยิ่งขึ้นอย่างแท้จริงสำหรับทุกคน

2. สมณสาสน์ เมื่อครบแปดสิบปี (*Octogesima Adveniens*) ของสมณสาสน์ *Rerum Novarum* ประยุกต์คำสอนพระวรสารเข้ากับสังคมหลังอุตสาหกรรม การเมือง และความเป็นเมือง ความยากจนในรูปแบบใหม่ และความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว การตั้งคำถามต่ออนาคตของทั้งปัจเจกบุคคลและชุมชน และยืนยันว่าพระวรสารเป็นเกณฑ์ตัดสินโครงสร้างสังคมที่ไม่เป็นธรรม นักบุญยอห์น ปอล ที่ 2 จะทรงกล่าวในเวลาต่อมาว่า สิ่งนี้สามารถกลายเป็น “โครงสร้างแห่งบาป” ผลที่ตามมาคือ จะต้องไม่มีบุคคลหรือชนชาติใดถูกปฏิบัติราวกับว่า “สามารถถูกละทิ้งได้” ในกระบวนการพัฒนาอีกต่อไปและต้องไม่มีใครถูกละทิ้งจากการพัฒนา

เอกสารคำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักรที่ ผ่านมาไม่นานจาก สมเด็จพระสันตะปาปา 3 พระองค์ (ข้อ 37-44)

สมเด็จพระสันตะปาปานิโคลัสยอห์น ปอล ที่ 2 (การงาน ชุมชน และประชาธิปไตย)

1. สมณสาสน์ “ผ่านทางการทำงาน” (*Laborem Exercens*): ครบรอบ 90 ปีของ *Rerum Novarum* กล่าวถึงความดีพื้นฐานและศักดิ์ศรีของมนุษย์ ไม่ใช่แค่เครื่องมือสร้างรายได้หรือต้นทุนผลิต โดยมี “ค่าจ้างที่เป็นธรรม” เป็นดัชนีวัดความยุติธรรมของระบบสังคม มนุษย์นำเอาเสรีภาพ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถผ่านการทำงานเพื่อยกระดับสังคม

2. สมณสาสน์ “ความห่วงใยสังคม” (*Sollicitudo Rei Socialis*): กล่าวถึงปัญหาการพัฒนา ซึ่งปัญหากระทบไหล่ระหว่างโลกเหนือ-ใต้จากการด้อยพัฒนา พร้อมเรียกร้องให้พิจารณาจริยธรรมในกลไกเศรษฐกิจ การเงิน การค้าเพื่อประโยชน์ของกลุ่มของตนอย่างเป็นโครงสร้าง ปืบค้นเศรษฐกิจที่อ่อนแอกว่า และเสนอ “ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน” (*Solidarity*)

เป็นความรับผิดชอบร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมระหว่างบุคคล ประชาชน และประเทศต่าง ๆ เป็นรูปแบบหนึ่งของมิตรภาพทางสังคมหรือความรักเชิงการเมือง ที่มุ่งสู่ “อารยธรรมแห่งความรัก” ซึ่งสมเด็จพระสันตะปาปานิโคลัสที่ 6 ได้ทรงเสนอไว้

3.สมณสาสน์ “ปีที่หนึ่งร้อย” (Centesimus Annus:) ครบรอบ 90 ปีของ *Rerum Novarum* เรื่องทุนนิยมและแรงงาน ยอมรับระบบตลาดและประชาธิปไตย โดยมีเงื่อนไขว่าต้องรับประกันการมีส่วนร่วมของประชาชน ยึดหลักศีลธรรม และไม่ทอดทิ้งผู้เปราะบางให้แก่ตรรกะแห่งกำไร เปลี่ยนผู้นำโดยสันติ และป้องกันไม่ให้อำนาจถูกผูกขาดโดยกลุ่มชนชั้นนำขนาดเล็กที่ขับเคลื่อนด้วยผลประโยชน์เฉพาะหรืออุดมการณ์ การยืนยันถึงความเชื่อมโยงระหว่างศักดิ์ศรีของงาน ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างประชาชน และการประเมินประชาธิปไตยกับเศรษฐกิจการตลาดแบบวิพากษ์ เป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการประเมินรูปแบบใหม่ของการเอาใจเอาเปรียบ การกีดกัน และวิกฤตในการเป็นตัวแทนทางการเมือง

สมเด็จพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ 16 (ความจริง ความรัก และการพัฒนา)

สมณสาสน์ด้านสังคม “ความรักในความจริง”(Caritas in Veritate:) ขยายแนวคิดสมณสาสน์ “การพัฒนาประชาชาติ” ในยุคโลกาภิวัตน์ให้ครอบคลุมสำหรับทุกคนและเน้นความยั่งยืนอย่างแท้จริง มีการเคลื่อนย้ายทุนและปัจจัยการผลิตอย่างมากมาย พร้อมเตือนว่าระบบทุนนิยมที่ไร้การควบคุมจากรัฐไม่อาจแก้ปัญหาสังคมได้ ดำเนินไปด้วยการขยายตรรกะเชิงพาณิชย์ หากขาดการมุ่งสู่ประโยชน์ส่วนรวม

สมเด็จพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ 16 หลักความรักในความจริง: ชู "ความรัก" (Charity) ร่วมกับ "ความจริง" เป็นหัวใจคำสอนด้านสังคม เพื่อใช้ขับเคลื่อนสังคม เศรษฐกิจ กฎหมาย และการเมืองท่ามกลางความเหลื่อมล้ำและวิกฤตความไว้วางใจ เชื่อใจ ต้องให้ความสำคัญด้านศีลธรรม การประเมินการพัฒนาทุกรูปแบบจากความสามารถในการครอบคลุมทุกคนและยั่งยืน พื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับการเมืองบนพื้นฐานของประโยชน์ส่วนรวม และตระหนักถึงบทบาทของความรักเชิงวิพากษ์และสร้างสรรค์ในชีวิตสาธารณะ

สมเด็จพระสันตะปาปาฟรังซิส (คนยากจน สิ่งแวดล้อม และภราดรภาพ)

1.สมณสาสน์ “ความชื่นชมยินดีแห่งพระวรสาร” (Evangelii Gaudium:) ต่อเนื่องจากสมณสาสน์ “ความชื่นชมยินดีและความหวัง” ยืนยันมิติด้านสังคมของการประกาศข่าวดี เน้น “พระศาสนจักรแบบสมัชชา” ที่ก้าวเดินไปด้วยกันและรับฟังเสียงของคนยากจน ผู้อพยพ และเหยื่อการตกเป็นทาสในรูปแบบใหม่

2.สมณสาสน์ “ขอสรรเสริญองค์พระผู้เป็นเจ้า” (Laudato Si’) เสนอแนวคิด “นิเวศวิทยาแบบองค์รวม” โดยเชื่อมโยง “เสียงร้องของแผ่นดินโลก” เข้ากับ “เสียงร้องของคนยากจน” คัดค้านวัฒนธรรมทิ้งขว้างและกระบวนทัศน์เทคโนโลยีแคบ

3.สมณสาสน์ “ทุกคนเป็นพี่น้องกัน”(Fratelli Tutti) ทรงพยายามรื้อฟื้นความฝันถึงมนุษยชาติที่เลือกมิตรภาพทางสังคมและภราดรภาพสากล พระองค์ทรงเสนอ “วัฒนธรรมแห่งการพบปะ” การเมืองที่ “ดีกว่า” ซึ่งสามารถแสวงหาประโยชน์ส่วนรวม เส้นทางแห่ง

การคืนดี และโลกที่รับประกันว่า “ทุกคนจะมีที่ดิน ที่อยู่อาศัย และงานทำ” **สมณสาสน์ “พระเจ้าทรงรักเรา” (Dilexit Nos:)** ทรงยืนยันว่า ความพยายามทางสังคมไม่อาจแยกออกจากความสัมพันธ์ส่วนตัวกับพระคริสตเจ้า ผ่านพระวาจาของพระเจ้า การตอบสนองที่แท้จริงที่สุดต่อความรักจากพระหฤทัยของพระเยซูเจ้า คือความรักที่เป็นรูปธรรมต่อพี่น้องของเรา “ไม่มีหนทางใดยิ่งใหญ่ไปกว่านี้อีกแล้ว ที่เราจะตอบแทนความรักด้วยความรัก

การตีความประวัติศาสตร์ในแสงสว่างแห่งความเชื่อ (ข้อ 45) ที่มาของคำสอน: คำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักรไม่ได้ถูกสร้างจากตำราหรือการคิดบนโต๊ะทำงาน แต่เป็นผลผลิตจากการเดินทางอันยาวนานและอดทน โดยพระสันตะปาปาแต่ละพระองค์และสภาสังคายนาว่าติดกันที่ 2 ได้ตอบสนองต่อ “ความท้าทายใหม่” ในแต่ละยุคสมัย เป็นการอ่านประวัติศาสตร์ผ่าน**แสงสว่างของพระวรสาร** เพื่อส่องสว่างมรดกเดียวกัน เช่น ศักดิ์ศรีมนุษย์, คุณค่าของงาน, จุดประสงค์ร่วมของทรัพย์สิน, ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน, การช่วยเหลือจากระดับใกล้ชิด (Subsidiarity), การดูแลสิ่งสร้าง, และการสร้างสันติภาพ แม้จุดเน้นจะเปลี่ยนไปตามยุคสมัย แต่มันคือ**พัฒนาการที่ต่อเนื่อง**กลมกลืน เติบโต และลึกซึ้งขึ้น โดยไม่ตัดขาดจากมรดกเดิม มีเป้าหมาย: นำไปสู่การสรุป “องค์รวมแห่งหลักการและเกณฑ์ร่วมกัน” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการไตร่ตรองและดำเนินชีวิตของผู้มีความเชื่อทั้งในภาคส่วนตัวและสาธารณะ

บทที่ 2 รากฐานและหลักคำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักร (ข้อ 46-89) คำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักรเป็นปรัชญาที่มีชีวิต ซึ่งรักษาแก่นแท้ความจริงไว้เสมอเพื่อชี้นำมนุษย์ในทุกยุคสมัย โดยเฉพาะในยุคปัญญาประดิษฐ์ (AI) นี้ จำเป็นต้องกลับมาไตร่ตรองร่วมกันในเรื่องศักดิ์ศรีมนุษย์ ประโยชน์ส่วนรวม ทรัพย์สินของโลกเพื่อทุกคน การสนับสนุนจากระดับใกล้ชิด (Subsidiarity) ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และความยุติธรรมทางสังคม ซึ่งต้องพิจารณาควบคู่กันอย่างเป็นระบบ **เป้าหมายและการนำไปใช้** มุ่งหวังให้สัตบุรุษฆราวาสนำหลักการเหล่านี้ไปปฏิบัติจริงในครอบครัว การทำงาน และสังคม เพื่อสะท้อนความรักของพระเจ้าให้เป็นรูปธรรมในเหตุการณ์จริงของชีวิต รวมถึงสนับสนุนให้สถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัยนำหลักคำสอนไปประยุกต์ใช้ในการรับมือกับการปฏิวัติดิจิทัล เพื่อพัฒนาสังคมให้มีความยุติธรรมและภราดรภาพยิ่งขึ้น

รากฐานของคำสอนด้านสังคม มนุษย์: ภาพลักษณ์ของพระเจ้าพระตรีเอกภาพ (ข้อ 48-50) คำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักรมีศูนย์กลางอยู่ที่ “ความรักของพระตรีเอกภาพ” นำมาสู่คุณค่าและศักดิ์ศรีของมนุษย์ โดยสรุปใจความสำคัญได้ดังนี้ **บ่อเกิดแห่งความรัก** ความเชื่อคริสตชนมีศูนย์กลางอยู่ที่พระเจ้าผู้ทรงเป็นความรักและการมอบตนเอง มนุษย์ทุกคนจึงถูกเรียกร้องให้เข้าสู่ความสัมพันธ์นี้ และจะค้นพบตนเองที่สมบูรณ์ได้ผ่านการรู้จักมอบตนเองเพื่อผู้อื่น **พระเยซูคริสต์คือแบบอย่าง** การรับสภาพมนุษย์ของพระเยซูทำให้ความรักของพระเจ้าปรากฏเป็นรูปธรรม พระองค์ทรงแสดงให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เปิดกว้าง และพร้อมสละตนเอง เพื่อให้ผู้เชื่อร่วมมือกันสร้าง

พระอาณาจักรของพระเจ้าที่มองทุกคนเป็นพี่น้อง และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม **ศักดิ์ศรีมนุษย์อันแท้จริง** มนุษย์ทุกคนถูกสร้างขึ้นเพื่อความสัมพันธ์ และได้รับการออกแบบ และประสงค์โดยพระเจ้าให้เข้าสู่ความสัมพันธ์เป็นหนึ่งเดียวกับพระองค์ กับผู้อื่น และกับสิ่งสร้าง มนุษย์ถูกสร้างตามภาพลักษณ์ของพระเจ้า จึงมีศักดิ์ศรีติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด โดยไม่มีเงื่อนไข ไม่ขึ้นอยู่กับฐานะ ความสามารถ การฝึกฝน หรือการกระทำใดๆ ไม่มีสิ้นสุด ใช้กับทุกคน มนุษย์ทุกคนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาและเป็นเป้าหมายหลักในการรับใช้ของพระศาสนจักร

ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกันของมนุษย์ทุกคน (ข้อ51-53) 1. การตระหนักในศักดิ์ศรีมนุษย์และอันตรายจากอุดมการณ์สมัยใหม่ แง่บวก: วัฒนธรรมสมัยใหม่เริ่มยอมรับศักดิ์ศรีเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล มโนธรรม และสิทธิขั้นพื้นฐานอันไม่อาจละเมิดได้ของมนุษย์ทุกคนมากขึ้น ภัยคุกคาม: อุดมการณ์ที่มองว่า "มนุษย์ต้องพิสูจน์คุณค่าของตนเองผ่านความสำเร็จหรือประสิทธิภาพ" เป็นแนวคิดที่อันตราย เพราะลดทอนมนุษย์ให้เป็นเพียงเครื่องมือ ผลผลิต หรือทรัพยากร หลักการสำคัญ: คุณค่าของมนุษย์มิได้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ทำหรือผลิตได้ และสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ต้องไม่ถูกปฏิเสธโดยอำนาจใดๆ **2. มิติของศักดิ์ศรีมนุษย์** ศักดิ์ศรีแบ่งออกเป็นหลายประเภท ซึ่งส่วนใหญ่สามารถเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ตามสภาพแวดล้อม ได้แก่: **เชิงศีลธรรม:** เกิดจากการตัดสินใจและการกระทำของบุคคล **ทางสังคม:** เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่และการยอมรับจากสังคม **เชิงอัตถิภาวนิยม:** การรับรู้คุณค่าในตนเองและการดำเนินชีวิต **เชิงภาววิทยา (สำคัญที่สุด):** เป็นศักดิ์ศรีติดตัวมนุษย์ทุกคนเพียงเพราะ "ได้รับการสร้างและเป็นที่รักของพระเจ้า" ศักดิ์ศรีระดับลึกซึ่งนี้จะ ไม่มีวันสูญหาย หรือลดลง ไม่ว่าจะเกิดจากบาป ความล้มเหลว หรือการถูกปฏิเสธก็ตาม **3. ศักดิ์ศรีอันไม่มีที่สิ้นสุด** ศักดิ์ศรีของมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่ต้องแลกมา ไม่ต้องพิสูจน์ และไม่มีเงื่อนไข เอกสาร *Dignitas Infinita* ยืนยันว่า ศักดิ์ศรีนี้คงอยู่เหนือทุกสถานการณ์ และเรียกว่า "ไม่มีที่สิ้นสุด" ด้วย 2 เหตุผลหลัก: 1.ความรักของพระเจ้าที่เชิญชวนมนุษย์เข้าสู่มิตรภาพนั้นไม่มีที่สิ้นสุด 2.เป็นความรักที่ไร้เงื่อนไข ไม่มีสิ่งใดในโลกสามารถลบล้างหรือทำลายความรักและศักดิ์ศรีนี้ได้

คุณค่าสูงสุดของสิทธิมนุษยชน (ข้อ54-58) 1. พระศาสนจักรและการยอมรับสิทธิมนุษยชน ยอมรับว่า ขบวนการค้นหาและประกาศสิทธิมนุษยชนคือการตอบสนองต่อศักดิ์ศรีมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ สมเด็จพระสันตะปาปานิโคลายยอห์น ปอล ที่ 2 ยกย่อง "ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ค.ศ. 1948)" ว่าเป็นหลักชัยสำคัญและเป็นการแสดงออกสูงสุดของมโนธรรมมนุษย์ สิทธิมนุษยชนไม่ใช่สิ่งภายนอกที่ถูกเติมแต่งเข้ามา แต่เป็นสิ่งที่สะท้อน "ศักดิ์ศรีภายใน" ของมนุษย์ทุกคน **2. ธรรมชาติของสิทธิมนุษยชน และสิทธิในการมีชีวิต** สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งสากล ไม่อาจละเมิด หรือพรากไปได้ เพราะติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด "สิทธิในการมีชีวิต" (ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิจนถึงการเสียชีวิตตามธรรมชาติ) คือสิทธิพื้นฐานแรกสุด หากไม่มีสิทธินี้ ก็ไม่สามารถใช้สิทธิอื่นใดได้ การทำแท้ง การฆ่าผู้บริสุทธิ์ และการุณยฆาตถือเป็นความผิดอย่างร้ายแรงเพราะเป็นการปฏิเสธสิทธิพื้นฐานนี้ **3. อันตรายร้ายแรง**

2 ประการต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อันตรายเชิงรูปแบบ: มีการประกาศสิทธิแต่เพียงเปลือกนอก ในขณะที่เทคโนโลยีก้าวหน้า แต่การละเมิดศักดิ์ศรีมนุษย์กลับเกิดขึ้นทั้งเปิดเผยและแอบแฝง **อันตรายเชิงรากเหง้า:** การละทิ้งรากฐานอันมั่นคงของธรรมชาติมนุษย์ สมเด็จพระสันตะปาปาฟรังซิสทรงเตือนว่า หากละทิ้งการแสวงหาคุณค่าแท้จริงตามธรรมชาติมนุษย์ สิทธิต่าง ๆ อาจถูกผู้มีอำนาจลบล้างหรือตั้งคำถามในอนาคตได้ **4. การส่งเสริมสิทธิของสตรีและผู้เสียเปรียบ** การยอมรับสิทธิของชนกลุ่มน้อยและสตรีเพิ่มมากขึ้น แต่ในความเป็นจริงผู้หญิงยากจนยังคงเผชิญกับการถูกกีดกันและความรุนแรงมากที่สุดไม่เพียงพอแค่การพูดว่า "ชายหญิงเท่าเทียมกัน" แต่ต้องทำให้ออกมาเป็นรูปธรรม ทั้งในข้อกฎหมาย การทำงาน การศึกษา การเมือง และการยอมรับบทบาทของสตรีในสังคม **5. บุคคลเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา** อุดมการณ์ นโยบาย หรือขบวนการทางการเมืองใด ๆ จะไร้ค่า หากไม่ส่งเสริมความเจริญงอกงามของตัวบุคคลและครอบครัว ไม่สามารถอ้างเรื่องเสรีภาพส่วนบุคคลได้ หากปล่อยให้คนจำนวนมากยังขาดแคลนงานที่มีศักดิ์ศรี ขาดการคุ้มครอง และขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต

หลักการของคำสอนด้านสังคม:หลักประโยชน์ส่วนรวม (The Common Good)
(ข้อ 59-64) จุดเริ่มต้นจากศักดิ์ศรีมนุษย์ การยอมรับในศักดิ์ศรีและสิทธิพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน เรียกร้องให้จัดสรรโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองใหม่ นำมาสู่หลักคำสอนทางสังคมสำคัญคือ "ประโยชน์ส่วนรวม" ซึ่งคริสตชนถือเป็นคุณค่าที่ไม่อาจต่อรองได้ เช่นเดียวกับการปกป้องชีวิต **ความหมายและธรรมชาติของประโยชน์ส่วนรวม** ความหมาย: ผลรวมของเงื่อนไขทางสังคมที่ช่วยให้บุคคลและกลุ่มบรรลุความสมบูรณ์ของตนได้ง่ายและเต็มที่ยิ่งขึ้น ไม่ใช่แค่ผลรวมของผลประโยชน์ส่วนตัว: **ประโยชน์ส่วนรวมเป็น "ความดีที่ยิ่งใหญ่กว่า"** (องค์รวมใหญ่กว่าผลรวมของส่วนย่อย) เกิดจากความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกัน การคิดว่าต่างคนต่างแสวงหาความก้าวหน้าของตนเองแล้วจะเกิดความดีแก่ทุกคน ถือเป็นภาพลวงตา **การสร้างประชาชนและวัฒนธรรมแห่งการพบปะ** การแสวงหาประโยชน์ส่วนรวมช่วยสร้าง "ประชาชน" ให้เติบโตผ่านความรับผิดชอบร่วมกันในกิจการสาธารณะ (res publica) แม้มีความแตกต่างทางความคิดหรือผลประโยชน์ แต่ทุกคนสามารถเสวนาเพื่อสร้างข้อตกลงพื้นฐานและวิสัยทัศน์ร่วมกันได้ **บทบาทของรัฐและอำนาจสาธารณะ** รัฐมีหน้าที่ประสานผลประโยชน์ของภาคส่วนต่างๆ ให้สอดคล้องกับความยุติธรรม โดยไม่ทอดทิ้งกลุ่มผู้เปราะบาง หากการเมืองเน้นผลประโยชน์ระยะสั้น ประโยชน์ส่วนรวมจะถูกกลดทอน และนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ ความแตกแยกในสังคม **ประโยชน์ส่วนรวมในระดับโลก** ต้องผลักดันความร่วมมือและสถาบันระหว่างประเทศเพื่อปกป้อง "ประโยชน์ส่วนรวมระดับโลก" การส่งเสริมประโยชน์ส่วนรวมต้องเคารพสิทธิ เอกสิทธิ์ และความหลากหลายของแต่ละประเทศ การกดขี่หรือทำลายชนชาติใดชนชาติหนึ่งถือเป็นความผิดทางศีลธรรมอย่างร้ายแรง

หลักการว่าด้วยจุดหมายปลายทางสากลของทรัพย์สิน (ข้อ 65-67) ทรัพย์สินของโลก เช่น แผ่นดิน น้ำ อากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น เป็นสิ่งที่พระเจ้าประทานให้แก่มนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช่เพื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังนั้น ทุกคนจึงมีสิทธิโดยกำเนิดในการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินเหล่านี้ ซึ่งหลักการนี้ไม่ได้ครอบคลุมเพียงแค่ทรัพย์สินทางวัตถุเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทรัพย์สินที่ไม่ใช่ตัวตนและทรัพย์สินทางวัฒนธรรมด้วย

สิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลและหน้าที่ทางสังคม ไม่ใช่สิทธิสมบูรณ์หรือแต่ต้องไม่ได้ แต่เป็นสิทธิที่ต้องอยู่ภายใต้ "หลักจุดหมายปลายทางร่วมกันของทรัพย์สิน" เสมอ โดยการครอบครองทรัพย์สินมีไว้เพื่อรับใช้ประโยชน์ส่วนรวม และถือเป็นหน้าที่ทางสังคมในการช่วยเหลือคนยากจน

ทรัพย์สินในยุคดิจิทัลและการดูแลบ้านส่วนรวม ในปัจจุบัน ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อทุกคนครอบคลุมถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น สิทธิบัตร อัลกอริทึม แพลตฟอร์มดิจิทัล โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และข้อมูล หากสิ่งเหล่านี้กระจุกตัวอยู่กับคนกลุ่มน้อย จะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มช่องว่างระหว่างผู้คน ยิ่งไปกว่านั้น การใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม หลีกเลี่ยงความสับสนปนเปื้อน และป้องกันการเอารัดเอาเปรียบเพื่อคนรุ่นอนาคต

หลักการเกื้อหนุนโดยเริ่มจากระดับใกล้เคียงตัวก่อน (Subsidiarity) (ข้อ 68-72) มีรากฐานมาจากคำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักรคาทอลิกที่ยึดถือ ศักดิ์ศรีมนุษย์ และประโยชน์ส่วนรวม โดยเน้นย้ำว่าอำนาจระดับสูงกว่าไม่ควรเข้าไปแทรกแซงหรือแทนที่บทบาทและความรับผิดชอบของหน่วยงานระดับที่ใกล้ชิดประชาชนมากกว่า **สาระสำคัญ 5 ประการ**

- 1. การพบปะในระดับฐานราก:** สถาบันระดับสูง (เช่น รัฐ) ต้องปกป้องและส่งเสริมเสรีภาพ ความคิดสร้างสรรค์ ของปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน และองค์กรตัวกลาง โดยไม่กลืนกินหรือลดบทบาทของพวกเขาให้เป็นเพียงผู้ช่วย
- 2. หน้าที่ที่แท้จริงของรัฐ:** ไม่ได้มีไว้เพื่อถอนตัวออกไปหรือเข้ามาแทนที่ประชาชนอย่างถาวร แต่มีหน้าที่ สร้างเงื่อนไขและแทรกแซงเมื่อจำเป็นเพื่อสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนปฏิบัติพันธกิจของตนเองได้อย่างเข้มแข็ง
- 3. ก้าวข้ามระบบอุปถัมภ์สู่ความรับผิดชอบร่วม:** ปฏิเสธรัฐสวัสดิการที่ทำให้ประชาชนต้องพึ่งพาฝ่ายเดียว มุ่งสร้าง "วัฒนธรรมแห่งความรับผิดชอบร่วมกัน" โดยให้การตัดสินใจเกิดขึ้น ณ ระดับที่ใกล้ชิดกับผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุด
- 4. การประยุกต์ใช้ในยุคดิจิทัล:** ในปัจจุบัน "อำนาจระดับบนสุด" ไม่ได้มีแค่รัฐ แต่รวมถึง บริษัทเทคโนโลยียักษ์ใหญ่และแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่ผูกขาดข้อมูลและอัลกอริทึม จึงต้องเรียกร้องความโปร่งใส การตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมจากสังคม ไม่ปล่อยให้ทุนใหญ่กำหนดทิศทางฝ่ายเดียว
- 5. การสร้างธรรมาภิบาลแบบร่วมมือ:** รัฐและองค์กรระหว่างประเทศ ต้องกำกับดูแลให้เกิดความเป็นธรรม เพื่อให้สถาบันท้องถิ่น (เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย ชุมชน) มีสิทธิมีเสียงในการร่วมตัดสินใจเรื่องสำคัญ เช่น การจ้างงาน ข้อมูล และสภาพแวดล้อมดิจิทัล

ภาพรวมแนวคิด

ประเด็น	บทบาทของระดับสูง (รัฐ / แพลตฟอร์มใหญ่)	บทบาทของระดับใกล้ชิด (ประชาชน / ชุมชน)
เป้าหมายหลัก	สนับสนุน ปกป้อง และสร้าง เงื่อนไขที่เอื้ออำนวย	ใช้เสรีภาพ ความคิดสร้างสรรค์ และรับผิดชอบชีวิตตนเอง
การตัดสินใจ	โปร่งใส รับฟัง ไม่รวบอำนาจ ไว้ฝ่ายเดียว	มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ อย่างมีความหมาย
ผลลัพธ์	ป้องกันการถูกกดทับ และ รักษาประโยชน์ส่วนรวม	บริการและแนวทางแก้ปัญหา สอดคล้องกับความต้องการจริง

หลักการความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (Solidarity) (ข้อ 73-76) เนื่อหา
ใจความสำคัญ ดังนี้:

รากฐานและความสัมพันธ์กับ Subsidiarity ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันมีรากฐาน
มาจากความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนถูกสร้างตามภาพลักษณ์ของพระเจ้า จึงมีสายสัมพันธ์อันพี่น้อง
ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันช่วยไม่ให้หลักการเกื้อหนุน (Subsidiarity) กลายเป็นการเห็นแก่
ประโยชน์เฉพาะกลุ่ม ในขณะที่หลักการเกื้อหนุนก็ช่วยป้องกันไม่ให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
กลายเป็นรัฐสวัสดิการที่ไร้ความรับผิดชอบ

การเปลี่ยนความเชื่อมโยงให้เป็นการดูแลกัน แม้โลกดิจิทัลและเศรษฐกิจปัจจุบันจะ
ทำให้เกิด "ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันโดยพฤตินัย" การเชื่อมต่อกันทางกายภาพและเทคโนโลยี
แต่สิ่งนี้จะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์ ตั้งใจเลือก ที่จะไม่เพิกเฉย และเปลี่ยนสายสัมพันธ์เหล่านั้น
ให้กลายเป็นการร่วมมือ แบ่งปัน และรับผิดชอบต่อดูแลกันและกัน เป็นทั้ง "หลักการ" และ
"คุณธรรม" 1. ในฐานะ หลักการ: คือการตระหนักว่ามนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ความดีของตน
ขึ้นอยู่กับผู้อื่น 2. ในฐานะ คุณธรรม: คือความมุ่งมั่นมั่นคงในการแสวงหาประโยชน์ส่วนรวม
ใส่ใจผู้ขัดสน ยอมสละผลประโยชน์และอภิสิทธิ์ส่วนตน (รวมถึงการบริโภคดิจิทัล) เพื่อสร้าง
โอกาสให้ผู้อื่น มิติต่างๆ ในระดับโลกและยุคดิจิทัล ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันต้องครอบคลุม
ถึงระดับโลก ทั้งการพัฒนาที่ยั่งยืน ความยุติธรรมระหว่างรุ่น การดูแลสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และ
การดูแล "ระบบนิเวศดิจิทัล" (ข้อมูล อัลกอริทึม AI) ไม่ให้ถูกผูกขาดหรือเอาเปรียบ
เพื่อประโยชน์ของคนทุกคนและคนรุ่นหลัง

หลักการความยุติธรรมทางสังคมและการพัฒนามนุษย์อย่างครบองค์รวม (ข้อ 77-85) สรุปลสาระสำคัญ: ความยุติธรรมทางสังคมกับการเป็นศิษย์พระเยซูเจ้า (ข้อ 77-79) **หัวใจของข่าวดี:** การรับใช้ผู้ต่ำต้อย ผู้เปราะบาง และผู้ถูกกีดกัน คือมาตรวัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า **ปรับโครงสร้างสังคม:** ความยุติธรรมต้องไม่หยุดอยู่แค่พฤติกรรมส่วนบุคคล แต่ต้องแก้ไข "โครงสร้างแห่งบาป" (ระบบเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมที่สร้างความไม่เท่าเทียม) **มิติแห่งการฟื้นฟู:** มุ่งเยียวยาบาดแผลทางสังคม คืนศักดิ์ศรี ยอมรับฟังเสียงของผู้ถูกมองข้าม และต่อต้านกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม

ท้าทายใหม่ในยุคดิจิทัลและวิกฤตการย้ายถิ่นฐาน (ข้อ 80-81) ยุคดิจิทัลและ AI: ต้องป้องกันการเกิดความยุติธรรมรูปแบบใหม่ (เช่น การเข้าถึงเทคโนโลยี การถูกเฝ้าระวังหรือออกตึกจากอัลกอริทึม) โดยใช้ศักดิ์ศรีมนุษย์และประโยชน์ส่วนรวมเป็นตัวนำ ไม่ใช่ผลกำไร **การดูแลผู้ย้ายถิ่นฐาน:** ต้องปฏิบัติต่อผู้อพยพและผู้ลี้ภัยด้วยจิตตารมณ์แห่งภราดรภาพ ควบคู่ไปกับ 2 พันธกิจหลัก คือ *การปกป้องคุ้มครองผู้ย้ายถิ่น* และ *การส่งเสริมสิทธิที่จะอยู่ในบ้านเกิดอย่างปลอดภัย*

การพัฒนามนุษย์อย่างครบองค์รวมและนิเวศวิทยา (ข้อ 82-85) นิยามการพัฒนาที่แท้จริง: ต้องส่งเสริมมนุษย์ทุกคนในทุกมิติ (จิตวิญญาณ วัฒนธรรม ศีลธรรม สังคม) โดยให้ "มนุษย์เป็นศูนย์กลาง" ไม่ใช่การสะสมความมั่งคั่งหรือการบริโภค **นิเวศวิทยาแบบองค์รวม:** การพัฒนาที่แท้จริงต้องผสานความยุติธรรมทางสังคมเข้ากับการดูแลสิ่งแวดล้อม ("บ้านส่วนรวม") และคำนึงถึงคนรุ่นอนาคต เกณฑ์ประเมินเทคโนโลยี: นวัตกรรมและ AI ต้องถูกประเมินว่าช่วยส่งเสริมความเป็นมนุษย์ สันติภาพ และภราดรภาพอย่างแท้จริงหรือไม่

การพิจารณาตนเองสำหรับพระศาสนจักร (ข้อ 86-89) ความสำคัญสรุปใจความสำคัญ ได้ว่า คำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักรไม่ได้มีไว้สำหรับสังคมภายนอกเท่านั้น แต่ต้องสะท้อนและปฏิบัติจริงภายในโครงสร้างของพระศาสนจักรเอง ผ่านแนวทางหลัก ดังนี้:

- 1. วิถีแบบสมัชชาและความโปร่งใส:** การตัดสินใจและการใช้อำนาจในพระศาสนจักรต้องขับเคลื่อนด้วยวิถีแบบสมัชชา (Synodal approach) พร้อมสร้างวัฒนธรรมแห่งความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการประเมินผล
- 2. หลักการเกื้อหนุนและการมีส่วนร่วม:** การบริหารและการอภิบาลต้องเคารพและสนับสนุนสัตบุรุษ หลีกเลี่ยงการปกครองแบบอุปถัมภ์ และเปิดให้ผู้รับศีลล้างบาปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและความรับผิดชอบร่วมกันอย่างแท้จริง
- 3. ความเป็นหนึ่งเดียวกันและความหลากหลาย:** เอกภาพของชุมชนคริสตชนมีรากฐานจากศีลล้างบาปและศีลมหาสนิท โดยความหลากหลายทางความคิดและมุมมองถือเป็นความมั่งคั่งภายใต้ความรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาเอกภาพ

บทที่ 3 เทคโนโลยีและการครอบงำ:ความยิ่งใหญ่ของมนุษย์ในยุคแห่ง คำมั่นสัญญาของปัญญาประดิษฐ์ (ข้อ 90-130)

การทำทลายในยุคปัจจุบันการพัฒนาเทคโนโลยี คริสตชนต้องเลือกระหว่างการสร้าง "หอบาเบล" (เทียบ ปฐมกาล 11:1-9) การใช้อำนาจและเทคโนโลยีที่มุ่งครอบงำและทำลายมนุษย์ หรือ "การบูรณะเยรูซาเล็ม"(เทียบ นหมี 2-4) ความรับผิดชอบร่วมกัน โดยเฉพาะในยุคที่ AI และเทคโนโลยีเปลี่ยนวิถีชีวิต เพื่อร่วมกันปกป้องและคุณค่าความเป็นมนุษย์ เพราะปัญญาประดิษฐ์(AI)และเทคโนโลยีเกิดใหม่กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของเราแล้ว การดำเนินชีวิตตามพระวรสารไม่ใช่เรื่องตายตัว แต่เป็นภารกิจของรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง พระศาสนจักรต้องอ่าน "เครื่องหมายแห่งกาลเวลา" โดยไม่หวาดกลัวต่อความเปลี่ยนแปลงร่วมมือ รับฟังกัน ร่วมรับผิดชอบ ในการสร้างสังคมที่มีความเป็นมนุษย์และภราดรภาพมากยิ่งขึ้น

กระบวนทัศน์แบบเทคโนโลยีแครตและอำนาจดิจิทัล (ข้อ 92-96) สมเด็จพระสันตะปาปาฟรังซิสได้ทรงประณามการครอบงำที่เพิ่มมากขึ้นของ “กระบวนทัศน์เทคโนโลยีแครต”ในสมณสาสน์ *Laudato Si'* (ขอสรรเสริญองค์พระผู้เป็นเจ้า) ภายในโลกยุคโลกาภิวัตน์ของเรา กล่าวคือ แนวโน้มที่จะปล่อยให้ตรรกะแห่งประสิทธิภาพ การควบคุม และกำไร เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ เทคโนโลยีถูกใช้เป็นมาตรฐานตัดสินคุณค่า ตัดสินใจด้วยตรรกะกำไรและประสิทธิภาพ ลดทอนธรรมชาติเป็นวัตถุแสวงหาประโยชน์ และลดมนุษย์เป็นเพียงฟันเฟืองในระบบ **ดาบสองคมของเทคโนโลยียุคใหม่** ปัญญาประดิษฐ์ (AI) หุ่นยนต์ และชีวเทคโนโลยี มีศักยภาพช่วยพัฒนามนุษย์ มีพลังและขยายตัวออกไป แต่หากขาดกรอบจริยธรรมและจิตวิญญาณ จะยิ่งเร่งความเสี่ยง เพราะมนุษย์ยังมีอำนาจล้นมือโดยขาดการฝึกฝนใช้อย่างถูกต้อง ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีกรอบใหม่ทางจิตวิญญาณ จริยธรรม และการเมือง การมีอำนาจมากขึ้นมิได้หมายความว่าสิ่งนั้นจะดีกว่าเสมอไป ในเรื่องนี้ ถ้อยคำของโรมานอ กวาร์ดินี ยังคงมีความร่วมสมัยอยู่เสมอว่า “มนุษย์ร่วมสมัยยังไม่ได้รับการฝึกฝนให้ใช้อำนาจอย่างถูกต้อง” **สมเด็จพระสันตะปาปานิโคลัสที่ 6 ทรงเตือนว่า** “ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์อันน่าอัศจรรย์ที่สุด ความสำเร็จทางเทคนิคอันน่าตื่นตะลึงที่สุด และการเติบโตทางเศรษฐกิจอันน่าทึ่งที่สุด หากไม่ได้มาพร้อมกับความก้าวหน้าทางศีลธรรมและสังคมอย่างแท้จริง ในระยะยาวแล้ว สิ่งเหล่านี้จะย้อนกลับมาต่อต้านมนุษย์เอง” ความสำเร็จทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจที่ปราศจากความก้าวหน้าทางสังคมและจริยธรรมจะย้อนกลับมาทำร้ายมนุษย์ ทำให้เกิดการ “มีมากขึ้น” แต่ “เป็นมนุษย์น้อยลง” **การรวมศูนย์อำนาจดิจิทัล** โครงสร้างพื้นฐาน ข้อมูล และ AI ตกอยู่ในมือทุนใหญ่เพียงไม่กี่รายที่ไร้การตรวจสอบจากสังคม นำไปสู่การผูกขาด การครอบงำ การกีดกัน การชักจูง และความไม่เท่าเทียมรูปแบบใหม่ **เมื่อเผชิญกับการรวมศูนย์อำนาจดิจิทัล** เราต้องการยึดหลักคำสอนสังคมเป็นเข็มทิศ — การประเมิน ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และเทคโนโลยีดิจิทัล

ต้องยึดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเป็นหนึ่งกัน ประโยชน์ส่วนรวม ความยุติธรรม และการปกป้องผู้เปราะบางเป็นหลัก เพื่อให้เทคโนโลยีรับใช้มนุษย์ทุกคนอย่างแท้จริง

ปัญญาประดิษฐ์ (AI) (ข้อ 97-99) ในมิติทางศีลธรรม สังคม และข้อจำกัดเชิงมนุษยวิทยา โดยสรุปได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้:

เป้าหมายและหลักการชี้นำ: สมณสาสน์มิได้มุ่งวิเคราะห์ปัญญาประดิษฐ์ (AI) แบบครอบคลุม แต่เน้นการไตร่ตรองทางศีลธรรมและสังคม เพื่อยืนยันว่า "สติปัญญา มโนธรรม และเสรีภาพของมนุษย์" ต้องเป็นศูนย์กลางในการชี้นำนวัตกรรม และกำหนดขอบเขตการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ

ความท้าทายและข้อจำกัดทางวิทยาศาสตร์: 1.เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) พัฒนาเร็วมากจนเสี่ยงต่อการล้าสมัยได้ง่าย 2.ระบบ AI ยุคปัจจุบันถูก "เพาะเลี้ยง" ให้เติบโตในกรอบมากกว่าถูกสร้างขึ้นแบบขั้นต่อขั้น ทำให้มนุษย์รวมถึงผู้พัฒนายังไม่เข้าใจกระบวนการทำงานภายในทั้งหมดอย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ที่ลึกซึ้ง ควบคู่ไปกับการไตร่ตรองแยกแยะทางศีลธรรมและจิตวิญญาณ

ความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงระหว่างปัญญาประดิษฐ์ (AI) กับมนุษย์: ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นเพียงการเลียนแบบหน้าที่บางประการของสมองมนุษย์ที่เน้นการประมวลผลข้อมูล แม้จะเหนือกว่าในด้านความเร็วและการคำนวณ แต่ไม่ใช่สติปัญญามนุษย์ ปัญญาประดิษฐ์อาจเลียนแบบภาษา พฤติกรรม และทักษะการวิเคราะห์ หรือแม้แต่จำลองความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจ แต่แท้จริงแล้ว **ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ไม่เข้าใจ** เพราะขาดมิติทางอารมณ์ ร่างกาย ความสัมพันธ์ จิตวิญญาณ และมโนธรรมทางศีลธรรม ไม่สามารถรับรู้ความหมายของความรัก ความรับผิดชอบ หรือการตัดสินใจชั่วได้ การเรียนรู้ของ AI เป็นเพียง "การปรับตัวเชิงสถิติจากข้อมูล" ไม่ใช่การเติบโตภายในผ่านประสบการณ์ ชีวิต ความผิดพลาด หรือการตัดสินใจอย่างที่มีมนุษย์เป็น

เครื่องมือที่มีคุณค่า ซึ่งต้องการความระมัดระวัง (ข้อ 100-101) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ แต่ต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากส่งผลกระทบทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม 1. **ผลกระทบและการใช้งานระดับส่วนบุคคล** ความสะดวกสบายกับการพึ่งพา: แม้ AI ช่วยให้เข้าถึงข้อมูลและสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างรวดเร็ว แต่การพึ่งพามากเกินไปอาจลดทอนความคิดสร้างสรรค์และวิถีนวัตกรรมของมนุษย์ **อคติที่ซ่อนอยู่:** คำตอบของ AI ดูเหมือนเป็นกลาง แต่แท้จริงแล้วสะท้อนสมมติฐาน จุดแข็ง และข้อจำกัดของผู้พัฒนา **ความสัมพันธ์เทียม:** การเลียนแบบอารมณ์และความเห็นอกเห็นใจของ AI อาจสร้างภาพลวงตาจนทำให้ผู้ใช้งาน AI มาแทนที่สายใยทางอารมณ์และลดความปรารถนาในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์จริง ๆ 2. **ผลกระทบและการใช้งานระดับสังคมและสิ่งแวดล้อม** การตัดสินใจในสังคม: AI เข้ามามีบทบาทสำคัญในระบบบริหาร จัดการ และตัดสินใจ ซึ่งเพิ่มประสิทธิภาพ แต่หากใช้อย่างขาดการไตร่ตรองจะสร้างความเสี่ยงรอบด้าน **วิกฤตสิ่งแวดล้อม:** การประมวลผลและการใช้โมเดลภาษาขนาดใหญ่ต้องพึ่งพาศูนย์ข้อมูลและโครงสร้างพื้นฐาน

ที่กินพลังงานและน้ำมหาศาล ส่งผลให้ปล่อยก๊าซคาร์บอนเพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยี AI ที่ยั่งยืนเพื่อลดภาระต่อสิ่งแวดล้อม

ความรับผิดชอบ ความโปร่งใส และการกำกับดูแล AI (ข้อ 102-111) จริยธรรม และการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ (AI)" โดยแบ่งตามประเด็นหลักได้ดังนี้:

1. AI ไม่ใช่เรื่องเทคนิคบริสุทธิ์ แต่กระทบสิทธิและศักดิ์ศรีมนุษย์ (ข้อ 102-104) AI ปราศจากหัวใจ ขาดความเมตตา ความกรุณา การให้อภัย และความเชื่อว่ามีมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้ การมอบอำนาจตัดสินใจเรื่องสำคัญ เช่น การจ้างงาน สินเชื่อ หรือบริการสาธารณะเป็นต้น ให้ระบบอัตโนมัติ อาจก่อให้เกิดการกีดกันรูปแบบใหม่ **อคติที่ซ่อนอยู่:** ภาพลักษณ์ "ความเป็นกลาง" ของ AI มักซ่อนอคติและภาพเหมารวมของผู้ออกแบบไว้ ทำให้ความยุติธรรมดำเนินไปโดยยากจะตั้งคำถามหรือจะคัดค้าน เพราะขาดความเมตตา ความกรุณา และการให้อภัย ซึ่งมีไม่เพียงภาพลักษณ์ภายนอก แต่เป็นการกระทำทางการเมืองที่แท้จริง ก็ค่อย ๆ เลื่อนหายไปจากสายตาของสังคม **มีทางเลือกทางศีลธรรมแฝงอยู่แล้ว การไตร่ตรองแยกแยะทางจริยธรรม**จึงไม่อาจจำกัดอยู่เพียงคำถามว่า เรากำลังใช้ระบบนี้เพื่อจุดประสงค์ที่ดีหรือเลวเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาว่า ระบบนั้นถูกออกแบบอย่างไร และวิสัยทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์และสังคมแบบใดที่ถูกฝังอยู่ในข้อมูลและแบบจำลองที่เป็นตัวนำทางเครื่องมือ AI ทุกชนิดมีการเลือกคุณค่าตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบ มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์และสังคม ที่ฝังอยู่ในข้อมูลและแบบจำลองด้วย

2. ความรับผิดชอบและการกำกับดูแลที่แท้จริง (ข้อ 105-107) เพื่อให้ AI เคารพศักดิ์ศรีของมนุษย์และรับใช้ประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีการกำหนดความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ผู้ที่ออกแบบและพัฒนาระบบเหล่านี้ ไปจนถึงผู้ใช้งานและพึงพาาระบบเหล่านี้ในการตัดสินใจที่เป็นรูปธรรมต้องมีความรับผิดชอบ (Accountability): ต้องกำหนดตัวผู้รับผิดชอบได้อย่างชัดเจนทุกขั้นตอน สามารถอธิบายเหตุผลตรวจสอบ ทำทนายการตัดสินใจ และเยียวยาความเสียหายได้ **ไม่ควรรับร้อนจนขาดการควบคุม:** การชะลอการใช้ AI ไม่ใช่การขัดขวางความก้าวหน้า แต่เป็นการประเมินอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันความไม่สมดุลระหว่าง "เทคโนโลยีที่โตไว" กับ "กฎหมายและมาตรการป้องกันที่พัฒนาช้า" จำเป็นต้องมีกรอบกฎหมายที่เข้มแข็ง การกำกับดูแลโดยอิสระ ผู้ใช้งานที่มีความรู้ และระบบการเมืองที่ไม่ละทิ้งความรับผิดชอบของตน มิฉะนั้น การเปลี่ยนแปลงทั้งหลายจะถูกกำกับโดยความคิดแบบเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว และถูกนำเสนอราวกับว่าเป็นสิ่งจำเป็นและหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งท้ายที่สุดจะกลายเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ถูกสร้างขึ้นโดยผู้ที่ควบคุมข้อมูล โครงสร้างพื้นฐาน และพลังการประมวลผล **สร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง:** ศีลธรรมของ AI ต้องไม่อยู่ในมือของผู้ควบคุมเทคโนโลยีเพียงไม่กี่กลุ่ม แต่ต้องเปิดให้สังคมและชุมชนร่วมถกเถียงและกำหนดมาตรฐานความยุติธรรมร่วมกัน

3. การป้องกันการผูกขาดและการมองข้อมูลเป็น "ทรัพย์สินส่วนรวม" (ข้อ 108–109) **ขจัดความเหลื่อมล้ำ:** AI มีแนวโน้มเพิ่มอำนาจให้ผู้มีทุนและข้อมูล กระทบต่อกระบวนการประชาธิปไตยและความยุติธรรมทางสังคม **ข้อมูลคือทรัพย์สินส่วนรวม:** ข้อมูลเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้คนจำนวนมาก ไม่ควรตกเป็นของเอกชนหรือถูกนำไปซื้อขายเพื่อประโยชน์ของคนกลุ่มน้อย แต่ต้องบริหารจัดการในฐานะ "ทรัพย์สินที่ใช้ร่วมกัน" **กรอบคิดตามคำสอนสังคม:** ต้องยึดหลักประโยชน์ส่วนรวม การเข้าถึงเทคโนโลยีและการศึกษาอย่างเท่าเทียม การให้ชุมชนท้องถิ่นมีอำนาจตัดสินใจ (Subsidiarity) และการปกป้องแรงงานที่อยู่เบื้องหลังระบบอัลกอริทึม

4. การ "ปลดอาวุธ" AI และความรับผิดชอบของผู้พัฒนา (ข้อ 110–111) **ปลดอาวุธ (To Disarm) AI:** ขจัดทัศนคติการแข่งขันเพื่อครอบครองความเหนือกว่าทางการทหาร เศรษฐกิจ ภูมิรัฐศาสตร์ หรือการค้า **การปลดอาวุธ AI** มิได้หมายถึงการปฏิเสธเทคโนโลยีแต่ป้องกันไม่ให้มันมาครอบงำมนุษย์ และเปลี่ยน AI จากเครื่องมือผูกขาดอำนาจให้กลายเป็นระบบที่เปิดกว้าง เป็นมิตร เคารพความหลากหลายของวัฒนธรรม และเข้าถึงได้ **สมณสาสน์กล่าวถึงพันธกิจของผู้พัฒนา:** นวัตกรรมเทคโนโลยีคือการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ของพระเจ้า ผู้พัฒนาจึงมีความรับผิดชอบทางจริยธรรมและจิตวิญญาณที่จะต้องออกแบบระบบด้วยความโปร่งใส ใสใจ และมั่นใจว่าสิ่งที่กำลังถูกสร้างนั้นเป็นความดีที่แท้จริงของมนุษยชาติ

สิ่งที่ต้องไม่สูญเสีย (ข้อ 112–114)

1. คุณค่าและความหมายของชีวิตมนุษย์ แนวคิดแบบเทคโนแครต (Technocratic Paradigm) มักทำให้เรามองว่า "ประสิทธิภาพสูงสุด" คือคุณค่าสูงสุดของชีวิต จนมองมนุษย์เป็นเพียงโครงการที่ต้องคอยปรับปรุงหรือเพิ่มประสิทธิภาพตลอดเวลา อย่างลดทอนความเป็นมนุษย์: ชีวิตที่สมบูรณ์ไม่ได้เกิดจากการขจัดความอ่อนแอหรือการควบคุมทุกอย่างได้เบ็ดเสร็จ แต่เกิดจากการมีความสัมพันธ์ ความเป็นหนึ่งเดียวกัน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เน้นความสัมพันธ์มากกว่าการควบคุม:

2. ความสมดุลในการพัฒนาและมิติต่าง ๆ ของชีวิต การเติบโตที่ไร้ขีดจำกัดสร้าง **ความเสื่อมถอย:** การยกศักยภาพด้านใดด้านหนึ่ง (เช่น สถิติปัญญา หรือ อำนาจทางเทคโนโลยี) ให้เป็นสิ่งที่สูงสุด จะเข้าไปบดบังมิติสำคัญอื่น ๆ ของชีวิต เช่น ความรัก ความผูกพัน และความรับผิดชอบ **เทคโนโลยีที่ขาดการถ่วงดุลนำไปสู่ความโดดเดี่ยว:** สถิติปัญญาและเทคโนโลยีต้องไม่ทำเพื่อรับใช้ตัวเอง แต่ต้องมีไว้เพื่อ "รับใช้ชีวิตและรับใช้มนุษย์" มิฉะนั้นจะทำให้มนุษย์เปราะบางและโดดเดี่ยวยิ่งขึ้น

3. การดูแลเอาใจใส่และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ “คุณภาพของอารยธรรมไม่ได้วัดกันที่พลังของเครื่องมือที่มี แต่เป็นความใส่ใจที่มอบให้แก่กัน” และศักดิ์ศรีไม่ใช่แค่วัดจากประสิทธิภาพของเครื่องมือ แต่จากสิ่งเล็กๆ การดูแลเอาใจใส่เรียนรู้ได้จากชีวิตประจำวันและครอบครัว เช่น การอ่านนิทานให้เด็กฟัง การดูแลผู้สูงอายุ เทคโนโลยีควรเป็นเครื่องมือที่ช่วย

ส่งเสริมการดูแลและวางแผน โดยต้องไม่เข้ามำบั่นทอนเสรีภาพ วิจารณ์ญาณ หรือ ความรับผิดชอบในการตัดสินใจของมนุษย์

เรื่องเล่าเบื้องหลัง: ลัทธิข้ามพ้นมนุษย์ (Transhumanism) และลัทธิหลังมนุษย์นิยม (Posthumanism) (ข้อ 115-117)

ภูมิหลังทางความคิดในยุคดิจิทัล แนวคิด Transhumanism และ Posthumanism เป็นเสมือนอุดมการณ์เบื้องหลังของศูนย์กลางเทคโนโลยี และส่งอิทธิพลต่อสังคมผ่านสื่อและโซเชียลมีเดีย โดยกระตุ้นความตื่นตัวด้วยภาพอนาคตของ "มนุษย์ที่ได้รับการเสริมศักยภาพ" หรือ "มนุษย์ที่ผสานรวมกับเครื่องจักร"

ความเหมือนและข้อแตกต่าง ทั้งสองแนวคิดเปรียบเสมือน "หมู่เกาะทางความคิด" ที่มีเป้าหมายรวมคือการใช้เทคโนโลยีเป็นศูนย์กลางเพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดของมนุษย์ **Transhumanism:** เน้นการใช้เทคโนโลยี ชีวการแพทย์ วิศวกรรมร่างกาย อัลกอริทึม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถของมนุษย์ **Posthumanism:** สุดโต่งกว่า โดยปฏิเสธการให้มนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Anthropocentrism) และมองเห็นการหลอมรวมระหว่างมนุษย์ เครื่องจักร และสิ่งแวดล้อม ไปสู่ขั้นตอนวิวัฒนาการใหม่ แม้หลายเรื่องยังเป็นเพียงการคาดการณ์ แต่ก็เริ่มส่งผลต่อจินตนาการของสังคม และการตัดสินใจทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

มุมมองและข้อห่วงใยจากพระศาสนจักร หัวใจสำคัญไม่ได้อยู่ที่ตัวเทคโนโลยี แต่อยู่ที่ "มุมมองต่อมนุษย์" หากมองว่ามนุษย์เป็นสิ่งที่ต้องถูกปรับปรุงหรือก้าวข้าม อาจนำไปสู่การมองว่า มนุษย์บางคนมีคุณค่าน้อยกว่าผู้อื่น เกิดการอ้าง "ความก้าวหน้า" เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่การเสียสละของผู้ที่เปราะบางที่สุด ย้ำเตือนคำสอนของสมเด็จพระสันตะปาปา นักบุญเปาโลที่ 6 ว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ปราศจากศีลธรรม ย่อมกลับมาทำร้ายมนุษยชาติเอง จึงต้องแยกแยะระหว่างการใช้เทคโนโลยีโดยยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง กับ การใช้เทคโนโลยีเป็น "ความรอด" ในรูปแบบที่เป็นเพียงเทคนิคเท่านั้น

ข้อจำกัด หัวใจ และความยิ่งใหญ่ของมนุษย์ (ข้อ 118-126)

1. ข้อจำกัดของมนุษย์ (Human Limitations) ไม่ใช่จุดบกพร่อง แต่เป็นสิ่งที่ทำให้เราเป็นมนุษย์ เป็นความจริงของชีวิตคือ ความเจ็บป่วย ความชรา ความทุกข์ หรือ ความเปราะบาง เป็นความจริงพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์เติบโต เต็มเต็ม และเปิดออกสู่ผู้อื่น **ความไม่เที่ยงแท้ (Contingency):** มนุษย์ไม่ได้ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเองอย่างสมบูรณ์ แต่มีขอบเขต และพร้อมจะเปลี่ยนแปลงหรือสูญสิ้นได้ เป็นสิ่งที่ถูกต้องที่จะบรรเทาทุกข์ แต่ความเชื่อคริสตชนเสนอให้เราดำเนินชีวิตอยู่กับความจริงสองด้านคือ ความยิ่งใหญ่และข้อจำกัดของมนุษย์ พร้อมทั้งตีความทั้งสองสิ่งนี้ในแสงสว่างแห่งความสัมพันธ์ดั้งเดิมและพื้นฐานที่สุดของเรากับ พระเจ้ามนุษย์กับพระเจ้า

2. หัวใจของมนุษย์ (The Human Heart) ท่ามกลางความเปราะบาง ล้มเหลว หรือ การสูญเสีย **มนุษย์จะค้นพบปรัชญาอันใหม่** ความเอื้อเฟื้อ ความห่วงใย และการเกื้อหนุนกัน รวมถึงการสัมผัสถึงการประทับอยู่ของพระเจ้า แม้หัวใจมนุษย์จะสามารถก่อความชั่วร้ายหรือ สร้างโศกนาฏกรรมได้ เช่น การสร้างห้องรมแก๊ส เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกัน ก็ยังมี "แสงสว่าง แห่งความดี" ที่พร้อมจะถูกจุดขึ้นใหม่เสมอผ่านพระพรชาน การกลับใจ และการคืนดี **วิกเตอร์ แฟรงเคิล** ได้กล่าวว่า ในช่วงวิกฤติ “เราได้รู้จักมนุษย์ตามความเป็นจริง มนุษย์เดินเข้าสู่ห้องรมแก๊สนั้นอย่างสง่างาม พร้อมบทภาวนาขององค์พระผู้เป็นเจ้าหรือบทเขมา อิสราเอล อยู่บนริมฝีปากของเขา แก่นแท้ของมนุษย์คือ ความสามารถในการรักและสร้างความสัมพันธ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่เทคโนโลยีไม่สามารถทดแทนหรือก้าวข้ามได้

3. ความยิ่งใหญ่ของมนุษย์ มนุษย์จะตระหนักในศักดิ์ศรี เมื่อยอมรับข้อจำกัด มนุษย์จะยิ่งมองเห็นศักดิ์ศรีอันมีอาจล่งละเมิดได้ของตนเองและผู้อื่น เกิดจิตสำนึกแห่งความเป็นพี่น้อง และปฏิเสธความอยุติธรรม (สะท้อนผ่านศิลปะและวัฒนธรรม เช่น Symphony No. 9 หรือ Guernica) **การสร้างสรรคสถาบันเพื่อปกป้องชีวิต** ความยิ่งใหญ่ปรากฏผ่าน ความพยายามในประวัติศาสตร์ที่แปลความดีให้เป็นรูปธรรม เช่น ภาษาตระกูลภาษา (ค.ศ.1863) การเลิกทาส การก่อตั้งสหประชาชาติ (ค.ศ.1945) และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิ มนุษยชน (ค.ศ.1948) อนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย (ค.ศ.1951) **ประจักษ์พยานแห่งชีวิต:** ผู้นำและ บุคคลสำคัญ: ผู้ขับเคลื่อนประวัติศาสตร์ให้มนุษยธรรม เช่น มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ เนลสัน แมนเดลา นักบุญเทเรซาแห่งกัลกัตตา นักบุญออกัสตัส โรเมโร ผู้รับใช้พระเจ้าฟรังซิสซาเวียร์ เฮงยีวัน วัน ถ้วน ฯลฯ มรณสักขีในชีวิตประจำวัน: บุคคลธรรมดาที่ปิดทองหลังพระ เช่น พ่อแม่ แพทย์ พยาบาล อาสาสมัคร ผู้ดูแลผู้อื่นด้วยความซื่อสัตย์ในทุกๆ วัน **บทสรุป** ความเหนือกว่า ความเป็นมนุษย์ (Transcendence) ที่แท้จริง ไม่ได้เกิดจากการใช้เทคโนโลยีทำให้มนุษย์ กลายเป็นพระเจ้า แต่เกิดจากการยอมรับความจำกัดของตน แล้วเปิดรับ พระพรชานของ พระเจ้าผ่านทางพระคริสต์ ซึ่งช่วยคำจูนศักดิ์ศรี ความรัก และความหวังของมนุษยชาติ

การเป็น “เหนือกว่ามนุษย์” ที่แท้จริง: พระพรชานและมนุษยนิยมคริสตชน (ข้อ 127-128)

1. ความหมายของการ “เหนือกว่ามนุษย์” (Self-Transcendence) การก้าวข้าม ขีดจำกัดมนุษย์ไม่ได้เกิดจากนวัตกรรมหรือเทคโนโลยี แต่เกิดจาก “พระพรชาน” (Grace) และการบรรลุนิยามสมบูรณ์ในความรักของพระเจ้า มนุษย์ไม่สามารถยกระดับตนเองข้าม ช่องว่างอันไม่มีที่สิ้นสุดระหว่าง “ความจำกัดของมนุษย์” กับ “ชีวิตนิรันดร์ของพระเจ้า” ได้ด้วย กำลังตนเอง มีเพียงพระเจ้าเท่านั้นที่ทรงเปลี่ยนเราให้เป็น “สิ่งสร้างใหม่” (2 คร 5:17)

2. ความแตกต่างระหว่าง “พระพรชาน” กับ “เทคโนโลยี” ตามแนวคิดแบบ โพรมิธีอัสมนุษยนิยมแบบคริสตชน เราจะเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์เมื่อยอมเปิดใจให้พระเจ้า ทรงนำ ไม่ได้ปฏิเสธความเป็นมนุษย์ แต่มุ่งเน้น “ความสัมพันธ์และการเป็นหนึ่งเดียวกับ พระเจ้า” ผ่านทางพระเยซูคริสต์เจ้า

ข้อจำกัดของเทคโนโลยี & อัลกอริทึม: เทคโนโลยีเน้นการพึ่งพาตนเอง การจัดหมวดหมู่ และการเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่งอาจขวางทางเติบโตทางจิตวิญญาณ “สำหรับอัลกอริทึมข้อผิดพลาดคือสิ่งบกพร่องที่ต้องแก้ไข แต่สำหรับมนุษย์ข้อผิดพลาดอาจเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง” อนาคตของมนุษย์ไม่อาจคำนวณได้ด้วยอัลกอริทึม เพราะขึ้นอยู่กับ เสรีภาพ และ พระหรรษทานของพระเจ้า

นครสองแห่งและความรักสองรูปแบบ (ข้อ 129-130)

มนุษย์นิยมคริสตชนยอมรับวิทยาศาสตร์และ AI เป็นของประทานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แต่ต้องเลือกระหว่างการสร้างนครเยรูซาเล็มใหม่คือความก้าวหน้าที่รับใช้มนุษย์ ผลประโยชน์ส่วนรวม เสริมศักดิ์ศรี ยุติธรรม และดูแลสิ่งสร้าง หรือสร้างหอบาเบลใหม่ ความก้าวหน้าที่ใช้อำนาจครอบงำ แม้ยิ่งใหญ่ตระการตาแต่ลดทอนความเป็นมนุษย์ และทำให้สายสัมพันธ์แตกสลาย

รากฐานจากรักสองแบบ ทิศทางของเทคโนโลยีและสังคมขึ้นอยู่กับสิ่งที่มนุษย์รัก ในจิตใจ ตามแนวคิดของนักบุญออกัสติน “นครสองนคร” ความรักพระเจ้าและเพื่อนมนุษย์ จนถึงขั้นลืมนตนเอง ก่อให้เกิด “นครสวรรค์” ที่มุ่งฟื้นฟูและสร้างสรรค์ หรือความรักตนเองจนดูหมิ่นพระเจ้า ก่อให้เกิด “นครฝ่ายโลก” ที่มุ่งครอบงำและเห็นแก่ตัว ในยุค AI การจะสร้าง “เยรูซาเล็ม” หรือ “หอบาเบล” จึงเริ่มต้นจากการตัดสินใจและการเลือกความรักภายในหัวใจของมนุษย์ทุกคน

บทที่ 4 การพิทักษ์ความเป็นมนุษย์ในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่าน ความจริง การงาน และเสรีภาพ (ข้อ 131-181)

เมื่อเทคโนโลยี AI และแนวคิด Posthumanism เข้ามาเปลี่ยนภาษาและวิถีชีวิต มนุษย์จำเป็นต้องพิจารณาผลกระทบที่เป็นรูปธรรมเหล่านี้อย่างจริงจัง โดยอาศัยหลักคำสอน สังคมของพระศาสนจักรเพื่อร่วมกันปกป้อง ความจริง ศักดิ์ศรีของการทำงาน และเสรีภาพของมนุษย์ ไม่ให้ถูกลดทอนจนกลายเป็นเพียงสินค้าหรือต้องตกอยู่ในภาวะพึ่งพาเทคโนโลยี เพื่อผลประโยชน์ทางการค้า

ความจริงในฐานะประโยชน์ส่วนรวมและความจริงกับประชาธิปไตย (ข้อ 132-134)

วิกฤตความจริงในยุคดิจิทัล AI ถูกใช้เป็นเครื่องมือขยายพลังในการบิดเบือนข้อมูล ทำลายความไว้วางใจในสังคม และทำให้เส้นแบ่งความจริงกับความเท็จพร่าเลือน การแก้ปัญหา นี้ไม่อาจทำได้ผ่านการควบคุมแบบรวมศูนย์ แต่ต้องอาศัยการตรวจสอบ การเปรียบเทียบ แหล่งข้อมูล การให้เหตุผลอย่างรับผิดชอบ การสร้างสายสัมพันธ์แห่งความไว้วางใจ และการร่วมมือกันแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

วิกฤตศีลธรรม ผู้กุมเทคโนโลยีและเศรษฐกิจกำลังใช้อำนาจชี้นำความคิด ความเชื่อ และกำหนดความจริงตามความต้องการของตน ซึ่งมีรากฐานมาจากความเห็นแก่ตัวที่คิดว่าตนเองเป็นผู้สร้างทุกสิ่ง สร้างชีวิตและสังคมแต่เพียงผู้เดียว เชื่อว่าตนสามารถกำหนดความจริง

ขึ้นมาได้ สิ่งที่สุดคล้องกับความต้องการของตนเป็นสิ่งที่จริง จนละทิ้งความจริงสากลเกี่ยวกับความดี เสียงของมโนธรรม ทางออกคือการยึดมั่นและเคารพใน **"ความจริงเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์"** ที่ไม่อาจต่อรองได้ มนุษย์เข้าถึงได้ด้วยเหตุผลและยอมรับด้วยมโนธรรม การแสวงหาความจริงเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของประชาธิปไตย ซึ่งประชาธิปไตยเองก็เป็นหนทางหนึ่งในการส่งเสริมและรับใช้ประโยชน์ส่วนรวม การเฉยเมยต่อความจริงจะนำสังคมให้ถดถอย และผู้อยู่ในระบบนี้ต้องสามารถแยกแยะอะไรจริงอะไรเท็จ

การสื่อสารและจินตนาการร่วมของสังคม (ข้อ 135-136)

การสื่อสารดิจิทัลออนไลน์ไม่ใช่แค่การส่งข้อมูล แต่เป็นการสร้างวัฒนธรรมที่หล่อหลอมมุมมอง จิตสำนึกร่วม ความปรารถนา และการตัดสินใจในชีวิตประจำวันของผู้คน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ โลกออนไลน์จึงไม่ใช่เรื่องเหมือนจริงแยกต่างหาก แต่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจริงไปแล้ว

ผู้ควบคุมแพลตฟอร์มและสื่อดิจิทัลมีอิทธิพลสูงในการชักนำความคิดและจินตนาการของสังคม จึงจำเป็นต้องใช้อำนาจและความรับผิดชอบนี้บนพื้นฐานของความจริงและการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อไม่ให้สื่อดิจิทัลกลายเป็นเครื่องมือสร้างความมัวเมา ความฟุ้งซ่านเกินขอบเขต มุ่งสร้างความกลมกลืนแบบครอบงำ หรือการใช้อำนาจเหนือผู้คน แต่ปรับเปลี่ยนให้เป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมเสรีภาพภายในและความคิดเชิงวิพากษ์จนสามารถเติบโตขึ้นได้

มุ่งสู่นิวศวิทยาแห่งการสื่อสาร (ข้อ 137-138)

การสร้างนิวศวิทยาแห่งการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีหลักการ หลักการพื้นฐาน: ความจริงคือประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้มีอำนาจ

นโยบายสาธารณะ กำหนดกฎเกณฑ์ความโปร่งใสในการคัดเลือก การพัฒนาเนื้อหา และคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล **สังคมและวัฒนธรรม** สนับสนุนสื่อมวลชนที่จริงจังและเปิดพื้นที่อภิปรายโดยเน้นข้อมูลจริงมากกว่าอารมณ์ **ครอบครัวและโรงเรียน** เร่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ต้นตัว อบรม ให้รู้เท่าทันดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และแพลตฟอร์มการค้าต่างๆ และระบบการเงินออนไลน์ต่างๆอย่างถูกต้องและมีวิจารณญาณ **มหาวิทยาลัย**มุ่งการบูรณาการองค์ความรู้ การปลูกฝังทั้งความสามารถในการเชื่อมโยงและสังเคราะห์ความรู้ เพื่อเข้าใจความซับซ้อน รวมถึงพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการตรวจสอบข้อเท็จจริง

ความโปร่งใสและการยอมรับความจริงในชุมชนคริสตชน **หน้าที่ของพระศาสนจักร** ยึดมั่นในความโปร่งใสและการแสวงหาความจริง โดยไม่ซุกซ่อนความผิดพลาดไว้ใต้พรม **สมเด็จพระสันตะปาปาฟรังซิส**ทรงกล่าวขอบคุณนักข่าวที่ช่วยเปิดโปงการล่วงละเมิดและความอยุติธรรมภายในพระศาสนจักร ซึ่งเป็นบทบาทของสื่อมวลชนเพื่อคืนความเป็นธรรมให้แก่เหยื่อของการล่วงละเมิด **พระศาสนจักรมีความรับผิดชอบหลัก**ต้องเฝ้าระวังและกล้าเผชิญหน้ากับความจริงอันไม่สบายใจของตนเองโดยไม่ต้องรอให้ผู้อื่นมาบังคับ

พันธสัญญาทางการศึกษาในยุคดิจิทัล (ข้อ 139-142)

วิกฤตความจริงและความฉ้อโกง: ในยุคที่ข้อมูลถูกบิดเบือนเพื่อรับใช้ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มและยุทธศาสตร์การสื่อสาร ด้านการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด แต่เรายังไม่พร้อมในด้านการศึกษา และเทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความรวดเร็วและการกระตุ้นเร้าเกินพอดี ทำให้ผู้เรียนเกิดความเหนื่อยล้า เบื่อหน่าย และขาดความพยายามที่จำเป็นในการแสวงหาความจริงลึกซึ้ง (ข้อ 141)

คุณค่าของเวลาและการควบคุมตนเอง: การศึกษาต้องใช้เวลา ความอดทน และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เพื่อสร้างความเข้าใจที่แท้จริง ต้องสอนให้ผู้รู้ AI รู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้จักคิด ตัดสินใจ มิให้ความสะดวกรวดเร็วเข้ามามีบทบาทในการตั้งคำถามหรือทำให้ความคิดของมนุษย์หมดความสำคัญ (ข้อ 140)

ผลกระทบเชิงลบและภัยคุกคามต่อเด็ก: การเข้าถึงอุปกรณ์และโซเชียลมีเดียตั้งแต่อายุยังน้อยโดยขาดการดูแล ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิต สมาธิ การนอนหลับ ความสามารถในการจดจำ การควบคุมอารมณ์ และความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะในวัยเปราะบางและกำลังพัฒนา นำไปสู่ปัญหามากมาย อีกทั้งยังเสี่ยงต่อการเสพติดการใช้สื่อ การถูกบูลลี่ การหลอกลวง การถูกแสวงหาประโยชน์ทางเพศ และการถูกทำร้ายด้วยเทคโนโลยี เช่น การปลอมแปลงภาพและวิดีโอด้วย AI (ข้อ 141)

ความร่วมมือและมาตรการปกป้อง : ครอบครัวไม่สามารถรับมือเพียงลำพังได้ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้กำหนดนโยบายและสถาบันการศึกษาในการออกกฎหมาย มาตรการคุ้มครองเด็ก เช่น การจำกัดอายุขั้นต่ำ และการโยนความรับผิดชอบเรื่องความปลอดภัยให้แพลตฟอร์ม เป็นต้น มีมาตรการคุ้มครองเฉพาะเพื่อป้องกันการแสวงหาประโยชน์ทางเพศและความรุนแรงทุกรูปแบบบนโลกออนไลน์ ควบคู่ไปกับการฝึกให้เยาวชนมีวิจารณญาณ รู้เท่าทันการถูกชักจูง และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในโลกดิจิทัล (ข้อ 142)

บทบาทสำคัญของโรงเรียน (ข้อ 143-147) สามารถสรุปย่อได้ดังนี้

โรงเรียนคือ สถานที่ให้คนรุ่นใหม่สามารถเรียนรู้ที่จะแสวงหาและรักความจริง ไตร่ตรอง ความหมายของชีวิต ตระหนักถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สร้างความสัมพันธ์ พัฒนาทักษะ การคิดเชิงวิพากษ์ และยึดมั่นในคุณค่าที่มั่นคง พ่อแม่ทำหน้าที่เป็นพันธมิตรสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของตน โดยได้รับความเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของพ่อแม่ในการเลือกการศึกษาที่สอดคล้องกับศีลธรรม วัฒนธรรม และศาสนา

การทำทนายประการแรกคือด้านสังคมและการเมือง รัฐบาลต้องผู้ส่งเสริมโอกาสและความเท่าเทียม เปิดพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนจากทุกภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม เข้าถึงการศึกษาได้อย่างครอบคลุม ทั้งผ่านการสนับสนุนในระบบโรงเรียนของรัฐและของเอกชน ควรยอมรับและส่งเสริมบทบาทของสถาบันการศึกษาคาทอลิกเอกชนจำนวนมาก ซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนจากทุกพื้นฐานสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างครอบคลุม แม้ในกรณี ที่สถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวจะไม่เอื้ออำนวยก็ตาม

การทำทนายประการที่สองคือด้านวิธีการสอน ระบบการศึกษาที่ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง จัดระบบโรงเรียน มีพื้นที่ทางกายภาพ วิธีการการประเมินผล ส่งเสริมการศึกษาแบบองค์รวมอย่างแท้จริง ครอบคลุมทุกมิติของชีวิต และพัฒนาครูให้คิดใหม่ รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เท่าทันเทคโนโลยีและ AI ช่วยแนะนำนักเรียนให้ใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ ความรับผิดชอบ และสร้างสรรค์

การทำทนายประการที่สามคือด้านสติปัญญา มุ่งองค์ความรู้ มีความรักในความจริง ปลุกฝังการฝึกฝนที่จำเป็น ได้แก่ “การค้นคว้า การไตร่ตรอง การแยกแยะ” และการวิเคราะห์อย่างลุ่มลึก เพื่อไม่ให้ข้อมูลอันมหาศาลมาแทนที่ความรู้ที่แท้จริง เปิดพื้นที่ให้ความเจ็บ การศึกษาอย่างลุ่มลึก การอ่าน การวิเคราะห์อย่างรอบคอบช่วยให้นักเรียนค้นพบทิศทางและจุดหมายของชีวิต

คำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักร เชื้อเชิญครอบครัว โรงเรียน ชุมชนคริสตชน และสถาบันสาธารณะ ให้ร่วมกันสร้างพันธสัญญาทางการศึกษารูปแบบใหม่ โดยมีเป้าหมายทางการศึกษา สอนให้นักเรียนมีจิตสำนึกเรื่องความพอประมาณและขอบเขต การตระหนักถึงสิทธิของผู้อื่นและของคนรุ่นอนาคตในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งธรรมชาติหรือความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ได้มอบไว้ให้ เสรีภาพและความรับผิดชอบ ตลอดจนจิตสำนึกถึงสิ่งที่อยู่เหนือมนุษย์และประโยชน์ส่วนรวม โรงเรียนจะไม่วิ่งตามจังหวะของโลกดิจิทัล แต่จะมอบสิ่งที่โลกดิจิทัลไม่สามารถมอบได้คือ เวลาแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน และการสร้างความสัมพันธ์ที่ไว้วางใจได้

ศักดิ์ศรีของการทำงานในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (ข้อ 148-150)

พระศาสนจักรได้ยอมรับว่างานคือ “บุญแจสำคัญ” เพื่อเข้าใจปัญหาสังคมทั้งหมด เพราะมนุษย์พัฒนาหลายมิติของชีวิตผ่านการงานของตน นักบุญเบเนดิกต์แห่งนูร์เซีย ผู้มีสัญชาติญาณอันลึกซึ้งซึ่งรวมการภาวนาและการงานเข้าด้วยกัน แสดงว่ากิจกรรมในชีวิตประจำวันของมนุษย์ที่ตอบสนองต่อการเรียกของพระเจ้า เป็นการสืบต่อพันธกิจพัฒนาโลก และได้รับผลเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว มีส่วนร่วมในความสัมพันธ์ร่วมมือกัน ผ่านการรับฟังกับการเสวนา เรียนรู้ที่จะสร้างสิ่งต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งไม่มีใครทำสำเร็จได้เพียงลำพัง **การทำงานจึงมิใช่เพียงเครื่องมือเท่านั้น แต่แสดงออกและเสริมสร้างศักดิ์ศรีของชีวิตเรา** เป็นหนทางสู่ความเป็นผู้ใหญ่ การพัฒนา และการเติมเต็มตนเอง ความช่วยเหลือทางการเงินแก่คนยากจนเมื่อจำเป็น แต่เป้าหมายคือการทำให้แต่ละคนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีผ่านการงานของตนเอง

ในปัจจุบันแม้เทคโนโลยีอย่างระบบอัตโนมัติ หุ่นยนต์ และ AI จะเข้ามาเปลี่ยนแปลงการทำงานอย่างรวดเร็ว โดยสัญญาว่าจะเพิ่มผลิตภาพ โดยเข้ามารับหน้าที่งานซ้ำ ๆ แทนมนุษย์ “AI มักบีบบังคับให้คนทำงานต้องปรับตัวให้ทันกับความเร็วและความต้องการของเครื่องจักร แทนที่เครื่องจักรจะออกแบบมาสนับสนุนผู้ที่ทำงาน” จนสูญเสียทักษะและตกอยู่ใต้การควบคุม ดังนั้น การพัฒนาระบบเทคโนโลยีจึงต้องเน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง มากกว่าการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์หรือผลผลิตเท่านั้น

ปัญหาการว่างงาน (ข้อ 151-156)

สมเด็จพระสันตะปาปานักบุญยอห์น ปอล ที่ 2 ได้ตระหนักว่า การว่างงานเป็นความชั่วร้ายทางสังคมที่ร้ายแรงอย่างยิ่ง และเมื่อการว่างงานเกิดขึ้นในวงกว้าง ก็จะเป็นภัยทางสังคมอย่างแท้จริง รัฐมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบและเข้ามาแก้ไขอย่างจริงจัง ในปัจจุบัน “การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สี่” นวัตกรรมและ AI ที่มุ่งเน้นเพียงการลดต้นทุนและเพิ่มกำไรสร้างความไม่มั่นคงและความเหลื่อมล้ำ โดยมีเพียงคนกลุ่มน้อยที่ได้ประโยชน์ ขณะที่แรงงานส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับรายได้ที่ลดลง ตำแหน่งงานที่จะลดลงมากและรวดเร็ว ส่งผลกระทบลึกซึ้งต่อครอบครัว คนหนุ่มสาว และเศรษฐกิจของชุมชน

มนุษย์คือเป้าหมาย มิใช่เครื่องมือเทคโนโลยีควรช่วยลดงานหนัก ช้าช้า และอันตราย แต่การแสวงหากำไรจะนำมาใช้เป็นข้ออ้างในการยกเลิกตำแหน่งงานอย่างเป็นระบบไม่ได้ ระบบเศรษฐกิจต้องอยู่ภายใต้ศักดิ์ศรีของมนุษย์และประโยชน์ส่วนรวม

การเปลี่ยนผ่านและความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ ผลกระทบของ AI แตกต่างกันไปตามภูมิภาค ประเทศร่ำรวยเผชิญการว่างงานจากการใช้ระบบอัตโนมัติอย่างรวดเร็ว และไร้ระเบียบ ส่งผลให้ความต้องการแรงงานมนุษย์ลดลง ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน หลายแห่งของโลกยังคงติดอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบผสมผสาน ส่วนประเทศกำลังพัฒนาติดอยู่ในวงจรแรงงานค่าจ้างต่ำและงานเปราะบาง การแก้ไขจึงต้องปรับตามบริบทท้องถิ่นผ่านนโยบายที่ยืดหยุ่น การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม และการรับรองสิทธิพื้นฐานรูปแบบใหม่ในการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต สิ่งจำเป็นต้องทำในห้วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านคือการร่วมกันสร้างรูปแบบที่เป็นรูปธรรมของการอยู่ร่วมกันอย่างมีมนุษยธรรม ใ้มนุษย์มีชีวิตร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรีท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของโลก

การงานกับศักดิ์ศรีของมนุษย์ งานมิใช่เป็นเพียงการหาเลี้ยงชีพ แต่แสดงออกการปลุกฝังความรับผิดชอบ และสร้างความสัมพันธ์ในสังคม ปัญหาว่างงานไม่ใช่ขาดรายได้เท่านั้น แต่นำไปสู่ “ความเสื่อมถอยทางมนุษยวิทยา” พระศาสนจักรยืนยันว่า **การจัดหางานสำหรับทุกคน** จะต้องเป็นลำดับความสำคัญสูงสุดของนโยบายของรัฐบาล เป็นเกณฑ์ประเมินคุณภาพความเป็นมนุษย์ ปัจจุบันกระบวนการทางเทคโนโลยีและการจัดองค์กรที่อยู่นอกเหนือการควบคุมแบบประชาธิปไตย เราจำเป็นต้องคิดใหม่เกี่ยวกับธรรมชาติของการงาน และความเชื่อมโยงของการงานนั้นกับความเป็นพลเมือง เพื่อให้การว่างงานไม่ทำลายการมีส่วนร่วมทางสังคมมนุษย์

ความจำเป็นใหม่จากประวัติศาสตร์คำสอนสังคมของพระศาสนจักร ตั้งแต่สมณสาสน์ *Rerum Novarum* เป็นต้นมา สมาคม สหภาพแรงงาน สหกรณ์ สวัสดิการ แบบเดิมไม่เพียงพอต่อการรับมือความท้าทายยุค AI **จำเป็นต้องสร้างกลไกและเครือข่ายใหม่**ที่มีความร่วมมือระหว่างรัฐบาล ภาคธุรกิจ สหภาพแรงงาน และชุมชนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อกำหนดกฎระเบียบระดับสากลใหม่ ปรับปรุงการคุ้มครองแรงงานให้ทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วรับผิดชอบร่วมกัน มีตัวแทนและปกป้องสิทธิของแรงงานที่มีประสิทธิภาพ หากไม่ตัดสินใจที่กล้าหาญและเด็ดขาด ความยากจนและความเหลื่อมล้ำจะรุนแรงยิ่งขึ้น คนจำนวนมากจะถูกผลักไปอยู่ชายขอบของสังคม ถูกทอดทิ้งให้ไร้โอกาส และต้องเผชิญกับโลกที่ร่ายล้อมไปด้วยเครื่องจักรและระบบอัตโนมัติซึ่งเข้ามาแทนที่บทบาทของพวกเขา

การกำกับดูแลนวัตกรรมล่วงหน้าเสนอการกำหนด **"เกณฑ์ทางสังคมสำหรับนวัตกรรม"** ผ่าน 3 แนวทางหลัก:

1.ทุกการนำระบบอัตโนมัติและ AI เข้ามาใช้ ควรมาพร้อมมาตรการที่ตรวจสอบได้เพื่อป้องกันการจ้างงาน การฝึกทักษะใหม่ และการมีส่วนร่วมของแรงงาน ด้วยวิธีนี้ เทคโนโลยีจะถูกชี้นำไปสู่การปลดปล่อยเวลาและศักยภาพของมนุษย์ แทนที่จะสร้างการกีดกัน

2.มีนโยบายเชิงรุกให้แรงงานเข้าถึงการฝึกอบรมตลอดชีวิต โดยไม่เพื่อให้ต้นทุนของการปรับตัวไม่ตกอยู่กับบุคคลเพียงฝ่ายเดียว

3.ภาคธุรกิจต้องนำศักดิ์ศรีและคุณภาพของการทำงานมาเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์กรเมื่อเงื่อนไขเหล่านี้มีอยู่ นวัตกรรมก็สามารถกลายเป็นพันธมิตรของการทำงานที่ปลอดภัย สร้างสรรค์ และมีศักดิ์ศรีมากขึ้นได้ แต่หากไม่มีเงื่อนไขเหล่านี้ นวัตกรรมก็มีแนวโน้มจะกลายเป็นตัวเร่งความอยุติธรรม

เศรษฐกิจที่ให้คุณค่าต่อศักดิ์ศรีมนุษย์ (ข้อ 157-164)

เสรีภาพทางเศรษฐกิจและตลาดแรงงาน: ตลาดแรงงานคือหนึ่งในพื้นที่ที่ความเสี่ยงซึ่งเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนที่สุด **เสรีภาพทางเศรษฐกิจมิใช่สิ่งสัมบูรณ์** แต่ต้องวัดกับประโยชน์ส่วนรวมและศักดิ์ศรีมนุษย์เสมอ การดำเนินธุรกิจและการสร้างงานที่มีศักดิ์ศรีต้องมุ่งรับใช้สังคม ไม่ใช่มุ่งเน้นเพียงผลกำไรหรือประสิทธิภาพการสร้างงานที่มีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า คือส่วนสำคัญของการรับใช้สังคมอย่างแท้จริง

สังคมที่เป็นธรรมจำเป็นต้องมีรัฐที่ตื่นตัวและรับผิดชอบ รวมทั้งสถาบันภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง ซึ่งสามารถก้าวข้ามแนวคิดที่มองทุกสิ่งผ่านเกณฑ์ของประสิทธิภาพอย่างเดียว และทำให้ทรัพยากร นโยบาย มาตรการทางกฎหมาย แนวทางแก้ไขปัญหาล่าง ๆ เอื้อประโยชน์ต่อผู้ที่เปราะบางที่สุดในสังคมได้อย่างแท้จริง **นโยบายการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบครอบคลุม (Inclusive Growth):** ต้องออกแบบให้ทุกคนได้รับประโยชน์ตั้งแต่เริ่มต้น ไม่ควรรอให้ผลประโยชน์ไหลลงสู่คนยากจนในภายหลัง และทฤษฎีต่าง ๆ ที่สัญญาว่าความมั่งคั่งจะกระจายไปสู่ทุกคนโดยอัตโนมัติเมื่อเศรษฐกิจเติบโตนั้น พิสูจน์แล้วว่าไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง

เราจำเป็นต้องก้าวข้ามตัวชี้วัดการพัฒนาแบบปัจจุบันคือดัชนี GDP: เพราะมองข้ามมิติที่สำคัญต่อความเป็นอยู่ที่ดีโดยรวมของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ควรใช้ดัชนีใหม่ๆ เสริมจาก GDP เพื่อวัดความเป็นอยู่ที่ดี ลดความเหลื่อมล้ำ คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และสะท้อนศักดิ์ศรีของการทำงานได้อย่างครบถ้วน ช่วยประเมินได้อย่างครบถ้วนและทันทั่วถึง การตัดสินใจทางกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ส่งผลต่อศักดิ์ศรีของการงาน ความมั่งคั่งร่วมกัน การลดความไม่เท่าเทียม และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และส่งผลถึงการพัฒนา กระบวนการศึกษา ทักษะ และความคิดเห็นสาธารณะ ตลอดจนสันติภาพบนความยุติธรรมหรือไม่

ภาคการเงินและทุน: การเงินและระบบเครดิตต้องมีศีลธรรมและสนับสนุนเศรษฐกิจจริง การเงินต้องดำรงอยู่เพื่อพัฒนาชีวิตและการทำงาน ไม่ใช่ดำรงอยู่เพื่อประโยชน์ของตนเองหรือปล่อยให้รายได้จากทุนมาลดทอนคุณค่าของแรงงาน ภาคการเงินซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลาง “เมื่อดำเนินงานโดยปราศจากรากฐานด้านมนุษยวิทยาและศีลธรรมที่จำเป็น ไม่เพียงก่อให้เกิดการละเมิดและความอยุติธรรมอย่างชัดแจ้งเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการสร้างวิกฤตเศรษฐกิจในระดับระบบและระดับโลกอีกด้วย” เช่น รายได้จากทุนก็เสี่ยงที่จะเข้ามาแทนที่รายได้จากการทำงาน เป็นต้น

การรับมือความเหลื่อมล้ำ ความมั่งคั่งนั้นกลับกระจุกตัวอยู่ในมือของคนจำนวนน้อยและเทคโนโลยีใหม่: ในยุค AI หุ่นยนต์ และคริปโทเคอร์เรนซี นวัตกรรมไม่ได้กระจายประโยชน์สู่ทุกคนโดยอัตโนมัติ หลายส่วนของโลกกลับขาดแม้แต่อุปกรณ์พื้นฐานที่จำเป็นต่อการช่วยชีวิตมนุษย์นับล้าน ในปัจจุบันความยุติธรรมเรียกร้องให้ทุกคนสามารถเข้าถึงผลประโยชน์ของนวัตกรรม รวมถึงการดูแลสุขภาพ ความรู้ เครื่องมือ และโอกาสต่าง ๆ จึงไม่อาจพึ่งพาเพียง “มือที่มองไม่เห็น” ของตลาด แต่ต้องมีการกำกับดูแล ยุทธศาสตร์ร่วมกัน และระบบภาษีที่เป็นธรรม

กฎหมายที่ยุติธรรมและวิธีการกระจายทรัพยากรใหม่อย่างเหมาะสม เป็นสิ่งจำเป็นอย่างแน่นอนสำหรับการแก้ไขความไม่สมดุลต่าง ๆ รวมถึงระบบภาษีที่ช่วยลดภาระของผู้ที่อ่อนแอกว่า และเรียกร้องมากขึ้นจากผู้ที่มีทรัพยากรมากกว่า ความจริงความยุติธรรมเกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่การได้มาซึ่งทรัพยากร ไปจนถึงการจัดหาเงินทุน และตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการบริโภค เพราะทุกการตัดสินใจล้วนมีผลทางศีลธรรม

ในยุคของ AI และหุ่นยนต์ เราไม่อาจพึ่งพาเพียง “มือที่มองไม่เห็น” ของตลาดได้อีกต่อไป การเมืองมีหน้าที่ชี้นำเศรษฐกิจและเทคโนโลยีไปสู่ประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมการทำงานที่มีศักดิ์ศรี การมีส่วนร่วมทางสังคม และการกระจายผลประโยชน์จากนวัตกรรมอย่างเป็นธรรม จึงจำเป็นต้องมีความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกันได้ สมเด็จพระสันตะปาปาอันทอนีโอปาโลที่ 6 ได้เขียนเชิงประกาศในปี ค.ศ. 1967 ว่าความรุ่งเรืองจะช่วยสร้างและเสริมสร้างสันติภาพได้ ก็ต่อเมื่อเป็นความรุ่งเรืองที่แพร่หลายครอบคลุม และยั่งยืน

เกณฑ์การปฏิบัติในยุคดิจิทัล: หนึ่งคือความโปร่งใสและความรับผิดชอบ สามารถตรวจสอบได้ของอัลกอริทึมและข้อมูลและอยู่ภายใต้การกำกับดูแล สองคือการมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสทุกคนเข้าถึงผลประโยชน์จากนวัตกรรมต้องมาควบคู่กับการลงทุนด้านทักษะโครงสร้างพื้นฐาน และบริการจำเป็น และสุดท้ายคือมาตรการเพื่อสร้างความเป็นธรรมทั้งด้านภาษี การคุ้มครองทางสังคม และนโยบายอุตสาหกรรม ซึ่งต้องช่วยแก้ไขความไม่สมดุลที่เกิดจากการกระจุกตัวของความมั่งคั่งและอำนาจ แท้จริงแล้ว เกณฑ์เหล่านี้ได้เป็นอุปสรรคต่อการสร้างนวัตกรรม ตรงกันข้าม กลับช่วยทำให้นวัตกรรมนั้นมีอารยธรรมและมีความเป็นมนุษย์มากขึ้น

ครอบครัวและเยาวชน: เจื่อนไขทางสังคมแห่งความหวัง (ข้อ 165-169) (เจื่อนไขทางสังคมแห่งความหวัง)

ครอบครัวคือรากฐานและเซลล์พื้นฐานทางสังคมที่ไม่อาจแทนที่ได้ ซึ่งตั้งอยู่บนความเป็นหนึ่งเดียวที่มั่นคงระหว่างชายและหญิง เป็นสถานที่แรกในการพัฒนาศักยภาพ ศักดิ์ศรี และคุณธรรมความจริง ความดีของมนุษย์ เพื่อชีวิตในสังคม การลดบทบาทครอบครัวในเชิงนโยบายจะบ่อนทำลายการเติบโตของสังคม

ครอบครัวคือคุณค่าทางสังคมที่เปราะบาง และได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของงาน การลดต้นทุนแรงงาน การใช้เทคโนโลยีแทน ด้วยเหตุนี้ ครอบครัวจึงต้องการการสนับสนุนทั้งทางวัฒนธรรม กฎหมาย และเศรษฐกิจ เราทราบดีถึงผลกระทบที่ทำลายล้างของการว่างงานและสภาพการทำงานที่ไม่มั่นคงที่มีต่อโครงสร้างครอบครัว ซึ่งกีดกร่อนบ่อนทำลายสายใยทางสังคมและการอยู่ร่วมกัน

สำหรับเยาวชนความไม่มั่นคงการว่างงานทำเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงเป็นพิเศษ เพราะงานมิใช่เพียงรายได้ แต่เป็นพื้นที่สร้างอัตลักษณ์และคุณค่าชีวิต สร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์ เรียนรู้ความรับผิดชอบในชีวิตจริง และค้นพบกระแสเรียกแห่งชีวิตของตน การว่างงานและอุปสรรคเชิงโครงสร้างปิดกั้นการพัฒนาของเยาวชน จึงจำเป็นต้องมีการจัดให้มีการพัฒนาความรู้และการฝึกอบรมทักษะใหม่ (Upskill and Reskill) อย่างต่อเนื่องเพื่อรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลง

รัฐมีหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมทางธุรกิจ รัฐต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ทางการเมืองในการส่งเสริมการจ้างงาน ปกป้องแรงงานในยามวิกฤต และวางครอบครัวกับคนรุ่นต่อไปไว้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มิฉะนั้น ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของเราจะกลายเป็นเพียงรูปแบบใหม่ของความไม่มั่นคงและการกีดกัน

การสนับสนุนครอบครัวและเยาวชนในช่วงเปลี่ยนผ่าน จำเป็นต้องกำหนดเชิงนโยบายที่ทำให้ความมั่นคงในชีวิตในสิ่งที่เป็นไปได้จริง 1.ส่งเสริมความมั่นคงและคุณภาพของการจ้างงาน มีการพัฒนาทางวิชาชีพอย่างยั่งยืน 2.มีมาตรการที่เอื้อต่อวิถีชีวิตที่สมดุลและมีสุขภาวะที่ดี สร้างสมดุลระหว่างการ ทำงาน การพักผ่อน และชีวิตครอบครัว 3.มีการลงทุน

ด้านการศึกษาและการพัฒนาทักษะใหม่ๆที่ทุกคนเข้าถึงได้ เพื่อป้องกันความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล 4.เสริมสร้างเครือข่ายชุมชนและสายสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อป้องกันความโดดเดี่ยวและปัญหาสารเสพติด รู้จักมองร่วมกันสร้างวันพรุ่งนี้ คือรากฐานสำคัญที่ทำให้สังคมเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงอย่างแท้จริง

การปกป้องเสรีภาพจากภาวะพึ่งพาและการทำให้เป็นสินค้าเชิงพาณิชย์ ภาวะพึ่งพาและการควบคุมทางสังคม (ข้อ 170-172) เนื้อหาสำคัญ 3 ประเด็น

ผลกระทบของการปฏิวัติดิจิทัลต่อเสรีภาพของมนุษย์ ต่อทั้งสุขภาพจิตของปัจเจกบุคคล เศรษฐกิจแห่งความสนใจและการเสพติดดิจิทัล แพลตฟอร์มดิจิทัลถูกออกแบบมาเพื่อดึงดูดเวลาและความสนใจ โดยฉวยโอกาสจากความเปราะบางของมนุษย์เพื่อสร้างผลกำไร ส่งผลให้มนุษย์ตกเป็นเครื่องมือและสูญเสียเสรีภาพภายในจิตใจ ทางออกคือต้องฝึกฝน "ความพอประมาณในการใช้สื่อดิจิทัล" (Digital Sobriety) คุ้มครองผู้เยาว์ และส่งเสริมเทคโนโลยีที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คัดค้านรูปแบบต่าง ๆ ที่แสวงหาประโยชน์จากความเปราะบางของมนุษย์.(ข้อ 170)

ความเสี่ยงจากการควบคุมทางสังคมด้วยข้อมูลและอัลกอริทึม การเก็บข้อมูลพฤติกรรมมหาศาลนำไปสู่การชี้นำพฤติกรรม เลือกปฏิบัติ และจำกัดโอกาสสำคัญในชีวิต เช่น สิ้นเชื้อ งาน บริการพื้นฐาน เป็นต้น นอกจากนี้ "โครงสร้างแห่งการมองเห็น" (การเลือกแสดงหรือซ่อนข้อมูล) ยังกลั่นความคิดผู้คนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและเกิดการเซ็นเซอร์ตนเองโดยไม่รู้ตัว ด้วยเหตุนี้ เสรีภาพในยุคดิจิทัลมิใช่เกี่ยวกับโลกภายในจิตใจของบุคคลเท่านั้น หากเป็นประเด็นสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวมทั้งสังคมด้วย **จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน** ควบคุมความโปร่งใส กลไกที่เปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์ร้องเรียนเมื่อเกิดความไม่เป็นธรรม จำกัดการแทรกแซงความเป็นส่วนตัว เพื่อให้เทคโนโลยียังคงเป็นเครื่องมือที่รับใช้มนุษย์ และไม่แปรเปลี่ยนไปเป็นกลไกสำหรับควบคุมมโนธรรม (ข้อ 171)

รากฐานของปัญหาเหล่านี้คือแนวคิดเทคโนโลยีแคร์และโพสต์ฮิวแมนนิสม์ ซึ่งมีแนวโน้มจะมองมนุษย์เป็นวัตถุที่สามารถถูกควบคุม จัดการ เป็นทรัพยากรหรือสินค้าที่ต้องเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อผลกำไร มุ่งเน้นประสิทธิภาพมากกว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งอาจนำไปสู่การแบ่งชนชั้น การสร้างกลุ่มคนที่อยู่ใต้อำนาจ ซึ่งทำให้ประชาชนอยู่ในภาวะพึ่งพา ก็สะท้อนแนวคิดในรูปแบบใหม่คือ เป็นความสัมพันธ์แห่งการอยู่ใต้อำนาจ ที่คล้ายคลึงกับระบบทาสยุคใหม่ (ข้อ 172)

การทำลายโซ่ตรวนของการเป็นทาสรูปแบบใหม่ (ข้อ 173-179) สามารถแบ่งประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1.โฉมหน้าของ "ความเป็นทาสรูปแบบใหม่" ในยุคดิจิทัลและ AI ความสะดวกสบายของ AI และเทคโนโลยีไม่ใช่เรื่องเวทมนตร์ ต้องแลกมาด้วยการกดขี่และแสวงหาประโยชน์จากแรงงานที่มองไม่เห็น: **แรงงานเจ็บบิตดิจิทัล**ที่ทำงานการติดป้ายข้อมูล (Data Labeling) การฝึกโมเดล และคัดกรองเนื้อหาที่รบกวนจิตใจ ซึ่งใช้แรงงานราคาถูกอย่างเยาวยชนและผู้หญิง

แรงงานชุดแร่เสี่ยงตาย เด็กและวัยรุ่นในพื้นที่ยากจนต้องทำงานอันตรายชุดแร่หายาก (Rare Earth Elements) เพื่อนำมาผลิตชิปประมวลผลให้ AI **อาชญากรรมไซเบอร์:** การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์และระบบชำระเงินไม่ระบุตัวตนในการค้ามนุษย์ โดยลตทอนมนุษย์ให้เป็นเพียง "ข้อมูล" หรือ "พัสดุ" หากสิ่งเหล่านั้นตั้งอยู่บนห่วงโซ่แห่งการแสวงหาประโยชน์ ที่ถูกปกปิดไว้อย่างจงใจ หากเทคโนโลยีสัญญาว่าจะปลดปล่อยมนุษย์ แต่กลับสร้างรูปแบบใหม่ของการอยู่ใต้อำนาจในระดับโลก ซึ่งย้อมขัดแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งศักดิ์ศรีมนุษย์ (ข้อ 173)

2. จุดยืนทางจริยธรรมของพระศาสนจักร (ข้อ 174–177)

เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรม: สมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 13 ยืนยันพระศาสนจักรการประณามความเป็นทาสทุกรูปแบบ พระศาสนจักรยังเน้นย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการไตร่ตรองและลงมือปฏิบัติ รวมถึงเป็นเกณฑ์ชี้แนะสำหรับทุกการตัดสินใจส่วนบุคคล ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต้องยึด "ศักดิ์ศรีมนุษย์" และ "ประโยชน์ส่วนรวม" เป็นศูนย์กลาง มิฉะนั้นจะเป็นเพียงความโหดร้ายรูปแบบใหม่ในทาสอารยธรรม (174) **การค้ามนุษย์เป็นรูปแบบร่วมสมัยของความเป็นทาส** เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีมนุษย์อย่างร้ายแรง การไม่ตอบสนองอย่างเด็ดขาด หรือการยอมให้การปฏิบัติเหล่านี้ดำรงอยู่ในรูปแบบใดก็ตาม ย่อมเท่ากับการมีส่วนร่วมในบาปของยุคปัจจุบัน ซึ่งคล้ายคลึงกับบาปในอดีต ที่ครั้งหนึ่งเคยปกปิดและให้เหตุผลแก่ระบบทาส (175) **บทเรียนและการขอร้องในอดีต:** พระศาสนจักรยอมรับว่าในอดีตเคยล่าช้าและมีส่วนร่วมในการยอมรับระบบทาส **สมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 13** ได้มีการประกาศประณามระบบทาสอย่างเป็นทางการ เด็ดขาด และเป็นสากลอย่างชัดเจน ความขัดแย้งอย่างสิ้นเชิงระหว่างศักดิ์ศรีมนุษย์กับระบบทาส จะได้รับการยอมรับอย่างชัดเจน จึงขอร้องอย่างจริงจัง และใช้บาดแผลในอดีตนี้เป็นเสียงเตือนสติไม่ให้เกิดการมีดบาดทางศีลธรรมซ้ำอีก (176) **พันธกิจปัจจุบัน:** หน้าที่ของเราวันนี้ที่จะต้องประณามอย่างชัดเจนและหนักแน่นอย่างเด็ดขาดต่อการค้ามนุษย์ในทุกรูปแบบ และร่วมกับทุกคนที่อุทิศตนในภารกิจนี้ สนับสนุนความพยายามอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านการป้องกัน การคุ้มครอง การปลดปล่อย และการฟื้นฟูเยียวยาเหยื่อ

3. ลัทธิล่าอาณานิคมในรูปแบบใหม่คือการยึดครองข้อมูล (Data Colonialism) (ข้อ 178) การสกัดทรัพยากรข้อมูล: ประเทศหรือกลุ่มทุนมหาอำนาจฉวยโอกาสสกัดข้อมูลสุขภาพ ระบาดวิทยา พันธุกรรม ประชากร และพฤติกรรมจากกลุ่มคนเปราะบาง **ข้อมูลสำคัญ** ซึ่งเมื่อถูกรวบรวมและวิเคราะห์แล้ว สามารถใช้ฝึกโมเดลเชิงคาดการณ์ ชี้นำยุทธศาสตร์การลงทุน คาดการณ์วิกฤต เพื่อสร้างอำนาจชี้นำตลาดและควบคุมอนาคต **การคืนสิทธิ์ให้ประชาชน:** ต้องเปลี่ยนความรู้ให้เป็น "ประโยชน์ส่วนรวม" และคืนสิทธิ์ให้ประชาชนเป็นผู้กำหนดการใช้ข้อมูลของตนเอง มิฉะนั้นยุคดิจิทัลจะกลายเป็นการล่าอาณานิคมรูปแบบใหม่

4. แนวทางและมาตรการแก้ไขปัญหา (ข้อ 179) ด้านการดำเนินงานมาตรการสำคัญ ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) เพิ่มความโปร่งใส ป้องกันไม่ให้สร้างผลกำไรบนการแสวงหาประโยชน์ที่ซ่อนเร้น **ภาคธุรกิจและนักลงทุน** กำหนดเกณฑ์ตรวจสอบทางจริยธรรม (Due Diligence) คุ้มครองแรงงาน และต่อต้านแรงงานบังคับ **แพลตฟอร์มดิจิทัล** ร่วมมือกับภาครัฐและภาคประชาสังคม ป้องกันไม่ให้ระบบการสื่อสารและระบบชำระเงินถูกใช้เป็นเครื่องมือค้ำมนุษย์

บทสรุป: การทำลายโซ่ตรวนยุคใหม่ คือการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมดิจิทัลและเทคโนโลยีจากการเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์ ให้กลายเป็นพื้นที่แห่งการคุ้มครอง ป้องกัน และส่งเสริมศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคน

ความรับผิดชอบร่วมกัน (ข้อ 180-181)

ปัญหาสังคมยุคดิจิทัล การแสวงหาความจริง การศึกษา การทำงาน ครอบครัว และความเป็นทาสรูปแบบใหม่ มีรากฐานเดียวกัน หากเทคโนโลยีกลายเป็นผู้ครอบงำ เป็นเกณฑ์สูงสุดในการตัดสินใจ สิ่งมนุษย์จะกลายเป็นเครื่องมือที่เสี่ยงที่จะถูกลดทอนให้กลายเป็นข้อมูลเป็นพื้นเพของเครื่องจักร หรือเป็นสินค้า แต่หากเทคโนโลยีถูกนำทางด้วยปรัชญา **เทคโนโลยีจะ** การเป็น การพัฒนา **มนุษย์** ก็สามารถกลายเป็นเครื่องมือแห่งการเติบโต ความยุติธรรม และภราดรภาพได้

คำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักรจึงเรียกร้อง "ความรับผิดชอบร่วมกัน" จากทุกภาคส่วน: สถาบันต่างๆ: กำกับดูแลโดยไม่บีบบังคับ คุ้มครองโดยไม่ครอบงำ มีวิสัยทัศน์ระยะยาว **ภาคธุรกิจ:** ยึด "การงาน" และ "ศักดิ์ศรีมนุษย์" เป็นมาตรวัดความสำเร็จ **องค์กรตัวกลางหรือชุมชนการศึกษา:** ฟื้นฟูความไว้วางใจและความสัมพันธ์ **ประชาชน:** ปลูกฝังความรับผิดชอบ ความพอประมาณ การแยกแยะ และยึดมั่นในความจริง **มีเพียงการร่วมมือนี้เท่านั้น** ที่จะพัฒนานวัตกรรมให้รับใช้มนุษย์อย่างครอบคลุม และทำให้ "ความก้าวหน้า" เกิดขึ้นจริงโดยวัดจากศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคน **สรุป:** การทำลายโซ่ตรวนยุคใหม่ คือการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมดิจิทัลและเทคโนโลยีจากการเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์ ให้กลายเป็นพื้นที่แห่งการคุ้มครอง ป้องกัน และส่งเสริมศักดิ์ศรีของมนุษย์ทุกคน

บทที่ 5 วัฒนธรรมแห่งอำนาจและอารยธรรมแห่งความรัก (ข้อ 182-228)

1.ผลกระทบของ AI ต่อสังคมและสันติภาพ: ความเสี่ยงเชิงจริยธรรม: การใช้ AI โดยปราศจากจริยธรรมและความรับผิดชอบ ทำให้การตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตและความตายรวดเร็ว ไร้ความเป็นมนุษย์ และทำให้การใช้กำลังกลายเป็นทางเลือกที่ง่ายขึ้น **สันติภาพคือเงื่อนไขพื้นฐาน:** ในโลกที่เชื่อมโยงกัน สันติภาพไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อประโยชน์ส่วนรวมของมนุษยชาติทั้งหมด และเป็นบททดสอบวุฒิภาวะทางศีลธรรมของประชาชน โดยเฉพาะของผู้ปกครอง (ข้อ 182)

2. สงครามไฮบริดและการลดทอนความเป็นมนุษย์: การเปลี่ยนรูปแบบสงคราม: เกิดสงครามผสมผสาน (Hybrid Warfare) เช่น การโจมตีทางไซเบอร์ การบิดเบือนข้อมูล และการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ด้วยระบบอัตโนมัติ **ภัยคุกคามจากเทคโนโลยีที่ใช้ป้องกันตัว** สามารถถูกเปลี่ยนเป็นอาวุธโจมตีได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เส้นแบ่งระหว่างการป้องกันและการรุกรานพร่าเลือน **ผลกระทบทางจิตใจ:** AI อาจลดเกณฑ์การใช้กำลัง ปลดคนออกจากความรับผิดชอบ และเปลี่ยนศัตรูให้กลายเป็นเพียง "ตัวเลขสถิติ" หรือเหยื่อให้เป็นเพียง "ความเสียหายข้างเคียง" **หลักการยึดเหนี่ยว:** จำเป็นต้องใช้หลักคำสอนด้านสังคม เช่น ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประโยชน์ส่วนรวม ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เป็นต้น เป็นเกณฑ์ตัดสินว่าเทคโนโลยีรับใช้มนุษย์ หรือทำให้มนุษย์ตกอยู่ใต้อำนาจเทคโนโลยี (ข้อ 183)

3. ความขัดแย้งของสองแนวทาง: การสร้างหอบาเบล: ตัวแทนของแนวทางที่ถูกถล่มด้วยอำนาจ ความหยิ่งผยอง และเทคโนโลยี

การสร้างเยรูซาเล็ม: ตัวแทนของแนวทางที่อดทน สร้างสรรค์สังคมทีละนิด เพื่อปกป้องมนุษยชาติและประโยชน์ส่วนรวม (ข้อ 184)

4. วัฒนธรรมแห่งอำนาจ vs. อารยธรรมแห่งความรัก: วัฒนธรรมแห่งอำนาจ (บาเบลยุคใหม่): เกิดจากการแข่งขันของมหาอำนาจเพื่อแย่งชิงความเหนือกว่า การใช้เทคโนโลยีไร้ขีดจำกัดที่ลดทอนความเป็นมนุษย์ และนำไปสู่ความขัดแย้ง **อารยธรรมแห่งความรัก (เยรูซาเล็ม):** ความพยายามของคนส่วนใหญ่ในการสร้างสังคมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แม้การขับเคลื่อนจะช้าและมองเห็นยาก แต่ต้องการความเข้าใจ การร่วมมือกันตั้งแต่องค์กรระดับครอบครัวไปจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อสร้างความหวังร่วมกัน (ข้อ 185)

อารยธรรมแห่งความรักในยุคดิจิทัล (ข้อ 186-187)

วิสัยทัศน์เรื่อง "อารยธรรมแห่งความรัก" เสนอขึ้นครั้งแรกโดยสมเด็จพระสันตะปาปาเปาโล ที่ 6 ในยุคสงครามเย็น เพื่อเป็นทางเลือกแทนการเผชิญหน้าทางอุดมการณ์ โดยมุ่งสร้างระเบียบสังคมที่ผสานความยุติธรรมและความรักเมตตาเข้าด้วยกันมีสาระสำคัญ: **1. ไม่ใช่อุดมคติเพื่อฝัน:** เป็นโครงการที่เรียกร้องสูง คือแนวคิดเชิงโครงสร้างที่เปลี่ยนความรักทางสังคมให้กลายเป็นความยุติธรรมและสถาบันทางสังคม มุ่งมองผู้อื่นและชาติต่างๆ เป็นพันธมิตรในการสร้างประโยชน์ส่วนรวม (ตามสมณสาสน์ *Fratelli Tutti*) เพื่อเปลี่ยนจากการอยู่ร่วมกันด้วยอาวุธเป็นการสร้างอนาคตร่วมกัน **2. บริบทเทคโนโลยีและยุคดิจิทัล:** ในยุค AI และเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ที่มนุษย์ไร้พรมแดน การตัดสินใจในจุดหนึ่งส่งผลกระทบต่ออีกจุดหนึ่งทันที ประโยชน์ส่วนรวมจึงกลายเป็นเรื่องระดับสากล **3. ภารกิจยุคใหม่: AI และเทคโนโลยีต้องไม่หยุดอยู่แค่การเพิ่มประสิทธิภาพ หรือการเชื่อมต่อทางดิจิทัลเท่านั้น แต่ต้องรับใช้การสร้าง "ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน"** เพื่อเปลี่ยนการพึ่งพาอาศัยกันโดยถูกบังคับให้กลายเป็นการดูแลและรับผิดชอบต่อร่วมกันในฐานะครอบครัวมนุษยสากล

วัฒนธรรมแห่งอำนาจ (Culture of Power) คือค่านิยมในยุคปัจจุบันที่ ชูการครอบครองทรัพยากรและการใช้อำนาจครอบงำเป็นเกณฑ์หลักในการตัดสินใจ ซึ่งส่งผล กระทบและมีลักษณะสำคัญ ดังนี้: **ละเลยประโยชน์ส่วนรวม:** ลดทอนความสำคัญของ ผลประโยชน์มนุษยชาติ และมองโศกนาฏกรรมของประชาชนในสงครามเป็นเรื่องรองเมื่อเทียบกับ ผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ **สร้างความปกติใหม่ให้เป็นสงคราม:** แทรกซึมเข้าสู่สังคมเพื่อ เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์และพฤติกรรมมนุษย์ ผ่านการทำให้สงครามและการสะสมกำลัง ทหารกลายเป็นเรื่องธรรมดา **ฉวยโอกาสจากวิกฤต:** อาศัยจุดอ่อนของระบบพหุภาคีและ ปลุกฝัง "สำนึกนิยมจอมปลอม" เพื่อบีบให้สังคมเชื่อว่าไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากการใช้อำนาจ บังคับ (ข้อ 188)

การทำให้สงครามกลายเป็นเรื่องปกติ (ข้อ189-192) กระบวนการที่ทำให้ "สงคราม กลายเป็นเรื่องปกติ" (Normalization of War) ในสังคมปัจจุบัน ไว้ดังนี้: **1.การกีดกันของ หลักจริยธรรมและระเบียบโลก:** แม้หลังสงครามโลกครั้งที่สองจะมีกฎบัตรสหประชาชาติและ รัฐธรรมนูญที่พยายามให้สงครามเป็นทางเลือกสุดท้าย ในปี ค.ศ. 1965 สมเด็จพระสันตะปาปา นักบุญเปาโลที่ 6 ได้กล่าว ณ ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติว่า “อย่าให้มีสงครามอีกไป” แต่ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ทำให้สงครามและการสะสมอาวุธกลับมาถูกใช้เป็น เครื่องมือทางการเมืองระหว่างประเทศอย่างแพร่หลาย

2.การสูญเสียความทรงจำทางประวัติศาสตร์: ความทรงจำสยดสยองโดยตรงจาก สงครามโลกและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์กำลังเลือนหายไป นำไปสู่การบิดเบือนหรือเขียน ประวัติศาสตร์ใหม่ ทำให้บทเรียนในอดีตถูกละเลย และการตัดสินใจทางการเมืองถูกขับเคลื่อน ด้วย "อำนาจ" เพียงอย่างเดียว สะสมอาวุธ

3.บทบาทของสื่อและโลกดิจิทัล: อัลกอริทึมและสภาพแวดล้อมข้อมูลที่แตกกระจัด กระจายเน้นขยายความขัดแย้ง สร้างเรื่องเล่าแบบสร้างความแบ่งขั้ว (มิตร-ศัตรู) รวมถึง ขว้างปาลอม ส่งผลให้เกิดการยอมรับความรุนแรงว่าเป็นสิ่งจำเป็น หลีกเลี่ยงไม่ได้ หรือเป็น สงครามที่ "สะอาด"

4.การมองสันติภาพเปลี่ยนไป: สังคมเริ่มมองสันติภาพเป็นเพียง "ช่วงพักสั้นๆ ระหว่าง สงคราม" แทนที่จะเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน **ข้อสรุปเชิงจริยธรรม:** ทฤษฎี "สงครามที่ชอบ ธรรม" (Just War) กลายเป็นสิ่งที่ล้าสมัยและถูกนำมาใช้อ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมให้ความ รุนแรง สำหรับการส่งเสริมชีวิตมนุษย์และการแก้ไขความขัดแย้ง เช่น การเสวนา การทูต และ การให้อภัย ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการใช้กำลัง ความรุนแรง และอาวุธ สะท้อนถึงความยากจนด้านความสัมพันธ์ซึ่งมักนำมาซึ่งผลลัพธ์อันหายนะต่อประชากรพลเรือน เสมอ

อำนาจที่ไร้ขอบเขต (ข้อ 193-196)

กลุ่มอุตสาหกรรมทหาร (Military-Industrial Complex): เศรษฐกิจ การทหาร และการเมืองผูกติดกันจนเกิด "ชาติที่ติดอาวุธ" สงครามกลายเป็นส่วนหนึ่งของการเมือง ตลาดอาวุธก็กลายเป็นแรงขับเคลื่อนอิสระที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจทางทหาร และอุตสาหกรรมอาวุธและประเทศที่ขายอาวุธสร้างผลกำไรมหาศาลจากการกระพือความขัดแย้งในพื้นที่ต่างๆ (193)

การฟื้นตัวของคลังแสงและอาวุธนิวเคลียร์: แนวทางการเจรจาปลดอาวุธถูกละทิ้ง มีการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ยุทธวิธีและอาวุธขนาดเล็กที่ทำให้ดูเหมือนนำมาใช้จริงได้ง่ายขึ้น แม้จะมีสนธิสัญญาห้ามอาวุธนิวเคลียร์ (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons) ปี 2021 ได้รับการสนับสนุนจากมากกว่าเจ็ดสิบประเทศ แต่ขาดการสนับสนุนจากมหาอำนาจนำไปสู่ความเชื่อผิดๆ เรื่องการยับยั้งด้วยอาวุธนิวเคลียร์เป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับความมั่นคง เกิดการสะสมอาวุธรอบใหม่ (194)

สงครามแบบดั้งเดิมและการป้องกันที่ล้มเหลว: ผลประโยชน์ที่ซับซ้อนและความอ่อนแอทางการทูตทำให้สงครามยืดเยื้อ ทำลายชีวิตและสิ่งแวดล้อม การเริ่มสงครามทำได้ง่ายแต่ยุติยาก ทว่าการป้องกันความขัดแย้งกลับได้รับความสนใจน้อยลงอย่างน่าเศร้า (195)

กลุ่มติดอาวุธรูปแบบใหม่: การผูกขาดอำนาจโดยรัฐสิ้นสุดลง เกิดกลุ่มกบฏติดอาวุธ กองกำลังเอกชน และเครือข่ายอาชญากรรมที่ใช้สงครามเป็นช่องทางหาเงิน อำนาจและรายได้เป้าหมายไม่ใช่ชัยชนะแต่รักษาความขัดแย้งไว้ สงครามกลายเป็นวิถีชีวิต เพราะความขัดแย้งได้กลายเป็นแหล่งที่มาของอำนาจ อิทธิพล และรายได้สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับสงครามนั่นเอง (196)

อาวุธและปัญญาประดิษฐ์ (ข้อ 197-200) ออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. **AI กับความเสี่ยงที่ทำให้เกิดสงครามง่ายขึ้น:** การนำระบบอาวุธอัตโนมัติมาใช้อย่างแพร่หลาย อาจทำให้การทำสงครามเกิดขึ้นได้ง่ายขึ้น ลดเกณฑ์การใช้ความรุนแรงลง และทำให้มนุษย์สูญเสียการควบคุม ละเมิดหลักการทางจริยธรรมที่ว่า "การใช้กำลังอาวุธต้องเป็นทางเลือกสุดท้ายสำหรับการป้องกันตนเองเท่านั้น" ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาและการใช้ AI ในสงคราม จึงต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดทางจริยธรรมที่เข้มงวดที่สุด (197)

2. **มนุษย์ไม่สามารถยกเลิกความรับผิดชอบทางศีลธรรมให้ AI ได้** เครื่องจักรไม่สามารถเป็น "ตัวแทนทางศีลธรรม" แทนมนุษย์ได้ เพราะการตัดสินใจทางศีลธรรมเกี่ยวข้องกับมโนธรรมและความรับผิดชอบส่วนบุคคล ไม่อาจยอมรับการให้ AI Decision-making ในการสังหารหรือการกระทำที่ส่งผลกระทบย้อนกลับได้ เพราะ AI ไม่ได้ช่วยลดความไร้มนุษยธรรมของสงคราม แต่มักเร่งให้ความรุนแรงเกิดไวขึ้นและมองเหยื่อเป็นเพียงข้อมูล มีความสำคัญของการปลูกฝังค่านิยมและวิจารณ์ญาณที่ถูกต้องให้แก่ระบบ AI ทำให้โมเดล AI สามารถกำหนดขอบเขตที่เหมาะสมได้ (198)

3. เกณฑ์เชิงรูปธรรม 3 ประการในการควบคุม AI 1. สายโซ่แห่งความรับผิดชอบ: ต้องระบุตัวผู้รับผิดชอบได้ชัดเจน (ตั้งแต่ผู้ออกแบบ ผู้ฝึกสอน ผู้รับรอง จนถึงผู้ใช้งาน) 2. **กรอบเวลาทางศีลธรรม:** ความเร็วและประสิทธิภาพของ AI ต้องไม่ถูกใช้เป็นข้ออ้างเร่งรัดการตัดสินใจในเรื่องที่ส่งผลถึงชีวิต 3. **การคุ้มครองพลเรือน:** การระบุเป้าหมายต้องไม่ทำให้เกิดความสับสนระหว่างผู้สู้รบและผู้ไม่สู้รบและประชากรผู้ไร้ทางป้องกัน (199)

4. ข้อกำหนดที่ไม่อาจต่อรองได้ (Non-negotiables) 1. ระบบสงครามที่ใช้ AI ทุกชนิดต้องสามารถ ตรวจสอบย้อนกลับ กระบวนการตัดสินใจได้เสมอ 2. **การตัดสินใจใช้กำลังถึงชีวิต** ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของมนุษย์ (Human Control) อย่างมีสติและรับผิดชอบต่อ 3. **ต้องมีกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ** เพื่อยับยั้งการแข่งขันสะสมอาวุธ AI และปกป้องโครงสร้างพื้นฐานของพลเรือน

วิกฤตของระบบพหุภาคี (ข้อ 201-203) และผลกระทบต่อนิยามโลกสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้:

1. สาเหตุของวิกฤตระบบพหุภาคี (multilateralism): เกิดสถาบันระหว่างประเทศอ่อนแอลง ไม่เพียงเพราะโครงสร้าง แต่เพราะขาดเจตจำนงร่วมกันในการปฏิรูปและยอมรับอำนาจทางศีลธรรม ฟังพาเศรษฐกิจตลาดเสรีแบบมีดบอดให้โลกาภิวัตน์ที่ขับเคลื่อนโดยเศรษฐกิจเป็นหลัก หลังปี ค.ศ. 1989 โดยไร้กรอบการเมืองที่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดลัทธิชาตินิยม ลัทธิสุดโต่ง และกลายเป็นโลกหลายขั้วที่ไร้ระเบียบ มีความขัดแย้ง ไม่ไว้วางใจกัน (201)

2. การเพิ่มขึ้นของวัฒนธรรมแห่งอำนาจ: เกิดการสร้างอัตลักษณ์แบบ "พวกเรา-พวกเขา" หรือ "มิตร-ศัตรู" ที่มองตนเองเป็นเหยื่อเพื่อสร้างความชอบธรรมในการตอบโต้ หลักการ "ผู้มีกำลังย่อมเป็นฝ่ายถูก" (Might Makes Right) เข้ามาแทนที่กฎหมายระหว่างประเทศ สถาบันตุลาการและกระบวนการยุติธรรมระหว่างประเทศถูกหลีกเลี่ยงหรือทำให้อ่อนแอ (202)

3. การลดทอนคุณค่าของสันติภาพและกฎหมายมนุษยธรรม: การเมืองที่มุ่งเน้นแสวงหาอำนาจ ทำให้การสร้างสันติภาพ ความร่วมมือ การลดอาวุธการป้องกันความขัดแย้ง-สร้างความไว้วางใจถูกละเลย อีกทั้งหลักการคุ้มครองพลเรือนและการใช้กำลังอย่างสัดส่วนตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ การคุ้มครองการเข้าถึงน้ำ อาหาร ปัจจัยจำเป็นต่อชีวิต การเคารพและปกป้องชีวิตของพลเรือนกลับถูกมองว่าเป็นเพียงอุดมคติที่ล้าสมัย (203)

สังนิยมทางการเมืองที่ถูกอ้างอิง (A Supposed Political Realism) (ข้อ 204-209) วิเคราะห์สถานการณ์โลกในปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้:

1. สังนิยมจอมปลอม (False Pragmatism) และภาวะสูญนิยมทางประวัติศาสตร์ (Historical Nihilism) สังคมปัจจุบันกำลังเผชิญกับการตัดขาดจากบทเรียนในอดีต โดยเชื่อผิดๆ ว่าโศกนาฏกรรมในอดีตจะไม่เกิดขึ้นซ้ำ ทั้งที่กลไกเดิมกำลังหวนกลับมาในรูปแบบใหม่ เช่น การฟื้นตัวของแนวคิดดูดยภาพทางอาวุธและการข่มขู่ ซึ่งยิ่งเปราะบางกว่ายุคสงครามเย็นเนื่องจากมีผู้เล่นและสมรภูมิที่กระจายกระจาย

2. สงครามรูปแบบใหม่และการเบียดบังทรัพยากร ความขัดแย้งขยายตัวสู่ "สงครามลูกผสม"(Hybrid Wars) และ "สงครามอสมมาตร"(Asymmetric Wars) ที่รวมถึงแนวรบทางเศรษฐกิจ ไซเบอร์ และการบิดเบือนข้อมูลเพื่อควบคุมสังคม การเพิ่มงบประมาณทหารถูกนำมาอ้างเพื่อสร้างความมั่นคง แต่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้ยากไร้เนื่องจากงบด้านการศึกษา สุขภาพ และสวัสดิการสังคมถูกลดทอน

3. การยอมจำนนต่อความคิดว่า "สงครามเป็นเรื่องหลีกเลี่ยงไม่ได้" สัจนิยมทางการเมือง (Realpolitik) สร้างวัฒนธรรมที่มองว่าสงครามเป็นธรรมชาติของมนุษย์ และมองว่าการแสวงหาสันติภาพเป็นเรื่องเพ้อฝัน ทั้งที่สันติภาพที่แท้จริงสามารถเกิดขึ้นได้ผ่านการเสริมสร้างความยุติธรรม ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความรักเมตตา ความเป็นพี่น้องกัน สันติภาพย่อมมีโอกาสหยั่งรากและเติบโตได้เสมอ ไม่ใช่เพียงแค่การปราศจากสงคราม

4. การพังทลายของบรรทัดฐานจริยธรรม การจับคู่กันของลัทธิสุดโต่ง ข้อมูลบิดเบือน และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทำให้ความหลากหลายถูกมองเป็นภัยคุกคาม สิ่งที่เคยขัดต่อศีลธรรมกลับกลายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ และผู้นำบางกลุ่มอาจใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือเบี่ยงเบนปัญหาภายในประเทศ

5. ความรับผิดชอบของนักวิชาการและเทคโนโลยี ผู้มีบทบาทในภาคการวิจัยเทคโนโลยี (รวมถึง AI) ธุรกิจ และการเมือง ต้องมีความรับผิดชอบและมองภาพรวมทางจริยธรรม การมองว่างานของตนเป็นกลางทางศีลธรรมโดยไม่สนใจเป้าหมายปลายทาง อาจกลายเป็นการสนับสนุนความรุนแรงและการครอบงำโดยไม่รู้ตัว

การสร้างอารยธรรมแห่งความรัก (ข้อ 210-211) สรุปสาระสำคัญ

1. ยอมรับความเป็นจริงของความชั่วร้าย การมองโลกตามจริง: การสร้างโลกที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งไม่สิ้นสุดถือเป็น "ความชั่วร้าย" ซึ่งต้องกล้าเรียกว่าความชั่วร้าย แม้ฟังดูหม่นหมองแต่จำเป็นต้องยอมรับความจริง **สายตาแห่งความหวัง:** คริสตชนไม่ได้มองประวัติศาสตร์ด้วยความสิ้นหวัง แต่มองผ่านพระคริสต์ผู้ทรงชนะความตาย (มธ 28:18) สถานการณ์เลวร้ายไม่ใช่ชะตากรรมที่เปลี่ยนไม่ได้ แต่เป็นโอกาสสำหรับการกลับใจ **พลังแห่งพระอาณาจักร:** ความดีงามเปรียบเสมือนเมล็ดพันธุ์เล็กๆ (เมธดมัสดาร์ต-มก 4:26-32) ที่กำลังเติบโตอย่างเงียบสงบและค่อยเป็นค่อยไป ท่ามกลางความวุ่นวายของโลก (ข้อ 210)

2. พระพรพรทานและบทบาทของผู้สร้างสันติ พยานแห่งประวัติศาสตร์: ในยุคมืดมน พระเจ้าทรงส่งผู้ที่ไม่ยอมแพ้ต่อความชั่วร้ายมาปกป้องผู้เปราะบางและสร้างสันติภาพเสมอ **พลังของพระพรพรทาน:** พระพรพรทานไม่ได้ลบเลือนความขัดแย้งด้วยเวทมนตร์ แต่เป็นพลังขับเคลื่อนให้มนุษย์ลุกขึ้นต่อต้านความชั่วร้ายด้วยความคิดสร้างสรรค์ในการทำ ความดี **ความหวังที่ไม่มีวันดับ:** ความมืดไม่มีวันชนะแสงสว่าง (เทียบ ยน 1:5) แม้ความทุกข์ทรมานจะดูยิ่งใหญ่ คริสตชนยังคงมุ่งมั่นรับใช้ความดีงามด้วยความหวังทางเทววิทยาที่ให้ความหมายและทิศทางแก่ชีวิตและประวัติศาสตร์ของมนุษย์ (ข้อ 211)

เราทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ (ข้อ 212-213) ความรับผิดชอบในการสร้าง "อารยธรรมแห่งความรัก" และ "สันติภาพ" สรุปได้ดังนี้

ปฏิเสธข้ออ้างเรื่องความอ่อนแอ: อย่าตกเป็นเหยื่อของการยอมแพ้ที่คิดว่าตนเองเป็นเพียงคนตัวเล็กๆ ที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงอะไรได้ เพราะแม้ทุกคนจะมีบทบาทและอำนาจไม่เท่ากัน แต่ไม่มีใครไร้ความรับผิดชอบ **เริ่มจากพื้นที่ของตนเอง:** ทุกคนมีพื้นที่ในการตัดสินใจว่าจะเลือกส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความรุนแรง (ผ่านความเฉยชา การโกหก หรือเกลียดชัง) หรือจะเลือกสร้างสันติภาพผ่านความจริง ความพอดี และความใส่ใจดูแลกัน

พลังของการกระทำเล็กๆ: หน้าที่ของเราไม่ใช่การควบคุมกระแสความเปลี่ยนแปลงทั้งหมดของโลก แต่คือการทำสิ่งที่อยู่ในกำลังของเรา สันติภาพไม่ได้เกิดจากเหตุการณ์ยิ่งใหญ่เพียงครั้งเดียว แต่เกิดจากการสะสมของการทำความดีเล็กๆ น้อยๆ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (อ้างอิงคำสอนจาก J.R.R. Tolkien) **แนวทาง 5 ประการ** รับผิดชอบต่อชีวิตประจำวัน และสังคมความจำเป็นใน 1.การปลดอาวุธคำพูดไม่พูดรุนแรงหรือเกลียดชัง 2.การสร้างสันติภาพบนรากฐานของความยุติธรรมความถูกต้อง 3.การมองโลกจากมุมมองของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อเห็นอกเห็นใจ 4.การหล่อเลี้ยงสัจนิยมที่ถูกต้องและสมดุล มองความเป็นจริงอย่างสมดุล ไม่สิ้นหวังหรือโลกสวยเกินไป 5.การฟื้นฟูวัฒนธรรมแห่งการเสวนาและความร่วมมือพหุภาคี

ความจำเป็นในการปลดอาวุธทางวาจา (ข้อ 214) แนวทางการสร้างสันติภาพสรุปได้ดังนี้

1. **จุดเริ่มต้นแห่งสันติภาพ:** ปลดอาวุธทางวาจา ช่วยปลดอาวุธโลกได้ คำพูดมีพลังส่งผลต่ออารมณ์และสร้างสันติภาพได้ รมัถระวังวาจา “สันติภาพเริ่มต้นจากแต่ละคนของเรา จากวิธีที่เรามองผู้อื่น รับฟังผู้อื่น และพูดถึงผู้อื่น พูดความจริง แนะนำด้วยปรีชาญาณ ปลอดภัยกับผู้ต้องการ ประณามความอยุติธรรม มอบเสียงแก่ผู้ไร้เสียง ปฏิเสธสงครามทางวาจา และอคติ ตรวจสอบมโนธรรมของตนเอง ถือเป็นก้าวแรกในการปลดอาวุธโลกและรับใช้ประโยชน์ส่วนรวม

2. **สันติภาพแท้จริงต้องตั้งอยู่บนความยุติธรรม (215)** สันติภาพไม่ได้หมายถึงเพียงการปราศจากความขัดแย้ง แต่ต้องเกิดจากการปฏิบัติความยุติธรรมในชีวิตประจำวัน “ความยุติธรรมและสันติภาพได้โอบกอดกัน” (สดด 84:11) การไม่ทำร้ายหรือไม่เอาเปรียบผู้อื่นเป็นรากฐานที่ไม่อาจแยกออกจากสันติภาพได้

3. **การยืนหยัดข้างเหยื่อและการไม่วางตัวเป็นกลาง (216-217)** เมื่อเกิดการละเมิดศักดิ์ศรีมนุษย์และความรุนแรง การวางตัวเป็นกลางคือความไม่ยุติธรรม เราต้องเข้าหาและรับฟังเสียงของผู้ทุกข์ทรมาน เพื่อไม่ให้ความรุนแรงกลายเป็นเรื่องปกติ และเพื่อเปลี่ยนเสียงร้องขอเหยื่อให้เป็นการเรียกร้องสันติภาพ สมเด็จพระสันตะปาปาฟรังซิสทรงเชื้อเชิญให้เรา “สัมผัสเนื้อหนังที่บาดเจ็บ” ของผู้ทุกข์ทรมาน เข้าใกล้ มอง รับฟัง และยอมรับบาดแผลของพวกเขา สมเด็จพระสันตะปาปานิโคลัส ที่ 6 ทรงเตือนว่า พระศาสนจักรรู้สึกว่าจะต้องรับฟังทั้งเสียงของผู้ที่เสียชีวิตในสงครามในอดีต และเสียงของผู้ที่ยังคงมีบาดแผลอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้

เสียงร้องของพวกเขากลายเป็นเสียงเรียกร้องสู่สันติภาพและความกลมเกลียว มิใช่เป็นบทนำสู่ความขัดแย้งครั้งใหม่

4. การปลูกฝังสัจนิยมที่ถูกต้อง (Healthy Realism) (218) ปฏิเสธทั้งอุดมคติที่มองโลกเกินจริงและการยึดติดกับอำนาจอย่างหมดหวัง สัจนิยมที่แท้จริงคือการมองความเป็นจริงตามข้อเท็จจริง เพื่อหาแนวทางที่เป็นไปได้ในการสร้างสถาบัน การคุ้มครองประชาชน และการป้องกันความขัดแย้งอย่างเป็นรูปธรรม

5. การฟื้นฟูและการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเสวนา (219-223) ถ้าปรารถนาจะสร้างอารยธรรมแห่งความรัก (civilization of love) ให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง จำเป็นต้องหันกลับมาสู่การเสวนา สมเด็จพระสันตะปาปาปีโอที่ 12 ทรงยืนยันว่า “การเสวนาที่จริงใจ เปิดกว้าง และดำเนินไปด้วยความเพียรอดทน ย่อมเปิดโอกาสให้ค้นพบทางออกที่มีเกียรติและเป็นที่ยอมรับร่วมกันได้เสมอ” การเสวนาคือการรับฟัง ความเปิดกว้าง การใช้เวลาแก่กัน

ระดับบุคคลและสังคม: การพบปะและรับฟังผู้อื่นช่วยลดความขัดแย้งและสร้างสายสัมพันธ์แห่งภราดรภาพ **ระดับการเมือง:** ผู้นำต้องเปลี่ยนจาก “วัฒนธรรมแห่งอำนาจ” ไปสู่ “วัฒนธรรมแห่งการเจรจา” ใช้วิธีการทูตและการเจรจา ปฏิเสธแนวคิดการแบ่งโลกเป็น “คนดี-คนชั่ว” เพราะสงครามไม่เคยแก้ปัญหา **การเสวนาระหว่างศาสนา:** ทุกศาสนามีหัวใจคือสันติภาพ การใช้ศาสนาสร้างความชอบธรรมให้ความรุนแรงถือเป็นการทรยศต่อศาสนา การร่วมมือกันระหว่างผู้นำศาสนาจึงเป็นพลังสำคัญในการสร้างสันติภาพ “จิตตารมณ์แห่งอัสนีซี” (Spirit of Assisi) ซึ่งสมเด็จพระสันตะปาปานิโคลายอห์น ปอล ที่ 2 และสมเด็จพระสันตะปาปาฟรังซิสได้จัดการเสวนาระหว่างศาสนาต่างๆ

ความจำเป็นของการทูตและพหุภาคีนิยม (The Necessity Of Diplomacy And Multilateralism) (ข้อ 224-227) สรุป 4 ประเด็นดังนี้:

1.การทูตผ่านการเสวนา (ข้อ 224) การทูตคือเป็นเครื่องมือที่ไม่อาจทดแทนได้ในการป้องกันความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจ การทูตต้องกล้าเสวนากับทุกฝ่าย แม้แต่ฝ่ายที่คุยด้วยยากหรือถูกมองว่าไม่มีความชอบธรรม โดยอาศัยความอดทนและความอ่อนน้อมถ่อมตนเพื่อประคองสัญญาณสันติภาพเล็กๆ ให้ก้าวหน้าต่อไป **2.การทูตในยุคไซเบอร์และ AI (ข้อ 225)** สงครามไซเบอร์ การบิดเบือนข้อมูล และการใช้นวัตกรรม AI สามารถสร้างความไม่มั่นคงให้ประเทศต่างๆ ได้ การระบุตัวผู้กระทำผิดทำได้ยาก จึงเสี่ยงต่อการตอบโต้ที่รุนแรงเกินจริง การทูตจึงต้องเข้ามามีบทบาทเจรจากำหนดกฎเกณฑ์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อปกป้องประชาชนและผู้เปราะบาง **3.การปฏิรูปพหุภาคีนิยมและ UN (ข้อ 226)** องค์การระหว่างประเทศอย่าง UN มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมสันติภาพ การลดอาวุธ การคุ้มครองผู้ลี้ภัย และการดูแลสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ระบบพหุภาคีปัจจุบันกำลังเผชิญวิกฤตความเชื่อมั่นและคุณค่าทางจริยธรรม จึงจำเป็นต้องมีการ “ปฏิรูปอย่างลึกซึ้ง” เพื่อให้ตอบสนองต่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง **4.บทบาทการทูตของสันตะสำนัก (ข้อ 227)** ยึดหลักเมตตาธรรมตามพระวรสารในการดำเนินนโยบาย โดยเน้นการเป็นกระบอกเสียงให้แก่คนยากจน

ผู้อพยพ และเหยื่อสงคราม เพื่อปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และผลักดันเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้รับใช้ประโยชน์ส่วนรวม

สรุป การทูตและการทำงานร่วมกันแบบพหุภาคีคือหัวใจสำคัญในการสร้างสันติภาพ โดยต้องครอบคลุมถึงการเจรจาในมิติใหม่ๆ เช่น ไซเบอร์และ AI พร้อมทั้งปฏิรูปองค์กรระหว่างประเทศให้มีจริยธรรมและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของมนุษยชาติ

การภาวนาและความหวัง (ข้อ 228)

การทำงานเพื่อสันติภาพต้องได้รับการคำจูงจากการภาวนา และในทางกลับกัน การทำงานนี้ก็ช่วยให้ชีวิตการภาวนาเติบโตขึ้น สันติภาพมีต้นกำเนิดมาจาก “พระเจ้า ผู้ทรงรักเราทุกคนโดยปราศจากเงื่อนไข” เป็นของประทานที่พระเยซูเจ้าทรงมอบแก่บรรดาศิษย์ในวันปัสกา เมื่อพระองค์ตรัสว่า “สันติสุขจงสถิตอยู่กับท่านทั้งหลาย!” นี่คือสันติภาพของพระคริสตเจ้าผู้ทรงกลับคืนพระชนมชีพ เป็นสันติภาพที่ปราศจากอาวุธและมีพลังปลดอาวุธ อ่อนสุภาพและเปี่ยมด้วยความอดทน ด้วยถ้อยคำเหล่านี้ ข้าพเจ้าได้พักทายทุกคนในวันที่ข้าพเจ้าได้รับเลือกเป็นผู้สืบตำแหน่งนักบุญเปโตร และบัดนี้ ข้าพเจ้าปรารถนาจะกล่าวถ้อยคำเหล่านั้นอีกครั้ง เพื่อเชิญทุกคนให้ร่วมใจกันภาวนาเพื่อวอนขอสันติภาพอย่างไม่รู้เหน็ดเหนื่อย พร้อมทั้งมุ่งมั่นสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นจริงทั้งในระดับความสัมพันธ์ส่วนตัวและในสังคม

บทสรุปมีสาระสำคัญได้ดังนี้:

ทิศทางของคริสตชนในยุค AI การพิทักษ์รักษาศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์ควรมีความหมายอย่างไร นักบุญเปาโลสอนบรรดาคริสตชนให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ข้าพเจ้าขอเสนอแนวทางดำเนินชีวิต เริ่มต้นจากการเพ่งพินิจแผนการแห่งพระเจ้า การดำเนินชีวิตเป็นหนึ่งเดียวกัน อาศัยการมีส่วนร่วมในศีลมหาสนิท การร่วมกันสร้างโลกียดประโยชน์ส่วนรวมเป็นศูนย์กลาง ร่วมภาวนาและให้พระนางมารีย์ทรงนำทางและคุ้มครองเราเสมอ (ข้อ 229)

พระวจนาตถ์ทรงรับสภาพมนุษย์ (ข้อ 230-233)

พระเมตตาในฐานะเข็มทิศยุคดิจิทัล ท่ามกลางโลกที่แย่งชิงอำนาจและอิทธิพลผ่านเทคโนโลยี อัลกอริทึม และเครือข่ายดิจิทัล พระนางมารีย์ทรงสรรเสริญพระเจ้าในบทเพลง Magnificat พระนางประกาศว่า “พระเมตตาของพระองค์ดำรงอยู่ทุกชั่วอายุสำหรับผู้ที่ยำเกรงพระองค์” พระเมตตาของพระเจ้ายังคงเป็นเข็มทิศที่นำทางมนุษย์ให้ดำเนินชีวิตตามหนทางแห่งพระวรสาร ท่ามกลางโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง (ข้อ 230)

ธรรมล้ำลึกแห่งการรับสภาพมนุษย์ พระเจ้าทรงรับสภาพมนุษย์ที่ยากจนและเปราะบาง เพื่อเตือนให้เราเห็นคุณค่าของมนุษย์ที่ถูกกดขี่ สันติสุขที่แท้จริงไม่ได้เกิดจากอำนาจ แต่เกิดจากพระหรรษทานและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ตกเป็นเหยื่อ ผู้ต่ำต้อย ผู้สูงวัย พระบิดาทรงเผยความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง คือชีวิตที่ได้รับความสมบูรณ์ผ่านการเปิดใจรับผู้อื่นและการดำรงชีวิตความเป็นหนึ่งเดียวกัน ปรารถนาที่จะปฏิบัติตามพระประสงค์ของพระองค์ (ข้อ 231)

ธรรมล้ำลึกกับหนทางแห่งความรอด: ต่างจากแนวคิดที่มุ่งใช้เทคโนโลยีเอาชนะข้อจำกัดหรือครอบครองผู้อื่น หนทางของพระเจ้าคือการเสด็จลงมารับเอาความอ่อนแอและบอบช้ำของมนุษย์ เพื่อปลดปล่อยและฟื้นฟูมนุษยชาติจากภายใน พระเจ้า-มนุษย์ผู้นี้ทรงผ่านทุกขั้นตอน ทรงเผชิญทุกสภาวะ และทรงยกระดับ ทำให้ศักดิ์สิทธิ์ และทำให้เป็นพระเจ้าภายในพระองค์เอง สิ่งที่น่าความรอดมาสู่มนุษยชาติ คือความรักของพระเจ้าที่เสด็จลงมายังจุดที่เปราะบางที่สุดในประวัติศาสตร์ของเรา และทรงฟื้นฟูจากภายใน (ข้อ 232)

ศักดิ์ศรีมนุษย์ที่เครื่องจักรแทนที่ไม่ได้ แม้ AI จะทรงประสิทธิภาพ แต่ไม่มีระบบคำนวณโครงสร้าง "หัวใจที่รู้จักเสียสละ" หรือ "มโนธรรมที่แยกแยะความดีชั่ว" ได้ มนุษย์ได้รับการเรียกให้ไตร่ตรอง มีเสรีภาพ มีความรัก และร่วมธรรมล้ำลึกแห่ง “การรวบรวมทุกสิ่งไว้ในพระคริสตเจ้า” (Recapitulation) ในแผนการนี้ มนุษย์แท้จริงจะไม่สูญหาย ตรงกันข้าม ทุกสิ่งจะได้รับการชำระให้บริสุทธิ์ และถูกรวบรวมเป็นหนึ่งเดียวในพระองค์ ช่วยให้พ้นจากความสูญเปล่า และมอบคืนแด่พระบิดาในสภาพที่ได้รับการไถ่กู้แล้ว (ข้อ 233):

กายเดียวกันในพระคริสตเจ้า (ข้อ 234-235) สรุปเนื้อหาสำคัญดังนี้:

จิตตารมณ์ศีลมหาสนิทคือศูนย์กลางแห่งเอกภาพของพระศาสนจักรในความรัก ศีลมหาสนิทคือของประทานจากพระเจ้าที่รวบรวมคริสตชนให้เป็นหนึ่งเดียวกัน การร่วมเป็นหนึ่งเดียวกับพระคริสตเจ้าย่อมหมายถึงการร่วมเป็นหนึ่งเดียวกับทุกคนที่พระองค์ทรงมอบพระองค์ให้ ถ้าท่านต้องการเข้าใจพระกายของพระคริสตเจ้า จงฟังคำของอัครสาวกเปาโลที่กล่าวแก่ผู้มีความเชื่อว่า “ท่านทั้งหลายคือพระกายของพระคริสตเจ้า” (1 คร 12:27) เมื่อท่านตอบว่า “อาเมน” และด้วยการตอบเช่นนั้น ท่านก็ยอมรับ เพราะเมื่อท่านได้ยืนยันว่า “พระกายของพระคริสตเจ้า” และตอบว่า “อาเมน” ก็จึงเป็นอวัยวะของพระกายของพระคริสตเจ้า เพื่อว่าอาเมนของท่านจะเป็นความจริง

ศีลมหาสนิทเป็น “การพบปะส่วนตัวอย่างลึกซึ้งกับองค์พระผู้เป็นเจ้า ไม่เป็นเพียงการกระทำแห่งความศรัทธาส่วนบุคคลเท่านั้น ในศีลมหาสนิทเรา “เป็นพระศาสนจักรของพระคริสตเจ้า เป็นพระกายของพระองค์และเป็นพี่น้องกันในพระคริสตเจ้า แม้เราจะมี ความหลากหลาย แต่เราก็เป็นหนึ่งเดียวกัน. ศีลมหาสนิทเปิดเราไปสู่ความยุติธรรมและการแบ่งปัน และการดูแลผู้ยากไร้หรือผู้ถูกผลักออกจากสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างความสัมพันธ์ที่เห็นอกเห็นใจกัน ท่ามกลางโลกที่เต็มไปด้วยความโดดเดี่ยวและการกีดกัน

พื้นที่ก่อสร้างในยุคสมัยของเรา (ข้อ 236-242) บทบาทคริสตชนเป็น “สถาปนิกผู้มีปรีชาญาณ”

ข้าพเจ้าปรารถนาเสนอคือจิตตารมณ์ของ “สถาปนิกผู้มีปรีชาญาณ” ซึ่งได้รับแรงผลักดันจากความหวังในพระอาณาจักรของพระเจ้า และมุ่งมั่นสร้างโลกเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (เทียบ 1 คร 3:10) โดยยึดความสัมพันธ์กับพระเจ้าและประโยชน์ส่วนรวมเป็นศูนย์กลาง สรุปได้เป็น 5 หัวข้อหลัก ดังนี้

1.เราต้องซื่อสัตย์ต่อความจริง (Be Faithful to the Truth): ปลุกฝังหัวใจที่รักความจริง รู้เท่าทันอัลกอริทึมและการขึ้นในโลกดิจิทัล เลือกสิ่งถูกต้องแม้ไม่ดึงดูดใจที่สุด แสวงหาปรัชญาอันมากกว่าผลลัพธ์ฉาบฉวย รักความจริงเกี่ยวกับพระเจ้าและมนุษย์ ละทิ้งมุมมองต่อมนุษย์แบบปัจเจกนิยมและเทคนิค ซึ่งมองความจริงเป็นเพียงวัตถุที่ดัดแปลงเพื่อผลประโยชน์เห็นแก่ตัว **มองมนุษย์ตามแนวคิด** “มนุษย์นิยมที่ตั้งอยู่ในบริบท” เชื่อว่ามนุษย์เชื่อมโยงกับสิ่งสร้างทั้งหมด บูรณาการความเป็นไปได้กับเทคโนโลยี ด้วยปรัชญาอันซึ่งปกป้องทั้งศักดิ์ศรีของบุคคล และอนาคตบ้านส่วนรวมของเรา (237)

2.ลงทุนในการศึกษา (Invest in Education): เริ่มต้นจากตัวเรา เราทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีมีส่วนร่วมในโลกดิจิทัลอย่างมีมนุษยธรรม ในฐานะส่วนหนึ่งของการอบรมในความเชื่อและชีวิตที่ดำเนินตามพระวรสาร **มองโลกดิจิทัลเป็น** “ทวีปใหม่” ที่ต้องประกาศข่าวดี **ส่งเสริมผู้ใหญ่ให้เป็น** “ช่างฝีมือแห่งการศึกษา” ร่วมมือกับเยาวชนในการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ สอนคนรุ่นใหม่ว่า วิวัฒนาการทางเทคโนโลยีสามารถถูกชี้นำได้ด้วย ความรับผิดชอบ **เข้าใจความเสี่ยง** และพิทักษ์เสรีภาพกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเลือกสิ่งที่จะส่งเสริมเสรีภาพภายใน (238)

3.ขอให้เราร่วมเพาะความสัมพันธ์ (Nurture Relationships): แม้วัฒนธรรมดิจิทัลจะเพิ่มการเชื่อมโยง แต่ไม่อาจทดแทนความใกล้ชิดจริงได้ ให้ความสำคัญกับการมีอยู่จริงทางกายภาพ เช่น การทานอาหารร่วมกัน ชุมชนคริสตชน การอยู่เคียงข้างผู้โดดเดี่ยว และการรับใช้คนยากจน คือสัญญาณของมนุษยชาติที่ยังคงเชื่อว่า ร่างกายของเราคือที่ประทับของพระเจ้า และเป็นพระวิหารของพระจิตเจ้า เป็นเกณฑ์ประเมินวัฒนธรรมร่วมสมัย (239)

4.ขอให้เรารักความยุติธรรมและสันติภาพ (Love Justice and Peace): ใช้การแยกแยะฝ่ายจิตวิญญาณกำกับตัดสินใจทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี เพื่อไม่ให้ AI หรือเทคโนโลยีถูกใช้เอาเปรียบคนเปราะบางหรือเข้าข้างคนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจ ตรวจสอบห่วงโซ่อุปทานการผลิตดิจิทัล สภาพการทำงานที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังอุปกรณ์ต่าง ๆ กลไกที่แสวงหากำไรจากการชักจูงและสงคราม ขณะเดียวกัน ก็ต้องแสวงหาวิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ในการส่งเสริมความเป็นธรรม การมีส่วนร่วม และการดูแลรักษาสิ่งสร้างเพื่อ “สร้างประวัติศาสตร์บทใหม่บนโลกนี้” เปลี่ยนอุตสาหกรรมสงครามมาสู่ “ศิลปะแห่งสันติภาพ”

แบบอย่างจากเนหะมีย์และการมุ่งสู่นครศักดิ์สิทธิ์ (The Example of Nehemiah): ข้าพเจ้ามองเห็นในตัวเนหะมีย์ “อุปมาอันชัดเจน” ของกระแสเรียกของเราคือ ไม่เป็นเพียงผู้ชมหรือผู้วิจารณ์ แต่เป็นชายและหญิงที่พร้อมจะก้าวเข้าสู่สถานที่ก่อสร้างแห่งประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นห้องปฏิบัติการวิจัย บริษัทเทคโนโลยี โรงเรียน สื่อมวลชน สถาบันต่าง ๆ และชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างสิ่งที่พังทลายขึ้นใหม่ และปกป้องสิ่งที่กำลังถูกคุกคาม เช่นเดียวกับเนหะมีย์ รวมการภาวนาเข้ากับ ความรับผิดชอบ สร้างเมืองของมนุษย์ก็ยังสามารถกลายเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การดำรงชีวิตยิ่งขึ้นได้ (241)

ภาพของการสร้างเยรูซาเล็มขึ้นใหม่ เป็นของประทานสำหรับประชากรทั้งปวงของพระเจ้า “เตรียมพร้อมดูเจ้าสาวที่ประดับตนไว้สำหรับเจ้าบ่าวของตน” (วิว 21:2) กำแพงของเยรูซาเล็มกลับกลายเป็นเครื่องประดับอันล้ำค่าของเจ้าสาวแห่งลูกแกะพระเจ้า ประตูดัง ๆ เปิดอยู่ตลอดเวลาแก่ทุกประชาชาติ การประทับอยู่ของพระเจ้าประทานทั้งแสงสว่างและชีวิตแก่ทุกคน นครนี้คือ “สวนเอเดนใหม่” มีน้ำแห่งชีวิตและมีต้นไม้แห่งชีวิต ซึ่งใบนั้น “มีไว้เพื่อรักษาบรรดาประชาชาติ” (วิว 22:2) นิมิตต์นี้ถูกตั้งไว้เบื้องหน้าเราในฐานะกำลังใจ เรียกให้เราก้าวข้ามความแตกแยกของเรา และร่วมมือกัน เพราะนี่คือหนทางของพระเยซูคริสต์เจ้า ผู้ทรงเป็นเช่นเดิม ทั้งเมื่อวาน วันนี้ และตลอดไป (242)

บทเพลงแห่งความหวัง: บทมกนีฟีกัต (ข้อ 243-245) สรุปสาระสำคัญ:

1. “การภาวนา” คือเสาหลักประการที่สี่ของคริสตชน บทเพลงมกนีฟีกัตของพระนางมารีย์สอนให้เรามองประวัติศาสตร์ทั้งหมดเช่นเดียวกับพระนาง ผ่านแสงสว่างของการเปิดเผยแผนการของพระเจ้า แผนการของพระองค์มักซ่อนอยู่ภายใต้บริบทอันขุ่นมัวของเหตุการณ์มนุษย์ ซึ่งดูเหมือนว่า ‘ผู้หยิ่งผยอง ผู้ทรงอำนาจ และผู้มั่งมี’ จะเป็นฝ่ายชนะ แต่พลังลับของพระองค์นั้น ในที่สุดย่อมจะถูกเผยให้ประจักษ์เสมอ (243)

2. การมองโลกจากเบื้องล่าง พระนางมารีย์ทรงเป็นทั้ง “กวีและประกาศกแห่งการไถ่กู้” ที่สอนให้เรามองโลกผ่านสายตาของผู้ที่กำลังทุกข์ทรมาน คนยากจน ผู้เล็กน้อยหญิงม่าย เด็กกำพร้า คนต่างถิ่น เด็กที่บอบช้ำ ผู้ถูกเนรเทศ และผู้ลี้ภัย มากกว่าจะมองผ่านมุมมองของผู้มีอำนาจ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมและระเบียบชีวิต บทเพลงมกนีฟีกัต เห็นวิสัยทัศน์แห่งการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ในหัวใจของระเบียบชีวิตแบบคริสตชน ซึ่งได้ก่อให้เกิดผลในประวัติศาสตร์และสังคม และยังคงได้รับพลังและแรงบันดาลใจจากพระคริสตศาสนายู่เสมอ (244):

3. ด้วยความเชื่อเดียวกับพระนางมารีย์ ขอให้เราเป็น “ผู้ถกทอดความหวัง” ในโลกปัจจุบัน แบ่งปันตนเองและสิ่งที่เรามี เพื่อให้พระเยซูเจ้าทรงประทับอยู่ท่ามกลางเรามากยิ่งขึ้น และเพื่อให้อาณาจักรของพระองค์ เป็นจริงในสังคมมนุษย์ ให้ข้อสัตย์ถ่อมตนต่อหน้าที่ในชีวิตประจำวัน แม้ยุคแห่งปัญญาประดิษฐ์จะสามารถเป็นช่วงเวลาแห่งพระพร ซึ่งพระจิตเจ้าทรงก่อร่างอารยธรรมแห่งความรัก” ให้เกิดขึ้นในชีวิตและในโลกของเราได้ เพราะองค์พระผู้เป็นเจ้า ยังคงทรงทำให้ทุกสิ่งใหม่อยู่เสมอ และทรงเปิดโอกาสให้ทุกยุคสมัยได้เข้ามามีส่วนในประวัติศาสตร์แห่งความรอด ภายใต้ความสว่างของธรรมล้ำลึกแห่งการรับสภาพมนุษย์ของพระวจนาตถ์ ข้าพเจ้าขอมอบความปรารถนาไว้¹ในพระหัตถ์ของพระมารดาแห่งพระคริสตเจ้า สตรีแห่งบทเพลงมกนีฟีกัต เพื่อพระนางจะทรงนำทางเราในห้วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ และทรงพิทักษ์รักษาความเชื่อแท้ในพระวรสารไว้ในใจของเรา เพื่อเราจะได้เป็นพยานถึงศักดิ์ศรีอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ ผู้ซึ่งพระเจ้าทรงเลือกให้เป็นที่พักพิงของพระองค์เอง (245)

ให้ไว้ ณ กรุงโรม มหาวิหารนักบุญเปโตร
วันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 2026 ปีที่สองแห่งสมณสมัยของข้าพเจ้า
สมเด็จพระสันตะปาปาเลโอ ที่ 14 (LEO PP. XIV)

พระสมณสาส์นฉบับแรก
ของสมเด็จพระสันตะปาปา
เลโอที่ 14

พระสมณสาส์นจากสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14

MAGNIFICA HUMANITAS

ว่าด้วยการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
ในยุคปัญญาประดิษฐ์

1 จาก 5
บทนำ และบทที่ 1

สถานการณ์ใหม่ในปัจจุบัน (res novae)

- ปัญญาประดิษฐ์ (AI)
- การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล
- จัดความสามารถใหม่ ทางเทคโนโลยี

ความเสี่ยง :

- ⚠ การกระชากตัวของอำนาจ (มักอยู่ในมือเอกชน)
- ⚠ การตัดสินใจโดยระบบอัตโนมัติ
- ⚠ มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้อีก

“ในฐานะปัจเจกบุคคล
และในฐานะประชาคมโลก
เรามนุษย์ควรจะเลือก
ทิศทางใด?” MH 4

สองเส้นทางข้างหน้าเรา:

หอบาเบล

มนุษยชาติที่ปราศจากพระเจ้า
ความเป็นหนึ่งเดียวกันที่ขาดจิตวิญญาณ
การลดทอนความเป็นมนุษย์

นครเยรูซาเล็ม

พระเจ้าเป็นศูนย์กลาง
ความหลากหลายคือแหล่งของความบ่งชี้
ภราดรภาพ / ความร่วมมือ

“ไม่เคยมีครั้งใดที่มนุษย์ชาติจะมีอำนาจเหนือตนเองได้มากเท่านี้มาก่อน” MH 6

กลุ่มอาการหอบาเบล

- .....
- ผลกำไรมาก่อน
ผู้คน
- ลดทอนความเป็นบุคคล
ให้เป็นเพียงข้อมูล
- ความเหลื่อมล้ำ
ที่เพิ่มสูงขึ้น
- สูญเสียศักดิ์ศรีของตน

เลือก “หนทางของเยเรมีย์”

- .....
- ร่วมทุกข์สร้าง
- การเสวนา
- การรับฟัง
- การมีส่วนร่วม
- ความรับผิดชอบ
ร่วมกัน

“ไม่มีใครสามารถแบกรับภาระหนักของความท้าทายที่โลกกำลังเผชิญอยู่ได้เพียงลำพัง” MH 13

4 เสาหลัก เพื่อสร้างอนาคตที่ดีกว่า

1 ความสัมพันธ์
กับพระเจ้า

2 การยอมรับ
ความจำกัด
ของมนุษย์

3 ความรับผิดชอบ
ร่วมกัน

4 ภาษา
ที่หลอมรวม

“เมื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ถูกคุกคามด้วยด้วยรูปแบบใหม่ของการลดทอนความเป็นมนุษย์ หน้าทีเร่งด่วน
ของเราคือการดำรงความเป็นมนุษย์ไว้อย่างลึกซึ้ง เราต้องปกป้องความยิ่งใหญ่ของความเป็นมนุษย์
ที่มอบให้แก่เราด้วยความรัก ซึ่งความงดงามนี้ไม่มีเครื่องจักรใดจะมาแทนที่ได้” MH 15

อย่างสร้างหอบาเบลแห่งใหม่อีกเลย;
ให้เราลายเป็นผู้สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน
เกิด!

DICASTERY FOR PROMOTING
INTEGRAL
HUMAN
DEVELOPMENT
www.humandevlopment.va

พระสมณสาส์นฉบับแรก
ของสมเด็จพระสันตะปาปา
เลโอที่ 14

พระสมณสาส์นจากสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14

ว่าด้วยการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
ในยุคนิเวศนิยมประดิษฐ์

MAGNIFICA HUMANITAS

รากฐาน และหลักการคำสอนด้านสังคมของพระศาสนจักร

“การแสดงให้เห็นถึงความรักของพระเจ้าให้เป็นรูปธรรม
ในเหตุการณ์จริงของชีวิต” MH 47

2 จาก 5
บทที่ 2

รากฐาน

บุคคล = ภาพลักษณ์ของพระเจ้า

“มนุษย์ทุกคนอยู่ในแผนการ
และพระประสงค์ของพระเจ้า
ให้เข้ามาเป็นหนึ่งเดียวกับ
พระองค์ กับผู้อื่น และกับสิ่ง
สร้างทั้งหมด” MH 50

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

- ติดตัวมาแต่กำเนิด (ไม่ได้มาจากการฝึกฝน)
- ไม่มีสิ้นสุด
- ใช้กับทุกคน

คุณค่าของสิทธิมนุษยชน

- เป็นสากล
- ล่วงละเมิดไม่ได้
- หยั่งรากลึกในศักดิ์ศรี

หลักการ

เพื่อชี้ทางแก่โลกปัจจุบัน
ในการเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ

ประโยชน์สูงสุดส่วนรวม

ประโยชน์ส่วนรวมของทุกคน
ยิ่งใหญ่กว่าประโยชน์ส่วนตน
ของแต่ละบุคคล

กรรมสิทธิ์สากลในทรัพย์สิน

เพื่อให้พวกเขาสามารถ
ผดุงรักษาชีวิตของทุกคนไว้

หลักการสนับสนุน

การช่วยเหลือโดยไม่ก้าวท้าว

ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ไม่มีใครรอดพ้นได้เพียงลำพัง

ความยุติธรรมทางสังคม

การจัดเตรียมสภาพแวดล้อม
(ความเป็นอยู่) ที่มีศักดิ์ศรีให้กับทุกคน

การพัฒนามนุษยแบบองค์รวม

วิธีที่เป็นรูปธรรม (หรือแนวทางปฏิบัติจริง) ที่หลักการ
เหล่านี้ถูกนำไปปรับใช้ในหน้าประวัติศาสตร์

การพัฒนาที่สมบูรณ์ของบุคคล

1

เศรษฐกิจ

2

สังคม

3

จิตวิญญาณ

4

สิ่งแวดล้อม

การพัฒนาจะเกิดขึ้นอย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อมุ่งพัฒนามนุษย์ทุกคนในทุกมิติ

“นวัตกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีช่วยทำให้เราแต่ละคนเป็นคนที่ดีขึ้น เห็นอกเห็นใจกันมากขึ้น
และช่วยเหลือโลกใบนี้เป็นบ้านร่วมของพวกเรา เพื่ออนาคตของลูกหลานเราอย่างแท้จริงหรือไม่?” MH 85

คำสอนด้านสังคมไม่ใช่ทฤษฎี แต่เป็นการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม
การสร้างสังคมที่ยุติธรรม และมีความเป็นพี่น้องกันมากขึ้นนั้น
เป็นสิ่งที่เป็นไปได้!

DICASTERY FOR PROMOTING
INTEGRAL
HUMAN
DEVELOPMENT
www.humandevlopment.va

พระสมณสาส์นฉบับแรก
ของสมเด็จพระสันตะปาปา
เลโอที่ 14

พระสมณสาส์นจากสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14

MAGNIFICA HUMANITAS

ว่าด้วยการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
ในยุคปัญญาประดิษฐ์

3 จาก 5
บทที่ 3

ความยิ่งใหญ่ของความเป็นมนุษย์เมื่อเผชิญหน้า กับศักยภาพของปัญญาประดิษฐ์ (AI)

ความเสี่ยงของมโนทัศน์แบบเทคโนโลยี

- ประสิทธิภาพ → กลายเป็นเกณฑ์ตัดสินเพียงอย่างเดียว
- ทำไร → นำทางการตัดสินใจ
- AI → เป็นตัวเร่งปัญหาให้เร็วขึ้น (แย่งลง)
- บุคคล → ถูกลดทอนลงเหลือเพียงแค่ผลงาน

ปัญญาประดิษฐ์ (AI)

สิ่งที่ AI ทำได้

- ประมวลผลข้อมูล
- จัดจำรูปแบบได้
- มีความรวดเร็วและทรงพลัง

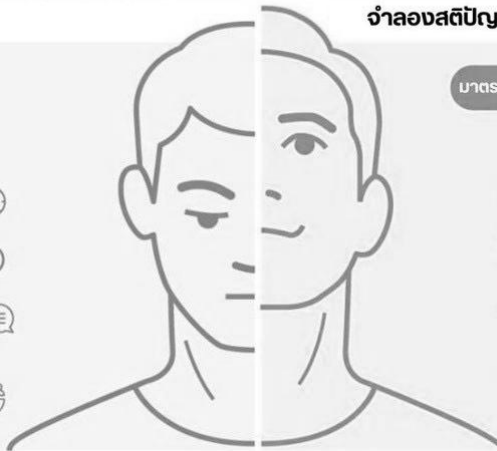
สิ่งที่ AI ทำไม่ได้

- ⚠ ไร้จิตสำนึก
- ⚠ ปราศจากความรักและความรู้สึก
- ⚠ ไม่มีความรับผิดชอบ

จำลองสติปัญญามา แต่ไม่ใช่มนุษย์

ความเสี่ยงของ AI

- .....
ความเร็ว
ลดทอนความคิดเชิงวิพากษ์
- ความมีเหตุผลจอมปลอม
ซ่อนความลำเอียง (อคติ) ไว้
- ความสัมพันธ์เสมือนจริง
เป็นเพียงภาพลวงตา
- การรวบอำนาจทุกอย่างไว้
ในมือของคนเพียงหยิบมือ

มาตรการสำหรับ AI ที่มีความเป็นมนุษย์มากขึ้น

- .....
- ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- ความดีส่วนบุคคล
- ความยุติธรรมทางสังคม
- ความน่าเชื่อถือ
- ความโปร่งใส

AI ไม่มีความเป็นกลาง แต่สะท้อนถึง
ค่านิยม และการเลือกตัดสินใจต่าง ๆ

“การปลดอาวุธ AI ไม่ได้หมายถึงการปฏิเสธเทคโนโลยี แต่เป็นการป้องกันไม่ให้มันมาครอบงำมนุษย์” MH 110

“คุณภาพของอารยธรรมไม่ได้วัดกันที่พลังของเครื่องมือที่มี แต่เป็นความใส่ใจที่มอบให้แก่กัน” MH 114

มายาคติของลัทธิมนุษย์เหนือจิตใจจำกัด

- มนุษย์เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและ ‘ยกระดับ’ ความสามารถให้เหนือกว่าจำกัดกำเนิดได้
- จัดจ้อจำกัด
- ก้าวข้ามขีดจำกัดของมนุษย์
- การผสานรวมมนุษย์ และเครื่องจักร

มนุษย์ที่แท้จริงคือ :

- .....
- ความสัมพันธ์
- ความเปราะบาง
- ความใส่ใจ ห่วงใย
- ความรัก

จ้อจำกัดไม่ใช่จุดบกพร่อง แต่เป็นสิ่งที่ทำให้เราเป็นมนุษย์

“สำหรับอัลกอริทึม ข้อผิดพลาดคือสิ่งบกพร่องที่ต้องแก้ไข แต่สำหรับมนุษย์มันอาจเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้ง” MH 128

AI ควรทำให้ชีวิตมีความเป็นมนุษย์มากขึ้น
ไม่ใช่แค่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

DICASTERY FOR PROMOTING
INTEGRAL
HUMAN
DEVELOPMENT
www.humandevlopment.va

พระสมณสาส์นฉบับแรก
ของสมเด็จพระสันตะปาปา
เลโอที่ 14

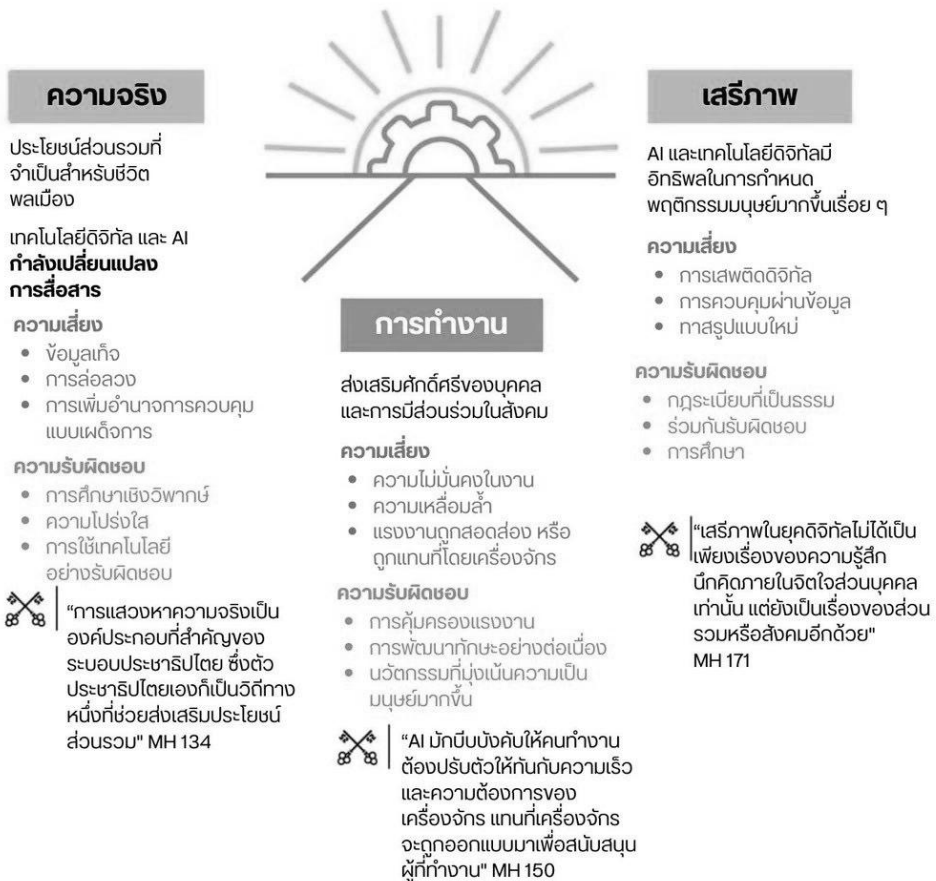
พระสมณสาส์นจากสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14

MAGNIFICA HUMANITAS

ว่าด้วยการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
ในยุคปัญญาประดิษฐ์

4 จาก 5
บทที่ 4

การปกป้องคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

หากเทคโนโลยี
เป็นผู้ครอบงำ

มนุษย์จะกลายเป็น
เพียงเครื่องมือ

หากเทคโนโลยีถูกนำทาง
ด้วยปรัชญาญาณ

เทคโนโลยีนั้นก็จะกลายเป็น
การพัฒนา
ความเป็นมนุษย์

**ศักดิ์ศรีของบุคคล ต้องเป็นเกณฑ์มาตรฐาน
ของความก้าวหน้าทั้งปวง!**

DICASTERY FOR PROMOTING
INTEGRAL
HUMAN
DEVELOPMENT
www.humandevlopment.va

พระสมณสาส์นฉบับแรก
ของสมเด็จพระสันตะปาปา
เลโอที่ 14

พระสมณสาส์นจากสมเด็จพระสันตะปาปาเลโอที่ 14

MAGNIFICA HUMANITAS

ว่าด้วยการปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
ในยุคปัญญาประดิษฐ์

5 จาก 5
บทที่ 5 &
บทสรุป

สร้างอารยธรรมแห่งความรัก เทคโนโลยีสงคราม และความรับผิดชอบในยุคดิจิทัล

การเติบโตที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง ระหว่าง
เทคโนโลยี อำนาจ และ ความรุนแรง

วัฒนธรรมแห่งอำนาจ

- การทำให้สงครามเป็นเรื่องปกติ
- ปลาใหญ่กินปลาเล็ก
- ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (อาวุธ)

ความเสี่ยงของเทคโนโลยี :

- การตัดสินใจโดยระบบอัตโนมัติ
- ความรับผิดชอบที่คลุมเครือ
- พลเมือง ถูกลดทอนเหลือเป็นเพียง “ข้อมูล”

สันติภาพ = รากฐานสำคัญ
ของประโยชน์สูงสุดส่วนรวม

อารยธรรมแห่งความรัก

- ความยุติธรรม + ความรักเมตตา
- ความเป็นพี่น้องระหว่างประชาชน
- ประโยชน์ส่วนรวมสากล

บทบาทของเทคโนโลยี :

- รับใช้มนุษย์ ไม่ใช่ให้มนุษย์รับใช้เทคโนโลยี
- ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่แท้จริงและจริงใจ
- สร้างชุมชน

“ไม่มีอัลกอริทึมใดที่ทำให้สงครามกลายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ทางศีลธรรม” MH 198

สิ่งที่ทำแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ

- ❌ พหุภาคีที่อ่อนแอ
- ❌ การเมืองที่ใช้กำลังเป็นฐาน
- ❌ ข้อมูลที่บิดเบือน
- ❌ สงครามเศรษฐกิจ

สิ่งที่เรากำทำได้

- ✓ คำพูดที่ลดความเกลียดชัง
- ✓ สร้างความยุติธรรม
- ✓ รับฟังผู้เสียหาย
- ✓ มองโลกตามความเป็นจริงอย่างสมดุล (ไม่มองโลกในแง่ร้ายเกินไป หรือโล่งใจเกินไป)
- ✓ การเจรจา และการทูต

“ไม่มีสิ่งใดสูญเสียไปกับสันติภาพ ในขณะที่สงครามอาจทำให้ทุกอย่างสูญสิ้นไป” MH 219

อารยธรรมแห่งความรักเกิดจาก
กระทำเล็ก ๆ น้อย ๆ ในทุกวัน
เราไม่สามารถเปลี่ยนแปลงทุก
อย่างได้ แต่เราทำในส่วนของเราได้

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีใด ๆ จะไม่สามารถ
ถูกโอบรับได้อย่างเต็มที่ หากปราศจากการ**กลับใจ**
และการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ในเรื่อง
ความยุติธรรม ความเป็นอันหนึ่งใจเดียวกัน และ
การดูแลผู้ที่เปราะบางที่สุด

“บทเพลงสรรเสริญของแม่พระ” เป็นบุญแก่สำคัญในการตีความ : พลังอำนาจที่ไม่วันสิ้นสุด และการตระหนักถึงคุณค่าของความถ่อมตน

ให้เรากลายเป็น “ผู้สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน แทนที่จะเป็นสถาปนิกแห่งหอบาเบล” (MH 16) เพื่อให้มวลมนุษยชาติไม่สูญเสียความงดงามอันยิ่งใหญ่ของตนไป และเพื่อให้โลกได้ตระหนักว่า ภายในหัวใจของมนุษย์นั้น คือสถานที่ที่พระเจ้าทรงปรารถนาจะประทับอยู่

DICASTERY FOR PROMOTING
INTEGRAL
HUMAN
DEVELOPMENT
www.humandevelopment.va

วารสารแสงธรรมปริทัศน์

ใบสมัครสมาชิก/ต่ออายุสมาชิก/ยกเลิกสมาชิก/เปลี่ยนที่อยู่

ข้าพเจ้า บาทหลวง/ภคินี/นาย/นาง/นางสาว.....มีความจำนง

( ) 1.สมัครสมาชิกใหม่ ในนาม ( ) องค์กร (โปรดระบุชื่อ).....

( ) บุคคล (โปรดระบุชื่อ).....

โดยเริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ..... (หรือ ปีที่..... ฉบับที่.....) (ปีละ 3 ฉบับ อัตราค่าสมาชิก ปีละ 300 บาท)

ที่อยู่ในการจัดส่งวารสาร เลขที่.....วัด/โรงเรียน.....

ถนน.....ซอย.....แขวง/ตำบล.....

เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....มือถือ.....โทรสาร.....

( ) 2.ต่ออายุสมาชิก หมายเลข.....ปี พ.ศ. (หรือ ปีที่).....

( ) 3.ยกเลิกการเป็นสมาชิก หมายเลข.....ตั้งแต่ปี พ.ศ. (หรือ ปีที่).....

( ) 4.เปลี่ยนที่อยู่ในการจัดส่งวารสาร ของ.....สมาชิกเลขที่.....

เป็นดังนี้ เลขที่.....วัด/โรงเรียน.....

ถนน.....ซอย.....แขวง/ตำบล.....

เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....มือถือ.....โทรสาร.....

( ) 5.สมทบทุนในการจัดพิมพ์วารสารแสงธรรมปริทัศน์ ปีที่.....ฉบับที่.....(หากต้องการระบุปี/ฉบับ)

พร้อมกันนี้ ขอส่งเงินค่า ( ) สมาชิกใหม่ ( ) ต่ออายุสมาชิกใหม่

( ) ยอดค้างชำระค่าสมาชิก ( ) สมทบทุน

เป็นจำนวนเงิน.....บาท (.....)

โดยช่องทาง

( ) เงินสด

( ) โอนเข้าบัญชี ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) สาขาเทสโก้ โลตัส สามพราน นครปฐม

บัญชีเงินฝาก ออมทรัพย์ ชื่อบัญชี นายอภิสิทธิ์ กฤษเจริญ เลขที่บัญชี 403-613134-4

โดยกรุณาส่งสำเนาใบนำเข้าบัญชี (Pay-in-Slip) พร้อมระบุ ชื่อ - สกุล และหมายเลขสมาชิก (ถ้ามี)

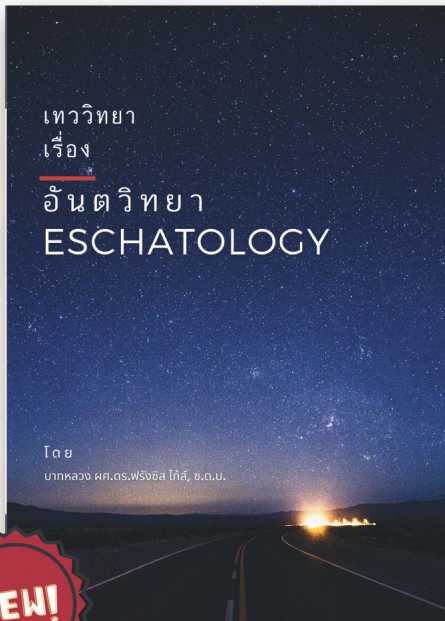
มาทาง E-mail: scjournal2022@gmail.com

ลงชื่อ.....ผู้สมัครสมาชิก

วันที่...../...../.....

Recommend แนะนำหนังสือ

NEW!

รายการที่ 1

หนังสือเทววิทยาเรื่องอันตวิทยา
ผู้เขียน: บาทหลวง ผศ.ดร.ฟรังซิส ไรล์, S.D.B.
ราคาเล่มละ: 270.-

NEW!

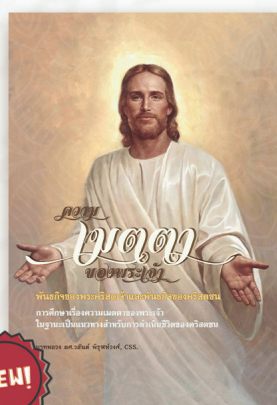
รายการที่ 2

หนังสือพระนางมารีย์
ผู้เขียน: บาทหลวง ผศ.วสันต์ พิรุฬห์วงศ์, CSS.
ราคาเล่มละ: 350.-

รายการที่ 3

หนังสือดุจดวงที่ส่องทาง
ผู้เขียน: บาทหลวงเชษฐา ไชยเดช
ราคาเล่มละ: 120.-

NEW!

รายการที่ 4

หนังสือความเมตตาของพระเจ้า
ผู้เขียน: บาทหลวง ผศ.วสันต์ พิรุฬห์วงศ์, CSS.
ราคาเล่มละ: 200.-

รายการที่ 5

หนังสือวิถีชีวิตแห่งความเป็นหนึ่งเดียว
ผู้เขียน: บาทหลวง ผศ.สมชัย พิทยาพงศ์พร
ราคาเล่มละ: 45.-

SAENGTHAM BOOKSTORE

สอบถามสั่งซื้อได้ที่: แสงธรรมบุ๊คสโตร์ โทร.0-2429-0100-3 ต่อ 620

"บ้านเลนแห่งนี้เกิดขึ้นอย่างเจียบๆ
คล้ายพระกุมารเจ้าที่ทรงบังเกิด
ณ เมืองเบรเลเฮม
และชื่อ 'ลุคซุมุดี' หรือ 'แสงธรรม'
เป็นชื่อที่เหมาะสม เพราะผู้รับการอบรม
จะต้องเป็นผู้มีความศักดิ์สิทธิ์
และนำความดีไปสู่ผู้อื่น"

-พระอัครสังฆราชมีคาแอล เกียน เสมอพิทักษ์
(29 พฤษภาคม 1972 : วันเปิดบ้านเลนใหญ่แสงธรรม)

วารสารแสงธรรมปริทัศน์

วิทยาลัยแสงธรรม 20 หมู่ 6 ต.ท่าข้าม อ.สามพราน จ.นครปฐม 73110 โทรศัพท์ 02-429100-3 โทรสาร 02-4290819

Saengtham College 20 Petkasem Rd, Sampran, Nakorn Pathom 73110 Thailand. Tel. 02-429100-3 Fax. 02-4290819